

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 64

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΑΤΑΙ ΙΓ' - ΚΙ'
(ΚΕΦ. 4 - 7, 1-20)

Μετὰφρασις· Σχόλια
ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ
θεολόγος - φιλολόγος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	Σελ.
Ὁμιλία II' (Ματθ. 2', 1-11)	11 (245)*
Ὁμιλία ΙΔ' (Ματθ. 2', 12-26)	31 (260)
Ὁμιλία ΙΕ' (Ματθ. ε', 1-16)	42 (269)
Ὁμιλία ΙΣΤ' (Ματθ. ε', 17-26)	75 (295)
Ὁμιλία ΙΖ' (Ματθ. ε', 27-37)	110 (321)
Ὁμιλία ΙΗ' (Ματθ. ε', 38-48)	132 (338)
Ὁμιλία ΙΘ' (Ματθ. στ', 1-16)	151 (352)
Ὁμιλία Κ' (Ματθ. στ', 16-23)	176 (378)
Ὁμιλία ΚΑ' (Ματθ. στ', 24-27)	191 (386)
Ὁμιλία ΚΒ' (Ματθ. στ', 28-34)	201 (394)
Ὁμιλία ΚΓ' (Ματθ. ζ', 1-20)	217 (408)
ΑΡΧΑΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	245 - 429

* Οι ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ εἰναι οἱ ἀντίστοιχοι τῶν σελίδων τοῦ ἀρχαίου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΙΓ'

(Ματθ. 8', 1 - 11)

ἘΤότε δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀδηγήθη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τὴν ἔρημον διὰ νὰ πειρασθῇ ἀπὸ τὸν διάβολον¹.

ἘΤότε Πότε, δηλαδή; Μετὰ τὴν καθόδον τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ὑστερὰ ἀπὸ τὴν φωνὴν ποῦ ἦλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἔλεγεν· Ἀυτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός εἰς τὸν ὅποιον εὐηρεστήθην².

Ἐκεῖνα, τὸ ὅποιον εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι ἐκινήθη πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διότι αὐτὸ λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι τὸν ἀδηγεί ἐδῶ εἰς τὴν ἔρημον. Ἐπειδὴ, ἑξῆς, ἔκανε καὶ ὑπέμεινε τὰ πάντα διὰ νὰ παραδειγματιζώμεθα ἡμεῖς, διὰ τοῦτο καὶ ἀνέχεται νὰ ἀδηγήθῃ εἰς τὴν ἔρημον καὶ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν διάβολον, ὥστε νὰ μὴ ταρασσεται ὁ κάθε βαπτιζόμενος, **168*** εἰς τυχόν μετὰ τὸ βάπτισμα ὑψίστατο μεγαλυτέρους πειρασμούς, μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι αὐτὸ συμβαίνει ἀντίθετα πρὸς τὰς ἐλπίδας τοῦ, ἀλλὰ νὰ ὑποφέρῃ τὰ πάντα μετὰ γενναϊότητα, μετὰ τὴν πεποίθη-

1. Ὁ Κύριος ἔρριψε τὸν ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν δουρικαίαν αὐτῶν, ἰδοὺ γὰρ ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διὰ νὰ κατὰ τὴν διὰ τῆς σαρκὸς σημεῖα καὶ σημεῖα ἀρχιερεῶν.

2. Ματθ. 4, 1.

3. Ματθ. 8, 17.

* Οἱ ἐντὸς τῆς μεταφράσεως συνεχόμενοι ἀριθμοὶ (168... 169...) παρατίθενται εἰς τὰ ἀντιστοιχῶς ἀριθμηθέντα κείμενα τοῦ ἀρχαίου κειμένου. Τὰ δὲ B, C, D, E ἀποτελοῦν ὑποκείμενα, τὸν τιμὴν τῶν τόπων.

σιν ὅτι οἱ πειρασμοὶ συμβαίνουν κατὰ φυσικὴν συνέπειαν. Ἐξ ἄλλου, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀπλίσθητες διὰ τοῦ θαπτισμοῦ μετὰ τὰ πνευματικὰ ὅπλα, διὰ τὰ παλῆς καὶ ὄχι νὰ εὐρίσκονται εἰς ἀπραξίαν.

Δι' αὐτὸ, ἐπίσης, δὲν ἐμποδίζει τοὺς ἐπερχομένους πειρασμοὺς ὁ Θεός. Κατὰ πρῶτον, διὰ τὰ ἀντιληφθῆς ὅτι ἔγινες πλέον πολὺ πῶς ἰσχυρός. Δεύτερον, διὰ τὰ παραμεινῆς μετρίφρων καὶ νὰ μὴ υπερηφανευθῆς διὰ τὸ μέγεθος τῶν θαυμάτων, τὰς ὁποίας ἔλαβες μετὰ τὸ θάπτισμα, ἀφοῦ οἱ πειρασμοὶ ἡμποροῦν νὰ σὲ ταπεινώσουν. Τρίτον, διὰ τὰ μάθῃ, μετὰ τὴν δοκιμασίαν τῶν πειρασμῶν, ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δαίμων, ὃς ὁποῖος μέχρι τώρα εἶχεν ἀμφισβητήσει διὰ τὴν ἀπομάκρυνσίν σου ἀπὸ κοντὰ του, ὅτι τελειωτικῶς τὸν ἐγκατέλειψες καὶ ἔφυγες μακριὰ του. Τέταρτον, διὰ τὰ γίνῃς ἰσχυρότερος καὶ πῶς συμπαγῆς ἀπὸ τὸν σῆδρου μετὰ τὴν πάλιν τῶν πειρασμῶν. Πέμπτον, διὰ τὰ ἔχῃς μίαν ὀφθαλμοφανῆ ἀπόδειξιν διὰ τοὺς πνευματικοὺς θησαυροὺς πού σοι ἐνεπιστεύθησαν, διότι, διφορετικῶς, δὲν θὰ ἔκανεν αὐτὴν τὴν ἐπίθεσιν ὁ δαίμων, εἰς δὲν σὲ ἔβλεπεν ὅτι ἀνῆλθες εἰς μεγαλειότητα τιμῆς. Ἐξ ἄλλου, διὰ τὴν ἴδιαν αἰτίαν ἐπανεστάτησε κατ' ἀρχάς ἐναντίον τοῦ Ἀδάμ, ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι τοῦ ἐδόθη μεγάλη ἀξία. Ἐπίσης, διὰ τὸν ἴδιον λόγον ἐστάθη ἐνιμέτωπος τοῦ Ἰωῦδ, ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι ἐστεφανώνεται καὶ ἀνεκηρύσσεται ἡ ἀγιότης του ἀπὸ τὸν Θεὸν τοῦ σύμπαντος.

Μὰ, τότε διατί λέγει ὁ Χριστός· «Νὰ προσεύχεσθε, διὰ νὰ μὴ πέσετε εἰς πειρασμόν»· Ὁ Ἄλλος δι' αὐτὸ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν παρουσιάζει τὸν Ἰησοῦν νὰ καταφεύγῃ εἰς τὴν ἔρημον ἀπ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ νὰ ὀδηγῇται, σύμφωνα μετὰ τὸ σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας, ἐννοῶν δι' αὐτῶν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιζητοῦμεν τοὺς πειρασμοὺς οἰκειοθελῶς, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀντιμετωπίζωμεν μετὰ γενναίω-τητα, καθὲς φορὰ πού προσβαλλόμεθα ἀπὸ αὐτοῦ. Πρόσ-εχε, ἀκόμη, πού τὸν ὡδήγησε τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὅταν τὸν ἐπῆρε. Ὅχι εἰς τὴν πόλιν ἢ τὴν ἀγοράν, παρὰ εἰς τὴν ἔρημον. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἐπρόκειτο νὰ προκαλέσῃ τὸν διάβολον, ὃχι μόνον μετὰ τὴν πείναν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν

χώρον τοῦ διδοῦ τὴν εὐκαιρίαν, δεδομένου ὅτι τότε πρὸ πάντων ἐπιτίθεται ὁ διάβολος, ὅταν μᾶς ἴδῃ νὰ εἴμεθα μόνον μᾶς καὶ μακριὰν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἔτσι, ἐπε-τέθη κατ' ἀρχάς καὶ ἐναντίον τῆς γυναικός*, ὅταν ἦτο μόνη τῆς καὶ τὴν ἠῆρε χωρὶς τὸν ἄνδρα τῆς†. Ὁ Πραγμα-τικῶς, ὅταν μᾶς ἴδῃ νὰ εἴμεθα μαζί με ἄλλους καὶ ὀργα-νωμένους, δὲν ἔχει τὸ ἴδιον θαρρὸς, οὔτε ἐπιτίθεται. Συνεπῶς, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐπιβάλλεται πρὸ πάντων νὰ εὐρισκώμεθα συνεχῶς μαζί με ἄλλους συνανθρώπους, διὰ νὰ μὴ εἴμεθα εὐάλωτοι ἀπὸ τὸν διάβολον.

Ὅταν, λοιπόν, εὐρήκε τὸν Ἰησοῦν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ μάλιστα εἰς ἔρημον ἀδιάσπαστον, (τὸ ὅτι, θέσασα, ἡ ἔρημος ἦτο αὐτοῦ τοῦ εἶδους, τὸ ἀπεκάλυπεν ὁ εὐαγγε-λιστὴς Μάρκος, ὅταν εἶπεν ὅτι «ἦτο μαζί με τὰ θηρία»), πρόσεξε μετὰ πόσῃν κακουργίαν καὶ πονηρίαν τὸν πλησία-ζει καὶ ποῖαν εὐκαιρίαν ἐκμεταλλεύεται. Δηλαδὴ, δὲν ἐμφανίζεται ὅταν ἐνίσταται, ἀλλ' ὅταν πλέον τὸν εἶχε κυ-ριεύσει ἡ πείνα, διὰ νὰ μάθῃς καὶ ἐσὺ πόσον μεγάλον καλὸν εἶναι ἡ νηστεία καὶ ὅτι εἶναι ὅπλον ἰσχυρὸν κατὰ τοῦ διαβόλου, καὶ ὅτι, μετὰ τὸ θάπτισμα, δὲν πρέπει νὰ ἔχῃς τὸν νοῦν σου εἰς τὴν ἀπόλαυσιν, τὴν μέσῃν καὶ τὰ πλοῦσια τραπέζια, ἀλλὰ νὰ ἐπιδίδεσαι εἰς τὴν νηστείαν. ἘΔιότι δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐνίσταται καὶ ὁ Ἰησοῦς, ὅχι ἐπειδὴ ὁ ἴσως ἐκρειάζετο τὴν νηστείαν, ἀλ-λά διὰ νὰ μᾶς δώσῃ παράδειγμα νηστείας. Δηλαδὴ, ἐ-πειδὴ τὰ ἁμαρτήματα, τὰ ὁποῖα εἶχες διακράτει προτοῦ νὰ θάπτισθῃς, σὲ εἶχαν καταστήσει δούλον τῆς κοιλίας, δι' αὐτὸ μετὰ τὸ θάπτισμα ὁ Ἰησοῦς καθιερώνει τὴν νη-στείαν, ὅπως ἀκριβῶς θὰ διέταξε κάποιος τὸν ὄπ' αὐτοῦ θεραπευθέντα ἀσθενῆ νὰ μὴ κἀνῃ ἐκεῖνα τὰ πράγματα.

169 ἀπὸ τὰ ὁποῖα προῆλθεν ἡ ἀσθένεια. Πραγματικῶς, καὶ τὸν Ἀδὰμ ἡ λαίμαργία τὸν ἐξεβίω-ξεν ἀπὸ τὸν παράδεισον, καὶ τὸν κατακλυσμὸν, ἐπίσης, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Νῶε αὐτὴν τὸν προεκάλεσε, καὶ τὴν φωτιά πού ἔπεσεν εἰς τὰ Σόδομα αὐτὴν τὴν προσέκυ-σεν. Διότι, ἐν καὶ ἐκεῖ εἶχαμεν τὸ ἁμάρτημα τῆς πορ-νείας, ἐν τούτοις ἡ ρίζα τῆς τιμωρίας εἰς ἀμφοτέρας τὰς

4. Ἀποθ., ἐνίσταται, συνέβη τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὸν Κίριον.
5. Ματθ. 26, 41.

6. Τὴν Ἐκκλ. — Πρὸς. Γεν. 3, 1-2.
7. Τὸν Ἀδὰμ.
8. Μάρκ. 1, 13.

περιπτώσεις προέκυψαν από την ἀσφαγίαν, πράγμα τὸ ὁποῖον ὑπαινίσσεται καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ, ὅταν ἔλεγεν· «Διότι αὐτὸ ἦτο τὸ ἁμάρτημα τῶν Σοδόμων, ἔπε διὴ με ὑπερφάνευσαν, με ἀφθονία φαγητῶν καὶ με ἁμάρτητον οἶνον ἐπέδιδοντο εἰς καταχρήσεις». Τοιοῦτοτρόπως, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι διέπραξαν τὰ μεγαλύτερα κακά, ὅταν ἐξ αἰτίας τῆς μέθης καὶ τῶν ἀπολαύσεων περιέπεσαν εἰς τὴν ἀνομίαν.

Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς νηστεύει ἐπὶ σαράντα ἡμέρας, Β' ὑποδεικνύων εἰς ἡμᾶς τὰ φάρμακα τῆς σωτηρίας, καὶ δὲν νηστεύει περισσότερο, διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῆς ὑποθέσεως μετὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ θαύματος. Καὶ τώρα δὲν θὰ συνέβαιναν αὐτὸ, εἰάν προηγουμένως δὲν εἶχαν ἀνθέξῃ εἰς τὸσον μεγάλην νηστείαν ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἠλίας, βοηθούμενοι ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Πραγματικῶς, εἰάν ἐνίσταται περισσότερο εἰς πολλοὺς θὰ ἐφαίνετο ἀπίστευτος ἡ ἀνάληψις τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ⁹.

«Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐνίσταται σαράντα ἡμέρας καὶ σάραντα νύκτας, κατόπιν ἐπεινάσεν»¹⁰, ἔτσι δίδει τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν διάβολον νὰ τὸν πειράσῃ, διὰ νὰ συγκρουσθῇ μαζὶ τοῦ καὶ νὰ μᾶς φανερώσῃ πῶς πρέπει νὰ ὑπερέχωμεν καὶ νὰ νικῶμεν. Ὁ δὲ ἴδιον, θέልαι, κάνουν καὶ οἱ ἀθληταὶ¹¹, ὅταν, δηλαδή, ἐκπαιδεύουν τοὺς μαθητάς των νὰ ὑπερισχύουν καὶ νὰ νικῶν, μετὰ τὴν θέλησιν των συμπλέκονται με ἄλλους ὁμοίους των ἐπάνω εἰς τὰς παλαίστρας καὶ θίδουν τὴν εὐκαιρίαν εἰς αὐτοὺς νὰ παρακολουθοῦν τὴν τέχνην των εἰς τὴν πράξιν ἐπὶ τῶν σωμάτων των ἀντιπάλων καὶ νὰ διδάσκωνται ἔτσι τὸν τρόπον τῆς νίκης. Τὸ ἴδιον, λοιπόν, συνέβη καὶ τότε. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἤθελεν ὁ Ἰησοῦς νὰ προκαλέσῃ τὸν διάβολον εἰς τὴν ἀναμέτρσιν αὐτῆν, καὶ τὴν πειρὰν του ἄφησε νὰ ἀποκαλυφθῇ καὶ, ὅταν ἐπληρώσεν ὁ διάβολος, τὸν ἐδέχθη καὶ, ἀφοῦ τὸν ἐδέχθη μίαν καὶ δευτέραν καὶ τρί-

9. Ἰεζ. 16, 40.

10. Δεδωμένον ὅτι ἡ μεγαλύτερη νηστεία θὰ ἀπερρίπτεται τὰ ὅρια τῆς ἀνθρώπινης ἀνθεκτικότητος.

11. Ματθ. 4, 2.

12. Ἐνταῦς τοὺς ἀλλοκληρωμένους ἀθλητάς, τοὺς διεφάνους, οἱ ὅποιοι εἶχον μαθητὰς καὶ τοὺς ἐξαπαίδουν, ὅπως καὶ κάποιον τρόπον εἶναι σήμερα οἱ λεγόμενοι προπονηταί.

τὴν φοράν, τὸν ἐνίκησε μετὰ τὴν εὐκαιρίαν, ἥ ὁποία ἐταίριαζεν εἰς τὴν δύναμιν του.

Δ' Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ σὰς ὕπερβω τὴν ὠφέλειαν, μετὰ τὸ νὰ ἐκθέτω συντόμως τὰς νίκας αὐτάς, ἀς ἀρχίσωμεν τὴν μελέτην ἀπὸ τὴν πρώτην προσβολὴν καὶ ἀς ἐρευνήσωμεν τὴν κάθε μίαν χωριστὰ με ἀκριβείαν. Ὅταν, λοιπόν, ἐπεινάσε, λέγει ὁ Εὐαγγελιστής, τότε «τὸν ἐπληρώσεν ὁ διάβολος καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν· Ἐάν εἶσαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ¹³, πῆς νὰ γίνου ψωμί οἱ λίθοι αὐτοῦ»¹⁴. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἤκουσεν ὁ διάβολος φωνὴν νὰ κατεβαίνῃ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ λέγῃ· «Αὐτός εἶναι ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός»¹⁵, ἤκουσεν, ἐπίσης, καὶ τὸν Ἰωάννην νὰ λέγῃ τόσα πολλὰ περὶ αὐτοῦ, ἐν συνεχείᾳ δὲ τὸν εἶδε νὰ πεινᾷ, εὐαίτιας τῶν λεχθέντων περὶ αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν ἠμποροῦσε νὰ παραδεχθῇ ὅτι ἦτο ἀπλὸς ἄνθρωπος, ἐξ αἰτίας τῶν λεχθέντων περὶ αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν ἠμποροῦσε, πάλιν, νὰ παραδεχθῇ ὅτι ἦτο Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ τὸν ἔβλεπε νὰ πεινᾷ. Συνεπῶς, ἐπειδὴ εὐρέθηκεν εἰς ἀδιέξοδον, ὁμιλεῖ μετὰ ἀμφιβολίας. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς πλησιάζει τὸν Ἀδὰμ κατ' ἀρχάς καὶ χρησιμοποιοῖ τὸ ψεῦδος διὰ νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν, ἔτσι καὶ εἰς τὴν παρούσαν περίπτωσιν, ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζε καλὰ τὸ ἀνέκφραστον μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας καὶ ποῖος ἦτο τέλος πάντων ὁ Ἰησοῦς, ἀποπειράται νὰ στήσῃ ἄλλα δόλια δίκτυα, μετὰ τὴν βοήθειαν τῶν ὁποίων ἐνόμιζε ὅτι θὰ γνώρισεν τὸ μυστικόν καὶ τὸ ἀπόκρυφον. **170** Καὶ τί λέγει· «Ἐάν εἶσαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, πῆς νὰ γίνου ψωμί

13. Ἡ φράσις ἀπὸ τῆς ἀποκειμένης ἐστὶν ὁ διάβολος ἐγνώριζε κατὰ τὴν ἐκείνην ἐποχὴν τὴν ἀκρίβειαν τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὸν Θεόν καὶ θέλει νὰ πληροσθῇ περὶ αὐτοῦ περὶ αὐτοῦ. Ὁ Σατανᾶς ἔχει ἀπὸ τὸν οὐλὸν τοῦ Θεοῦ νὰ ἐκπαιρῇ εἰς τὰς ἀνέμετρες τοῦ διὰ τῆς ὑπερτροφῆς δύναμειν του. Αὐτὸ δὲν ἔχει παρὰ τὸ πρῶτον θῆμα, διότι ἀπολαύει δὲ ἀπολαύει εἰς ταπεινὰς ἀνέμετρες ποσὶ θοὺν ἢ το ἡ προμήθεια τῆς τροφῆς, καὶ ἐκείνη, δηλαδή, τοὺς κόπους τῶν ἐνοικητῶν, νὰ ἐκπαιρῇ τὴν κακότητα τῶν τοκαριστῶν καὶ πᾶν δὲι σκετοχρεῖ καὶ ἐκκαλεῖται τὴν συνήθη ἀνθρώπου. Ἡ ἀντοχὴ τοῦ Ἰησοῦ νὰ ἐκπαιρῇ εἰς ταῦτα διὰ νὰ ἀποσπῇ τὸν ἐκ τῆς πεινῆς ἀνέμετρες τοῦ παρὰ τὸν οὐλὸν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀποσπῇ αὐτοῦ, ὅπως ἐκείνη ἐκπαιρῇ τὴν βοήθειαν καὶ νὰ ἀποσπῇ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ Σατανᾶ. Δὲν ἔβλεπε νὰ μεταβάλῃ τοὺς λίθους εἰς ἄρτους, ὅπως δὲν ἠβίληται νὰ παραστήσῃ λεγόμενος ἀγγέλου (Ἠσα. 63, 58). ὁμοίως εἰς ἀνέμετρες τὰς περιπτώσεις δὲν ἐπαιρταν αὐτὸ νὰ ἐκπαιρῇ τὸν Πατέρα.

14. Ματθ. 4, 3.

15. Ματθ. 3, 17.

οι λίθοι αὐτοί». Καὶ δὲν εἶπεν Ἐπειδὴ πεινάς, ἀλλὰ «ἐάν εἴσαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι θὰ τὸν ἐξαπατήσῃ μετὰ τὰς κολακείας του. Δι' αὐτὸ ἀπεισιώπησε καὶ τὴν πείναν, διὰ νὰ μὴ φαγῇ ὅτι τὴν ἀναφέρει διὰ νὰ τὸν περιπαίξῃ. Ἐπειδὴ βέβαια, δὲν ἐγνώριζε τὸ μέγεθος τῶν οικονομουμένων πραγμάτων, ἐθεώρησεν ὅτι ἡ πείνα ἦτο ταπεινωτικὴ διὰ τὸν Χριστόν. Δι' αὐτὸ μὲ σκοπὸν νὰ κολακεύσῃ τὸν Χριστόν, μὲ ὑπουλοὺν τρόπον κάνει λόγον μόνον διὰ τὴν ἀξίαν του.

Τί κάνει, ὅμως, ὁ Χριστός; Διὰ νὰ ταπεινώσῃ τὴν ἔπαρσιν του καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ γεγονός ὅτι ἐπείνασε δὲν ἦτο ἀξίον ἐντροπῆς, οὔτε ἀνάξιον τῆς σοφίας του, τὸ ὁποῖον ὁ διάβολος ἀπεισιώπησε χάριν κολακείας, αὐτὸ ἀκριβῶς ἀναφέρει καὶ θέτει εἰς τὸ κέντρον τῆς συζητήσεως, ὅταν λέγῃ: «Δὲν θὰ ζήσῃ μόνον μετὰ ψωμί ὁ ἄνθρωπος»¹⁶. Β. Συνεπῶς, ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἀνάγκην πού ἀναφέρεται εἰς τὴν κοιλίαν. Σὺ, ὅμως, πρόσθετε τὴν κακουργίαν τοῦ πονηροῦ ἐκείνου· δαίμονος καὶ κύτταξε ἀπὸ ποῦ ἀρχίζει τὸν ἀγῶνα καὶ ὅτι δὲν ἔχει καὶ καθόλου τὴν τέχνην του. Δηλαδή, μὲ ὅτι ἐξεδίωξε τὸν πρῶτον ἀνθρώπον ἀπὸ τὸν Παράδεισον καὶ τὸν ἐτόλμιζε μὲ ἀνιρήθητα ἄλλα κακὰ, μὲ τὰ ἴδια μέσα καὶ ἐδῶ πλέκει τὴν ἀπάτην του, ἐννοῶ τὴν ἀκράτειαν σχετικῶς μετὰ τὴν κοιλίαν. Βέβαια, σήμερον εἶναι δυνατόν νὰ ἀκούσῃς πολλοὺς ἀνοήτους νὰ λέγουν ἀμετρητὰ κακὰ ἐναντίον τῆς κοιλίας.

Ὁ Χριστός, ὅμως, ἀποδεικνύων ὅτι τὸν ἐνάρετον οὔτε ἡ τυραννία τῆς κοιλίας ἡμπορεῖ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ διαπράξῃ τίποτε τὸ ἀπρεπὸν, καὶ πεινᾷ, ἀλλὰ καὶ δὲν πείθεται εἰς τὴν διαβολικὴν προτροπὴν, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ μὴ ὑπακούωμεν εἰς καμμίαν περίπτωσιν εἰς τὸν διάβολον. Ἐπειδὴ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἴδιαν αἰτίαν ἦλθεν εἰς σύγκρουσιν μετὰ τὸν Θεὸν C καὶ παρέβη τὴν ἐντολὴν του, σὲ διδάσκει ἐπὶ πλῆθος ὅτι, ἔστω καὶ ἂν ἡ συμβουλὴ τοῦ διαβόλου δὲν συνιστᾷ παράθεσιν τοῦ θείου θελήματος, οὔτε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν νὰ ὑπακούσῃς εἰς αὐτόν. Μὰ, διατὶ λέγω παράθεσιν; Ἀφοῦ, καὶ ἐν ἀκρίβει κατὰ ὠφέλιμον λέγουσιν οἱ δαίμονες,

16. Ματθ. 4, 4. Δευτερ. 8, 3.

λέγει, οὔτε καὶ τότε νὰ ὑπακούετε εἰς αὐτούς. Ἔτσι, καὶ ἐκείνους τοὺς δαίμονας ἀπεστόμωσεν ὁ ἴδιος, οἱ δὲ ποῖοι τὸν διεκήρυξαν ὡς Υἱὸν τοῦ Θεοῦ¹⁷. Καὶ ὁ Παῦλος, ἐπίσης, τοὺς ἐπέπληξεν, ὅταν ἔλεγον τὸ ἴδιον ἀκριβῶς¹⁸, μολονότι τὸ λεγόμενον τὸν συνέφερεν. Ἀλλὰ ὁ Κύριος ταπεινώνει ὑπερβολικὰ τοὺς δαίμονας καὶ μᾶς προστατεύει μετὰ δυχρωματικὸν τείχος ἀπὸ τὴν ἐπίθεσιν των καὶ τοὺς κατεδίωκε καὶ ὅταν ἀκόμη διεκήρυσσον σωτήρια διδάγματα, ἀποφράσσαν τὸ στόμα των καὶ διατάσσον αὐτοὺς νὰ σιωπούν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν συνεφωνήσεν οὔτε ἐδῶ μετὰ λεγόμενα.

Ἀλλὰ τί ἀπήντησεν; «Δὲν θὰ ζήσῃ μόνον μετὰ ψωμί ὁ ἄνθρωπος». Ὅτι δὲ λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν. Ὅτι, δηλαδή, ὁ Θεὸς ἡμπορεῖ καὶ μετὰ τὸν λόγον νὰ χορτάσῃ τὸν πεινασμένον καὶ ἐπικαλεῖται πρὸς ἀπόδειξιν τὴν μαρτυρίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ, ἔτσι, μᾶς διδάσκει νὰ μὴ ἀπομακρυνώμεθα ποτὲ ἀπὸ τὸν Κύριον, εἴτε ὅταν πεινάμε εἴτε ὅταν ὑποφέρωμεν ὁτιδήποτε ἄλλο.

Ἐάν, ὅμως, ὑποστηρίξῃ κανεὶς, ὅτι ἔπρεπε καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν νὰ ἀποδείξῃ τὴν δύναμίν του ὁ Ἰησοῦς, τότε, θὰ τὸν ἐρωτήσω καὶ ἐγὼ διὰ πόταν αἰτίαν καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν νὰ τὸ κάνει αὐτό; Ἀφοῦ ὁ διάβολος δὲν ἤρῳτα διὰ νὰ πιστεύσῃ, ἔστω ἐνόμιζε, διὰ νὰ τὸν ἐλέγξῃ δι' ἀπιστίαν. Ἐξ ἄλλου, καὶ τοὺς πρωτοπλάστους μετὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἐξηπάτησε καὶ ἐντροπίασεν, ἐπειδὴ δὲν ἐπίστευαν ἀπόλυτα εἰς τὸν Θεόν. Πραγματικὰ, ἀφοῦ τοὺς ὑποσχέθῃ τὰ ἀντίθετα ἀπὸ ἐκεῖνα πού τοὺς εἶπεν ὁ Θεὸς καὶ τοὺς ἐφούσκωσε μετὰ κενὰς ἐλπίδας καὶ τοὺς ὡδήγησεν εἰς τὴν ἀπιστίαν, ἔτσι, τοὺς ἔκανε νὰ χάσουν καὶ ὅσα ἀγαθὰ εἶχαν εἰς τὴν κατοχὴν των. 121 Ἀλλὰ ὁ Χριστὸς φανερῶνει τὸν ἐαυτοῦ μετὰ τὸ νὰ μὴ συμφωνήσῃ οὔτε τώρα μετὰ τὸν διάβολον, οὔτε ἀργότερα μετὰ τοὺς Ἰουδαίους, ὅταν ἐσκέπτοντο ὅμοια μετὰ τὸν διάβολον καὶ ἐζήτουν θαύματα ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ εἰς κάθε περίπτωσιν μᾶς διδάσκει νὰ μὴ κάνωμεν τίποτε τυχαῖα καὶ ἀσκοπα, ἔστω καὶ ἂν ἀκόμη ἡμπορούμεν νὰ τὸ πραγματοποιήσωμεν, οὔτε, πᾶ-

17. Πρὸς Λατ. 4, 34 - 35.

18. Πρὸς Πρὸς 16, 16 - 18.

λιν, νὰ ὑπακούωμεν εἰς τὸν διάβολον, ἔστω καὶ ἂν εὐρισκώμεθα εἰς δυσκολίας.

Τί ἔκανε, λοιπόν, ὁ μακρὸς διάβολος; Ἐπειδὴ ἐνίκηθι καὶ δὲν ἠμπόρεσε νὰ πείσῃ τὸν Ἰησοῦν νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐντολήν του, μολοντοὶ μάλιστα ἐπιέζετο ἀπὸ τὴν μεγάλην πείναν, προχωρεῖ εἰς ἄλλον πειρασμόν. λέγων· «Ἐάν εἶσαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, πέσε κάτω, διότι εἶναι γραμμένον»¹⁹ ὅτι θὰ διατάξῃ τοὺς ἀγγέλους νὰ σὲ προσέχουν καὶ νὰ σὲ σηκώνουν εἰς τὰ χέρια²⁰.

Διατί, ὅμως, εἰς κάθε ἀποπειραν προσθέτει ὁ διάβολος τὸ «ἐάν εἶσαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ», Ὡς Μά, ὅτι ἔκανεν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους, κάνει καὶ τώρα. Ὅπως, δηλαδή, τότε ἐσυκοφάντησε τὸν Θεὸν μὲ τὸ νὰ εἴπῃ ὅτι· «Κατὰ τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ φάγετε, θὰ ἀνοιχθοῦν τὰ μάτια σας»²¹, ἐπαδικῶν νὰ ἀποδείξῃ δι' αὐτῶν ὅτι ἐξηπατήθησαν καὶ παρεπλανήθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ὅτι καθόλου δὲν ἔχουν εὐεργετηθῇ ἀπὸ αὐτὸν, ἔτσι, λοιπόν, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσην τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ὑπονοεῖ, λέγων ὅτι ματαίως σὲ ὠνόμασεν Υἱὸν καὶ σὲ ἐξηπάτησεν ὡς πρὸς τὴν διαρκείαν, διότι, ἐάν δὲν συμβαίῃ αὐτὸ, δώσέ μας ἀποδείξιν ὅτι διαθέτεις τὴν εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἀρμόζουσαν δύναμιν. Εἰς τὴν συνέχεια, ἐπειδὴ ὁ διάβολος τοῦ ὠμίλησε μὲ θάσιν τὴν Ἁγίαν Γραφήν²², ἐπικαλεῖται καὶ ὁ Ἰησοῦς τὴν μαρτυρίαν τοῦ προφήτου, Πῶς ἀκάντη ὁ Ἰησοῦς, λοιπόν; Οὐτε ἡγανάκτησεν, οὔτε ἐξωργίσθη, ἀλλὰ μὲ μεγάλην σύνεσιν συζητεῖ μαζί του μὲ θάσιν τὴν Γραφήν, λέγων· «Δὲν πρέπει νὰ πειράξῃς Κύριον τὸν Θεόν σου»²³, διδάσκων ἡμᾶς ὅτι τὸν διάβολον δὲν πρέπει νὰ τὸν καταπολεμοῦμεν μὲ θαύματα, ἀλλὰ μὲ σύνεσιν καὶ ὑπομονήν, χωρὶς νὰ κἀνομεν κομμίαν ἐνέργειαν πρὸς ἐπίδειξιν καὶ φιλοδοξίαν μόνον. Πρόσεξε, ἀκόμη, τὴν ἀνοησίαν τοῦ διαβόλου, ὅπως ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀνιστορομένην μαρτυρίαν, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίησεν. Ἐνῶ αἱ μαρτυρίαι τῆς Γραφῆς, τὰς ὁποίας ἔφερον ὁ Κύριος ἦσαν καὶ αἱ δύο

πολύ κατάλληλοι, ἀντιθέτως, αἱ δοκίμοιτοι μαρτυρίαι τοῦ διαβόλου ἐλέγχθησαν ἀπλῶς καὶ τυχαίως, οὔτε ἐπεκαλέσθη τὰ κατάλληλα διὰ τὴν περιστάσιν χωρὶς τῆς Γραφῆς. Διότι, ἀποσπῶντες, μὲ τὸ νὰ γραφῇ ὅτι «θὰ διατάξῃ τοὺς ἀγγέλους, νὰ σὲ προσέχουν», δὲν ἔπεται ὅτι τὸν προτρέπει νὰ ἐκθέτῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς κίνδυνον καὶ νὰ ρίπτεται εἰς τὸν κρημνόν. Ἐξ ἄλλου, αὐτὸ δὲν ἐλέγχθη διὰ τὸν Κύριον.

Ἄλλ' αὐτὴν τὴν ἀστοχίαν δὲν τὴν ἤλεγξεν ὁ Κύριος τότε, μολοντοὶ ὁ διάβολος ἐχρησιμοποίησε τὸ χωρίον κατὰ τρόπον προσθητικόν καὶ μὲ μεγάλην ἐχθρότητα. Αὐτοὶ κανένας δὲν ζητεῖ ἀπὸ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων εἶναι γνώρισμα νὰ σὲ συμβουλεύουν νὰ ρίπτῃς τὸν ἑαυτὸν σου κάτω, ἐνῶ γνώρισμα τοῦ Θεοῦ εἶναι νὰ σηκώῃ ἐπάνω καὶ ὅσους τυχόν ἔχουν πέσει. Πραγματικά, ἐάν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀποδείξῃ τὴν δύναμιν του ὁ Ἰησοῦς, ἠμποροῦσε νὰ τὸ πράξῃ ὅχι μὲ τὸ νὰ ρίπτῃ καὶ νὰ κρημνίσῃ ἄσκαπα τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ σώξῃ τοὺς ἄλλους, ἐνῶ τὸ νὰ ρίπτουν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὰ φαραγγία καὶ τοὺς κρημνοὺς εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς διαβολικῆς παρατάξεως. Ἔ'Ετσι, λοιπόν, φέρεται εἰς κάθε περίπτωση ὁ διάβολος διὰ νὰ παραπλανᾷ σχετικῶς μὲ τὰ θέματα αὐτά.

Ἄλλ' ὁ Χριστὸς καὶ ὕστερα ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς, δὲν φανερώνει ἀκόμη τὸν πραγματικὸν του ἑαυτὸν, μά, συζητεῖ μαζί του δι' ὀλίγον ὡς ἀπλὸς ἄνθρωπος. Διότι μὲ τὸ νὰ ἀπαντήσῃ ὅτι «δὲν θὰ ζῇς μόνον μὲ ψωμί ὁ ἄνθρωπος» καὶ «δὲν πρέπει νὰ πειράξῃς Κύριον τὸν Θεόν σου», ὅχι μόνον δὲν ἀπεκάλυπτε καθόλου τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ, ἀντίθετα, ἐνεφανίζετο ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς συνηθισμένους ἀνθρώπους. Μὴ παραξενεύεσαι, ὅμως, ὅτι, ἐνῶ συζητεῖ μὲ τὸν Χριστόν, μεταφέρει τὸν λόγον ἀπὸ τὸ ἓνα θέμα εἰς τὸ ἄλλο συνεχῶς. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς οἱ πυγμάχοι, ἡ 7^η βίαν δεχθὼν ἐπικίνδυνα κτυπήματα γεμάτοι αἵματα καὶ ζαλισμένοι στριφογυρίζουν, ἔτσι λοιπόν, καὶ ὁ διάβολος, ἀφοῦ ὑπέστη σκοτοδίνη ἀπὸ τὴν ἀποτυχίαν τῆς πρώτης καὶ δευτέρας ἀποπειρας κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, λέγει πλεον ὅτι τοῦ ἐρχεται εἰς τὸ μυαλό καὶ προχωρεῖ εἰς τὴν τρίτην ἐπίθεσιν. «Καὶ ἀφοῦ τὸν ἀνέβασεν ὁ διάβολος εἰς ἓνα πολὺ ὕψλόν θρονό, τοῦ

19. Τὸ χωρίον τοῦ ἀποστόλου ἀφορρεῖται ἐκ τοῦ Φεβ. 126 90, 11 - 12.

20. Ματθ. 4, 6.

21. Γεν. 2, 6.

22. Πρβλ. Φεβ. 90, 11 - 12. Ματθ. 4, 6.

23. Ματθ. 4, 7. Δευτερ. 8, 16.

δείχνει ὅλας τὰς βασιλείας καὶ τοῦ λέγει· "Ὅλα αὐτὰ θὰ σοῦ τὰ δώσω, ἔάν πέσης καὶ μὲ προσκυνήσῃς. Τότε τοῦ λέγει ὁ Ἰησοῦς· Πήγαινε ὀπίσω μου, Σατανᾶ, διότι εἶναι γραμμένον²⁴, Κύριον τὸν Θεόν σου πρέπει νὰ προσκυνήσῃς καὶ αὐτὸν μόνον νὰ λατρεύσῃς.²⁵ Ἐπειδὴ, ὁμως, ἡμάρτανε πρὸς τὸν Πατέρα, μὲ τὸ νὰ ὑποστηρίξῃ διὰ τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ εἶναι ὅλα ἰδικὰ τοῦ καὶ προσεπάσῃ νὰ ἀποδείξῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ Θεοῦ, ὡς δημιουργὸν τοῦ σύμπαντος, τότε τὸν ἐπετίμησαν. Ἐ Μὰ καὶ τότε δὲν τὸ ἔκανε μὲ σφοδρότητα, ἀλλ' ἀπλῶς τοῦ εἶπεν· «Πήγαινε, Σατανᾶ», πρῶγμα τοῦ ἰσοδυναμεῖ μὲ διαταγὴν περισσότερον, παρὰ μὲ ἐπιτίληξιν. Διότι συγκρινόμενος τοῦ εἶπεν «πήγαινε» καὶ τὸν ἔκανε νὰ φύγῃ ἀπὸ κοντὰ τοῦ.

Πραγματικὰ, δὲν προσέκαλεσεν ἄλλους πειρασμούς. Μὰ τότε, διὰ ποῖον λόγον λέγει ὁ Λουκᾶς ὅτι ἐξηντήλησεν ὁ διάβολος κάθε πειρασμόν²⁶; Ἐγὼ νομίζω, ὅτι ὅταν ὁ Εὐαγγελιστὴς ἀνέφερε τοὺς σπουδαιότερους πειρασμούς, εἶπε τὰ πάντα, διότι καὶ οἱ ἄλλοι πειρασμοὶ συμπεριλαμβάνονται εἰς αὐτούς. Πραγματικὰ, τὰ κακὰ τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦνται ἀπὸ ἀναρίθμητα ἄλλα εἶναι τὰ ἐξῆς· Ἡ ὑποταγὴ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς καὶλας, τὸ νὰ πρᾶτῃ κανεὶς κατὰ ἀπὸ κενοδοξίαν καὶ ἡ ἐνοχὴ διὰ τὴν ὑπερβολικὴν ἀγάπην τοῦ χρήματος. Ὁ αὐτὸς ἀκριβῶς, ἐπειδὴ τὸ ἐγνώριζεν ὁ μισρὸς διάβολος, παρουσίασε τελευταῖον τὸν πῶς ἰσχυρὸν πειρασμόν, δηλαδὴ, τὴν πλεονεξίαν. Ἀπὸ τὴν ἀρχήν, θέβαια, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς γεννήσεως ἡδύνατο νὰ χρησιμοποίησιν τὸν πειρασμόν αὐτόν, ἀλλὰ τὸν φυλάσσει τελευταῖον, διότι ἴπτο ὁ ἰσχυρότερος ὅλων.

Πραγματικὰ, αὐτὴν τὴν τακτικὴν ἔχει εἰς τοὺς ἀγῶνάς του. Ἐκεῖνα, δηλαδὴ, τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ὅτι θὰ καταβάλουν τὸν ἀντίπαλον, τὰ χρησιμοποιοῖ τελευταῖα. Πρῶγμα τοῦ ἔκανε καὶ εἰς τὸν Ἰώθ. Διὸ καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἀφοῦ ἤρχισεν ἀπὸ τοὺς θεωρουμένους ὡς πλέον ἀσχημένους πειρασμούς, προχωρεῖ εἰς τὸν πλέον ἰσχυρόν.

24. Ἡ παράθεσις ἐκ τοῦ Λευκερ. 6. 13.

25. Ματθ. 4, 8 - 10.

26. Ηβρ. Λευκ. 4, 13.

Πῶς πρέπει, λοιπόν, νὰ ἀντιμετωπίζωμεν μὲ ἐπιτυχίαν αὐτόν; Μὰ, μὲ τὸν τρόπον, τὸν ὁποῖον μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς, δηλαδὴ, μὲ τὸ νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ ὑποκύπτωμεν, ὅταν πεινώμεν, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν δυνάμενον καὶ μὲ τὸν λόγον τοῦ νὰ μᾶς θρέψῃ. Ὡστε νὰ προκαλοῦμεν τὸν δωροδότην μὲ τὰ ἀγῶνα τοῦ ἡμῶς ἔδωκε, ἀλλὰ νὰ ἀρκοῦμεθα εἰς τὴν οὐράνιον δόξαν καὶ νὰ μὴ ὑπολογίζωμεν καθόλου τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν νὰ περιφρονῶμεν ὅτι πλεονάζει ἀπὸ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν μας. Διότι, πραγματικὰ, τίποτε δὲν μᾶς ὑποτάσσει τόσο εἰς τὸν διάβολον, ὅσον ἡ ἐπιθυμία τοῦ περισσοτέρου καὶ ὁ πόθος τῆς πλεονεξίας. Αὐτὸ, θέβαια, εἶναι δυνατόν νὰ τὸ διαπιστώσῃ ὁ καθένας ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Διότι καὶ σήμερον ὁ πάρχων ἀνθρώπος, οἱ ὁποῖοι λέγουσιν· "Ὅλα αὐτὰ θὰ σοῦ τὰ δώσωμεν, ἔάν πέσης καὶ μᾶς προσκυνήσῃς.

Αὐτοὶ εἶναι μὲν ἄνθρωποι, ἀλλὰ μεταβάλλονται εἰς ὄργανα τοῦ διαβόλου. Καὶ τότε, θέβαια, δὲν ἐπιειρίζεν ὁ ἴδιος μόνον τὸν Ἰησοῦν. Ἐ ἀλλὰ καὶ διὰ μέσου ἄλλων τὸν ἐπλησίαζε διὰ νὰ τὸν πειράξῃ. Αὐτὸ ἀκριβῶς φανερωκεὶ καὶ ὁ Λουκᾶς, ὅταν λέγῃ· «Καὶ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, μέχρις ὅτου θὰ τοῦ ἐδίδοτο ἄλλη κατάλληλος εὐκαιρία νὰ τὸν πειράξῃ καὶ πάλιν», δηλῶν ὅτι ἵστερα θὰ ἐπλησίαζε τὸν Ἰησοῦν μὲ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐγίνοντο ὄργανά του.

«Καὶ νὰ ἄγγελοι ἦλθαν καὶ ὑπρέτουν τὸν Ἰησοῦν». Ὅσον χρόνον, λοιπόν, ἐγίνετο ἡ ἐπίθεσις τοῦ διαβόλου, δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ἄγγελους νὰ ἐμφανισθοῦν, διὰ νὰ μὴ ἀπομακρύνουν τὴν λείαν αὐτὴν. Ὅταν, ὁμως, ἐταπείνωσεν αὐτόν εἰς ὅλας τὰς προσπάθειάς του καὶ τὸν ἔκανε νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν, τότε ἐμφανίζονται οἱ ἄγγελοι. **17-23** διὰ νὰ πληροφορηθῇ καὶ εὐό, ὅτι, ἵστερα ἀπὸ τὰς νίκας σου ἐναντίον τῶν πειρασμῶν, θὰ σὲ ὑποδεχθῶν ἄγγελοι μὲ χαρὰν καὶ θὰ σὲ συνοδεύουν παντοῦ. Ἐτσι, θέβαια, καὶ τὸν Λάζαρον, μετὰ τὴν δοκιμασίαν τῆς πτωχείας καὶ τῆς πενίης καὶ τῆς ἐν γένει στενοχωρίας, οἱ ἄγγελοι τὸν ἐπῆραν καὶ τὸν ἀνέσταναν

27. Λευκ. 4, 13.

28. Ματθ. 4, 11.

εις τὸν οὐρανόν²⁸. Διότι, ὅπως ἀκριθῶς καὶ παρπαῖνα εἶπα, ὁ Χριστὸς πολλὰ τὰ ἐμφανίζει τώρα, τὰ ὅποια καὶ ἡμεῖς πρόκειται νὰ ἀπολούσωμεν εἰς τὸ μέλλον.

Ἀφοῦ, λοιπόν, ὅλα αὐτὰ ἐγέναν δι' ἐσέ, θεῖζε ἐνδιαφέρον καὶ προσπάθειαν νὰ μιμηθῇς τὴν νίκην τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ὅταν σὲ πλησιάσῃ κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δαίμονος καὶ σκέπτονται ὅπως ἐκεῖνος, καὶ θελήσῃ νὰ σὲ περιπαίξῃ καὶ σοὺ λέγῃ, ὅτι ἐάν εἶσαι ἀξίος θαυμασμοῦ καὶ μέγας, μετακίνησε τὸ θουνὸ αὐτὰ, νὰ μὴ ταραχθῇς οὔτε νὰ σὲ κυριεύσῃ ὁ φόβος, ἀλλὰ μὲ ἀταραξίαν νὰ τοῦ ἀπαντήσῃς καὶ νὰ τοῦ εἴπῃς ὅτι ἤκουσες νὰ λέγῃ ὁ Κύριος. Δηλαδή· «Δὲν πρέπει νὰ πειράξῃς Κύριον τὸν Θεόν σου». Β Καὶ ἂν ἐκεῖνος, ἐπιδεικνύων ὁδὸν, δύναμιν καὶ ἀπειρα χρήματα, σὲ διατάσῃ νὰ τὸν προσκυνήσῃς, νὰ ἀντιστάσῃς καὶ τότε μὲ γενναϊότητα. Διότι ὁ διάβολος δὲν ἔκανε αὐτὸ μόνον εἰς τὸν κοινὸν μας Κύριον, ἀλλὰ καὶ καθημερινῶς χρησιμοποιοῖ τὰ τεχνάσματα εἰς τὸν κάθε δούλον τοῦ Κυρίου. Αὐτὸ, θέθαια, δὲν συμβαίνει μόνον εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς ἐρήμους μόνον, οὔτε διὰ μέσου τοῦ ἁγίου τοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πόλεις, τὰς ἀγοράς καὶ μέσα εἰς τὰ δικαστήρια ἀκόμη, καὶ διὰ μέσου τῶν συγγενικῶν μας προσώπων.

Πι πρέπει νὰ κάνωμεν, λοιπόν; Νὰ μὴ ἔχωμεν καμμίαν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτόν, νὰ φράσσωμεν τὰ αὐτιά μας, νὰ τὸν μισῶμεν, ὅταν προσπαθῇ νὰ μᾶς κολακεύσῃ C καὶ κάθε φορὰ ποὺ μᾶς βίδει μεγαλύτερας ὑποσχέσεις τότε νὰ τὸν ἀποστρεφώμεθα περισσότερον. Διότι καὶ τὴν Εὐάν, ὅταν τὴν ἔκανε νὰ υπερηφανευθῇ μὲ τὰς ἐλπίδας ποὺ τῇς ἔδωκεν, τότε τὴν ἐνίκησε καὶ προσκόλεσε τὰ μεγαλύτερα κακὰ. Πραγματικὰ, ὁ διάβολος εἶναι ἐχθρὸς ἀδιάλλακτος καὶ διεξάγει ἀκήρυκτον πόλεμον ἐναντίον μας. Καὶ δὲν ἐνδιαφερόμεθα τόσον ἡμεῖς διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὅσον φροντίζει ἐκεῖνος διὰ τὴν ἀπώλειάν μας. Συνεπῶς, ὅς διεξώμεν ἀποστροφήν πρὸς αὐτόν ὅχι μόνον μὲ τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα, ὅχι μόνον μὲ τὴν σκέψιν μας, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς πράξεις μας καὶ ὅς μὴ πρῶτῳ μὲν τίποτε ἀπὸ ὅτι ἀρέσει εἰς αὐτόν, διότι, ἔτσι, θὰ πράττωμεν ὅλα ὅσα ἀρέσουν εἰς τὸν Θε-

όν. Ὁ διάβολος, θεσπίζων, ὑπόσχεται πολλὰ ὅχι διὰ νὰ τὰ δώσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ λάβῃ. D Ὑπόσχεται κινούμενος ἀπὸ ἀρπακτικὴν διάθεσιν, διὰ νὰ ἀφαίρῃ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην. Τοποθετεῖ ὡς παγίδα καὶ δίκτυα θησαυροῦς ἐπιγείους, μὲ τελικὸν σκοπὸν νὰ μᾶς ἀποστερήσῃ καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς οὐρανίους θησαυροὺς καὶ θέλει νὰ εἰμεθα πλοῦσαι ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ μὴ πλουτήσωμεν ἐκεῖ εἰς τὸν οὐρανόν.

Μὰ ὅταν δὲν ἡμπορέσῃ διὰ μέσου τοῦ πλούτου νὰ μᾶς ἀποξενώσῃ ἀπὸ τὴν οὐράνιον κληρονομίαν, χρησιμοποιοῖ ἄλλον δρόμον, τὸν δρόμον τῆς πτωχείας, ὅπως ἀκριθῶς ἔκανε εἰς τὸν Ἰωβ. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἀτελή-φθῃ ὅτι ὁ πλούτος δὲν τὸν ἔθλαψε πνευματικῶς, στήνει τὰ δίκτυά του διὰ μέσου τῆς πτωχείας, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἔτσι θὰ ἡμπορέσῃ νὰ τὸν καταβάλῃ. Ποία σκέψις, ὅμως, εἶναι πρὸ ἀνόητος ἀπὸ αὐτὴν; Διότι αὐτὸς ὁ ὅποιος ἐκράτησε τὸν πλούτον μὲ σωφροσύνην, πολὺ περισσότερον θὰ ὑποφέρῃ τὴν πένιν μὲ γενναϊότητα. E Καὶ ὁποῖος δὲν ἐπιθυμεῖ τὰ ὑπάρχοντα χρήματα, δὲν θὰ τὰ ἐπιζητήσῃ, ὅταν δὲν τὰ ἔχῃ, ὅπως ἀκριθῶς δὲν τὰ ἐπιζητήσῃ τότε καὶ ὁ μακάριος Ἰωβ, ἀλλὰ ἐξῆλθε πρὸ ἐνδοξος μέσα ἀπὸ τὴν πένιν. Βέβαια, ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δαίμων ἡμπόρεσε νὰ τοῦ ἀφαίρῃ τὰ πλούτη του, I F ἀλλὰ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν Θεὸν ὅχι μόνον δὲν ἡμπόρεσε νὰ τὴν εξαφανίσῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν κατέστησε πρὸ δυνατόν καὶ, μολονότι τὸν ἐγύμνωσε ἀπὸ ὅλα τὰ καλὰ του, ἐν τούτοις τὸν ἔκανε νὰ περιωληθῇ μὲ περισσότερα ἀγαθὰ.

Δι' αὐτὸ καὶ εὐρέθη εἰς ἀμνησίαν. Ἐπειδὴ ἐδλεπεν, δηλαδὴ, ὅτι ὅσον περισσότερας δυστυχίας τοῦ ἔδιδεν, τόσον δυνατώτερος ἐγίνετο ὁ Ἰωβ. Διὸ, ὅταν πλέον ἐχρησιμοποίησε κάθε τέχνασμα καὶ τὸν ἐδοκίμασεν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἐπειδὴ πλέον δὲν κατάρθωσε τίποτε, κατέφυγεν εἰς τὸ παλαιὸν ὄπλον, δηλαδὴ, τὴν γυναῖκα καὶ ὑποκρίνεται ὅτι ἐνδιαφέρεται δι' αὐτόν καὶ τὰς συμφοράς του μὲ τρόπον πολὺ οἰκτρὸν τοῦ διεκτρανωδεῖ καὶ προσποιεῖται ὅτι φροντίζει διὰ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ κακὰ μὲ τὸ νὰ εἰσγηθῇ τὴν καταστρεπτικὴν ἐκείνην συμβουλήν³⁰.

Β Καὶ ὁμοίως, οὐτε μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐνίκησεν. Διότι ὁ ἀξιολογώμενος ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἀντελήφθη τὴν δουλοπότητά του καὶ μὲ μεγάλην σύνεσιν ἀπεστόμενος τὴν γυναῖκα, ἢ ὅποια ὥμιλεῖ καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ διαβόλου⁴¹.

Λοιπὸν, τὸ ἴδιον πρέπει νὰ κάνωμεν καὶ ἡμεῖς. Δηλαδή, ἐάν ὁ διάβολος μὲ τὴν μορφή τοῦ ἀδελφοῦ ἢ τοῦ ἀληθινοῦ φίλου ἢ τῆς συζύγου ἢ ὁποιοῦδήποτε ἄλλου ἀπὸ τὰ προσφιλῆ μας πρὸσωπα μᾶς συμβουλεύει νὰ πράξωμεν κάτι ἀνάρμοστον, νὰ μὴ δεχώμεθα τὴν συμβουλὴν ἐξ αἰτίας τοῦ προσώπου πού μᾶς τὴν δίδει, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῆς καταστρεπτικῆς συμβουλῆς καὶ ἀποφεύγωμεν τὸν συμβουλάτορα. Διότι καὶ σήμερον πολὺς παρομοίως ἐνεργεῖας κάνει ὁ διάβολος καὶ ἐμφανίζεται μὲ τὴν μάσκαν τῆς συμπαιδείας πρὸς ἡμᾶς.

Καὶ δίδει τὴν φαινομενικὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἀγαθῶν διὰθεσιν ἀπέναντί μας. **Γ** ἐνῶ διασπείρει τὰ ὀλέθρια καὶ χειρότερα ἀπὸ τὰ δηλητηριώδη λόγια του. Ἐπειδὴ ἡ κολακεία πού ἐπιζητεῖ τὴν θλάσθην τοῦ κολακευομένου εἶναι γνῶρισμα τοῦ διαβόλου, ἐνῶ ἡ παιδεύσις πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ παιδευομένου εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ Θεοῦ. Συνεπῶς, ἅς μὴ παραλογίζωμεθα, οὐτε μὲ κάθε τρόπον νὰ ἐπιδιώκωμεν τὴν ἀνεταν ζωὴν. Ἡ Γραφή λέγει: «Ὅποιον ἀγαπᾷ ὁ Κύριος τὸν παιδεύει»⁴². Δι' αὐτὸ ὅταν ἀπολαμβάνωμεν τὴν εὐημερίαν, μολοντί ζῶμεν μέσα εἰς τὴν ἁμαρτίαν, τότε περισσότερον ἂς λυποῦμεθα. Πάντοτε, θέλῃται, πρέπει νὰ φοβούμεθα, ὅταν διασπράττωμεν ἁμαρτίας, πρὸ πάντων, ὁμοίως, ὅταν (ἐνῶ ἁμαρτάνωμεν), δὲν παθαίνομεν κανένα κακόν. Διότι, ὅταν ὁ Θεὸς ἀπαιτῇ τὴν τιμωρίαν μας διὰ κάθε ἁμαρτήμα χωριστά, τότε καθ' ὅσον ἐλαφρὰν τὴν τιμωρίαν μας δι' αὐτά. Ὅταν, ὁμοίως, μακροθυμῇ διὰ κάθε ἁμαρτημά μας, τότε συγκεντρώνει μεγάλην τιμωρίαν δι' ἡμᾶς, ἐάν κατ' ἐξακολούθησιν διασπράττωμεν τὰ ἴδια ἁμαρτήματα.

Δ Πραγματικά, ἐάν εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιτυγχάνουν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς εἶναι ἀναγκαῖα ἡ θλίψις,

41. Ἡρὸς καταναλίσκει τὸν λεγόμενον εἰς τὰ σκῆλον αἶμα παρὶ τοῦ ἴσου, εἶναι ἀπαρατήρητος ἡ ἀνέκδοτος τοῦ ἐλλείοντος τοῦ ἴσου καὶ ἴσος τὸν λεγόμενον, 1 πτ: 3 σπ: 2.

42. Ματθ. 23, 12.

πολὺ περισσότερον εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Κότταξε, λοιπὸν, πόσῃ μακροθυμίαν ἀπλάσσειν ὁ Φαρασαὶ κατ' ἀρχάς, ὕστερα δὲ ὡς ἐτιμωρήθη βαρύντοσα δι' ὅλα τὰ ἁμαρτήματά του. Ἐπίσης, πόσα σφάλματα ἀπὸ διέπραξεν ὁ Νασουχοδονόσωρ, εἰς τὸ τέλος ἐτιμωρήθη δι' ὅλα καὶ ἀκόμη, ὁ πλούσιος, ἐπειδὴ δὲν ὑπέστη κανένα κακόν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον κατηντήσεν ὁ πῶς δυστυχισμένος, δηλαδή, ἐπειδὴ ἔζησε μέσα εἰς τὰς ἀπολαύσεις εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἐπῆγεν εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ τιμωρηθῇ δι' ὅλα αὐτά, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ δυνατότης νὰ εὕρῃ ἀνακούφισιν ἀπὸ τὴν τιμωρίαν του⁴³.

Καὶ ὁμοίως, ὑπάρχουν μερικοὶ τόσοι ψυχροὶ καὶ ἀνόητοι, ὥστε ἐπιδιώκουν συνεχῶς νὰ ἀποκτήσουν τὰ ἐπιγεια ἀγαθὰ καὶ διακηρύσσουσιν τὰς γελοίας ἐκείνας ἀντιλήψεις. Ἐ Δηλαδή: θὰ ἀπολαύσω τώρα ὅλα τὰ παρόντα ἀγαθὰ καὶ ἀργότερα θὰ σκεθῶ διὰ τὰ ἀκαθόριστα ἐκεῖνα, θὰ κάνω τὸ χατήρι τῆς κοιλίας μου, θὰ δουλεύω εἰς τὰς ἀπολαύσεις καὶ θὰ κάνω κατάχρησιν τῶν ἀγαθῶν τῆς παρούσης ζωῆς. Δὲς μου τὸ σήμερον καὶ πᾶρε τὸ αὔριον. Ὡς ὑπερβολικὴ θλακεία.

Κατὰ τί διαφέρουν ἀπὸ τοὺς χοίρους καὶ τοὺς τράγους, ὅσοι ὑποστηρίζουν τὰς ἀρχάς αὐτάς; Διότι, ὅταν αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι χριμετίζουσιν ὡς ἴπποι διὰ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον τους, **1 πτ: 25** δὲν ἐπιτρέπει ὁ προφήτης νὰ τοὺς θεωροῦμεν ὡς ἄνθρωπους⁴⁴, ποῖος θὰ μᾶς κατηγορήσῃ, ὅταν θεωροῦμεν αὐτοὺς πᾶς ἀνοήτους ἀπὸ τοὺς τράγους, τοὺς χοίρους καὶ τοὺς δνοὺς, ἀπὸ τὰ πῶς φανερά ἀπὸ τὰ ὁρατὰ τὰ ἐκλαμβάνουσιν ὡς ἀκαθόριστα; Ἐάν δὲν πιστεύῃς εἰς τίποτε ἄλλο, πῶς ἴσως ὁσους ἐκσφαλίζονται ἀπὸ τοὺς δαίμονας, οἱ ὁποῖοι ἔχουν σχεδιάσει νὰ λέγουν καὶ νὰ πράττουν ὅτι συντελεῖ εἰς τὴν ἰδικὴν μας ζημίαν. Διότι, σφαλῶς, δὲν θὰ ἔχῃς ἀντίρρησην ὅτι κάνουν κάθε τι διὰ νὰ πολλαπλασιάσουν τὴν πνευματικὴν μας ραθυμίαν, νὰ ἐξαφανίσουν τὸν φόβον τῆς γένενης καὶ νὰ μᾶς ἐμψυχήσουν τὴν ἀπιστίαν διὰ τὰ οὐράνια διακαστήρια.

43. Ματθ. 16, 19 πτ.

44. Ματθ. 16, 8.

Καί, όμως, όσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπιτύχουν τοὺς παραπάνω στόχους, ἐπειδὴ πολλὰς φορές φωτίζονται καὶ κραυγάζουν, διακηρύσσουν τὰς τιμωρίας ποὺ ὑπάρχουν εἰς τὸν οὐρανόν. **Β** Πῶς, ὅμως, δὴμιούνηται καὶ λέγουν πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀντίθετα ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας των; Μά, ἀπὸ κομμίων ἄλλῃν αἰτίαν, παρὰ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀναγκάζονται νὰ τὰ κάνουν. Διότι, ἀπωσθήματα, δὲν θὰ φιμολόγουν ποτὲ μὲ τὴν θέλησιν των, οὔτε δι' ὁρασιζοῦνται ἀπὸ νεκροῦς ἀνθρώπους¹⁵, οὔτε δι' ὑποφέρουν ἐν γένει κατὰ δυσάρεστον.

Διὰ τί ἐλέγχθησαν αὐτά. λοιπόν; Διότι, ἐνῷ οἱ δαίμονες, οἱ ὁποῖοι ἐπιδιώκουν νὰ μὴ γίνηται πιστευτὴ ὑπαρξίς τῆς γέννης, παραδέχονται αὐτήν, ἐσὺ ἀντιθέτως, ὁ ὁποῖος τόσον πολὺ ἐτιμήθη καὶ ἐγνώρισες ἀποκρυφὰ μυστήρια, ὅχι μόνον δὲν τοὺς μιμήσαι, ἀλλὰ καὶ ἀποδεικνύσαι πρὸς ἀγνώμων ἀπὸ αὐτοῦ. Μά, ποῖος ἦλθεν ἀπὸ τὸν Ἄδην, ἐρωτᾷ κάποιος, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτά; Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ποῖος κατήλθε καὶ εἶπεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος; Καὶ πῶς ἀποδεικνύεται ὅτι ἔχομεν ψυχὴν; **Γ** Βέβαια, ἐὰν σκοπεύης νὰ πιστεύης μόνον εἰς ὅσα εἰσέπεις, τότε θὰ ἔγῃς ἀμφισβολίας διὰ τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ, τῶν ἀγγέλων, τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς καὶ εἶται θὰ σοὺ διαφύγουν ὅλα τὰ δόγματα τῆς ἀληθείας.

Καί, όμως, ἐὰν θέλῃς νὰ πιστεύης μόνον εἰς τὰ αἰσθητά, ἐπιβάλλεται νὰ πιστεύῃς περισσότερο εἰς τὰ ἀόρατα, παρὰ εἰς τὰ ὁρατά. Μολονότι, θέβαια, φαίνεται παράδοξος ἡ παραπάνω γνώμη, ἐν ταῦτοις εἶναι ἀληθινὴ καὶ τὴν παραδέχονται ἐξ ὁλοκλήρου όσοι ἔχουν μυαλό. Πραγματικά, τὰ μάτια πολλὰς φορές ἀποσιωπῶνται ὅχι μόνον εἰς τὰ ἀόρατα, (διότι ἐκεῖνα καθόλου δὲν τὰ γνωρίζουν), ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτά, τὰ ὁποῖα νομίζουν ὅτι τὰ βλέπουν, ἐπειδὴ ἐμποδίζουν τὴν ἀκριβὴ παρατήρησιν αὐτῶν, ἢ ἀπώστασις, **Δ** ὁ ἀέρας, ἡ στροφή τῆς προσοχῆς πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν, ὁ θυμὸς, ἡ φροντίς καὶ ἄλλα ἀμέτρητα ἐμπόδια. ἐνῷ ὁ λογισμὸς τῆς ψυχῆς, θὲν δευθὴ τὸ φῶς τῶν θείων Γραφῶν, θὰ γίνη τὸ πρὸς τέλος καὶ σταθερόν κριτήριον τῶν πραγμάτων. Συνεπῶς, ἂς μὴ ἐξα-

¹⁵ Πλ. Ματθ. 11, 27. ὁ Χριστὸς εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ νὰ ἀναγῇ τοὺς ἄγγελους, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν ἀντιλήψιν τῶν δαιμονιζομένων ἦσαν ὁλοῦς νεκροί.

παύμεν ἀσκήσια τοὺς ἑαυτοὺς μας, οὔτε, πέραν ἀπὸ τὴν ἀδυσφορίαν διὰ τὴν πνευματικὴν μας ζωὴν, ἢ ὁποῖα γεννᾶται ἀπὸ τὰς παρομοίας ἀντιλήψεις, νὰ αὐτοσυνεόμεν μεγαλυτέραν φωτιά διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ τὸ νὰ ὑποστηρίζωμεν τὰς ἰδέας αὐτάς. Διότι ἐὰν δὲν ὑπάρχη κρίσις καὶ δὲν δώσωμεν λόγον τῶν πράξεών μας, οὔτε καὶ θὰ λώσωμεν τὰ θραβεῖα τῶν κόπων μας. Σκέψου εἰς ποῖον παραλογισμὸν καταλήγει ἡ ἀλασθημία σας, θὲν ἰσχυρίζεσθε ὅτι ὁ δίκαιος. **Ε** ὁ φιλόανθρωπος καὶ ἡμερος Θεὸς περιφρονεῖ τόσοις κόπους καὶ ἰδρώτας.

Ἀλλὰ ποῖαν λογικὴν δικαιολογίαν ἡμποροῦν νὰ ἔχουν τὰ διδάγματα αὐτά; Ἐὰν, θέβαια, ἀπὸ πούθεν ἄλλου δὲν εἶσαι εἰς θέσιν νὰ ἀντιληφθῇ τὸν εἰς αὐτὰ περικλειόμενον παραλογισμόν, σκέψου αὐτὰ μὲ θέσιν τὰ ὅσα συμβαίνουν εἰς τὸ σπῆτι σου καὶ τότε θὰ ἴδῃς τὸ ἀνυπόστατον αὐτῶν. Διότι καὶ ἂν ἀσκήσι εἶσαι σκληρὸς, ἀπάνθρωπος **17** καὶ πρὸς ἄγριος καὶ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ θηρία, ἀσφαλῶς, θὲν ἐπρόκειτο νὰ ἀποθάνῃς, δὲν θὰ ἐπρότιμας νὰ ἀφήσῃς χωρὶς τιμὴν τὸν δοῦλόν σου, ὁ ὁποῖος ἐφάνη καλὸς μαζί σου, ἀλλὰ τὸν ἀνταμαίεις μὲ τὴν παροχήν τῆς ἐλευθερίας του καὶ μὲ χρηματικὰς προσφοράς. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἀποθνήσκων δὲν ἡμπορεῖς πλέον νὰ τοῦ προσφέρῃς κανένα ἀγαθόν, δίδεις ἐντολήν χάριν αὐτοῦ εἰς τοὺς μελλοντικούς κληρονόμους τῆς περιουσίας σου καὶ τοὺς παρακαλεῖς, τοὺς ἐξορκίζεις καὶ πράττεις τὸ πᾶν, ὥστε νὰ μὴ παραμείνῃ χωρὶς ἀμοιβήν. Καὶ λοιπόν, ἐσὺ μὲν, ὁ ποιητὴς, συμπεριφέρεσαι μὲ τόσην ἐπιείκειαν καὶ φιλοανθρωπίαν πρὸς τὸν δοῦλόν σου, ἐνῷ ἡ ἀπειρος ἀγαθότης, δηλαδὴ ὁ Θεός, ἢ ἀνέκφραστος φιλοανθρωπία, **Β** ἢ τόσον μεγάλη ἐπιείκεια, θὰ περιφρονήσῃ χωρὶς νὰ θραβεύσῃ τοὺς περὶ τὸν Πέτρον, τὸν Παῦλον, τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην δοῦλους του, οἱ ὁποῖοι κάθε ἡμέραν χάριν αὐτοῦ ἐπεινάσαν, ἐφυλακίσθησαν, ἐμαστιγώθησαν, ἐναυάγησαν, ἐρρίφθησαν εἰς τὰ θηρία, ἐθανάτωθησαν καὶ ὑπέστησαν τόσα βασανιστήρια, ποὺ ἀδυνατεῖ κανεὶς νὰ ἀπαριθμήσῃ; Καὶ ὁ μὲν διοργανωτὴς τῶν ἀγώνων ἀνακηρύσσει τὸν ὀλυμπιονικὴν καὶ τὸν στεφανώνει ὁ κύριος θραβεύει τὸν δοῦλον, ὁ βασιλεὺς τὸν στρατιώτην καὶ ὁ καθένας ἐν γένει ἀμείβει ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τὸν ὑπρέτησε, μὲ ὅσα ἀγαθὰ ἡμπορεῖ, καὶ μόνον ὁ Θεός, ὅτετα ἀπὸ τόσοις ἰδρώτας καὶ κόπους, δὲν θὰ

δωση οὐτε μικράν ἀμοιβήν. Ὁ δὲ ἀλλὰ θά ἀφήσῃ νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν ἰδίαν μοῖραν οἱ δίκαιοι καὶ οἱ εὐσεβεῖς ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἱ ὅποιοι ἐπέτυχαν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς, εἰς τὴν ὅποian εὐρίσκονται οἱ μοιχοί, οἱ πατροκτόνοι, οἱ φονεῖς καὶ οἱ τιμωρόχοι.

Ἀλλὰ πῶς ἔμπορουν νὰ δικαιολογηθοῦν τὰ παραπτώματα συμπερασματα. Διότι, ἀν μετὰ τὸν θάνατον δὲν ὑπάρχει τιποτέ, ἀλλ' ἡ ζωὴ μας καθορίζεται ἀπὸ τὰ ἐπίγεια πλάσιμα, τότε καὶ οἱ δίκαιοι, θὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν ἰδίαν μοῖραν μὲ τοὺς κακοὺς, ἢ μάλλον ὀχι εἰς τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς. Δ.ὲν. ἐάν, σύμφωνα μὲ τὰς ἀπόψεις σου, εὐρίσκωνται καὶ ὕστερα ἀπὸ τὰ παραπτώματα εἰς τὴν ἰδίαν κατὰστασιν, τότε διαφέρουν ὅτι οἱ μὲν κακοὶ περνοῦν μὲ ἀνεσιν, ἐδῶ, ἐνῶ οἱ δίκαιοι, εἰς ἄλλην τὴν ζωὴν τῶν εὐρισκονται, εἰς διαρκὴ κόλασιν. Ἀλλὰ ποῖος ἄρχων ποῖος ὤμος καὶ σκληρὸς ἀνθρώπος ὁ ἀκακέφθῃ ποτέ τῶσιν ἀπάνθρωπα δ.α. τοὺς δούλους καὶ τοὺς ὑπηκόους του. Εἶδες τὸ μέγεθος τοῦ παραλογισμοῦ καὶ πού καταλήγει ἡ συζήτησις αὕτη.

Συνεπῶς, καὶ ἐν ἀκόμῃ δὲν θελήσῃ ἀπὸ ποιθενῶ ἀλλοῦ νὰ πεσῇ, ἀφοῦ δ.δ.α.χ.θ.ς ἀπὸ τὰς παραπτάνων σκέψεις, νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν πανήραυ αὕτην γυνῆν νὰ ἀποφευγῇ τὴν κακίαν καὶ νὰ ὑπομένῃ τοὺς κόπους χάριν τῆς ἀρετῆς, ὅποτε θὰ καταλάβῃς καλὰ ὅτι τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν ὑπόστασιν μας δὲν σταματοῦν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν. Καὶ ἐάν σὲ ἐρωτήσῃ κανεὶς Ποῖος ἦλθεν ἀπὸ ἐκεῖ καὶ μᾶς ἐγνώρισεν τὴν ἐκεῖ ὑπάρχουσαν κατάστασιν. Νὰ τοῦ ἀπαντήσῃς ὡς ἀνένας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, (ὅ ὅτι, πραγματικὰ δὲν θὰ ἐγίνετο π.σ.ε.υ.ς πολλὰς φορές, ἔπε δὴ π.θανόν νὰ ἐμεγαλοποιῇ καὶ νὰ ἐξυμῶνι τὸ γεγονός). Ἀλλὰ ὁ Κύριος πᾶν ἀγγέλιον μᾶς ἐνικωστοποίησε μὲ ἀκριβεῖαν ὅλα τὰ σχετικά μὲ τὴν ἐκεῖ πραγματικότητα.

Ἐλοπόν, τι χρειάζομεθα τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ αὐτός, ὁ ὁποῖος προκρίνεται νὰ μᾶς ζητήσῃ εὐθύναν διὰ τὰς πράξεις μας καθ' ἡμέραν φωνάζει. ὅτι καὶ τὴν γέννησιν ἡτοίμασε καὶ τὴν θάλασσαν ἐδημιούργησε καὶ σάφεις ἀποδείξεις μᾶς ἔδωκε δι' αὐτά. Πραγματικὰ εἶναι δὲν ἐσκόπευε νὰ κρίνῃ τοὺς ἀνθρώπους δὲν, θὰ τοὺς ἐτιμωρεῖ, ἐδῶ εἰς τὴν γῆν. Ἀκόμῃ, καὶ τὸ ἀκόλουθον πῶς ἔμπορεῖ νὰ δικαιολογηθῇ τὸ ὅτι, διηλα-

δὴ, 177 ἀπὸ τοὺς κακοὺς ἄλλοι μὲν τιμωροῦνται, ἄλλοι δὲ παραμένουν ἀτιμωρητοί. Διότι, ἐάν ὁ Θεὸς δὲν εἴναι προσωπολήπτης, πού ὁπωσδήποτε δὲν εἶναι, διὰ ποῖον λόγον τὸν ἓνα ἐτιμωρεῖ καὶ τὸν ἄλλον τὸν ἀφήσῃ νὰ ἀποθάνῃ χωρὶς νὰ τιμωρηθῇ. Αὐτὸ τὸ θέμα, πάλιν, διημιουργεῖ περισσότερας ἀπορίας ἀπὸ τὸ προηγουμένον. Καὶ αὐτὸ ὅμως θὰ τὸ διαλευκάνωμεν ἐάν θέλετε. ἂν μὲ ἀκούσετε μὲ ἀγαθὴν ὁσέσιν. Ποῖα εἶναι ἡ ἀπάντησις, λοιπόν, δὲν τοὺς τιμωρεῖ ὅλους ἐδῶ ὁ Θεός, διὰ νὰ μὴ κυριευθῇ ἀπὸ ἀπελπισίαν διὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ ἀποθαρρυνθῇ διὰ τὴν (τελ. κήν) κρίσιν, μὲ τὴν ἰδεάν ὅτι ὅλοι τιμωροῦνται, ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, οὕτε, πάλιν, τοὺς ἀφήνῃ ὅλους νὰ ἀπαθάνουν χωρὶς τιμωρίαν, διὰ νὰ μὴ σχηματίσῃ τὴν γνώμην ὅτι τὰ πάντα γίνονται ἀπρονόητα, ἀλλ' ἄλλους μὲν τιμωρεῖ, ἄλλους δὲ δὲν, τιμωρεῖ. Καὶ μὲ τοὺς τιμωρεῖ, ἀποδεικνύει ὅτι ἀπὸ τοὺς μὴ τιμωρηθέντας ἐδῶ θὰ ζητήσῃ ἐκεῖ εὐθύναν. Ὁ μὲ τοὺς, πάλιν δὲν τιμωρεῖ ἐδῶ, σὲ προετομάζει νὰ πιστεύσῃς ὅτι ὁ παρὼν κάποιος φοβερὸν κριτήριον μετὰ τὸν θάνατον. Ἐάν, ὅμως, ἡδ.α.χ.θ.ς, τελείως διὰ τὸ παρελθόν, τότε οὕτε θὰ ἐτιμωρεῖ, μερικοὺς οὕτε καὶ θὰ εὐηργετῇ, ἄλλους.

Τώρα, ὅμως, θέλω εἶπε, ὅτι ὁ Θεὸς πρὸς χάριν σου ἐκτείνει τὸν οὐρανόν, ἀνάπτε τὸν ἥλιον θεμελιώνει, τὴν γῆν γεμίζει τὴν θαλάσσαν ἀπλώνει, τὸν ἀέρα καθορίζει τὴν πορείαν τῆς σελήνης, θεσπίζει, σταθεροὺς νόμους ἐντὸς τῶν ὁποίων κινεῖται αἱ ἐποχαὶ τοῦ ἔτους, καὶ ἐν γένει, τὰ δημ.ο.ρ.γ.ματα μὲ τὸ ν.ε.θ.μ.α. ἐκείνου φέρουν εἰς πέρας τὸν προορισμὸν τῶν. Πραγματικὰ καὶ τὸ ἀνθρώπινον, γένος, τὰ ἄλογα ζῶα, τὰ ἐρπετα, τὰ χερσαῖα ζῶα, τὰ πτηνά, τὰ ὑδροθῶα, ὅσα ζοῦν, εἰς τὰς λίμνας, εἰς τὰς πηγὰς, εἰς τοὺς ποταμούς, εἰς τὰ θυνά, εἰς τὰς κοιλὰς, εἰς τὰ σπῆτια, εἰς τὸν ἀέρα, εἰς τὰς πεδιάδας, ἐπίσης, τὰ φυτὰ, τὰ σπέρματα, τὰ δένδρα, τὰ ἀγρία καὶ τὰ ἡμερα, τὰ καρποφόρα καὶ τὰ ἀκαρπὰ καὶ τὰ πάντα ἐν γένει, κινεῖται ἀπὸ τὸ ἀκούραστον χερ. τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξυμνητοῦν τὴν ἰσ.κ.ν. μας ζωὴν ὀχι μόνον δ.α. νὰ καλύπτουν τὰς ἀνάγκας μας, ἀλλὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας τῶν δ.α. νὰ κεντρίσων τὴν φλοτιμίαν μας.

Ὡστε ἦσαν θλίψεις τόσῃ εὐταξίαν, (ἐάν καὶ δὲν ἀνέφερον οὐτε ἐλάχιστον μένος αὐτῆς) τόλμας νὰ ἐξυμνηζέσῃς ὅτι ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖος τοσοῦ, πολλὰ καὶ τόσο, μὲ

γάλα ἔκανε δι' ἐσέ, θά σέ παραμελήσῃ εἰς τὰ σπουδαί-
τερα ζητήματα καὶ θά σέ ἀφήσῃ, ὅταν θά ἀποθάνῃς,
νά εὐρίσκεισαι μαζί με τοὺς θνούς καὶ τοὺς χοίρους.
Π καὶ ἐνῶ σέ εἰμίσειε με' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῶν υἱοῦν, ἀ-
γλαδὴ με' τὴν διανοήσασθαι καὶ τὸν γνωρίσας καὶ νά ζή-
σῃς κατὰ τοὺς νομοὺς τοῦ, διὰ τῆς ὁποίας σέ ἐξίσωσε με'
τοὺς ἀγγέλους, θά σέ καταφρονήσῃ ὑστερὰ ἀπὸ τοὺς
ἀναριθμήτους κόπους καὶ ἰδρώτας ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς. Μὰ
κατὰ ποίαν λογικὴν ἡμποροῦν νά ὑποστηρίχθουν αἱ ἱ-
δεαὶ αὐταί. Αὐτὰ θεόβια, καὶ ἐν ἀκόμῃ ἡμεῖς σιωπή-
σωμεν θά τὰ φωνάζουν καὶ οἱ λίθοι ὅτι εἶναι τόσον
σαφὴ καὶ φανερά καὶ πῶ φανερά καὶ ἀπὸ τοῦ φῶς τοῦ
ἡλίου.

Ἀφοῦ λοιπὸν, σκεφθώμεν ὅλα αὐτὰ καὶ πείσωμεν
τοὺς ἑαυτοὺς μας ὅτι μετὰ τὸν θάνατον θά ἐμφανισθώ-
μεν πρὸ τοῦ φοβεροῦ θήματος τοῦ Θεοῦ καὶ θά δώσωμεν
λόγον δι' ὅλας γενικῶς τὰς πράξεις μας καὶ ὅτι θά ἐν-
ρεθώμεν ἐνδοχὸ καὶ θά τ' ἐμωρυνώμεν, ἐὰν συνεχίσωμεν νά
ἀμαρτανώμεν ἐνῶ θά στεφανωθώμεν καὶ θά ἀπολαύ-
σωμεν τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ. Ἐξαι θελήσωμεν νά προσέ-
ξωμεν ὅλ γον τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἂς ἀποστο-
μώσωμεν τοὺς ἔχοντας ἀντίθετον γνώμην σχετικῶς με'
τὰ ζητήματα αὐτά, ἀφ' ἑτέρου δέ ἂς προσηύχωμεν οἱ ἱ-
δοὶ τὸν δρομὸν τῆς ἀρετῆς, ὥστε ἀφοῦ φθασώμεν με'
τὴν ἀνάλογον παρηγορίαν εἰς τὸ θεοκαστήριον ἐκεῖνο, ἡμεῖς
νά ἀποκτήσωμεν τὰ ὑπεσχημένα ἀγαθὰ, με' τὴν χάριν
καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
εἰς τὸν ὅπο'ον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος τώρα καὶ
πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΔ

(Ματθ. 8, 12 - 25)

Ἐὶς τὸν ὅ Ἰησοῦς ἤκουσεν ὅτι ὁ
ὠάντης συνέλεξέ φθῆ, ἐφυγεν εἰς
τὴν Γαλιλαίαν.

Διὰ ποῖον λόγον ἀναχωρεῖ; Πάλιν μᾶς διδάσκει νά
μὴ ριπτομεθα συγχρόνως εἰς ὅλους τοὺς πειρασμούς,
ἀλλὰ πρέπει νά ὑποχωρῶμεν καὶ νά ἀπομακρυνώμεθα
ἀπὸ αὐτοῦ. Βλέπῃ, ἐν εἶναι ἐγκλημα τὸ νά ρίπτῃ κα-
νεὶς τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὸν κίνδυνον ἀλλὰ τὸ, ὅταν πέ-
σῃ εἰς τὸν πειρασμόν, νά μὴ ἀντισταθῇ με' γενναίωσιν.
Αὐτοὶ λοιπὸν, διδάσκων ὁ Κύριος καὶ ἀποφεύγειν τὸν
φθόνον τῶν Ἰουδαίων, ἀναχωρεῖ εἰς τὴν Καπερναῶν,¹
ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐκπληρῶν τὴν προφητείαν, ἀφ' ἑτέρου δέ
σπεύδων διὰ νά ἀλλεῖσιν τοὺς διδασκάλους τῆς αἰκου-
μῆς ἐπειδὴ θεόβια ἔμενον ἐκεῖ ἀσκοῦντες τὴν τέκνην
τῆς αἰετίας. Σὺ, ὅμως, πρόσδε, σέ παρακαλῶ ὅτ σκο-
πεύων νά στραφῇ πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς, εὕρισκει τὰς ἀφορ-
μὰς ἀπὸ τοὺς ἰδοὺς τοὺς Ἰουδαίους. Πραγματικῶς εἰς
τὴν προκειμένην περιπτῶσιν, ἐπέδῃ συνέλασθαι τὸν Πρό-
δρομον καὶ τοὺς ἑρμῆς εἰς τὴν φυλακὴν ὥσθι τοὶ ἱη-
σοῦν πρὸς τὴν Γαλιλαίαν τῶν Ἑβραίων. Ἐὶς τὸν δὲ ἀνα-
φέρει, ὅτι μέρος τοῦ Ἰουδαίου ἔθνους, οὗτε ὑπᾶν, οὐτε

1. Συνελθὼν καὶ ἔλκε σθῆ ἐν τῇ φυλακῇ ὑπὸ τοῦ Ηρώδου Αν-
τίπα.

2. Ματθ. 4, 12. Ἀφοῦ ἐπεμαρτύρη πᾶσαν τὴν ἡμέραν τοῦ λαοῦ στοῦ
ἐπὶ τὸν λαόν, νά ἀρχίσῃ τὸ κήρυξαι τοῦ ὁ Θεοῦ. Ὁ ἐκτελεστικὸς
λαὸς κέντρον ἐξέλεξε τὴν ὁρὴν καὶ γὰρ τὸν λαόν, ὅταν ὁ πνευματικὸς ἦτο
κέντρος καὶ μετὰς.

3. Καπερναῶν. Μὰ ἀπὸ τῆς σπουδαίου, κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ
Κυρίου, τῆς λαοῦ τῆς Γεννησῆς καὶ μετὰ τὴν ἀποστολὴν
παραστῇ αὐτῇ. Ἐπὶ τὴν ἐκτελεστικὴν ἀγαπήναι αὐτῇ, τὸν Ἰησοῦν πρὸς Ματθ.
9, 11. καὶ ἀγνοῖται οὗτος περιστασιακὸς μῶμος τοῦ λαοῦ, τὸν ἐκτελεστικὸν
συγγατὸν καὶ ὁ ἰδιότης καὶ νά θεωρητοῦνται.

4. πρὸς Ματθ. 4, 15. Ἡ δὲ 8.

τα θλας τας φυλάς, πρόσεξε με ποῖον τρόπον προσδιορί-
ζει τὴν περιοχὴν ἐκείνην ὁ προφήτης, ἐμὼν ὡς ἐξῆς
«Ἡ χώρα τοῦ Νεφθαλείμ ἡ ὅποια ἐκτείνεται κοντὰ εἰς
τὴν θάλασσαν καὶ πέραν τοῦ Ιορδάνου, ἡ Γαλιλααία εἰς
τὴν ὅποιαν κατοικοῦν πολλοὶ ἔθνη καὶ ὁ λαὸς τοῦ κάθε-
τα εἰς τὸ σκοτάδι, εἶδε μεγάλο φῶς», ὀνομάζων σκο-
τος ἐδῶ ὅχι τὸ αἰσθητὸν, ἀλλὰ τὴν πλάνην καὶ τὴν ἀσέ-
θειαν διὰ καὶ προσέθεσεν· «Καὶ εἰς ἐκεῖνους ποῦ κάθον-
ται εἰς τὴν χώραν καὶ τὴν σκιάν τοῦ θανάτου ἀνέτελε
δι' αὐτοὺς φῶς»⁹. Δὲ νὰ ἀντιληφθῇ, λατὸν, ὅτι οὔτε
φῶς οὔτε σκότος αἰσθητὸν ἐννοεῖ διὰ δὲ μὴ διὰ τὸ φῶς,
δεῖ τὰ εἶπεν ἀπλῶς φῶς, ἀλλὰ «μέγα φῶς», τὸ ὅποιον
εἰς ἄλλην περῶσιν τὸ ὀνομάζει. «ἀληθινὸν φῶς»¹⁰. Ἰ-
ὲν ἔργῳ δὲ τὸ σκότος, τὸ ὀνόμασεν «σκάν θανάτου».
Ἐν συνεχείᾳ, δε κλύων, ὅτι δὲν τὸ ἡδραν, ἀφοῦ τὸ ἀνεξή-
τησαν οἱ Ἰδοί. ἀλλὰ ὁ Θεὸς ἐφάνη εἰς αὐτοὺς ἐκ τοῦ οὐ-
ρανοῦ, λέγει. «Ἀνέτειλε δι' αὐτοὺς φῶς», δηλαδὴ, τὸ
ἴδιον τὸ φῶς ἀφ' ἑαυτοῦ ἀνέτελε καὶ ἔλαμψε χωρὶς νὰ
τρέξουν πρῶτον. αὐτὸ πρὸς τὸ φῶς διότι πραγματικῶς
ἡ κατάστασις τῶν ἀνθρώπων πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ
Χριστοῦ ἦτο ἀπελπιστική, ἀφοῦ δὲν ἐθαδίζον εἰς τὸ σκό-
τος, ἀλλὰ ἐκάθητο εἰς τὸ σκότος, πρῶγμα τὸ ὅποιον ἦτο
ἀπόδειξις, ὅτι δὲν ἠλπιζαν νὰ ἐλευθερωθοῦν. Ὁπῶς
λατὸν δὲν ἐγνωρίζαν ποῦ πρέπει νὰ θαδίσουν. ἔτσι, ἀ-
φοῦ κατελήφθησαν ἀπὸ τὸ σκότος ἐκάθητο, χωρὶς νὰ
ἠμποροῦν πλεον νὰ σταθοῦν.

«Ἀπὸ τότε ἤρχισεν ὁ Ἰησοῦς νὰ κηρύττει καὶ νὰ λέ-
γει. Μετανοεῖτε διότι, ἐπληρίσεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»¹¹.

Ἀπὸ τότε, Πότε, Ἄφ' οὗτοι ἐφυλάκισθη ὁ Ἰωάννης
καὶ ὁ αὐτ. δὲν ἐκήρυξε, ἀπ' ἀρχῆς εἰς αὐτοὺς. Τ. δε ἐ-

9. Ἡ λέξις σημαίνει ὅτι τὴν περιοχὴν
ἡ «χώρα» τοῦ Νεφθαλείμ καὶ τοῦ Ιορδάνου δὲν σημαίνει ὅτι
τε πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ πέραν τοῦ Ιορδάνου, ὅπως καὶ ἐξήγηται ἐν τῇ
ἀρχῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐκτετατάτῃ τῇ Γαλιλαίᾳ. Ὁ Ἰωάννης, ὅμως, ὁ καὶ μετὰ τὸν
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν τῶν ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἀπὸ τῆς Ἀσσυρίας καὶ ἐξ
ἐκείνης τῆς ἀποστολῆς, ἐπὶ τῶν κατ' ἐξουσίαν, ὅτι ἀρχὴν τοῦ
προφητεῖα καὶ τὸν ὅτι δὲν ἔστιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου, ἡ
ἀρχὴ τοῦ Χριστοῦ ἐκείνην ἡμεῖς.
10. Ματθ. 1: 9. Πρὸς 2.
11. Ματθ. 1: 9. Πρὸς 2.
12. Ματθ. 1: 9.

χρεάζετο ὁ Ἰωάννης ἐν γενεῇ, ἀφοῦ τὰ ἔργα τοῦ διεκή-
ρυξεν αὐτὸν. 179 Διὰ νὰ μάθῃς καὶ ἀπὸ τὰ γεγονότα
αὐτοῦ τὴν ἀξίαν τοῦ, ὅτι, δηλαδὴ ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πα-
τήρ, ἔτοι καὶ ὁ Υἱὸς εἶχε προφήτας, (πρῶγμα τὸ ὅποιον
καὶ ὁ Ζαχαρίας ἔλεγεν· «καὶ σὺ τὰ διὰ τὸν θάνατον ἀναδείχθης
καὶ θὰ ὀνομασθῇς προφήτης τοῦ ὑψίστου») καὶ διὰ νὰ
μὴ ἀφήσῃ καμμίαν δικαιολογίαν εἰς τοὺς ἀπιστοῦντας
Ἰουδαίους. Αὐτὸ τὸ ἔθεσε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, ὅταν
ἔλεγεν· «Ἦλθεν, ὁ ὅποιος οὔτε ἐπρωγεν οὔτε
ἔπνε καὶ εἶπεν· Ἔχει δαιμόνιον. Ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου, ὁ ὅποιος τρώγει καὶ πίνει καὶ λέγουσιν· Ἦς, ἕνας
ἐκ τῶν φαγῶν καὶ οἰνοπότην, φίλος τῶν τελωνῶν καὶ
τῶν ἁμαρτωλῶν. Καὶ ὁ ἔθαυμάσθη ἡ θεία σοφία ὡς δι-
καία καὶ ὡς ἐργασθεῖσα σοφῶς διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν
ἀνθρώπων ὅχι ἀπὸ δόλου, διὼς θὰ ἐπρεπεν ἀλλὰ μό-
νον ἀπὸ τῆς πραγματικῆς συνέτους καὶ πνεύμα σοφίας
ἔχοντας ἀνθρώπους»¹². Ἐξ ἄλλου, ἦτο ἀνάγκη νὰ λε-
χθῶν ἀπὸ ἄλλων τὰ σχετ. καὶ μετὰ αὐτὸν Β καὶ διὰ τὸν
ἴδιον. Διότι, ἐάν ὕστερα ἀπὸ τόσους πολλὰς καὶ τόσας
σπουδαίας μαρτυρίας καὶ ἀποδείξεις ἐλεγον· «Σὺ διδεις
μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, ἡ μαρτυρία σου δὲν εἶ-
να ἀληθινή»¹³, ἐάν, χωρὶς νὰ ἔχῃ προηγηθῇ ἡ μαρτυρία
τοῦ Ἰωάννου, ἐνεφανίζετο πρῶτος ὁ ἴδιος καὶ ἐδίδο μαρ-
τυρίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ἡ δὲν θὰ ἔλεγον, Δ' αὐτὸ
οὔτε ἐκήρυξε πρὸ τῆς δόσεως τοῦ Ἰωάννου, οὔτε ἐθαυ-
ματουργήσας μέχρις οὗτο ἐκλείσθη εἰς τὴν φυλάκην ὁ
κείνος, ὥστε νὰ μὴ δημιουργητὰ σχίσμα ἔτοι εἰς τὸν
λαόν. Ἐπεισ, διὰ τὸν ἴδον λόγον δὲν ἐπετέλεσε κανένα
θαύμα καὶ ὁ Ἰωάννης, ὥστε νὰ παραδῶσθαι ἀπὸ τῆς ἀπό-
ψεως αὐτῆς τὸ πλῆθος εἰς τὸν Ἰησοῦν, διότι τὰ θαύματα
θα προσέλκυσεν τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἐκείνον. Ἐάν ὁ-
μως μολοντο τόσα ἔργα καὶ προτοῦ νὰ φυλάκισθῇ ὁ
Ἰωάννης C καὶ μετὰ τὴν φυλάκισίν του, οἱ μαθηταὶ τοῦ
Ἰωάννου διέκριντο δυσμενῶς πρὸς αὐτὸν καὶ πολλοὶ
ἐθεώρουν ὅτι ὅχι αὐτός, ἀλλὰ ὁ Ἰωάννης ἦτο ὁ Χριστός.

9. Ματθ. 1: 9.

10. Ἀπὸ τῆς σημασίας αὐτῆς ὁ χωρὸν πῶθεν ἐπὶ, ἐπὶ τὸν ὅτι ἐπὶ
τῶν μαρτυριῶν τοῦ, καὶ ἐπὶ τῶν καὶ ἀπὸ τῶν

11. Ματθ. 11: 18-19.

12. Ματθ. 1: 12.

ἐάν δὲν ἐγένετο τίποτε ἀπὸ αὐτά, τί δὲν θὰ ἤμπορούσε νὰ ἀμείβῃ;

Δ' αὐτὸ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος σημειώνει, ὅτι «ἀπὸ τότε ἤρχισεν» νὰ κηρύσῃ. Καί, ὅταν ἤρχισα τὸ κήρυγμα, ὅ.τ. ἐκήρυττεν ἐκεῖνος τὸ ἴδιον καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐδίδασκεν¹⁴ καὶ δὲν ἀναφέρει, ἥ ποτε ἀκόμη διὰ τὸν αὐτὸν τοῦ τὸ κήρυγμα, τὸ ὅποιον ἐκήρυττεν. Διότι ἦτο ἀρκετὸν διὰ τότε τὸ νὰ παραδεχθῶν καὶ αὐτὸ, ἔπειδὴ δὲν εἶχαν ἀκόμη τὴν ἀρμόδιον γνώσιν ὁ αὐτὸν.

Δ' αὐτὸ καὶ ὅταν ἀρχίζῃ δὲν λέγει, ἥ ποτε τὸ φορτικὸν καὶ τὸ θαρὺ ὅπως ὁ Ἰωάννης ἀναφέρει τὴν ἀξίην καὶ τὸ κοπιώμενον δένδρον, τὸ φτιάρι καὶ τὸ ἄλῶν, καὶ τὸ ἄσβεστον πῦρ ἀλλὰ ἐμφανίζει, κατ' ἀρχάς τὰ ἀγαθὰ εὐαγγελιζόμενος εἰς τοὺς ἀκροατάς του τοὺς οὐρανούς καὶ τὴν οὐράνιον βασιλείαν.

«Ἐνῶ δὲ περιεπάτε, κοντα εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφοὺς, τὸν Σίμωνα ὁ ὅπως ἐλέγετο Πέτρος, καὶ τὸν Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν του, νὰ ριπτοῦν τὸ δίκτυον εἰς τὴν θάλασσαν, διότι ἦσαν ψαράδες. Ἐκεῖ λέγει, εἰς αὐτούς, Ἀκολουθήσατέ με καὶ θὰ σὰς κἀνὰ ψαράδες ἀνθρώπων. Αὐτοὶ δὲ ἀμέσως ἄφησαν τὰ δίκτυά των καὶ τὸν ἠκολούθησαν»¹⁵. Βέβαια, ὁ Ἰωάννης λέγει, ὅτι διαφορετικὰ προσεκληθῆσαν, αὐτοὶ ἀπὸ τὸν Κύριον. Ὅθεν εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ παραπάνω προσκλήσις εἶναι δευτέρα. Αὐτὸ δὲ ἤμπορε, νὰ τὸ διαπιστώσῃ κανεὶς ἀπὸ πολλὰς ἀποδείξεων. Ἐκεῖ, λοιπὸν λέγει, ὅτι προσεκληθῆσαν προτοῦ ἀκόμη νὰ κλεισθῇ εἰς τὴν φυλάκην, ὁ Ἰωάννης¹⁶. Ἐνῶ ἐδῶ μετὰ τὴν φυλάκισίν του Ἐπίσης, ἐκεῖ ὁ Ἀνδρέας καλεῖ τὸν Πέτρον¹⁷. Ἐδῶ δὲ, καὶ τοὺς δύο τοὺς καλεῖ ὁ Χριστὸς 140. Καὶ ὁ ἐν Ἰωάννῃ λέγει, ὅτι, ὅταν εἶδεν, ὁ Ἰησοῦς τὸν Σίμωνα νὰ ἔρχετα πρὸς αὐτὸν τοῦ εἶπεν, «Σὺ εἰσὶς ὁ Σίμων, ὁ υἱὸς τοῦ ὠνά, θὰ ὀνομασθῇς Κηφᾶς, τὸ ὅποιον σημαίνει, Πέτρος»¹⁸, ἐνῶ ὁ Ματθαῖος λέγει, ὅτι ἐφέρειν ἥδη τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ὅταν εἶδεν, λέγει, τὸν Σίμωνα ὁ ὅποιος ἐλέγετο

14. Πρὸς Ματθ. 2: 3 καὶ 4: 17

15. Ματθ. 4: 18-20

16. Πρὸς Ἰωάν. 1: 35-36

17. Πρὸς Ἰωάν. 1: 40-42

18. Ἰωάν. 1: 42

Πέτρος¹⁹. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν τόπον, ὅπου ἐκλήθησαν, καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα σημεῖα ἤμπορε κανεὶς νὰ ἀντιληφθῇ αὐτὸ καὶ ἀκόμη ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὀπίκουσαν εὐκολὰ εἰς τὴν πρόσκλησιν καὶ ἐκ τοῦ ὅτι, ἐγκατέλειψαν τὰ πάντα. Δ' ὅτι φαίνεται, ὅτι εἶχαν προπαιδευθῇ ἀρκετὰ. Ἐπ' οὗτο εἰς τὸν Ἰωάννην, φαίνεται, ὅτι ὁ Ἀνδρέας ἤρχετο εἰς τὴν οἰκίαν, εἰς τὴν ὅποιαν διέμενον ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἤκουε πολλὰ ἀπὸ αὐτοῦ²⁰. Ἐνῶ ἐδῶ, μάλιστα ἤκουσαν ἐνα ἄλλον λόγον, ἀμέσως τὸν ἠκολούθησαν²¹. Ὁ Βέβαια, ἦτο φανερόν, ὅτι τὸν ἀκολούθησαν κατ' ἀρχάς καὶ νὰ τὸν ἀφῶν, πάλιν, ὅταν εἶδαν τὸν Ἰωάννην νὰ φυλάσσεται καὶ τὸν Ἰησοῦν νὰ φεύγῃ, καὶ νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν ἐργασίαν των. Ἐτοί, λοιπὸν, τοὺς εὗρεκε νὰ ψαρεύουν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς, οὕτε, ὅταν ἤθελαν κατ' ἀρχάς νὰ φύγουν, τοὺς ἐμπόσει, οὕτε, ὅμως, τοὺς ἀφῶσε νὰ φύγουν ὁριστικά. Ἀλλὰ ἀφοῦ ὑπεχώρησεν ὅταν ἀπεμακρυνθῶσαν, ὁρᾶται πάλιν διὰ νὰ τοὺς ἐναποκτήσῃ. Αὐτὸς εἰς ὁ καλὰ τερὸς τρόπος τῆς ἀλείας.

Κυτταξέ, ὅμως, τὴν πίστιν καὶ τὴν ὑπακοήν αὐτῶν. Δ' ὅτι ἂν καὶ εὗρισκοντο εἰς τὸ μέσον τῆς ἐργασίας των (γνωρίζετε βέβαια, πόσον ἀπαιτητικὴ εἶναι ἡ ἀλεία), ὅταν ἤκουσαν τὴν προτροπὴν τοῦ Κυρίου δὲν ἀνέβαλον, οὕτε καὶ τὸ μετέθεσαν δι' ἀργότερα οὕτε εἶπαν, Ἄφου γυρῶμεν εἰς τὸ σπίτι, ὅς ὅτε συνεγερθῶμεν με τοὺς γονεῖς μας, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐγκατέλειψαν τὰ πάντα τὸν ἠκολούθησαν, ὅπως ὁ Ἐλσαῖος ἠκολούθησε τοῖς προφήτην. Ἡ αὖτις. Πραγματικὰ, αὐτοὶ τοῖς εἰδούς τὴν ὑπακοήν ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς ὁ Χριστὸς, ὥστε νὰ μὴ ἀνορθώσωμεν οὕτε δι' ἐλαχίστον χρόνον διόστημα, καὶ ὅταν ἀκόμη μᾶς πιέξῃ ἡ μεγαλύτερα ἀνάγκη. Δ' αὐτὸ καὶ καποὶν ἀλλοῦν ὁ ὅποιος τὸν ἐπηλυσάσε καὶ τοῦ ἐξήγῃ νὰ ὑπάγῃ διὰ νὰ θάψῃ τὸν πατέρα του, δὲν τὸν ἀφῆσαν οὕτε αὐτὸ νὰ καίῃ²², δεκτικῶν ὅτι ἔπαινον ἀπὸ ὅλων πρέπει νὰ προτιμῶμεν νὰ εἰμεθα μαθηταὶ αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ λέγῃς, ὅτι τὸν ἠκολούθησαν ἐπειδὴ ἦτο μεγάλη ἡ ὑπόσχεσις, καὶ πάλιν τοὺς θαυμάζω δι' αὐτὸ, διότι, εἰ καὶ δὲν εἶδαν ἀκό-

19. Ματθ. 4: 18.

20. Πρὸς Ἰωάν. 1: 39.

21. Πρὸς Ματθ. 4: 20.

22. Ματθ. 8: 22.

μη κανένα θαύμα ἐπιτελοῦσαν εἰς τόσον μεγάλην ἐπαγγελίαν καὶ ἐθεότα τα πάντα εἰς δευτερεύουσιν μοῖραν διὰ τὴν ἀκολούθησόν. **Π** Πραγματικῶς ἐπίστευσαν διὰ μέ τούτων λόγων, μετὰ τὸς ὁποίους ἦλ' εὐθυσαν. θὰ ἤμποροῦσαν νὰ ἀλλεῦσιν καὶ θαλάσσης.

Καὶ εἰς αὐτοὺς μετ' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ἔδωκεν, ἐνῶ εἰς τὸν Ἰσκαριώτην καὶ τὸν Ἰωάννην δὲν εἶπε κατὰ παρόμοιον, διότι ἡ ὑπόθεσις τῶν προηγουμένων εἶχε προετοιμάσει πλέον αὐτοὺς. Ἐξ ἄλλου, πολλὰ εἶχαν ἀκουσεῖν καὶ προηγουμένως δι' αὐτόν. Πρῶτος δὲ πῶς ὑπεκρίνετο μετὰ σκρίψεσιν καὶ τῆς περὶ αὐτῶν. Τούτ' εὐρήκεν ὡς ῥαπτῶν τὰ δίκτυα τῶν ἰσχυρῶν μεγάλῃ ἦτο ἡ πενία τῶν, ὥστε ἐπειδὴ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ ἀγοράσθωσιν ἄλλα, διαρθῶσαν τὰ σχισμένα δάκτυλα. Ἐκεῖν' ἦτο, θέβαια τότε καὶ μικρὰ ἀποδείξεως τῆς ἀρετῆς τοῦ νὰ ὑποφέρῃ κανεὶς μετ' εὐκολίαν τὴν πέναν, τὸ νὰ τρέφετα μετὰ καὶ ἔσθαι, τὸ νὰ ἔχῃ τὸν πατέρα του μαζί του καὶ τὸν περ ποιῇτα.

Ἀφοῦ, λοιπόν, τοὺς ἔκανε μαθητάς του, ἤρξατο τότε νὰ θαυματουργῇ ἀνθρώπων τὰν καὶ μετὰ καὶ ποιοῦντα. **Π** Εὐχαρίστησε δὲ διαρκῶς εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ μετὰ τὴν πράξιν τοῦ αὐτοῦ τοῦ ἐδίδασκεν, διὰ δὲν εἶναι κανεὶς ἀντίθετος καὶ πλάως. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν συμφωνίαν πρὸς τὸν Πατέρα του. Συναγωγὰς δὲ εἰς τὰς συναγωγὰς, δὲν ἐκρήρτετο μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλὰ θαύματα ἐπέτελε.

Πραγματικῶς εἰς καθὲν ἐπερὶ τῶν κατὰ τὴν ὁποίαν συμβαίνει, κατὰ τὸ νέον καὶ τὸ παρὰ τοῦ καὶ εἰσάγετα. κάποιος νέος τρόπος ζωῆς, ὁ Θεὸς συνήθιζει νὰ κανὴ θαύματα, προσφέρων ἐγγυήσιν τῆς δυνάμεώς του πρὸς ἕκαστον πρὸς τὸν πρὸς τὸν. θὰ δεχθῶν τοὺς νόμους του. Ἔτσι, λοιπόν, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ δημιουργῇ τὸν ἀνθρώπον, ἐδῆμ' οὐρῆσε ὅλην τὴν κόσμον καὶ τότε τοῦ ἔδωκεν ἐκεῖνον τὸν νόμον μετὰ εἰς τὸν πατέρα σου. Καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ νοσηθῇ εἰς τὸν Μωϋσῆ, πάλιν μεγάλα θαύματα ἔκανε. Ἐπειδὴ ὁποῖον ἀνεκάνει τὴν κτίσιν καὶ τὴν φρεσὶν ἐκεῖνη θαλάσσαν τὴν ἔκανε νὰ

καριαρχῇ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἔπειτα, ἐνῶ ἔτσι, καὶ μετὰ τὰ μυστὰ εἰς τὴν ζώην διέσωσε τοὺς δίκαιον ἐκεῖνον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Ἀβραάμ, πολλὰ θαύματα προσέφερεν. ὅπως εἶναι ἡ νικητὴ τὸν πόλεμον, ἡ πληγὴ κατὰ τοῦ θανάτου καὶ ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοῦ κινδύνου. Μα, καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ θεοπίσῃ τοὺς νόμους εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἦτο ἔτι πρῶτα τὰ θαύματα ἔκανε καὶ μετὰ τὰς σημειῖται καὶ τότε ἔδωκε τὸν νόμον.

Ἔτσι, λοιπόν, καὶ ἐδῶ, ἐπειδὴ σκοπεῖ νὰ δώσῃ τὴν νέον ὑψηλὸν τρόπον ζωῆς καὶ νὰ εἴπῃ εἰς αὐτοὺς ὅσα ποτε δὲν ἤκουσαν μέχρι τῶρα, ἐπιβέβα ὡς νὰ λέγομεν νὰ μετὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν θαυμάτων. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἡ κηρυττομένη θάλασσα δὲν ἐφαίνεται ἀπὸ τὰ φαινόμενα καθιστῶ φανεράν τὴν ἀφάνειαν. Καὶ, κυτταρετὴ τὴν ἀπλῶς τῆς τοῦ. Ἐξοφελιστοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν μετὰ βιγνείται χωρὶς καθεπὶ πτωσὶν τῶν θεραπευμένων, ἀλλὰ μετὰ τὴν ὁλοκληρωτικὴν παραλαβὴν ἀναρτήσῃ τὰ θαύματα. Καὶ τοῦ ἔφεραν, λέγει, «ὅλους ὅσοι ἐπαρχαν ἀπὸ διαφόρων ἀσθενείας καὶ ὅλους ὅσοι ἐσθασαίνοντο ἀπὸ ἀσθενείας ὅσους ἦσαν δαιμονιζόμενοι καὶ μετὰ τὰς σημειῖται καὶ πορρωτέρω καὶ τοὺς ἐθεραπεύσαν».

Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἀκόλουθον, πρόβλημα διὰ τοῦ λόγον ἀπὸ κανεὶς ἐκ τῶν θεραπευθέντων δὲν ἐζήτησε τὴν πίστιν, διότι δὲν εἶπεν, διὰ ἀργότερα φαίνεται, νὰ λέγῃ. «Πιστεύετε ὅτι ἠμπορῶ νὰ τοῦ κάνω αὐτό;» **Π** Διότι δὲν εἶχε δώσει ἀκόμη ἀποδείξιν τῆς δυνάμεώς του. Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ γεγονός, ὅτι προσήρχοντο μόνον τῶν καὶ ἔφερον ἀσθενεῖς κοντὰ εἰς τὸν Χριστόν, δὲν ἀποδείκνυται τυχαίαν πίστιν. Διότι τοὺς ἔφερον ἀπὸ μακριὰ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἔκαναν ἐάν δὲν ἐπίστευσαν πάλιν οἱ ἰδιοὶ.

Ἀς τὸν ἀκολουθῶμεν, λοιπόν, καὶ ἡμεῖς, διότι ἀσφαλῶς ἔχομεν πολλὰ ψυχικὰ νοσήματα καὶ οὐτὰ κατὰ πρῶτον θέλει νὰ θεραπεύσῃ. Διότι αὐτὸ θεραπεύει, ἐκεῖνος, διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτὰ ἀπὸ τὴν ἰδίαν, μας ψυχῇ. Ἀς τὸν παρηλάσσωμεν, λοιπόν. Ἐχωρὶς νὰ ζητοῦμεν τίποτε τοῦ σωματικόν, ἀλλὰ τὴν ἁγίαν τῶν ἀμαρτιῶν. Διότι καὶ τῶρα προσφέρει, ἐάν δεξιῶμεν προθυμίαν. Τοῦ

τε, θέσθα α, ἡ φήμη αὐτοῦ ἐξέθασεν εἰς τὴν Συρίαν²⁴, ἐνῶ
τώρα ἐξηπλώθη εἰς τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον. Καὶ ἐ-
κείνοι μέν, ὅταν ἤκουσαν ὅτι θεραπεύει οὐ μόνον τοὺς
αὐτοὺς, ἐτρέχαν πρὸς αὐτόν, οὐ, λοιπόν, ὁ ὁποῖος ἔλαθε
πολύ περισσότερον καὶ μεγαλυτέραν πείραν τῆς δυνά-
μεως τοῦ, δὲν σπικώνας, καὶ δὲν τρέχεις, Ἐπίσης, ἐ-
κεῖνο, ἀφῆσαν καὶ πατριδας καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς.
182 σὺ δὲ δὲν ἀνέχεσαι οὐτε τὸ σπικ. σου, νὰ ἀφήσης
διὰ νὰ ἔλθῃς κλησίαν τοῦ καὶ νὰ ἀπακτήσης πολὺ με-
γαλύτερα. Μᾶλλον δὲ, οὐτε αὐτὸ ζητῶ ἀπὸ ἐσένα, ἀλλὰ
νὰ ἀφήσῃς τὴν πονηρίαν σου ὥστε μόνον καὶ θὰ ἡμπο-
ρήσῃς νὰ σωθῇς, ἐστὼ καὶ ἂν παραμείνῃς εἰς τὸ σπικί
καὶ διατηρήσῃς τὰ ὑπάρχοντά σοι.

Τώρα, ὅμως ἐάν μὲν ἔχωμεν, καποιο σωματικὸν πά-
θημα, κάνομεν τὰ πάντα καὶ καταφευγόμεν εἰς τὸ κάθε-
τ., διὰ νὰ ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, ἐνῶ, ὅταν ἡ
ψυχὴ μας ἐδρίσκειται εἰς κακὴν κατάστασιν ἀναβάλλο-
μεν καὶ θρασυνοῦμεν νὰ κάνωμεν κάτ. Δ' αὐτοὶ τοὶ λό-
γον δὲν θεραπευόμεθα καὶ ἀπὸ τὰ σαρκικὰ παθήματα,
ἐπεὶ δὲ θεωροῦμεν τὰ ἀνοσιγαῖα πάρεργα καὶ τὰ πάρερ-
γα ἀναγκαῖα **Β** καὶ, ἐνῶ ἀφήνομεν τὴν πηγὴν τῶν κα-
κῶν, ἐπιθυμοῦμεν νὰ καθαρίσωμεν τὰ ρ. ἀκ. αὐτὸ τὸ
ὅτι, θέσθα αὐτὰ τῶν σωματικῶν ἀσθενειῶν εἶναι ἡ κα-
κὰ τῆς ψυχῆς τὸ ἀπεδεῖξε καὶ ὅ ἐπεὶ τὰ πάντα ἀκτῶ ἐτη
παράλυτος²⁵ καὶ ὁ παράλυτος, ὁ ὁποῖος κατεβ. θάσθη δὲ
τῆς στέγης ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ²⁶ καὶ ἡ περιπτώσε.ς τοῦ
κρίνου²⁷. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πολλὰς ἄλλας περιπτώσε.ς ἡμ-
πορεῖ ὁ καθένας νὰ τὸ διαπιστώσῃ αὐτό. Ὡς ἀφοῦ πω-
μέν, λοιπόν, τὴν πηγὴν τῶν κακῶν καὶ τότε θὰ ὀστερέ-
φω. ὅλα τὰ ρευματα τῶν ἀσθενειῶν. Διὸς δὲν εἶναι μόν-
ον ἡ παραλυσις ἀσθενείας, ἀλλὰ καὶ ἡ αἰμαρτία καὶ αὐ-
τὴ μάστις εἶναι πρὸ σοφιστῶν ἀσθενείας, ὅσον πρὸ σπο-
δαία εἶναι ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα.

Ὡς πάλιν ἀσώμεν, λοιπόν, αὐτὸν καὶ τώρα, ὡς τὸν
παρακαλέσωμεν νὰ ρ. ξῇ τὴν ψυχὴν μας ἢ ὅποια εἶναι
παράλυτος καὶ, ἀφοῦ ἀφήσωμεν κάθε β. σπικὴν μέριμναν,

24 Πρὸς Ματθ. 1 24.
25 Πρὸς ἡβ. 5 1 25.
26 Πρὸς Λουκ. 5 7 26.
27 Πρὸς Ρωμ. 4 8 27.

Κ ὡς φροντίζομεν μόνον διὰ τὰ πνευματ. καὶ ζητήματα.
Ἐάν δὲ κατέχῃς τὰ πνευματ. καὶ, τότε νὰ φροντίζῃς καὶ
διὰ τὰ νήματα. Ὅτε, πάλιν, νὰ ἀδιοφορήσῃς, ἐπεὶ δὲ δὲν αἰ-
σθάνεσαι πόνον ὅταν ἁμαρτάνῃς, ἀλλὰ δὲν αὐτὸ ἀκρ-
θῶς νὰ στεναῖξῃς περισσότερον, ἐπεὶ δὲ δὲν νοιώθεις τὴν
δύνην τῶν ἁμαρτημάτων. Διὸς αὐτὸ δὲν συμβαίνει, ἐ-
πεὶ δὲ δὲν θαυκῶν. ἡ ἁμαρτία, ἀλλὰ ἐπεὶ δὲν εἶναι ἀναι-
σθητος ἡ ἁμαρτανόουσα ψυχὴ. Σκέψου, ὅμως, ὅτι ὅσοι
αἰσθάνονται τὰ ἱδικὰ τῶν ἁμαρτημάτων, στεναῖζουσιν χει-
ρότερα ἀπὸ τοὺς φονευσμένους καὶ τοὺς κακωμένους, διὰ
νὰ ἀπαλλαγούσιν ἀπὸ τῆς πονηρίας συνειδήσιν. πρῶτον τὸ
ὅποιον δὲν θὰ ἔκανον ἐάν δὲν ἡσθάνοντο μεγάλαν πό-
νον εἰς τὴν ψυχὴν τῶν.

Δ Ἐκεῖνο λοιπόν, ποῦ εἶναι τὸ καλλίτερον εἶναι νὰ
μὴ ἁμαρτάνωμεν καθόλου. Ὑστερα δὲ ἀπ' αὐτό, τὸ νὰ
αἰσθανώμεθα τὴν ἁμαρταν καὶ νὰ διορθωώμεθα. Δι-
τι ἐάν δὲν ἔχωμεν αὐτό, πῶς θὰ παρακαλέσωμεν τὸν
Θεόν καὶ θὰ ζητήσωμεν ἀφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων ἡμεῖς
οἱ ὁποῖοι δὲν διδομεν καμμίαν σημασίαν εἰς αὐτά. Πρα-
γματικῶς, ὅταν ἐσὺ τοῦ ἡμάρτησῃς, δὲν θέλῃς οὐτε αὐτὸ
νὰ μάθῃς, διὰ τὴν ἀληθείαν ἡμάρτησας, διὰ τοῖς ἁμαρτήμα-
τα θὰ παρακαλέσῃς τὸν Θεόν. Δ' ἐκεῖνα ποῦ δὲν γνω-
ρίζεις καὶ πῶς θὰ μάθῃς τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας,
Πεῖ, λοιπόν, τὰ ἁμαρτήματά σου ξεχωριστά, ὁ ὅτι νὰ μά-
θῃς τί σοι συγχωροῦνται καὶ ἔτσι νὰ καταστήσῃς εὐγνώ-
μων πρὸς τὸν εὐεργέτην.

Ε Σὺ, ὅμως ἐάν τυχόν ἐξοργίσῃς κόποιο ἀνθρώπου
παρακαλεῖς τοὺς φίλους τοὺς γείτονας τοὺς θυρωροὺς
καὶ χρήματα ἐξοδευεῖς καὶ πολλὰς ἡμέρας χάσεις προσ-
ερχόμενος καὶ παρακαλῶν καὶ, ἐάν σὲ δώξῃ ὁ ἐξοργι-
σθεὶς μὲν καὶ δύο ἢ πλεοναυτοὺς φορὰς, δὲν σταματῇς, ἀλλὰ,
ἀφοῦ σὲ κυριεύσῃ ἡ ἀγωνία παρακαλεῖς περισσότερον,
ὅταν, ὅμως ὀργίζεται ὁ Θεὸς τῶν ὅλων, **183** χάσας μὲν
καὶ ἀδιοφοροῦμεν καὶ μεθύομεν καὶ ἐκτελοῦμεν, ὅ-
λας τὰς συνήθεις πράξε.ς μας. Καὶ τότε θὰ ἡμπορέσω-
μεν νὰ τὸν κάνωμεν νὰ μὴ εὐσιπλαγχισθῇ. Πῶς δὲν
θὰ τὸν ἐξοργισώμεν περισσότερον μὲ τὴν συμπεριφορὰν
μας αὐτήν. Διὸς τὸ νὰ μὴ αἰσθανώμεθα λύπη, ἐπεὶ δὲ
ἁμαρτάνομεν, τὸν κανε νὰ ἀγανακτήσῃ καὶ νὰ ἐξοργίσῃ
τὰ περισσότερον ἀπὸ ὅτι τὸν κανε τὸ γεγονός μόνον
ὅτι ἁμαρτάνομεν. Δ' αὐτὸ ἀκρ. θῶς ἀξίζει νὰ δοῦν ἂν

ξώμεν εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ μὴ βλέπωμεν τὸν ἡλ.ον οὔτε νὰ ἀναπνέωμεν καθόλου. ὅ ὅτι, ἐνῶ ἔχομεν τόσοι δ αλλακτικοὶ κύριοι, τὸν ἐξοργίζομεν καὶ, ἀφοῦ τὸν ἐξοργίζωμεν, δὲν μετανοοῦμεν δι' αὐτό. μολονότι, θέβεται. Β. αὐτός οὔτε καὶ ὅταν ἐξοργίζεται το κάνε, ἐπειδὴ μᾶς μισεῖ καὶ μᾶς ἀποστρέφεται. ἀλλὰ τὸ κάνε μίπως ἔτσι μᾶς ἐπιναφύρη κοντὰ του. Διότι, ἐάν, ἐνῶ ὕβριζετο, σὲ εὐργετέ συνεχῶς, τότε θὰ τὸν περ.εφρόνις περ.σώτεροι. Διὰ νὰ μὴ συμβῇ αὐτὸ λ.ο.πὸν, σὲ ἀποστρέφεται, ἐπ' ὅλ.γον χρόνον, δ' ἂν νὰ σὲ ἔχη ἔπειτα διαρκῶς κοντὰ του.

Ὡστε, ἂς λάθωμεν θάρρος, μὲ τὴν φιλανθρωπίαν του αὐτῆν καὶ ἂς ἐπ.δείξωμεν μετάνοιαν μὲ ἐνδ.σφύρον, προτοῦ νὰ φθάσῃ ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη ἢ ὅποια δὲν μᾶς ἀφήνει, γὰρ κερδισώμεν ἐξ αὐτῆς. Τώρα το πᾶν ἐξαρτάται ἀπὸ ἡμᾶς ἐνῶ τότε ὁ κρ.τῆς εἶναι κύριος τῆς ἀποφάσεως. Ὡς προφθασωμεν λ.ο.πὸν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μὲ τὴν ἐξομολόγησιν, ὡς κλαυσιώμεν ὡς θρηνησώμεν. Πραγματ. καὶ ἔάν ἡμ.πορέσωμεν νὰ καταπραυῖνται τὸν δικαστὴν καὶ μᾶς συγχωρήσῃ τὰ ἀμαρτήματα μας πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς κρ.σεως, τότε δὲν χρειάζεται νὰ εἰσελθώμεν εἰς τὸ δικαστήριον. Ὅπως πάλιν, ἐάν δὲν γίνῃ αὐτό, θὰ μᾶς ἀκούσῃ δημοσ.ως ἐνώπιον διαι. τῆς οἰκομ.νῆς, χωρὶς νὰ μᾶς μὲνῃ καμμία ἔλπις συγχωρῆσεως. Διότι, κανένας ἀπὸ ἐκεῖνους πο. δὲν ἔλαθον συγχωρῶν τῶν ἀμαρτ.ων των ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ὅταν θὰ φθάσῃ ἐκεῖ θὰ ἡμ.πορέσῃ νὰ ἀποφύγῃ τὴν εὐθυνην δι' αὐτά. Ἀλλὰ ὅπως ἀκρ.θῶς οἱ φιλακισμένο. ὁδηγοῦνται εἰς τὸ δικαστήριον μὲ τὰς ἀλυσίδας ἔτσι καὶ ὅλα α' ἡμ.χαι ὅταν ὑπάγουσι ἐκεῖ, ὁδηγοῦνται, προ τοῦ φοβεροῦ θήματος περ.θαλλόμενοι ἀπὸ τὰς τοικίλλας σ.ε.ρᾶς τῶν ἀμαρτημάτων. Πραγματ.κᾶ ἡ ποροδοα ζωῆ δὲν ὁ ἀφ.ρε. καθόλου ἀπὸ μιαν φυλακῆν. Ὁ Ἄλλὰ ὅπως ἀκρ.θῶς ὅταν εἰσελθώμεν εἰς τὸ κτ.ρον τῆς φυλακῆς ὁλέπομεν τὰς πάντας νὰ εἶναι δεμένο μὲ ἀλυσίδας ἔτσι καὶ τώρα ἐάν ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ εἰσχωρήσωμεν εἰς τὴν ζωὴν ἐκείνην, θὰ ἰδωμεν τὴν ψυχὴν τοῦ καθενὸς νὰ εἶναι δεμένη μὲ δεσμὰ χειρότερα ἀπὸ τὰ αἰθιρῶν.

Καὶ μάλιστα, ἐάν εἰσελθῇ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πλου-

σιων θὰ ἴδῃς καλλίτερα. Δ. ὅτι, ὅσον περ.σώτερα πλούτη ἔχουν τόσοι π. ὁ πολὺ εἶναι δεμένοι. Ὅπως, δηλαδὴ, ὅταν ἴδῃς τὸν δέσμον νὰ εἶναι δεμένος καὶ εἰς τοὺς ὤλους καὶ εἰς τὰ χέρια κα' πολλὰς φορές καὶ εἰς τὰ πόδια δ. αὐτὸ τὸν λυτῆσαι περ.σώτερον ἔτσι καὶ τὸν πλοῦσον ὅταν τὸν ἴδῃς νὰ περιβάλλεται ἀπὸ ἀναριθμητὰ πλοῦτη νὰ μὴ τὸν νομίζῃς ὅτι δ. αὐτὰ εἶναι πλούτης. Ἐλάλα δ. αὐτὰ ἀκρ.θῶς νὰ τὸν θεωρῇς ὅτι εἶναι ἀλλος. Διότι, μαζί μὲ τὰ δεσμὰ αὐτὰ ἔχει καὶ δεσμοφυλακὰ σκληρόν, δηλαδὴ τὸν πονηρόν, ἐρώτα διὰ τὰ χρήματα ὁ ὅποιος δὲν τὸν ἀφήνῃ νὰ δραπτετεύσῃ ἀπὸ τὸ δεσμότηριον αὐτό ἀλλὰ τοῖς κατασκευάζει ἀναριθμητὰ δεσμὰ καὶ φυλακὰς καὶ θύρας καὶ μοχλοὺς καὶ ἀφοῦ τὴν ρίψῃ εἰς τὴν πλεον. θαβῆσαι φυλακῆν, τὸν πε.θη. νὰ χαρ.σῇται μὲ τὰ δεσμὰ αὐτά, ἔτσι ὥστε νὰ μὴ εὐρησῇ ἐλπίσιν ἐλπεῖσθαι ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὰ κακὰ ποῦ τὸν περ.θάλλουν καὶ ἂν εἰσχωρήσῃ μὲ τὸν νοῦν σου εἰς τὴν ψυχὴν ἐκεῖνου, θὰ τὴν ἴδῃς ὅγ. δ.εμένην μόνον, ἀλλὰ καὶ διψασμένην καὶ ρυπαράν καὶ γεμάτην ἀπὸ φθίριος. Δ. ὅτι, δὲν εἶναι καθόλου ἀνώτερον, ἀπὸ αὐτὰ α' ἀπολαύσε.ς τῆς ἡδονῆς ἀλλὰ εἶναι καὶ θδελι.ρότερον καὶ περ.σώτερον μαζί μὲ τὴν ψυχὴν καταστρέφει καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ ἀναριθμητοὺς πληγὰς προκαλοῦν καὶ εἰς τὰ δυο.

Ὅθεν δι' ὅλα αὐτά, ἂς παρακαλέσωμεν τὸν Ἀντρωτὴν τῶν ψυχῶν μας ὥστε καὶ τὰ δεσμὰ νὰ σπάσῃ καὶ τὸν σκληρόν αὐτὸν φυλακὰ νὰ ἀπομακρύνῃ καὶ ἀφοῦ μᾶς ἀπολλάξῃ ἀπὸ τὸ φορτ.ον τῶν σ.δηρῶν ἐκείνων ἀλυσέων. Β. νὰ καταστήσῃ τὴν ψυχὴν μας πο. ἐλαφράν καὶ ἀπὸ τὸ πτερόν. Ἐνῶ δὲ παρακαλοῦμεν αὐτόν, ἂς προσφέρωμεν καὶ ὅτι ἐξαρτάται ἀπὸ ἡμᾶς, δηλαδὴ ἔλθον, διάθεσαι καὶ ἀγαθὴν προθυμίαν. Διότι, ἔτσι θὰ ἡμ.πορέσωμεν εἰς ὅλ.γον χρόνον νὰ ἀπολλάγωμεν ἀπὸ τὰ κακὰ π.α. μᾶς κατέχουν, νὰ ἀντ.ληφθῶμεν εἰς πο.α. κατὰστασιν εὐρισκόμεθα προηγουμένως καὶ νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν προσήκουσαν ἐλευθερίαν τὴν ὅποια εἴθε ὅλοι μας νὰ ἐπιτυχώμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φ.λανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δοξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

OMIAIA IE'

$$(Mz^* \in \mathbb{R}^n \mid z^* = 16)$$

Εἰς τὸν δὲ εἶδε τὰ πλήθη ἀνέ-
 θεκεν εἰς τὸ ὄρος· καὶ, ὅταν ἐκά-
 θεσαν, ἦλθαν κοινὰ τοὺς μαθηταί
 τοῦ· καὶ ἀφοῦ ἤνοιξε τὸ στόμα τοῦ,

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

τοὺς ἐδ δασκεύς καὶ ἑλπεύς⁸

Κύτταζε τὴν ταπεινότητα καὶ τὴν ἀπλότητα τοῦ Κυρίου. Διότι δὲν περιέφερε τὴν πλῆθιν μαζί του. Ὁ δὲ ἄλλος, ὁ τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου βασιλευσάντων τὰς βασιλείας, ὁ ὅπως ὅτι, ἔνε παύσει τοῦ ἐπισημασθέντος πόλεως καὶ χωρίας, ὅταν δὲ οἱ κεντρικοὶ ἄνθρωποι πολλοὶ ἀνθρώποι, καθέστις εἰς κάποιον χωρίον. Καὶ δὲ καθέστις εἰς τὴν πολὺ καὶ μάλιστα εἰς τοὺς μέσους τῆς ἀγορᾶς, ἄλλος εἰς τὸ ὅρος καὶ τὴν ἐρημίαν διδάσκων καὶ ἡμᾶς ἐν τῇ κἀνὼμεν τιποτέ πρὸς ἐπίδειξιν καὶ τὴν ἀποφύγεσθαι τοὺς θυροὺς τῆς πόλεως. ὅταν μάλιστα πρέπει: τὸ φιλοσοφῆσθαι καὶ τὸ ἐμὴ λήσθαι διὰ ἀναγκαῖα καὶ σπουδαῖα πράγματα.

Ἄφου, λοιπόν, ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὄρος καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ ἄνθος κοῦτα οὐ μασθοῖται. Εἰδὼς τὴν προσδοκῶν αὐτὸν εἰς τὴν ὀρετὴν καὶ πᾶς ἀμέσως ἐγὼ καὶ καὶ λαοί, Πραγματικὰ, οὐ μὲν πολλοὶ ἀνθρώποι, ἦσαν θεῶται τὸν θεοῦ, μὴν καὶ ἐπὶ αὐτοὶ ἔρχαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀκοουσουν κάτι, μέγα καὶ ἰσχυρὸν ἐπὶ πλεον, Ὁ πράγμα, τὸ ὅπου τὸν ἐδῶχηρε τὸν Κύριον εἰς τὴν Βιβασσακαίαν καὶ τὸν ἔκανε νὰ ἀρχίσῃ νὰ λέγῃ τοὺς λόγους αὐτοῦς. Διότι δὲν ἐβέβαιετο σωστὰ μόνον, ἀλλὰ διόρθωνε καὶ τὰς ψευχεῖς καὶ πάλι ὁμοῦς ἀπὸ τὴν φροντίδα τὴν ὡχλὴν μπεταίνον, εἰς τὴν θεοπιστείαν τὸν σοφιστικόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ποικίλων τὴν ὥρην, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀναμειγνυλὴν τὴν

[illegible][illegible]

N₂ 483 5 1 2

διδασκαλίας διὰ τοῦ λόγου μὲ τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἔργων, καὶ ἀκόμη ἀποφραττῶν τὰ ἀνασχυντα στόματα τῶν ἀρετικῶν μὲ τὴν φροντίδα τοῦ δι' αὐτὸν τὰ συστασι καὶ τοῦ ἀνθρώπου, **1188** δεικνύων ὅτι ὁ Ἰᾶς ἦτο ὁ θεὸς οὐργὸς ὁλοκλήρου τοῦ ζώου ἡλιαθὴ τοῦ ἀνθρώπου. Δι' αὐτὸ καὶ μεγάλο ἐνδοξασμὸν ἐδεικνυε καὶ διὰ τὸ σώμα καὶ διὰ τὴν ψυχὴν, ἄλλοτε μὲν ἐκείνῳ, ἄλλοτε δὲ ἐκείνῃ θεραπεύων πρῶγμα τὸ ὅποιον καὶ τότε ἔκρινεν.

Ἀφοῦ ἤνοιξεν, λέγει, τὸ στόμα αὐτοῦ τοὺς ἐδιδασκεν, καὶ διὰ τοῖον λόγον προσέθεσε τὸ «ἀφοῦ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ». Διὰ τὴν μάθησιν δὲ καὶ χωρὶς τῆς ὁμολογίας ἐδιδάσκεν καὶ ὅχι μόνον ὅταν ὠμίει, ἀλλὰ ἄλλοτε μὲν ὁμολογῶν, ἄλλοτε δὲ ἀφηναι φωνὴν διὰ μέσου τῶν ἔργων του. Ὅταν δὲ ἀκούσης ὅτι «ἐδιδάσκεν, αὐτοῦ», μὴ νομίζης ὅτι ὁμολογεῖ πρὸς τοὺς μαθητὰς του μόνον, ἀλλὰ διὰ μέσου ἐκείνῳ ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους. Ἐπεὶ δὲ διήλασθ' τὸ πλήθος ἦτο ἀπαίδευτος Ἡ καὶ ἀκόμη ἀπετελεῖτο ἀπὸ πολλῶν ὑποφρονῶν, ὅ ἀπὸ ἀφοῦ συνεκρότησε τὸν ὄμιλον τῶν ἀποστόλων, ὁμολογεῖ πρὸς αὐτοὺς καὶ συγχρόνως διὰ μέσου αὐτῶν ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους τοὺς ἄλλους, οἱ ὅποιοι δὲ ἦσαν ἄξιοι τῆς διδασκαλίας αὐτῆς καὶ ἔτο ἐφροντίζε νὰ μὴ καταστῇ φορτικὴ ἡ διδασκαλία τῆς ἀληθείας, πιστεύων. Αὐτὸ, θεοὶ αὐ καὶ ὁ Λοῦκος τὸ ὑπὸ μίσητος, ὅταν ἔλεγεν ὅτι ἔστρεψε τοὺς λόγους πρὸς τοὺς μαθητὰς του, καὶ ὁ Ματθαῖος δὲ τὸ ἴδιον ἀκριβοῶς δηλῶν, ἔλεγεν «Καὶ ἐπῆγον κοντά του οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐδιδάσκον». Ἐπει, λοιπόν, καὶ οἱ ἄλλοι, ἐπρόκειτο νὰ προσέχουν μὲ μεγαλῶτερον προσοχίαν παρὰ ἐάν ἄπει θύνητο πρὸς ὅλους.

Ἀπὸ τοῦ ἀρχιερέως, λοιπόν, καὶ τοῦ βασιλέως ἐπαρθεῖ τῆς νέας πολιτείας, τὴν ὅποιν διδὲ εἰς ἡμᾶς. Ὅς ἀκούσωμεν μὲ προσοχὴν τὰ λεγόμενα, διότι ἐλεγχθῶμεν μὲν πρὸς ἐκείνους, ἀλλὰ ἐγράψαν καὶ δι' ὅλους τοὺς μεταγενεστέρους. Δι' αὐτὸ, ἀλλίως τε, ἀπευ

9 ὁ ἴδιος προσέειπε, ὅτι ἐν αὐτῇ προφητεῖᾳ ἀναφέρει τὸν Μανασσῆν, πλὴν ἐν αὐτῇ πολλὰς φράσεις ἐκρίνισεν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν 26 γὰρ κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν 26 ἐκρίνισεν ὁ ἴδιος.

10 ὁ ἴδιος, ἀποκ. 6, 20.

11 ὁ ἴδιος, τὰς σημειώσεις 1-4, παραρτήσας.

12 ἀποκ. 2, 26. τὸν ἴδιον τὸν ἴδιον, τὸν ἴδιον τὸν ἴδιον.

θύνεται μὲν πρὸς τοὺς μαθητὰς του τὴν σιγὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὠμίει, χωρὶς ὅμως νὰ περιορίσῃ εἰς ἐκείνους τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ κατὰ τρόπον γενικόν ὁ αὐτῶν, ὅλους τοὺς μακαρισμοὺς διδοῖ. δὲν εἶπεν δὲ θὰ εἰσθε μακάριοι, ἐστέ, ἐάν γινετὲ ταπεινοί, ἀλλὰ «μακάριοι, οἱ ταπεινοφρονεῖς». Βέβαια, ἀν καὶ πρὸς ἐκείνους ὠμίει, ἐν ταῦτα ἡ ἐντολὴ ἐμελλε νὰ γίνῃ κοινὸν πρῶταγμα πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀπευθυνόμενον. Πραγματικῶς, ὅταν λέγῃ «Καὶ ἴδου ἐγὼ εἶμαι μαζὶ σὰς θλας τὰς ἡμέρας μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου», δὲν ὁμιλεῖ πρὸς ἐκείνους μόνον, ἀλλὰ διὰ μέσου αὐτῶν πρὸς τὴν οἰκουμένην ὁλοκλήρως. Διὰ καὶ ὅταν τοὺς μακαρίσῃ, ἔπειθ' ὁ ὢν οὐκ ἐξορίζονται καὶ ὑποφέρουν τὰ ἀνίατα κακὰ ὅχι μόνον δ' ἐκείνους, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλους αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι ἐπὶ τῇ οὐκίᾳ τὰ ἴδια κατορθώματα πλέκει, τὸν στέφανον τῆς νίκης.

Ἀλλὰ διὰ τὴν αὐτὴν αὐτὸ σαφέστερον καὶ διὰ τὴν ἀληθείαν δὲ καὶ εἰς ἐστέ ἀναφέροντα τὰ λεγόμενα, καὶ ἐν γένει, πρὸς ὁλοκλήρως τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἐάν θέσθαι, θέλῃ κανεῖς νὰ προσέχῃ εἰς αὐτὰ ἀκούσας μὲ τοῖον τρόπον ἀρχίζει τοὺς θαυμασίους αὐτοὺς λόγους. «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι εἰναι ἰδική των ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Τὸ σημαίνει ἡ φράσις καὶ πτωχοὶ τῷ πνεύματι. Ὁ ταπεινὸς καὶ συντετριμμένος κατὰ τὴν διάθεσιν. Ἐπεὶ δὲ, δηλοῦν ὑπάρχοντι πολλοὶ ταπεινοὶ ὅχι μὲ τὴν θέλησιν των ἀλλὰ πεζόμενοι ἀπὸ τὴν ἀνάγκην των πραγματικῶν, ἀφοῦ ἀφησὶν αὐτοὺς, (διότι αὐτὸ δὲν ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἄξιον ἐγκωμίου), μακαρίζει πρῶτους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν θέλησιν των ταπε νῶν καὶ καταπατέλλαν τοὺς ἐσυντοῦς των. Καὶ διατί δὲν εἶπεν οἱ ταπεινοί, ἀλλὰ εἶπεν «οἱ πτωχοὶ». Ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι μεγαλῶτερον ἀπὸ τὰ πρῶτον. Διότι, ἐδῶ ἐννοεῖ αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι φοβοῦνται καὶ τρέμουν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ. **1189** διὰ τοὺς ὅποιους ἔπειθ' αὐτοὺς ἡγάπα τοῦ Θεοῦ. ἔλεγε διὰ τοῦ προφήτου Ἠσαίου «Εἰς ποῖον ἄλ- λον θα ῥυθμίσω εὐσπλαγχνικόν τὸ ὄφθαλμόν μου παρὰ εἰς τὸν ἀνθρώπον, ὁ ὅποιος εἶναι ταπεινός καὶ ἥσυχος καὶ τρέμει τοὺς λόγους μου.»¹⁴

13 Ματθ. 23, 20.

14 Ἡσ. 66, 2.

Βέβαια υπάρχουν πολλοί τρόποι ταπεινοφροσύνης. Και άλλος μὲν είναι ταπεινός συμμετρως, άλλος δὲ υπερβολικά. Αυτὴν τὴν τελευταίαν ταπεινοφροσύνην ἐπαινεί καὶ ὁ μακάριος προφήτης τουζωὶν ὅχι τὴν ἀπλήν καταστολήν τῆς διανοίας μας, ἀλλὰ τὴν μεγάλην ταπεινώσιν, μὲ ὅσα λέγει. «Κατάλληλος βυσία διὰ τὸν Θεὸν εἶναι το συντετο μμένον πνεῦμα, διότι ὁ Θεὸς δὲν θα περφρονήσῃ τὴν συντετριμμένην καὶ τὴν ταπεινωμένην καρδίαν».¹⁵ Β Καὶ οἱ Τρεῖς Παῖδες αὐτὴν προσφέρουσι εἰς τὸν Θεὸν ἀντὶ ἄλλης βυσίας, λέγοντες. «Ἀλλὰ εἶθε νὰ γινώμει δεκτοὶ μὲ ψυχὴν συντετριμμένην καὶ πνεῦμα ταπεινοφροσύνης».¹⁶ Καὶ ὁ Κύριος τώρα αὐτὴν μακαρίζει. Διότι, πραγματὰ καὶ τὰ μεγαλύτερα τῶν κακῶν τὰ ὁποῖα ἐβλάψαν τὴν οἰκουμένην, ἠλόκληραν, προήλθαν ἀπὸ τὸν ἐγωισμόν. (Ἔπε δὴ καὶ ὁ διαβόλος, ἐνὼ προηγουμένως δὲν ἦτο τοιοῦτος, ἔγινε διαβόλος ἀπὸ ἐγωισμὸν, πραγματὰ το ὁποῖον καὶ ὁ Παῦλος βηλών ἔλεγεν. «Διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανευθῇ καὶ πέσῃ εἰς τὴν αὐτὴν καταδίκην, τοῖ ἐπεσε καὶ ὁ διαβόλος».)¹⁷ Καὶ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἀφοῦ περ ἐπέσεν εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν, παρακινήσας ἀπὸ τὸν διάβολον μὲ τὰς ἐλπίδας αὐτάς, παρεξέτραπεν καὶ ἔγινε θνητός, καὶ ἐνῶ ἤλπισε νὰ γινῇ Θεός, ἔχασε καὶ ὅ,τι εἶχεν, ἔπραγμα τὸ ὅποῖον καὶ ὁ Θεός, δυνάδων αὐτὸν καὶ διακωμῶδων τὴν ἀνοήσιν του. ἔλεγεν. «Να, ὁ Ἀδὰμ ἐγίνεν ὁμοῖος μὲ ἐμέ».¹⁸ καὶ ὁ καθένας δὲ ἐπετα ἐξ αὐτίας τοῦ ἐγωισμοῦ ἐξώκειλεν εἰς τὴν ἀσέβειαν, ἐπειδὴ ἐφάντασθη ἴσθε(αν).

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ ἐγωισμὸς εἶναι ἡ ἀκρότης τῶν κακῶν καὶ ἡ ρίζα καὶ ἡ πηγὴ κάθε πονηρίας, κατασκευάζων τὸ κατάλληλον φάρμακον διὰ τὴν ἀσθέγειαν αὐτὴν, σὰν κάποιο ἰσχυρὸν καὶ σταθερὸν θεμέλιον, αὐτὸν τὸν νόμον ἔθεσε πρῶτον. Διότι, δευτὴν ὑπαρχὴν ὡς θάσις ἡ ταπεινοφροσύνη, τότε ὁ οἰκοδόμος τοποθετεῖ τὰ πάντα ἐπάνω εἰς αὐτὴν μὲ ἀσφάλειαν ἐνῶ ὅταν δὲν ὑπάρχῃ αὐτὴ καὶ ὅν ἀπομὴ φθάσῃ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ δὲ αὐτοὶ τρόποι τῆς ζωῆς του, τὰ πάντα γάνε πολὺ εὐκόλως καὶ κα-

¹⁵ 924, 80 19.
¹⁶ 477 11 Προσευχὴ 37, 15.
¹⁷ 1. Τιμοθ. 3, 6.
¹⁸ Γεν. 3, 22.

ταλῆγει εἰς κακὸν τέλος. Εἴτε νηστεῖαι εἴτε προσευχὴν εἴτε ἐλεημοσύνην, εἴτε ἐγκράτειαν. Εἴτε ὁποιοδήποτε ἄλλο ἀγαθὸν θὰ συγκεντρώσῃς, χωρὶς τὴν ταπεινοφροσύνην, διαρρέουσι καὶ χάνονται. τὰ πάντα. Αὐτὸ, βέβαια, συνέβη καὶ εἰς τὸν Φαρισαῖον.¹⁹ Διότι, ὅν καὶ ἐφθάσεν εἰς αὐτὴν τὴν κορυφήν, ἀφοῦ ἔχασε τὰ πάντα, ἔπεσεν, ἐπειδὴ δὲν εἶχε τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν.

Πραγματικά, ὅπως ἀκριβὲς ἡ ὑπερηφάνεια εἶναι ἡ πηγὴ κάθε κακίας καθ' ὁμοῖον τρόπον καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς εὐσεβείας ἐν γενεῇ. Δι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀρχίζει, διὰ νὰ ἐκφραζώσῃ τελείως τὴν ἀλαζονείαν ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν του. Καὶ ποῖον σῆμα ἔχει, αὐτὸ πρὸς τοὺς μαθητάς, ἀπορεῖ κάποιοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν ταπεινοὶ ἀπὸ πάσης ἀπομεινῆς, ὡς βέβαια, δὲν εἶχαν καμμίαν ἀφορμὴν ὑπερηφάνειας, ἀφοῦ ἦσαν γκραιβὲς καὶ πτωχοὶ καὶ ἀσημαντοὶ καὶ ἀμύφωτοι. Ἀλλὰ καὶ ἐάνδεν ἔλεγεν αὐτὰ πρὸς τοὺς μαθητάς, τὰ ἔλεγε ἐν πρὸς τοὺς παρσταμένους τοῦλάχιστον τότε καὶ πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ ὑποδεχθοῦν αὐτοὺς ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ ὥστε νὰ μὴ τοὺς περιφρονῶν ἐξ αὐτίας αὐτῶν. Κυριῶς ὁμοῖως ἀπευθύνετο καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς. Πραγματικά, ἐάν τότε δὲν ἐχρειάζοντο τὴν ταπεινώσιν ἀργότερον, ὅμως, τοὺς ἦτο ἀπαραίτητος ἡ ἀφέλεια τοῦ προσφέρει αὐτῇ, ὕστερα, δηλαδὴ ἀπὸ τὰ σημεῖα τὰ θαύματα 18-27 τῆς 1 μὴν, τοὺς θα τοὺς ἐβίδεν ἡ οἰκὸς μένῃ, καὶ τὴν παρρησίαν τοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Διότι οὔτε ὁ πλοῦτος οὔτε ἡ ἐξουσία οὔτε ἡ ἰδιότης καὶ ἡ δόξα ἦτο ἱκανὴ νὰ ταῦς κάμῃ νὰ ὑπερηφανευθῶν τὸσον, ὅσον ἐκεῖνα τοῦ συνεθῆσαι εἰς αὐτοὺς. Ἐξ ἁλλοῦ καὶ πρὸ τῶν θαυμάτων ἦτο φυσικὸν νὰ ὑπερηφανευθῶν αὐτοὶ, καὶ νὰ πάθουν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ὀλέγοντες τὸ πλήθος καὶ τὴν συγκέντρωσιν γύρω ἀπὸ τοὺς διδασκάλους. Δι' αὐτοὺς τὸν λόγον ἀκριβῶς καὶ συγκρατεῖ τὸ φρόνημα αὐτῶν.

Καὶ δὲν παροικαίει τὰ λεγόμενα μὲ τὴν μορφήν τῶν παρανεσῶν καὶ τῶν ἐντολῶν, ἀλλὰ μὲ τὴν μορφήν τοῦ μακαρισμοῦ, καθιστῶν ἑταίρῳ ἐλαφρύν τοὺς λόγον καὶ ἀνογών εἰς ὅλους τοὺς σταδίους τῆς διασκέας. Β

Πραγματικά δεν είπεν ὁ τάδε καὶ ὁ τάδε, ἀλλὰ ὅλοι, ὅσοι ἐκτελοῦν αὐτὰ εἶναι μακάριοι. Ὡστε εἴτε εἶσα δοῦλος εἴτε πτωχὸς εἴτε πένθης εἴτε ξένος εἴτε ἰδιώτης, δὲν ὑπάρχει τιποτέ που νὰ σὲ ἐμποδίσῃ νὰ γίνῃς μακάριος ἀρκεῖ νὰ πραγματοποιῇς τὴν ἀρετὴν αὐτὴν.

Ἄφοῦ, λοιπὸν ἤρχισεν ἀπὸ ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου μάλιστα ἔπρεπεν, προχωρεῖ εἰς ἄλλην ἐντολὴν, ἡ ὅποια φαίνεται ἀντιθετὸς πρὸς τὴν γνώμην ὁλοκληροῦ τῆς οἰκουμένης. Ἐνῶ δηλαδή, βλοὶ νομίζουσι ἀέλους πρὸς μίμησιν αὐτοῦ που εἶναι χαρούμενοι, καὶ ἀθλοῦς τοὺς εὐρισκομένους εἰς λύπην, πτωχεῖαν καὶ πένθος ὁ Κύριος μακαρίζει τοὺς δευτέρους ἀντὶ τῶν πρώτων ὁμολῶν ὡς ἐξῆς. «Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ πενθοῦν» ἔστο καὶ αἱ ὅλοι τοὺς ἔλασσινολογοῦν. Ὡστε, αὐτὸ θέσται, ἔκανε προηγουμένως τὰ θαύματα, ὥστε, ὅταν θὰ θέτῃ παρομοίους νόμους νὰ εἶναι ἀξιοπρεπὸς. Καὶ ἐδῶ, ὅμως δὲν ἐμακάρισεν ἀπλῶς τοὺς πενθοῦντας, ἀλλὰ ἐκεῖνους ποὺ πενθοῦν διὰ τὰ ἁμαρτηματὰ των δεδομένο, ὅτι, τὸ νὰ πενθῇ κανεὶς διὰ κάποιον θοτικὸν πρᾶγμα εἶναι τελείως ἀπήγορευμένοι. Αὐτὸ λοιπὸν, καὶ ὁ Παῦλος ἐβ. δασκεῖν, ὅταν ἔλεγεν ὅτι «Ἡ μὲν κοσμικὴ λύπη ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὸν θάνατον, ἐνῶ ἡ λύπη ποὺ εἶναι σύμφωνα μετὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μετάνοιαν, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν, διὰ τὴν ὁποίαν κανεὶς δὲν μετανόει»²¹.

Αὐτοὺς λοιπὸν μακαρίζει, καὶ ἐδῶ ὁ Κύριος, οἱ ὅποιοι, αἰσθάνονται αὐτὴν τὴν λύπην. Ὡς καὶ δὲν ἔθεσεν ἀπλῶς τοὺς λυπομένους, ἀλλὰ τοὺς λυπομένους ὑπερβολικὰ. Δι' αὐτὸ δὲν εἶπεν οἱ λυπομένοι, ἀλλὰ «οἱ πενθοῦντες». Πραγματικὰ καὶ ἡ ἐντολὴ αὕτη εἶναι διδασκαλὸς καθὲ φιλοσοφίας. Διότι, εἴαν οἱ πενθοῦντες τὰ παιδιὰ των ἢ τὴν σύζυγον, ἢ κάποιον ἄλλον ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς ποὺ ἀπέθαναν δὲν ἐπιθυμοῦν κατὰ τὸν καρὸν τῆς οὐδύνης των, οὔτε τὰ χρήματα, οὔτε τὰ σώματα, οὔτε κατέχονται ἀπὸ τὸν πόθον τῆς δόξης, οὔτε ἐξαργίζονται, ὅταν τοὺς ὀφείλουν, οὔτε κυρ εὐνοῖαν ἀπὸ τὰς μαγίας, οὔτε κανένα ἄλλο πάθος τοὺς πολιορκεῖ, ἀλλὰ κατέχονται ἐξ ὁλοκληροῦ ἀπὸ τὸ πένθος μόνον. Ὡς πολὺ περισσότερο οἱ πενθοῦντες τὰ ἁμαρτηματὰ των, διὰ τὰ ὁποῖα

ἀέλει, νὰ πενθῇ κανεὶς, θὰ ἐπιβεβαίουν μεγαλύτεραν φιλοσοφίαν ἀπὸ τοὺς πρώτους. Καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἐπαθλὸν αὐτῶν, «Διότι, αὐτοὶ θὰ παρηγορηθοῦν»²². Λέγει Πέρος μου, ὅμως ποὺ θὰ παρηγορηθοῦν, καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν καὶ ἐκεῖ εἰς τὸν αὐρανόν. Ἐπεδὴ θεδοῖα ἡ ἐντολὴ ἦτο παρὰ πολὺ φορτικὴ καὶ θαρεῖα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖον τὴν ἔκανε πολὺ π. ὁ εὐαγγέλιον, αὐτὸ ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ. Ὡστε, εἴαν θέλῃς νὰ παρηγορηθῇς, νὰ πενθῇς. Καὶ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι τὸ λεχθὲν ἀποτελεῖ αἰνίγμα. Διότι, ὅταν ὁ Θεὸς παρηγορῇ καὶ αἱ ἀκόμη ἀμέτρητα κακὰ σὲ εὐρουν, θὰ ἀποδεχθῇς ἀνωτεροῦ ἀπὸ ὅλα. Πραγματικὰ, ὁ Θεὸς πάντοτε διδοὶ τὰς ἀμοιβὰς πολὺ μεγαλυτέρας ἀπὸ τοὺς κόπους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἐδῶ ἔκανε μετὰ τὸ νὰ ὀνομάσῃ μακαρίους τοὺς πενθοῦντας, ὅχι συμφωνοῦν μετὰ τὴν ἀξίαν τοῦ πένθους, ἀλλὰ σύμφωνα μετὰ τὴν ἰδικὴν τοῦ φιλανθρωπίαν. Διότι οἱ πενθοῦντες πενθοῦν τὰ ἁμαρτηματὰ των. Καὶ εἰς αὐτοὺς εἶναι, ἀρκετὸν νὰ τῶχαν ὡς συγχωρήσεως καὶ νὰ γ. ν. ἡ δεκτὴ ἡ ἀπολογία των.

Β. Ἀλλ' ἐπεδὴ ὁ Θεὸς εἶναι πολὺ φιλανθρωπὸς, δὲν περιορίζει τὴν ἀμοιβὴν οὔτε εἰς τὴν συγχωρήσιν, τῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ τοὺς κάνει, καὶ μακαρίους καὶ μεγάλῃ τοὺς διδοὶ παρηγορίαν. Μᾶς προτρέπει δὲ νὰ μὴ πενθοῦμεν, μόνον διὰ τὰ ἰδ. κα. μ. ἁμαρτηματὰ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ξένα. Αὐτοῦ τοῦ εἰδους ἦσαν αἱ ψυχαὶ τῶν ἁγίων, ὅπως εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ Μωυσεως τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Δαυὶδ. Διότι πολλὰς φορές αὐτοὶ ἐπένθησαν δι' ἄλλοτρια κακὰ.

«Μακάριοι εἶναι οἱ πρᾶτοι»²³ διότι, αὐτοὶ θὰ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν²⁴.

Πέρος μου, ποῖον γῆν, μερικοὶ νομίζουσι ὅτι πρόκειται διὰ νοητὴν γῆν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι σωστὸν αὐτό, διότι, εἰς κανένα σημεῖον τῆς Γραφῆς δὲν εὐρισκομεν νοητὴν γῆν. Ὡς Ἀλλὰ, τότε τι σημαίνει, τὸ λεχθὲν. Αἰσθητὸν ἐπαθλὸν καθορίζε, ὅπως ἀκρ. θῶς καὶ ὁ Παῦλος δ. ὅτι εἶπεν «Τμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου», προσέθεσεν

²¹ Ματθ. 5, 4.
²² Πράξ. 2, 9. «ὁμοῦναι καὶ τοὺς περιττοὺς καὶ ἐκεῖς καὶ οἱ πρᾶτοι»
²³ Πράξ. 2, 9. «ὁμοῦναι καὶ τοὺς περιττοὺς καὶ ἐκεῖς καὶ οἱ πρᾶτοι»
²⁴ Ματθ. 5, 5.

ὅτι ἔτσι «θὰ γίνῃς μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς»²⁴. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἰπὺν τὸν ληστήν «Σήμερα θὰ εἰσαι μαζί μου εἰς τοὺς Παράδεισον»²⁵. Διότι δὲν προτρέπει μόνον με θάσῃ τὰ μελλομένα ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιγείων διὰ τοὺς στερομένους πνευματικότητος ἐκ τῶν ἀκροατῶν, οἱ ὅποιοι ζητοῦν πρὶν ἀπὸ τὰ μελλοντὶ καὶ τὰ ἐπίγεια. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, καὶ παρακάτω λέγει «Δεῖξέ τὴν συμφιλωτικήν σου διάθεσιν πρὸς τὸν ἀντιδικόν σου»²⁶. Καὶ ἐν συνεχείᾳ καθορίζει τὸ ἔπαθλον τῆς συμπεριφορᾶς αὐτῆς καὶ λέγει «Διὰ νὰ μὴ σε παραδώσῃ ὁ ἀντίδικός εἰς τὸν δικαστὴν καὶ ὁ δικαστὴς εἰς τὸν δεσμοφυλάκον»²⁷. Ὁ Βλέπετε ἀπὸ ποῦ ἐφόβησεν. Ἀπὸ τὰς αἰσθητῶν, ἀπὸ αὐτὰ πού συμβαίνουν ἐμπροσθέν μας. Καὶ πάλιν «Εκεῖνος δὲ πού θὰ εἴπῃ περιφρονητικῶς τὸν ἄδελφόν σου ἀκούγετε πρὸς νὰ δικασθῇ εἰς τὸ ἀνώτατον δικαστήριον»²⁸. Καὶ ὁ Παῦλος, δμῶς, ὀρίζων αἰσθητὰ ἔπαθλα, πολλὰς φορές προτρέπει με θάσῃ τὰ παρόντα πράγματα. Ὅπως, ὅταν ὁμολῇ περὶ παρθενίας. Πραγματικῶς, χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε ἐκεῖ ἀκόμη περὶ τοῦ οὐρανοῦ συμβουλεύει ἀπὸ τὰ παρόντα λέγων «Διὰ τὰς δυσκολίας τῆς παρουσίας ζωῆς»²⁹ καὶ «ἐγὼ εἰδὼ ἀφέρομαι δι' ἑσας»³⁰ καὶ «θέλω νὰ εἰσθῇ ἐλευθεροὶ ἀπὸ φροντίδας»³¹.

Ἔτσι καὶ ὁ Χρυσός, λοιπόν, ἀνέμειξε τὰ αἰσθητὰ εἰς τὰ πνευματικὰ. Ἐπειδὴ δηλαδὴ, ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι ὁ πρῶτος χάνει, ὅλα τὰ ἰδικά του πράγματα, ἐποφύσχετα τὸ ἀντιθετόν, λέγων ὅτι αἱ τὸς πρὸ πάντων εἶναι πού κατέχει, τὰ πάντα με ἀσφάλειαν, ὁ μὴ θρασυς, ὁ μὴ ἀλαζών. Διότι ὁ ἀλαζών πολλὰς φορές θὰ χάσῃ καὶ τὰ πατρικὰ ἀγαθὰ καὶ τὴν ἰδίαν τὴν ψυχὴν τοῦ ἑξ ἑαυτοῦ, ἐπειδὴ εἰς τὴν Παλατὴν Δαθῆκην, ἐλεγε συνεχῶς ὁ προφήτης **140** ὅτι «οἱ πρῶτοι θὰ κληρονομήσῃν τὴν γῆν»³², ὑποβαλεῖ τὸν λόγον με θάσῃ τὰς γνωστικὰς εἰς αὐτοὺς εἰ-

24 φεσ 11 2 φεσ 20, 12

25 Λουκ 24 48.

26 Ματθ 5, 27.

27 Ματθ 5, 20.

28 Ματθ 5, 32.

29 Α Κορινθ 7 28.

30 Α Κορινθ 7 28.

31 Α Κορινθ 7 28.

32 φεσ 26, 11.

νοας, ὥστε νὰ μὴ ἀκούουν συνεχῶς νέας ἰδέας. Λέγει δὲ αὐτὰ χωρὶς νὰ περιορίσῃ τὰς ἀμοιβὰς εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἀλλὰ μαζί με αὐτὰ παρέχει καὶ τὰ οὐράνια. Πραγματικῶς, ὅταν λέγῃ καὶ τὸ πνευματικόν, δὲν καταργεῖ τὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς, καὶ ὅταν, πάλιν, ὑπόσχεται καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ παρόντος δὲν περιορίζει ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ὑπόσχεσιν. Διότι λέγει: «Ζητεῖτε πρώτα τὴν θσασίαν τοῦ θεοῦ καὶ τότε ὅλα αὐτὰ θὰ σᾶς χορηγηθῶν»³³. Καὶ πάλιν «Καὶ καθένας πού ἀφήσῃ σπ.τ.α ἢ ἀδελφούς Β θὰ πάρῃ ἑκατὸν φορές περισσότερα εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ κληρονομήσῃ αἰώνιον ζωὴν»³⁴.

«Μακάριο εἶναι ἐκεῖνοι, πού πεινοῦν καὶ ὀψοῦν»³⁵ τὴν ὁ καιροσυνήν»³⁶.

Ποῦν δικαιοσύνην, ἡ ἀνιστῇ τὴν ἀρετὴν ἐν γένει, ἢ τὴν μερικὴν αὐτὴν ἀρετὴν, ἢ ὅποια εἶναι ἀντίθετος τῆς πλεονεξίας. Ἐπειδὴ λοιπόν, σκοπεύει νὰ νομοθετήσῃ περὶ τῆς ἐλεημοσύνης, δεκνύων τὸ πῶς πρέπει νὰ ἐλεώμεν, δηλαδὴ, ὅχι ἀπὸ τὰ προδύτα τῆς ἀρπαγῆς καὶ τῆς πλεονεξίας δι' αὐτὸ μακάριζε τοὺς ἐπιθυμοῦντας τὴν δικαιοσύνην.

Καὶ πρόσθε με πρόσῃ, ὑπερβολῇ θέτε αὐτὸ Διότι δὲν εἶπεν Μακάριο οἱ πεινοῦντες τὴν δικαιοσύνην ἀλλὰ «Μακάριο εἶναι ἐκεῖνοι, πού πεινοῦν καὶ ὀψοῦν τὴν δικαιοσύνην». ὥστε ὅχι, ἀπλῶς νὰ τὴν ἐπιθυμῶμεν ἀλλὰ νὰ τὴν ἐπιθυμῶμεν με κάθε δυνατότην ἐπιθυμῶμεν. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ αὐτὸ πρὸ πάντων, εἶναι γινώσκω τῆς πλεονεξίας καὶ διὲν ἐπιθυμοῦμεν τόσον τὰ τρόφμα καὶ τὰ ποτὰ ὅσον ἐπιθυμῶμεν νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ νὰ ἔχωμεν περισσότερα, δι' αὐτὸ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν διέταξε νὰ τὴν μετῴθεσωμεν εἰς τὸ νὰ μὴ ἐπιθυμῶμεν

33 Ματθ 6 33.

34 Ματθ 19 29.

35 Ἦναι ἄξιον παρατήρησης ὅτι συνεχῶς ἡ κρίσις καὶ ἡ διόρις τῆς δικαιοσύνης καὶ ὅχι ἡ κατὰ τὴν ἀρετὴν ἢ κατὰ τὴν πίστιν καὶ κατὰ τὴν ἀγάπην ὅπου καὶ ὁ Θεοσεβὴς, τῆς παραβολῆς, εἶναι κατὰ τὴν ἀρετὴν. Ἀλλὰ καὶ νὰ γινώσκῃ κατὰ τὸν ὅτι αὐτὴν δὲν εἶναι ἀρετὴν ὅτι εἶναι ἀρετὴν καὶ ἀποκρίνεται ὅτι δὲν εἶναι, αὐτὴν καὶ νὰ κατέχεται ἀπὸ τῆς φθορᾶς καὶ 3 || ὅσον ἐπιθυμῶμεν νὰ τὴν ἀποκτήσῃ διότι ὅταν εἴπῃ περὶ τοῦ ἐπιθυμῶμεν τότε ἀποκρίνεται καὶ κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ κατὰ τὴν ἀρετὴν ὅτι εἶναι ἀρετὴν ὅτι εἶναι ἀρετὴν.

36 Ματθ 7 4.

Ἐν οὐνεκα πάλιν καθορίζει, αἰσθητὸν ἔπαθλον, λέγων «Ὅτι αὐτοὶ θα χορτάσων»³⁷. Ἐπεὶ δὲ, δηλαδὴ, ὑπάρχει ἡ ἀντίληψις ὅτι ἡ τλαινὴς ἀκαθιστὰ πολλοὺς εὐτόρους, λέγει ὅτι τὸ ἀντιθετὸν, ἀκριβῶς, συμβαίνει. Διότι αὐτὸ τὸ ἐπιτυχάνει ἡ δὲ κακωσύνη συνεισφέρει ὅταν ἐνεργῇς μὲ δικαιοσύνην, νὰ μὴ φοβῆσαι τὴν πείναν, οὐτε νὰ τρέμῃς τὴν πείναν. Διότι οἱ ἀρπαγες εἶναι, ἐκεῖνοι, ποὺ τὰ χάρις, ὅλα γενικῶς, ὅπως πάλιν ὁ ποθῶν τὴν δικαιοσύνην, κατέχει, τὰ πάντα μὲ ἀσφάλειαν.

Ἐάν, ὁμῶς, ἐκείνω, ποὺ δὲν ἐπιθυμοῦν τὰ ἀλλότρια αγαθά, θα ἀπολαύσουν τόσῃ μεγάλῃν εὐπορίαν, πάλιν περισσότερα θα ἀπολαύσουν ἐκεῖνοι, ποὺ προσφέρουν τὰ ἰδικὰ των.

«Μακάριοι εἶναι οἱ ἐλεῆμονες»³⁸.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ νομίζω ὅτι δὲν ἐννοεῖ μόνον τοὺς ἐλεοῦντας μὲ χρήματα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐλεοῦντας διὰ τῶν ἔργων, διότι ὁ τρόπος τῆς ἐλεημοσύνης εἶναι ποικίλος καὶ ἡ ἐντολὴ αὐτὴ ἔχει μεγάλο πλάτος. Καὶ ποῖον εἶναι, λοιπόν, τὸ ἔπαθλον αὐτῆς; «Ὅτι αὐτοὶ θα ἐλεηθοῦν»³⁹. Καὶ φαίνεται μὲν ὅτι ἡ ἀνταπόδοσις εἶναι ἴση πρὸς τὴν προσφορὰν. Ἐν ἄλλῃ, εἶναι, πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ τὸ κατόρθωμα. Ἀὐτοὶ αὐτοὶ ἐλεοῦν ὡς ἀνθρώποι, ἐνῶ ἐλεοῦνται ἀπὸ τῶν Θεῶν τῶν ὁλῶν. Δὲν εἶναι, δὲ, ἀσφαλῶς, ὅμοιον το ἀνθρώπων ἐλεος καὶ τὸ θεῶν, ἀλλ' ὅσοι, ὅσῃ φορὰ ὑπάρχει μετὰ τὴν πονηρίαν καὶ ἀγαθότητος, τόσοι ἀνώτεροι εἶναι τὸ θεῶν ἐλεος τοῦ ἀνθρώπου.

«Μακάριοι, εἶναι ἐκεῖνοι, ποὺ ἔχουν καθαράν καρδίαν, διότι αὐτοὶ θα ἴδουν τὸν Θεόν»⁴⁰.

Νὰ καὶ πάλιν πνευματικὸν ἔπαθλον. Καθαροὺς δὲ ἐν προκειμένῳ ὀνομάζει, ἢ τοὺς ἔχοντας ἐν γένει τὴν καθαλὴν ἀρετὴν καὶ δὲν καταλογίζουσαν κανένα ἀμάρτημα εἰς φάρος των. Ἐν ἄλλῃ ἢ αὐτοὺς ποὺ ζοῦν μὲ ἐγκράτειαν, ὅσοι τιποτε δὲν μᾶς εἶναι τόσοι ἀπαρτητὸν ὅς νὰ καταντῶμεν. Ἰκανοὶ νὰ ἴδωμεν τὸν Θεόν, ὅσοι ἡ ἀρετὴ αὐτὴ. Ἀὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἐλεγεῖν «Νὰ ἐπιδιώκετε εἰρήνην μὲ δούλους καὶ τὸν ἀγαπᾶμεν διότι χωρὶς αὐτῶν κανεὶς δὲν

37 Ματθ. 2, 6
38 Ματθ. 5, 4
39 Ματθ. 5, 7
40 Ματθ. 5, 8

θα ἴδῃ τὸν Κύριον»⁴¹. Θεὸς τοῦ Θεοῦ εἰναι εἰδὼ ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς τὸν ἀνθρώπον νὰ ἴδῃ τὸν Θεόν, ἐπεὶ δὲ, δηλαδὴ, πολλοὶ εἶναι ἐλεῆμονες καὶ δὲν κλέπτουν, αὐτοὶ κατέχοντα ὑπὸ τῆς πλεονεξίας, ἀλλὰ διαπραττοῦν προτίας καὶ ἄλλας ἀσελγείας, ὅς νὰ δείξῃ ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὰ τὰ προηγούμενα προσέθεσε καὶ αὐτὸ. Αὐτὸ, ἀκριβῶς, ἐθεθέσας διὰ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Μακεδονίας καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν ἔγραφε πρὸς τοὺς Κορινθίους, ὅτι, δηλαδὴ, οὐ μόνον ἔκαναν μεγάλας ἐλεημοσύνας, ἀλλὰ διέθεταν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς. Ἐν ἄλλῃ, ἀποῦ ὁμιλοῦσε ὅς νὰ τὴν γενναιωδῶσαν αὐτῶν εἰς τὰ χρήματα, λέγει ὅτι, διέθεσαν καὶ τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὸν Κύριον καὶ εἰς ἡμᾶς»⁴².

«Μακάριοι εἶναι οἱ εἰρηνοποιοί»⁴³.

Εἰδὼ δὲ, καταργεῖ μόνον τὰς ἀμοιβαίας διαφωνίας καὶ τὰς ἔχθρας, ἀλλὰ καὶ κάτι παραπάνω ἐπιζητεῖ, τὸ νὰ ἐπαναφέρωμεν εἰς ὁμόνοιαν καὶ ἄλλους, ποὺ εὐρίσκονται εἰς διχονομίαν. Καὶ πάλιν πνευματικὴν ἀμοιβὴν προσθετεῖ. Ποία εἶναι αὐτή, λοιπόν, «Ὅτι, θα ὀνομασθῶν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ»⁴⁴. Διότι, αὐτὸ ὁπῆρξε καὶ τὸ ἔργον τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ, νὰ συνενώσῃ δηλαδὴ τὰ διαχωρισμένον καὶ νὰ συμφιλίωσῃ τὰ εὐρσκόμενα εἰς πόλεμον.

Ἐπεὶ τα, δὲ, νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι, εἰς καθὲς περιπτώσει, καὶ καλῶς, ἡ εἰρήνη, προσέθεσε «Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι, ποὺ καταδύκονται χάριν τῆς δικαιοσύνης»⁴⁵. Ὁ δὲ ἀλλοῦ τῆς ἀρετῆς, ὅς νὰ τὴν προστάσῃ τῶν ἄλλων, ὅς νὰ τὴν εἰσέθεσαν ἐν γένει. Διότι, σιγήθως ὀνομάζει δικαιοσύνην, ὅλην τὴν εὐσέθειαν τῆς ψυχῆς.

«Μακάριοι, θα εἰσθε, ὅταν θα σᾶς ὀφείλουν, καὶ θα σᾶς καταδικάζουν καὶ θα εἰπῶν ἐναντίον σας κάθε κακὸν πρᾶγμα, λέγοντες ψέμματα ἐξ αἰτίας μου. Νὰ χαίρετε τότε καὶ νὰ ἀγαλλεσθε»⁴⁶. Δηλαδὴ, εἰτε μάγους

41 Ματθ. 13, 11
42 1 Κορινθ. 13, 8
43 Ματθ. 5, 9
44 Ματθ. 5, 10
45 Ματθ. 5, 11
46 Ματθ. 5, 12

οὓς ὀνομάσαιν εἴτε πλάνους εἴτε διαφθορεῖς εἴτε ὀτιδῆ-
ποτε ἄλλοι, νὰ εἴθε, λεγε, μακάριοι Ποῖα ἐντολαὶ ἡμ-
ποροῦν νὰ θεωρηθῶν π ὁ παρῶντοι ἀπὸ αὐτὰς, ὅταν
ἐκεῖνα, ποὺ διὰ τοὺς ἄλλους ἀποτελοῦν πράγματα ποὺ
πρέπε, νὰ ἀποφευχοῦν, αὐτὰ ταῖς ἰδίας ἀκριβῶς λεγε, ὅτι
πρέπε νὰ εἶναι ποθητὰ ἄνωγὰ τὸ νὰ εἶναι κοινὴς πτω-
χὸς τὸ νὰ πενθῇ, τὸ νὰ καταβῶκετα, καὶ τὸ νὰ κακολο-
γηται. Καὶ ὅμως, τὰ εἶπεν, αὐτὰ καὶ ἔπε σεν ὅχι δυο κα-
θέκα καὶ εἰκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ χίλιους ἀνθρώπους, ἀλ-
λα τὴν οἰκουμένην, ὁλοκληρὴν. Ὡ καὶ ὅταν ἤκουον τὰ
δυσκόλα αὐτὰ καὶ φάρεα παραγγέλματα ποὶ ἦσαν ἀν-
τίθετα πρὸς τὰς συνηθείας τῶν πολλῶν, οἱ ἄνθρωποι ἐ-
δοκίμαζαν, κατὰπλῆξιν. Δ ὅτι τόσοι μεγάλη ἦτο ἡ δύνα-
μις τοῦ ἀκλουόντος. Ἀλλ' ὅμως, βιά νὰ μὴ νομισῇς ὅτι
τὸ νὰ κακολογοῦνται ἀπλῶς τοὺς κῶνε μακαρίους, ἐ-
θεσε δυο περιορισμοὺς, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅταν αἱ κακολογί-
αι, προσέρχωνται ἐξ αἰτίας τοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅταν τὸ πε-
ριεχόμενον αὐτῶν εἶναι ψευδές. Δ ὅτι ὅταν δει, ὑπάρ-
χουσι τὰ δυο αὐτὰ γνωρίσματα, τότε ὅχι μόνον δὲν εἶναι
μακάριος ὁ κακολογούμενος ἀλλὰ ἀντιθέτως, εἶναι ἁ-
θλιος. Ἐπειτα, πρόσθετε πάλιν τὸ ἑπαθλον. «Διότι ἡ ἀν-
ταμοσὴ σας θὰ εἶναι μεγάλη εἰς τοὺς οὐρανούς.»

Σύ, λοιπόν, ἀν καὶ δὲν ἀκούῃς εἰς κάθε μακαριασμόν
νὰ διορίζεται ἡ βασιλεῖα τῶν οὐρανῶν, μὴ λυπήσῃς.
Ἐ Διότι καὶ ἐν διονμάξῃ διαφορετ κατὰς ἀμοθας, ὅλους
εἰς τὴν θασαλαῖαν τοὺς εἴπαγε. Πραγματ κα, ὅταν εἴπῃ
«Θα παρηγορηθῶν οἱ πενθοῦντες» καὶ «Θα ἐλεηθῶν οἱ
ἐλεοῦντες» καὶ «Θα ὁσούν τοὶ Θεοὶ οἱ ἐχόντες καθαρὰν
καρδίαν» καὶ «Θα ὀνομασθῶν, ἑλὸς τοῦ Θεοῦ οἱ εἰρηνο-
ποιοι» **191** τίποτε ἄλλο δὲν κάνει παρα υπαινισσεται
τὴν θασαλαῖαν τοῦ Θεοῦ. Διότι δυο θὰ ἀπολαύσων τὰ
ἀνωτέρω, θὰ ἀποκτήσων ἐκείνην, ὅπως οὐδήποτε. Συνεπῶς,
νὰ μὴ ἔχῃς τὴν γνώμην, ὅτι ἡ βασιλεῖα τῶν οὐρανῶν εἶ-
ναι ἑπαθλον μόνον τῶν ταπεινοφρόνων. ἀλλὰ καὶ αἱ-
τῶν ποὺ πενθοῦν, διὰ τὴν δικαιοσύνην, καὶ τῶν πρακτικῶν καὶ
θλων τῶν ἄλλων ἐν νένε. Δι' αὐτὸ βε ἀκριβῶς ἔθεσε
κα τὸν μακαριασμόν, διὰ νὰ μὴ περ μένης τίποτε τὸ αἱ

σθητόν. Δ ὅτι δὲν θὰ ἦτο μακάριος ἐκεῖνος, ποὺ θὰ ἡμεῖ-
θετο μὲ τὰ πράγματα ποὺ καταστρέφονται, εἰς τὴν παρού-
σαν ζωὴν καὶ χάνοντα, γρηγορώτερον καὶ ἀπὸ τὴν σκιάν

«Ὅταν δὲ εἶπεν, «Διότι ἡ ἀνταμοσὴ σας θὰ εἶναι με-
γάλη» προσέθεσε καὶ ἄλλην παρηγορίαν, λέγων «Διότι
ἐστὶν κατεδωκὴν τοὺς προφήτας ποὺ ἐξῆσαν πρὶν ἀπὸ
σας.» **192** Β' Ἐπειδὴ ἐκεῖνο ἐπρόκειτο νὰ ἐλθῇ, δηλοῶν ἡ θασα-
λαῖα καὶ αὐτὴν ἡλπίζαν τοὺς παρηγορεῖ μὲ αὐτὰ ἀπὸ
τῆς ὁμοιότητος πρὸς ἐκεῖνους ποὺ προηγουμένως ἐκακο-
τάθησαν. Διότι, νὰ μὴ νομισετέ λεγε, ὅτι, ὑποφέρατε αὐ-
τὰ, ἐπειδὴ λέγετε καὶ νομοθετεῖτε τίποτε ἀντίθετα πρὸς
γμματα, ἢ ὅτι, πρόκειτα, νὰ δ' ἀγῶνιζε ἀπὸ αὐτοὺς ἔπε δὲ
εἰσθε διδασκαλοὶ τῶν τῶν δογμάτων. Διότι, αἱ καταδι-
ωξέες καὶ οἱ κινδύνοι δὲν προσέρχονται ἀπὸ τῆς ποιότητος
τῶν λεγομένων ἀλλὰ ἀπὸ τῆς κακίας τῶν ἀκροατῶν.
Ὅθεν, δι' αὐτὸ δὲν στηγματίζουσι ἐσὺς ποὺ ὑποφέρετε
ἀλλὰ ἐκεῖνοὺς ποὺ σὰς κακοποιοῦν. Καὶ αὐτὸ τὸ μαρ-
τυρεῖ τὸ παρελθόν εἰς τὸ συνολὸν τὸ, Δ ὅτι δὲν ἐκατη-
γόρουσι τοὺς προφήτας δ' α' παρανομῶν καὶ δ' α' ἀπιστί-
αν. Γ καὶ ἄλλους μὲ, ἐφόνευον δ' α' λ' ὁδολογοῦντο, ἄλλους
δὲ ἐφώρων καὶ ἄλλους, τὰν, τοὺς ὑπεβαλλόν, εἰς ἄλ-
λα ἀναρρητὰ θύσαν στήθη. Δ, οὐτὸ μὴ σθεβεῖσθε
διότι, ἐπὶ τὴν ἰδίαν γνώμην ἐνεργοῦν καὶ τῶρα τὰ πάντα.

Εἶδες μὲ τοιοῦτον τρόπον ἀνεπτέρωσε τὸ φρόνημα αὐ-
τῶν, μὲ τὸ, κατὰ τοὺς τοποθετηθῇ διπλά εἰς τὸν Μωϋσῆ καὶ
τὸν Ἡλῶν. Ἐταὶ καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν γράφῃ πρὸς τοὺς
Θεσσαλονικεῖς, λέγει, «Δ ὅτι, ἐσεῖς ἠκολούθησατε τὸ πα-
ράδειγμα τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶναι εἰς τὴν
οὐδαίαν. Δ ὅτι, ἐπάθετε καὶ ἐσεῖς τὰ ἴδια ἀπὸ τοὺς ὁ-
μοιῆς σας καθὼς καὶ ἐκεῖνο ἀπὸ τοὺς οὐδαίους. Δ
οἱ ὁποῖοι καὶ τὸν Κύριον ἠγασθῶν ἐφόνευσαν καὶ τοὺς
προφήτας των καὶ ἡμᾶς κατεδωξαν καὶ εἰς τὸν Θεόν
δὲν εἶναι ἀρεστοὶ καὶ εἶναι ἐναντὶ τοῖς ὅλοις τοὺς ἀν-
θρώποις.»

Τὸ ἴδιον, λοιπόν, ἔκανε κα, ἐν πρακτικῶν ὁ Χρ-
στός. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ὅλοις ὁ μακαριασμός ἐλεγεν. Μα-

καὶ οἱ οὐ πτωχοὶ καὶ οἱ ἐλεηόμενοι, ἐδῶ, ὅμως δὲν ὁμιλεῖ ἀόρστα, ἀλλὰ στρεφεῖ τὸν λόγον πρὸς αὐτοὺς καὶ λέγει· «Μακάριο θὰ εἰσθεῖτε, θὰ σὰς ὑβρῶσιν καὶ θὰ σὰς καταδιώξουν καὶ θὰ εἰπῶν, ἐναντίον σου κάθε κακὸν πρᾶγμα» δεικνύων ὅτι αὐτὸ εἶναι γνώρισμα αὐτῶν κυρίως καὶ πὺ πολὺ ἀπὸ ἄλλων εἶναι γνώρισμα τῶν δ δασκάλων αὐτοῦ

Συγχρόνως δὲ ἐδῶ ὑπαινίσσεται καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς ἰσοτιμίας πρὸς τὸν γεννησάντα Πατέρα. Ἐδῶ, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνο· διὰ τὸν Πατέρα λέγει· ἔτσι καὶ ἐσεῖς θὰ πάθετε αὐτὰ χάριν ἑμοῦ. Ὅταν δὲ λέγῃ «τοὺς πρᾶφτας τοὺς ἐξήσαν πρὶν ἀπὸ σῆς» δεικνύει ὅτι καὶ αὐτοὶ ἔγιναν ἤδη προφῆτα· «Ἐπειτα διὰ τὴν κατὰ στήν λαμπρότητα, δὲν εἶπεν ὅτι θὰ σὰς κακολογήσῃν καὶ θὰ σὰς καταδιώξῃν, ἐγὼ ὅμως θὰ τοὺς ἐμποδίσω. Διὸ ἡ ἀσφάλεια αὐτῶν, δὲν θέλει νὰ στηρίζεται εἰς τὸ νὰ μὴ κακολογούνται. 192 ἀλλὰ ἐνῶ κακολογοῦνται νὰ ὑποφέρουν μὲ γενναίότητα καὶ μὲ τὰ ἔργα τῶν νὰ ἐλέγχουν τοὺς ἐπικροτᾶς τῶν, καθ' ὅσον αὐτοὶ εἶναι πολὺ ἀνώτερον τοῦ πρῶτου. Ὅπως ἀκριβῶς τὸ νὰ πηλῆται κάποιος, χωρὶς νὰ παθῇ τὴν τιμὴν τὸ κακόν. εἶναι πολὺ ἀνώτερον ἀπὸ τὸ νὰ μὴ πηλῆται κακῶς.

Ἐδῶ, λοιπὸν, λέγει· «Διὸ ἡ ἀνταμοιβὴ σου θὰ εἶναι μεγάλη εἰς τοὺς οὐρανοὺς». Ἐνῶ ὁ Λουκάς λέγει· ὅτι ὁ Κύριος εἶπεν αὐτὸ πὸ ἔντονα καὶ μὲ μεγαλύτεραν παρηγορίαν. Διὸ δὲν μακαρίζει μόνον τοὺς κακολογοῦντας καὶ τοὺς ὑβρίζοντες, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκείνους, τοὺς ἐπαινοῦντας ἀπὸ ἄλλων. Ἐπειδὴ αὐτοὶ εἰσὶν ἐν ἑσέσι, λέγει· ὅταν ἄλλοι οἱ ἄνθρωποι λέγουν καλὰ λόγια δὲ ἐσεῖς· Βάβα, καὶ τοὺς ἀποστόλους τοὺς ἐπαινοῦσαν, ἀλλ' οὐκ ἄλλοι οἱ ἄνθρωποι. Ἐδῶ, αὐτὸ δὲν εἶπεν· Ὅταν λέγῃ καλὰ λόγια δὲ ἐσεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Διὸ δὲ, εἶπει· διὸ τὸν οὐκ ἐνέμεναι ἀπὸ ἄλλων. Καὶ πάλιν λέγει· Ὅταν δι-

οφημήσαν τὸ θυμὸν σου ὡς πονηρόν· νὰ χαρεσθε καὶ νὰ σκεπτάτε ἀπὸ χαρᾶς. Ὅχι μόνοι λοιπὸν, διὰ τοὺς κινδύνους, ποὶ θὰ ὑφίσταντο, ὅρξε μεγάλην ἀνταμοιβήν, ἀλλὰ καὶ διὰ συκοφαντίας τοὺς θὰ ἤκουον. Διὸ καὶ δὲν εἶπεν· Ὅταν σὰς καταδιώξουν καὶ σὰς φανεώσῃν, ἀλλὰ ἔστιν ὅτι ὑβρῶσιν καὶ εἰπῶν ἐναντίον σου κάθε κακὸν πρᾶγμα. Πραγματικῶς περισσότερον ἀπὸ τὰ ἑσὶν τὰ γεγονότα στενοχωροῦν· ἀ' συκοφαντοῦσι διὸ, ὅταν αὐτὸν μετὰ τῆς κινδυνώσεως, εἶναι πολλὰ τὰ ἀνακουφιστικά τοι κοπῶν (ὅπως εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ἐνθαρρύνεται ἀπὸ ἄλλων, ὅτι πολλοὺς ἔχεις τοὺς χειροποιήσαντας τοὺς στεφανοῦντας καὶ τοὺς ζητωκραυγάζοντας). ἐνῶ ἐδῶ, εἰς τὴν συκοφαντίαν, δὲν ὑπάρχει καὶ αὐτὴ ἡ παρηγορία διὸ, τὸ κατόρθωμα δὲν φαίνεται μεγάλο καὶ περισσότερον ἀπὸ τοὺς κινδύνους στενοχωρεῖ τὸν ἀγωνιστήν. Εἶναι γεγονός ὅτι πολλοὶ ἐφθασάν μέχρις αυτοκτονίας ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρουν τὴν συκοφαντίαν.

Καὶ ὁ αὐτὸς παραξενεύεται διὰ τοὺς ἄλλους. Ἀφοῦ τὸν ἀναισχυρόν, τὸν μαρὸν καὶ ἀδύνατον πρὸς θλαστικότητα ἐκείνους αὐτὸ προπάντων τὸν ἔκανε νὰ σπεύσῃ πρὸς τὸν ἀπαγοχησμένον. Καὶ ὁ Ἰωθ, ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἀδάμας καὶ σταθερωτέρος ἀπὸ τὴν πέτραν, ὅταν μὲν ἔχασε τὰ πλοῦτή τοι καὶ ὑπέφερε ἀθεράπευτα κακὰ καὶ ἔχασε τὰ ζαφνὰ καὶ τὰ παρὰ τοι καὶ ἔβλεπεν ὅτι τὸ σῶμα τοῦ ἐγὼ εἶμις σκουλικία. Διὸ καὶ ἀντιμετώπισε καὶ τὴν ἐπιθεσίαν τῆς συζύγου τοῦ ὑπέμεινε τὰ πάντα μὲ εὐκολίαν, ὅταν εἶδε τοὺς φίλους τοι νὰ τὸν ὑβρίζουν νὰ τὸν κατηγοροῦν νὰ ἔχουν κακὴν ἰδέαν δ' αὐτόν νὰ ὑποστηρίζουν ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ παθῆναι ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν τοι καὶ ὅτι τιμωρεῖται διὰ τὴν κακίαν τοι, τότε ἐθουρώθη καὶ ἐταράχθη ὁ γενναῖος καὶ μέγας ἐκεῖνος ἄνθρωπος. Ἀλλὰ καὶ ὁ Δαυὶδ, ὅπου ἐλησμόνησε θλασὰς ἔπαθεν ἐζητεῖ ἀμοιβήν ἀπὸ τὸν Θεόν μόνον διὰ τὴν εἰς θάνατον κακολογίαν. Ἀφῆσε αὐτόν νὰ μὲ καταρασθῇ, λέγει· ὅτι ὁ Κύριος τοῦ ἔδωκεν ἐπιτολήν πρὸς τοῦτο διὰ νὰ ἴδῃ ὁ Κύριος τὴν ταπεινότητα σου, ποὺ ὁρῶντας καὶ ἔκαι νὰ μὲ

ἀνταμείβῃ, διὰ τὴν τῶν ἡν κακολογῶν αὐτῆν.⁸⁰ Καὶ ὁ Παῦλος, ὅμως, ὅχι μόνον τοὺς κινδυνεύοντας καὶ ἐκείνους ποὺ χάνουν τὰ ἀγαθὰ τῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἐπαυεῖ, ὅταν λέγῃ «Ἦν ἐνθυμήσθε τὰς περασμένας ἡμέρας ὅταν, ἀφοῦ ἐφωτισθῆτε ὑπομένετε μεγάλον ἀγῶνα παθιμάτων. **1:3-5** ἀφ' ἑνὸς μὲν διαπομπευόμενοι μὲ ὄνειδι-σμούς καὶ θλίψεις.»⁸¹ Δι' αὐτὸ λοιπόν, ὡρσε καὶ με-γάλην ἀνταμοσίην ὁ Χριστός.

Εν συνεχείᾳ, διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανένας Ἐδῶ δὲν ἀπομακρύνεις τοὺς διώκτας, οὔτε σφραγίζεις τὰ στόματα αὐτῶν, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν διδεις ἀνταμοσίην, δι' αὐτὸ ἀνέφερε τοὺς προφήτας ὅ αὐτὸ ἀποδείξῃ ὅτι οὔτε τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἀπεμάκρυνεν ὁ Θεός. Ἐάν ὅμως, καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις, ὅπου αἱ ἀμοιβαὶ ἦσαν ἄμεσαι, τοὺς ἐνε-θάρρυνε μὲ τὰ μέλλοντικά ἀγαθὰ πολὺ περισσότερον τώρα ὅπου ἡ ἐλπίς αὐτῆ ἐγίνετο πρὸς ἰσχυρὰ καὶ ἀμνηστέρῃ ἢ φιλοσοφία. Πρόσεξε ἀκόμη, ὅτι αὐτὸ τὸ ἔθεσεν ἵστερα ἀπὸ πολλὰς ἐντολάς, Βέβαιον, αὐτὸ δὲν τὸ ἔκανε τυχεῖα. Ἡ ἀλλὰ τὸ ἔκανε διὰ τὰ δεῖξαι ὅτι δὲν εἶναι δυ-νατὸν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἐτομασθῇ καὶ δὲν ἔχει ἀφοδασθῇ μὲ ὅλα αὐτὰ, νὰ δεῖξῃ αὐτοὺς τοὺς ἀγῶ-νας. Ὅθεν, προετομαζώμην μὲ τὴν προηγουμένη ἐντολὴν καθὲ ἐπομένῃ, μὰς ὕφανε ἵναπο ἀν γρησὴν σε ῥαὶν ἐντο-λῶν. Πραγματικά, ὁ ταπεινὸς θὰ πενθήσῃ, ὁπωσδήποτε, καὶ τὰ ἁμαρτήματά του, ὁ πενθῶν θὰ εἶναι καὶ δίκαιος καὶ ἐλεήμων, ὁ ἐλεήμων θὰ εἶναι καὶ δίκαιος καὶ ταπει-νός καὶ καθαρὸς εἰς τὴν καρδίαν του, αὐτὸς δὲ θὰ εἶναι καὶ εἰρηνοπῶς. Τώρα, ἐκεῖνος ποὺ καταρβώσῃ ὅλα αὐ-τὰ, θὰ εἶναι ἕτομος νὰ ἀντ'μετώσῃ καὶ κινδύνους καὶ δὲν θὰ ταροχθῇ, ὅταν θὰ κακολογῇται. Ὁ καὶ θὰ ὀφεί-ται ἀνταμειβῆται δεινὰ.

Αφοῦ, λοιπόν, τοὺς ἐδῶσε τὰς συμβουλὰς ποὺ ἔπρε-πε πάλιν τοὺς ἀντιποῦσε, μὲ τὰ ἐγκώμια. Ἐπεὶ δὲ, ἡ λαοὶ, αἱ ἐντολαὶ ἦσαν ὑψηλαὶ καὶ ἀνώτερα τῶν ἐντο-λῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅ αὐτὰ μὴ θαυρῶνται καὶ ταρῶνται καὶ λεγῶν Πῶς θὰ ἡμπαρῶσμεν νὰ ἐκτε-λεσῶμεν αὐτὰ. Ἀκούετε λέγει, Ἐἴσε'ς εἰσθε τὸ ἀλά-

τι τῆς γῆς»⁸² σημαίνει ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ διδῇ τὰς ἐν-τολάς αὐτάς, διότι τὸ κηρύγμα τῶν δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν ἰδικὴν τῶν ζώων λέγει, ἀλλὰ θὰ περλάθῃ τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον. Πραγματικά, δὲν σὰς ἀπο-στελλῶ εἰς δυο ἢ δεκα ἢ εἴκοσι πόλεις, οὔτε εἰς ἕνα ἐ-θνος ὅπως τοὺς προφήτας. Ὡστόσο σὰς ἀποστέλλω εἰς τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν οἰκουμένην ὁλόκλη-ρον καὶ μάλιστα εὐρ-σκομένην εἰς κακὴν κατάστασιν. Διότι μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «Ἐσεῖς εἰσθε τὸ ἀλάτι τῆς γῆς» ἔ-δειξεν ὅτι ἡ ἀνθρώπινη φῶς ἐν γενεῇ εἶχε μαρτυρῆ κα-σαι'σε ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα. Δι' αὐτὸ ἀκριθῶς αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ζῆτε ἀπὸ αὐτοὺς, αἱ ὅποιαι πρὸ πάντων εἶ-ναι ἀναγκαῖα καὶ χρῆσι μὲ ὅ αὐτὴν φροντίζα τῶν ἄλ-λων. Πραγματικά, ὁ πρῶτος ὁ ἐπ'εὐχὴς ὁ ἐλεήμων καὶ ὁ δίκαιος δὲν περιοριε-τὴν ἀρετὴν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς μόνον, ἀλλὰ ἐτοιμαζε τὰς καλὰς αὐτὰς πηγὰς νὰ τὰς δια-χετεύσῃ καὶ πρὸς ὠφέλειαν ἄλλων. Ἐπίσης, ὁ καθαρὸς κατὰ τὴν καρδίαν ὁ εἰρηνοπῶς. Ἐκαὶ ὁ καταδωκόμε-νος ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ρυθμίζου πάλιν τὴν ζώων τῶν πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον. Μὴ νομῶτε, λοιπόν, λέγει ὅτι ἀσφαλῶς εἶναι τυχεῖους ἀγῶνας, αὐτὸ δὲ ὁ λόγος θὰ ἀναφέρεται εἰς τίποτε ἀσημάντα πράγματα.

Ἐσε'ς εἰσθε τὸ ἀλάτι τῆς γῆς. Ἰ. λοιπόν, ἀνά-φτε εἶναι αὐτοὶ τὰ ἀσπία, Ὅχι, βέβαιον. Διότι, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ρυθμίσῃ αὐτὰ, καὶ νὰ ἐπαναφέρῃς εἰς τὴν ἀρ-χήν τῶν κατὰστασιν τὰ ἀσπιαμένα πλῆθι. Δὲν ἔκαναν αὐτὸ, βέβαιον, ἀλλὰ, ἀφοῦ προηγουμένως ἀνανεωθῶν καὶ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν βρωμίδι ἐκείνην καὶ παραδο-θῶν εἰς αὐτοὺς **1:3-1** τότε τοὺς ἐρριπτον ἀλάτι, διὰ νὰ τὰ κρατοῦν καὶ τὰ διατηροῦν εἰς τὴν ἀνθηρότητα ἐκε-ῖνην. εἰς τὴν ὅποιαν τὰ παρ'ἐλαθόν ἀπὸ τῶν Κυρίων. Ὁ δὲ τὸ νὰ ἀπαλλαγῇ κανένας ἀπὸ τὴν ῥασαίαν τῶν ἁμαρ-τῶν ἥτο ἔργον τοῦ Χριστοῦ, τὸ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ, ὅμως πάλιν εἰς τὴν ἀμαρτίαν ἥτο ἔργον τοῦ ἐνδ'αφέροντος καὶ τοῦ κόποι αὐτῶν.

Βλέπετε πῶς σιγά σιγά τοὺς ὑποδεικνύει ὅτι εἶναι ἀνώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς προφήτας, ὁ ὅτι, δὲν εἶναι ὁ δόκ-σκαλο τῆς Παλαιστίνης ἀλλὰ τῆς γῆς ὁλόκληρου. Κα-

μόλις τὰ δὲν εἶναι ἀπλῶς διδασκαλοὶ ἀλλὰ καὶ φοβεροί. Καὶ ἐκεῖνο, ποῦ εἶναι, ἀξίον θαυμάσιον εἶναι διὰ κατέστησαν ἀνάγκη, εἰς ὅλους ὅχι κολοκευόντες καὶ θεραπεύοντες ἀλλὰ καυτηριάζοντες, ὅπως τὸ ἄλλοι. Συνεπῶς, νὰ μὴ παραξενεύεσθε, λέγει, ἐάν ἄρῃσιν τοὺς ὅλους καὶ ἀπειθῶνται πρὸς ἐσᾶς καὶ οὗς προσελκύνω πρὸς τοσοῦτο μεγάλους κινδύνους. Β. Δ. ὅτι συλλογισθῆτε εἰς πόσας πόλεις καὶ λαοὺς καὶ ἔθνη σκοπεῖτε νὰ σᾶς ἀποστείλῃ ὡς πνευματικούς ἡγέτας. Δι' αὐτὸ δὲ θέλω νὰ εἰσὼς ἐσεῖς μόνον φρόν μου, ἀλλὰ νὰ κάνετε καὶ ὅλους παρουσῶν. Οἱ ἄνθρωποι δὲ αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἀπὸ τούτων ὁποῖους ἐξοριτάτα ἢ σωτηρία τῶν ἄλλων πρέπει νὰ εἶναι πολὺ αἰνεῖται καὶ νὰ ἔχουν μεγάλη ἀποδοματὰ ἀρετῆς, ὥστε νὰ μεταδίδουν τὴν ὠφέλειαν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Ἐάν, λοιπόν, δὲν γίνετε παρόμοιοι, τότε δὲν θὰ εἰσθε ἀρχετοί οὔτε διὰ τοὺς ἑαυτοὺς σας.

Συνεπῶς, μὴ στενοχωρεῖσθε, διὸ τὰς εἶναι θαρραλὰ λεγόμενα. Διότι, ἐάν οἱ ἄλλοι μωρανθοῦν, εἶναι δυνατόν νὰ ἐπανέλθουν διὰ τῆς ἰδίας σας δρασεως ἐνῷ ἐσεῖς, ἐάν πάθετε αὐτὸ, θὰ παρασυρῆτε εἰς τὴν καταστροφήν καὶ ἄλλους μαζί σας. Ὡστε, ὅσοι μεγαλύτερα ὑποθέσεως σᾶς ἀνατίθενται, τόσοι μεγαλύτερα ἐπιμέλειαν χρειάζεσθε. Δ. ὁ καὶ λέγει· «Ἐάν δὲ τὸ ἄλλοι χάσῃ τὴν ἀμύραν τοῦ πῶς θὰ γ. ἢ πάλιν ἀμύρον δὲν ἔχει πλέον καμμίαν ἀξίαν, παρά νὰ πεταχθῇ ἔξω καὶ νὰ κατακατῇται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους». Πραγματικὰ, οἱ ἄλλοι ἔστω καὶ οἱ ἁμαρτήσαντες ἀναρ. θ. ἡτοὺς φορέας, εἶναι δυνατόν, νὰ συγχωρηθοῦν, ἐνῷ ὁ διδασκαλός, ἐάν πάθῃ αὐτὸ καθίσταται ἀναπολόγητος καὶ θὰ ὑποστῇ τὴν χειρότερην τιμωρίαν. Διὰ νὰ μὴ δεῖται ὅσοι λαοὶ νὰ ἐξέλθουν εἰς τὴν δημοσίαν δόξαν. Δ. ὅτι θὰ ἀκούσῃ (ὅτι θὰ εἶναι μακάριοι), ἐάν «τοὺς ὑβρίζουν καὶ τοὺς καταδ. ὡς οὗ καὶ εἰποὺν κάθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς θάρος τῶν» τοὺς λέγει, διὸ, ἐάν δὲν ἔτι μοι δὲ αὐτὰ, τότε ἄσκησά τοὺς ἐξελεξεν. Διότι, δὲν πρέπει, νὰ φοβόνται τὴν κακολογίαν, ἀλλὰ τὸ νὰ φαίνονται ὅτι ὑποκρίνονται, διότι τότε θὰ μωραίνονται καὶ θὰ καταπαταῖνται. Ἐάν, ὅμως, ἐπιμένετε ἀκαυτηρ. ἀξίετε αὐτοὺς, καὶ

ὕστερα ἀκούετε νὰ σᾶς κακολογοῦν τότε νὰ χαιρεσθε. Πραγματ. καὶ αὐτὴν τὴν ἀποστολὴν ἔχει τὸ ἄλλοι, τὸ νὰ διακινῇ καὶ νὰ στενοχωρῇ τοὺς ἀδιοφύρους.

Ὡστε, κατ' ἀνάγκην τὴν δόξαν θὰ ἀκολουθήσῃ ἢ κατηγορία, χωρὶς ὅμως νὰ σᾶς θλάτῃ καθόλου, ἀλλ' ἀντ' ἐστὶς, μαρτυρεῖ τὴν σταθερότητά σας. Ἐάν, ὅμως, φοβῆσθε τὴν κατηγορίαν καὶ χαλαρώσετε τὴν ὀρμητικότητά που σᾶς ταράζει, θὰ πάθετε πολὺ χειρότερα, ἀπ' ἐνός μὲν κατηγορούμενοι ἀπ' ἑτέρου δὲ περιφρονημένοι ἀπὸ ὅλους. Διότι, αὐτὸ σημαίνει ὅτι «θὰ καταπατήσθε».

Ἐν συνεχείᾳ τοὺς φέρει ἄλλο πῶς ὑψηλὴν παρὰ δειγμάτων. Ἐσεῖς εἰσθε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Πάλιν τοῦ κόσμου λέγει, ὅχι ἐνός ἔθνους οὔτε εἰκόσιν πόλεων, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ὅλης. 14. Καὶ, μάλιστα, εἶναι φῶς νοητὸν, καὶ τοῦ ἡλ. ἀκού φωτός πολὺ ὑπερῶν, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι καὶ ἄλλοι πνευματικῶν. Καὶ προηγουμένως τοὺς ὠνόμασεν ἄλλοι καὶ ἔπειτα φῶς τοὺς ὀνομάζει, διὰ νὰ ἀντ' ληθῇς ποῖον εἶναι τὸ κέρβος τῶν αὐστηρῶν λόγων καὶ τῆς σεμνῆς διδασκαλίας. Ἡ ὠφέλεια διότι συγκρατεῖ καὶ δὲν ἀφίγει, νὰ καταπέσῃ κανεὶς καὶ σὲ καβιστὰ προνοητὴν καὶ ὀδηγοῦσα πρὸς τὴν ἀρετὴν.

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κρυφθῇ πόλις, ἢ ὅπου εὐρίσκειται ἐπάνω εἰς ὄρος. Ὡστε ἀνάθουν τὸν λυχνὸν καὶ τοὺς τοποθετοῦν κάτω ἀπὸ τὸ μὸς οὐρανόν.

Πάλιν, με τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς ὀδηγεῖ νὰ εἶναι προσεκτικοὶ εἰς τὴν ζωὴν τῶν καὶ τοὺς διδάσκει νὰ κατέχοντα, ἀπὸ ἀγωνίας, ὡς νὰ εὐρίσκονται ὑπὸ τὸ βλέμμα θ. ὡν τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ ἀγωνίζονται μέσα εἰς τὸ θέατρον τῆς οἰκουμένης. Β. Δ. ὅτι μὴ ἐλπίετε, λέγει, διὸ τώρα καθήμεθα ἐδῶ καὶ εὖρ ἀκούμεθα εἰς ἀπόμερον περιοχὴν, θὰ γίνετε ὅμως τόσοι περ θλεπται, ἀπὸ ὅλους, ὡς νὰ εἰσθε πόλεις εὐρισκομένης εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ θ. οὐνοῦ καὶ σάν λυχνος, τοῦ φέγγει εἰς τὸ σπιτί ἀπὸ τὸν λυχνιστάτην.

Ποῦ εἶναι τώρα ἐκεῖνο, οὐ ὅπου ἀμφιθέαλον διὰ τὴν δύναμιν τοῦ Χρ. στοῦ. Ἀς ἀκούσων αὐτὰ καὶ, ἀφοῦ καταπλάγουν διὰ τὴν δύναμιν τῆς προφητείας, ἄς

προσκλησάσαι τὴν ἰσχύϊ τοῦ Διὸς συλλογίσου πόσον μεγάλως ὑποσχέσεις ἐδίδου εἰς ἐκείνους, ποῦ δὲν ἦσαν γνωστοὶ οὔτε εἰς τὴν πατρίδα τῶν "Ὅτι θηλασθὴ θὰ τοὺς γνωρίσῃ καὶ ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ ὅτι θὰ φθασοῦν μετὰ τὴν φήμην τῶν εἰς τὰ πέρας τῆς οἰκουμένης ἢ μᾶλλον ὄχι μετὰ τὴν φήμην τῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐνεργεῖαν τῆς εὐεργετικῆς τῶν δράσεως. Ὅτι δὲν τοὺς κατέστησε γνωστοὺς ἡ φήμη μετὰ τὴν ἀδελφὴν παντοῦ τὴν δρᾶσιν τῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ δὴ τῶν ἔργων ἀποδείξις τῆς δυνάμεώς τῶν Πραγματικῶν, ὅταν νὰ εἶχαν ἀποκτήσῃ πτερὰ γρηγορώτερα καὶ ἀπὸ τῶν ἡλίου περιήρχοντο τὴν γῆν ὁλόκληρον καὶ ἔσπερον τὸ φῶς τῆς εὐσεβείας.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτοῦ καὶ φαίνεται ὅτι τοὺς προετοίμαζε, νὰ ἔχουν παρηγοίαν. Διότι μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ ὅτι «δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κρυφθῇ πόλις, ἢ ὅπου εὗρεται, ἐπὰν καὶ εἰς ὅρος» φανερώνε τὴν ἰδιότητά τοῦ δυναμῆς Πραγματικῶν. ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνη ἦτο ἀδύνατον νὰ παραμυθῇ κρυφῇ ἔτσι καὶ τὸ κήρυγμα ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀποσιωπηθῇ καὶ νὰ μὴ κρυφθῇ. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ ἀνέφερε ὁ ὡγμὸς, κατηγορίας ἐπιθέσεως καὶ τοῦ λόγου διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι ὅλα αὐτὰ θὰ ἡμπορεύσιν νὰ τοὺς κάμουν καὶ σωτηρίας, διδὼν θάρρος εἰς αὐτοὺς λέγει, ὅτι ὄχι μόνον δὲν θὰ παραμυθῶν ἀνοητοί, ἀλλὰ θὰ φωτίσιν καὶ τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον. Ὁ Καὶ δὲ αὐτὸ ἀκριβῶς θὰ καταστῶν ἐνδοξόν καὶ ἐπαινήσιον. Ὁ λόγος αὐτοῦ λοιποὶ ἀποδείκνυσιν τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου. ἐνῶ μετὰ τὰ ἐπόμενα ἀπὸ τῆς παρηγοίας ἀπὸ αὐτοῦ, ὁμιλῶν ὡς ἐξῆς «Ὅστε ἀνάπτουν τὸν λυχνὸν καὶ τὸν τοποθετοῦν κάτω ἀπὸ τὸν μῦθον, ἀλλὰ ἐπάνω εἰς τὸν λυχνοστάτην καὶ ἔτσι φέγγει εἰς ὅλους ἐκείνους, ποῦ εὐρσκοῦνται μέσα εἰς τὸ σπ. τὸ ἄς λάμψῃ τὸ φῶς σας ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ ἴδουν τὰ καλά σας ἔργα καὶ νὰ δοξάσιν τὸν Πατέρα σας ποῦ εἶναι εἰς τοὺς οὐρανούς».

Εγὼ μὲν ἦναι το φῶς, λέγει, καὶ ὅς ἀποτελεῖται ἰδιότης σας μετὰ τὴν προσπάθειά διὰ νὰ παραμυθῇ ἀναμμένον, ὅχι δὲ ὅσας τοὺς ἰδίους μόνον ἀλλὰ καὶ χάριν ἐκείνων οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ ἀπολαύσιν τὴν

ἀκτινοβολίαν αὐτοῦ καὶ νὰ ὁδηγηθοῦν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Διότι δὲν θὰ ἡμπορεύσιν αἱ συκοφαντίαι νὰ σκιάσιν τὴν ἰσχύϊ σας λαμπρότητα, ἐὰν ἐσεῖς ζῆτε μετὰ προσοχὴν καὶ κατὰ το αὐτὸν τρόπον, ὡς νὰ πρόκειται, νὰ μεταβάλλετε ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Συνεπῶς, νὰ δείξετε ὅσον ἀντάξιον τῆς χάριτος, τὴν ὅποιαν ἐλάβετε. **199** ὥστε, ὅπως ἀκριβῶς αὐτὴ κηρύττεται παντοῦ, ἔτσι καὶ ἡ ἀνταξία πρὸς αὐτὴν ζωὴ νὰ συμφορῇ μετὰ τῆς. Ἐν συνεχείᾳ καθορίζει καὶ δεύτερον κέρδος καὶ μετὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, τὸ ὅποιον εἶναι ἱκανόν νὰ τοὺς γεμίσῃ με ἀγαπῶν καὶ νὰ τοὺς καταστήσῃ πολὺ προβολεῖς. Διότι δὲν θὰ διορθώσετε λέγει, τὴν οἰκουμένην μόνον, ὅταν ζῆτε ὁρθά ἀλλὰ θὰ προετοίμασετε τοὺς ἀνθρώπους νὰ δοξάζουν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὅπως πάλιν, ἐὰν ἐνεργήτε διαφορετικῶς καὶ τοὺς ἀνθρώπους θὰ ὁδηγήσετε εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ θὰ τοὺς κάνετε νὰ θλασφομῶν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Καὶ πῶς, ἀπορεῖ κάποιος θὰ δοξασθῇ διὰ μέσου ἡμῶν ὁ Θεὸς. Ὅσον πρόκειται νὰ μᾶς συκοφαντοῦν οἱ ἀνθρώποι, Μὰ δὲν θὰ σὰς συκοφαντοῦν ὅλοι. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα οἱ ὅποιοι θὰ το κάμουν αὐτὸ ἀπο μῆκος ἐσωτερικῶς θὰ σὰς θαυμάσουν καὶ θὰ σὰς ἐπαινεύσουν, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνα οἱ ὅποιοι ἐνῶ κατασκευάζουν τοὺς κακοὺς φαιερά, νοερῶς τοὺς κατηγοροῦν. Τί λοιπόν, Μὰς προτρέπετε νὰ ζῶμεν μετὰ ἀκοπὴν τὴν ἐπιδείξιν καὶ τὴν φλοδοξίαν, Παῦσε δὲ ἐννοῶ αὐτὸ. Διότι δὲν σὰς εἶπα φροντίζετε νὰ προβάλλετε τὰ κακορθώματά σας, οὔτε πάλιν σὰς εἶπα. Νὰ ἐπιδεικνύετε αὐτὰ, ἀλλὰ «Ἐἴτε ὅς λάμψῃ τὸ φῶς σας, δηλαδὴ, ὅς εἶναι μεγάλη ἡ ἀρετὴ σας, ἀφθονοῦν τὸ πῦρ καὶ ἀνεκφράστον τὸ φῶς. Πραγματικῶς εἶναι ἡ ἀρετὴ σας εἶναι τόσο μεγάλη, ὅτε εἶναι ἀδύνατον νὰ παραμυθῇ κρυφῇ. ἔτσι καὶ ἐν ὁ ἄσκησιν αὐτὴν προσπάθειαν νὰ τὴν συσκόσῃ. Νὰ ἔχετε ἀνεπηληπτον ζωὴν καὶ νὰ μὴ τοὺς διδῆτε κόμην καὶ ἀληθινὴν ἀφορμὴν διὰ νὰ σὰς κατηγοροῦν καὶ δὲν θὰ ἡμπορεύσιν νὰ σὰς σπυλάσῃ καὶ ἐν ἀκριβείᾳ εἶναι ἀναρρήτοι οἱ κατηγοροὶ σας.

Καὶ πολλὰ ὡραία εἶπεν. «Τὸ φῶς» Διότι τίποτε δὲν κατεστῆ τὸν ἀνθρώπων τόσο ἐνδοξόν, ὅσον ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἀρετῆς τοῦ. ἔτσι καὶ ἐν ὁ ἴδιος προσπάθει μετὰ κάθε τρόπος νὰ παραμυθῇ τὴν ἀφάνειαν Διότι ὅταν

νά ἔχη περιβληθῇ τὸν ἴδιον τὸν ἡλ.ον, ἔτσι φαίνεται λαμ-
πρότερος αὐτοῦ, ὅχι μόνον εἰς τὴν γῆν στέλλαν τὴν
ἀκτινοβολίαν του, ἀλλὰ καὶ ὑψηλότερα ἀπὸ τὸν οὐρα-
νὸν. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, τοὺς κατηγορεῖ περ σοφ-
τερον. Διότι, ἂν καὶ στενοχωρήσῃς λέγει, ὁ ἔπειδ' ὅς
συκοφαντοῦν, ἐν τούτοις θὰ ὑπάρξουν πολλοὶ, οἱ ὅτιοι.
ἔξ αἰτίας σας θὰ θαυμάσουν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ
ἀπὸ τὰς δύο δὲ πλευρὰς, δηλαδὴ καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός
ὅτι ὁ Θεὸς δοξάζεται ἐξ αἰτίας σας καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός
ὅτι ἐσεῖς κατηγορεῖσθε χάριτι τοῦ Θεοῦ μεγάλη ἀμοιβή
συγκεντρώνεται δι' ἐσάς.

Διὰ τὴν μὴ ἐπιδοκῶμεν, ὁμῶς νὰ κατηγοροῦμεθα,
ἐπειδὴ ἤκουσάμεν δι' συνεπαγεται ἀμοιβὴν τὸ πρᾶγμα
αὐτό. Δὲν ἔθεσαν ἀπλῶς τὴν περίπτωσιν, ἀλλὰ καθώρι-
σε καὶ δύο περιορισμούς, ὅτι, δηλαδὴ, ὅταν ἡ κατηγορία
εἶναι ψευδής καὶ ὅταν γίνεται, ἐξ αἰτίας τῆς πίστεώς
μας πρὸς τὸν Θεόν. Ἀποδεικνύει δὲ δι. ὅχι μόνον τὸ νὰ
κατηγοροῦνται, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἐπαινοῦνται τοὺς διδὲι
μεγάλο κέρδος, διότι ἡ δόξα μεταβαίνει εἰς τὸν Θεόν, καὶ
ἔτσι, τοὺς ἀπλώνει, καλὰς ἐλπιδάς. Πραγματικὰ λέγει,
δὲν ἔχει τόσην δύναμιν ἡ κατηγορία τῶν κακῶν ὥστε
νὰ τυφλώσῃ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους διὰ τὴν μὴ ἴ-
δουσι τὸ φῶς σας. Ἐὰν μόνον ὅταν μαρτυρήσῃς θὰ σὰς
περιφρονῇσιν καὶ ὅχι ὅταν συκοφαντήσῃς, ἔπειδ' ὅ
πραττετε τὰ ὀρθὰ. Ἀσφαλῶς, τότε πολλοὶ θὰ εἶναι ἐκεί-
νοι ποὺ θὰ σὰς θαυμάζουσιν καὶ ὅχι μόνον ἐσάς, ἀλλὰ
ἔξ αἰτίας σας θὰ θαυμάζουσιν καὶ τὸν Πατέρα σας. Καὶ
δὲν εἶπαν τὸν Θεόν, ἀλλὰ «τὸν Πατέρα», ὅτι τῶν
πρωτέρων τὰ σπέρματα τῆς εὐγενείας τῇ ὁποίᾳ ἐπρό-
κειτο νὰ λάθουσιν. **183** Ἐπειτα ἀποδεικνύων πάντες
τὸ ὁμῶς τὸν πρὸς τὸν Πατέρα ἔλεγε δι. ὅτι ἀνωτέρω.
Νὰ μὴ λυπήσῃς ὅταν σὰς συκοφαντοῦν, ἀρκεῖ μόνον νὰ
συκοφαντήσῃς ἐξ αἰτίας μου. **184** Ὁ δὲ θέτε τὸν Πα-
τέρα.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐγνωρίσαμεν τὸ κέρδος ποὺ θὰ ἀπο-
κομίσωμεν ἀπὸ τὴν προθυμίαν αὐτῇ καὶ τὸν κίνδυνον
ποὺ περικλείει ἡ ραθυμία, (ὅτι χειρότερον ἀπὸ τὴν ἱ-
δικὴν μας ἀπωλείαν εἶναι τὸ νὰ βλασημῇται ὁ Κύριός

62. Πρὸς Μτ 4, 11.
63. Πρὸς Μτ 4, 10.

μας ἐξ αἰτίας μας), ὅς μὴ γινώμεθα αἰτία πώσεως διὰ
τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς εἰσβολοκράτας καὶ τὴν Ἐκκλησίαν
τοῦ Θεοῦ, παρέχοντες τὴν ζωὴν πρὸ λαμπρᾶν καὶ ἀπὸ
τὸν ἡλ.ον, καὶ ἂν κάποιος θελήσῃ νὰ μᾶς κατηγορῇ νὰ μὴ
λυπούμεθα ἐπειδὴ μᾶς κατηγοροῦν, ἀλλὰ βίαια κατηγο-
ροῦμεθα δικαίως. Διότι ἐάν ζῶμεν μέσα εἰς τὴν πονη-
ρίαν, ὅταν ἂν ἀκόμη δὲν μᾶς κατηγορῇ κανένας, θὰ
εἴμεθα πρὸ ἀθλίου ἀπὸ ὅλους, ἐνῷ ἐάν φροντίζωμεν διὰ
τὴν ἀρετὴν καὶ ἂν ἀκόμη ἡ οἰκουμένη βλακηρὸς μᾶς
κατηγορῇ τότε θὰ εἴμεθα οἱ πρὸ ἀξιοζήλευτοι ἀπὸ ὅλους
καὶ θὰ προσελκύσωμεν ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅτιοι ἐπιθυ-
μοῦν τὴν σωτηρίαν, ὅτι δὲν θὰ προσέξουν τὴν κατηγο-
ρίαν τῶν πονηρῶν, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν τῆς ζωῆς μας. Διότι,
πραγματικὰ ἡ ἀπόδοσις τοῦ γίνεται διὰ μέσου τῶν ἔρ-
γῶν εἶναι πρὸ λαμπρᾶ ἀπὸ τὴν φωνὴν καθὲ σάλπιγγος,
καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸ φῶς εἶναι πρὸ φῶτος τοῦ ὁ καθαρὸς
θεός, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἀναριθμητοὶ οὗ συκοφάνται.

Συνεπῶς, ἐάν ἔχωμεν βίαια τὰς ἀνωτέρω ἀρετάς,
τότε θὰ εἴμεθα καὶ πρᾶοι καὶ ταπεινοὶ καὶ ἐλεημένους καὶ
καθαροὶ καὶ εὐαγγελιστοὶ καὶ δὲν θὰ ἀνταποδίδωμεν τὰς
ὕψους ὅταν ὑβρίζωμεθα, ἔτι ἀλλὰ καὶ θὰ χαίρωμεν, διότι
θὰ προσελκύσωμεν ἐκείνους ποὺ μᾶς βλέπουν περ σοφ-
τερον ἀπὸ ὅσους τοὺς προσελκύουν τὰ θαύματα, καὶ ἀ-
κόμη, ὅσοι θὰ διατεθοῦν εὐνοϊκῶς, πρὸς ἡμᾶς εἴτε εἴ-
ναι ἀγνοοῦσιν ἢ ὅταν δοκίμους ἢ ὅταν ὁτὶ δηλοῦται
ἄλλοι. Ἐάν ὁμῶς ὑπάρχουσιν καὶ μερικοὶ ποὺ θὰ μᾶς κα-
τηγοροῦν νὰ μὴ φοβηθῇς καθόλου, οὐτε ὅταν ἴδῃς δι. σὲ
ὁλοκαίρουν δημοσίᾳ ἀλλὰ νὰ ἐξετάσῃς τὴν συνείδησιν αὐ-
τῶν καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι σὲ ἐπιδοκᾷ μᾶζον καὶ σὲ θαυμάζουν
καὶ πολλοὶ σὲ ἔπαινον.

Κύριε λοιπὸν με ποιῶν τρόπον ἐπαυρί ὁ Ναθαουχα-
δονόσορ τοὺς τρεῖς παῖδας τοὺς ἐν τῇ καμίνῳ, μολοντόν
ἦτο ἔχθρος καὶ ἀνὴρ παλός τωι. Ἀλλὰ ὅταν εἶδεν ὅτι
ἴσταντο με γενναίως, τοὺς ἐπαινεῖ καὶ τοὺς στεφανώ-
ναι. Ὁ δὲ διὰ κανένα ἄλλον λόγον, παρὰ διὰ τὸ γεγονός
ὅτι παρήκουσαν αὐτοὶ καὶ ὑπήκουσαν τὸν νόμον τοῦ Θε-
οῦ. Πραγματικὰ ὁ δ. αἰβολός, ὅταν ἀνὴρ ληφθῇ δι. δὲν κα-
τορθῶνε τίποτε τότε πλεον ἀπομακρύνεται, ἐπειδὴ φοβεῖ

11. Πρὸς Δα. 3, 1 ἐξ.

ται μήπως γίνῃ αἴτιος μεγαλύτερων σφερόνων δι' ἡμᾶς. Ὅταν, ὅμως ἀπομακρυνθῇ ἐκεῖνος, καὶ ἀν' ἀκόμῃ κάποιος εἶναι μαρὸς καὶ ὁ εὐφραμένος, θὰ ἀναγνωρῇ τὴν ἀρετὴν, ἀφοῦ διαλυθῇ τὸ σκότος ἐκεῖνο. Μὰ καὶ ὅταν οἱ ἄνθρωποι κυριασθῶν ἀπὸ παρολογισμῶν, θὰ σὲ ἐπαινεσθῇ καὶ θὰ σὲ θαυμάσῃ περ σῶτερον ὁ Θεός.

Β "Ὡστε νὰ μὴ λυπηθῶν, οὔτε νὰ χάνῃς τὸ θάρρος σου. Δὲν, καὶ οἱ ἀποστολοὶ δι' ἄλλους μὲν ἦσαν ὁσμὴ θανάτου, δι' ἄλλους δὲ ὁσμὴ ζωῆς". Πραγματικά, ἐὰν ἐσὺ δὲν ὁ δὴς κομμικὴν ἀφορμὴν πρὸς κατηγορίαν, ἔχεις ἀπαλλαγὴ ἀπὸ ὅσας τὰς κατηγορίας καὶ μάλιστα εἶσαι πῶ μακάριος. Νὰ ἀκτὴ νοβοῦλῃς, λοιπὸν, μὲ τὴν ζωὴν σου καὶ νὰ μὴ διδῇς κομμικὴν σημασίαν εἰς τοὺς κατηγοροῦς. Δὲν εἶναι δυνατόν ὁπωσδήποτε δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ μὴ ἔχη πολλοὺς ἐχθροὺς ὅποιος φροντίζει διὰ τὴν ἀρετὴν. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει τίποτε ὅ αὐτοὶ ἐνέρετον, διότι ὁ ἄ μῶσος δλὼν αὐτῶν θὰ δοξασθῇ πολὺ περισσότερον.

Γ "Ἀφοῦ, λοιπὸν, σκεφθῶμεν αὐτὰ ἅς φροντίζομεν δι' ἕνα πράγμα μόνον, δηλαδὴ νὰ ρυθμιζώμεν μὲ ἀκριθείαν τὴν ζωὴν μας β.ότι, ἐπὶ θὰ καταβυθώμεν, πρὸς τὴν ἐκεῖ ζωὴν τοὺς καθημένους εἰς τὸ σκότος. Δὲν εἶναι τόσο μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ φωτός αὐτοῦ, ὥστε νὰ μὴ λάμπῃ μόνον ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ νὰ ὁδηγῇ τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸ. Πραγματικά, ὅταν θὰ μᾶς ἴδουν νὰ καταφρονῶμεν βλα τὰ ἐπιγεια καὶ νὰ προετοιμαζώμεθα διὰ τὸ μέλλον, τότε ἀντὶ ὅποιοι βήματα λόγου, θὰ πεισθοῦν εἰς τὰ ἔργα μας. Δὲν ποῖος εἶναι τόσος ἀνόητος, ὥστε νὰ μὴ λάθῃ σαφὴ ἀπόδειξιν τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν ὅταν ἴδῃ ἐκεῖνον, πού μέχρι χθὲς καὶ παλαιότερα ἐπαδίδετο εἰς τὰς ἀπολαύσεις καὶ προσεπλάθει, νὰ ἀποκτήσῃ πλοῦτι νὰ τὰ ἐγκαταλείπῃ βλα καὶ νὰ γίνετα ὑπόπερος καὶ νὰ εἶναι ἔτοιμος νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν πείναν, τὴν πτωχείαν, ὅ καθε εἶδους σκληραγωγίαν τοὺς κ νύηους, τοῦ θανάτου καὶ τὴν σφαγὴν καὶ βλα ἐν γένει, τὰ θεωρούμενα φοβερά; Ἐὰν, ὅμως, ἐμπλεκώμεν τοὺς ἑαυτοὺς μᾶς εἰς τὰ παρόντα πράγματα καὶ προσκαλωμέθα εἰς αὐτὰ, τότε πῶς θὰ ἡμπορέσουν νὰ

πεισθοῦν ὅτι ἐτοιμαζόμεθα διὰ κάποιαν ἄλλην ἀποδημίαν.

Ποιαν ἀπολογίαν θὰ ἔχωμεν, λοιπὸν, ὅταν δὲν ἰσχύσῃ εἰς ἡμᾶς τόσο ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὅσον ἰσχυρε μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων ἢ ἀνθρωπίνῃ δόξῃ, Πραγματικά, μερικοὶ ἀπὸ ἐκείνων καὶ τὰ χρήματα τῶν ἐγκατελείπων καὶ τὸν θάνατον κατεφρόνησαν, διὰ νὰ ἐπιδειχθῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, δι' αὐτὸ καὶ αἱ ἐλπίδες τῶν ἀπεδωχθῶν κενὰ. Ποία ἀπολογία θὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ, λοιπὸν, ὅταν ἐνῶ μᾶς ἀναμένουν τόσα ἀγαθὰ καὶ μᾶς ἀπεκαλύφθῃ τόσο θθεῖα φιλοσοφία, δὲν κατορθώσωμεν νὰ πράξωμεν τὰ ἴδια μὲ ἐκείνους ἀλλὰ καταστρέψωμεν καὶ τοὺς ἑαυτοὺς μᾶς καὶ ἄλλους μαζί μας, διότι δὲν προκαλεῖ τόσο μεγάλη, θαλάσῃ, ὁ εἰδωλοκράτης τοῦ ἀμαρτανεῖ ὅσον ὁ Χριστὸς ὁ πρὸς τὸν πρᾶττε αὐτὰ. Καὶ πολὺ φυσικά διότι, ἡ πίστις ἐκείνων εἶναι, διεφθαρμένη, ἐνῶ ἡ ἰδικὴ μας, μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, εἶναι σε θεστή καὶ ἐγδοξος καὶ εἰς τοὺς ἀσεβεῖς ἀκομῇ. Δι' αὐτό, ὅταν θέλουν, νὰ μᾶς ὑφρίσουν ὑπερβολικά καὶ νὰ αὐξήσῃ τὴν κατηγορίαν, τὸ ἐξῆς προσθέτουν ὡς ἐπιλογον· "Ὁ Χριστιανός, πράγμα τὸ ὅποιο δὲν θὰ ἔλεγον, ἂν δὲν εἶχαι μεγάλην ἰδεάν διὰ τὴν πιστὴν μᾶς. Δὲν ἤκουες πόσας ἐντολάς σπουδαίας ἔδωκε, ὁ Χριστός, Πότε, λοιπὸν, θὰ ἡμπορέσῃς νὰ ἐφαρμόσῃς, μίαν ἀπὸ τὰς ἐντολάς ἐκεῖνας, ὅταν, ἀφοῦ ἀφήσῃς τὰ πάντα, περιέρχῃσαι νὰ συγκεντρώῃς τόκους, νὰ εἰσπράττῃς δάνεια, νὰ συνάπτῃς συμβόλαια νὰ ἀγοράζῃς ἀγέλας βοῶντων, νὰ κατασκευάζῃς ἀργυρὰ σκεύη καὶ νὰ προσβάλῃς εἰς ἀγορὰς οἰκίαν καὶ ἀναρ.θμῆταιν ἐπιτηδίων. Καὶ μακάρι νὰ ἦτο αὐτὸ μόνον. Ὅταν ὅμως, εἰς τὰ ἀκαρὰ οὐτὴ ἐνδ.αφένοντα προσθέτῃς καὶ τὴν ἀδ.κτικὴν. Εἰ μὲ τὸ νὰ ἀφάρ.ρῃς τὰ χωράφια τῶν ἄλλων, νὰ ἀρπάξῃς τὰ σπέρματα τῶν, νὰ πιέζῃς τοὺς πτωχοὺς, νὰ αὐξάνῃς τὴν πείναν, τότε πότε θὰ ἡμπορέσῃς νὰ φθάσῃς εἰς τὰ πρόβηρα αὐτὰ τῆς θασιλείας.

Ἀλλὰ κάποτε - κάποτε δίδεις ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχοὺς. Τὸ γνωρίζω καὶ ἐγὼ. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ὑπάρχει μεγάλη φθορά. Διότι, κάποτε τὴν ἐλεημοσύνην ἢ μὲ ἐγώ.ισμὸν ἢ μὲ κενοδοξίαν, 1293 ὥστε νὰ μὴ ἡμπορέσῃς νὰ κερδίσῃς οὔτε καὶ μὲ τὰ ἀγαθὰ ἔργα σου. Μὰ τί ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ πὶ ὁ ὅθλον ἀπὸ αὐτὰ. Ὅταν ναυαγῇς εἰς

ρυσκόμενος μέσα εις το λαβάνι, Διὰ νὰ μὴ συμβαίνει αὐτὸ λοιπόν, ὅταν κάνης κάποιο καλὸν νὰ μὴ ζητήσῃ ἀπὸ ἐμένα τὴν χάριν, ὅ ἀ νὰ ἔχῃς τὸν Θεὸν ὀφειλέτην. Δὲν λέγε Νὰ δανειζέτε ἐκεῖνους ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲν ἐλπίζετε νὰ τὰ πάρτε πάλιν.¹⁶ Ἐγὼ εἰς χρεώστην¹⁷. Διότι ἀφοῦ ἀφῆσθαι ἀκαίρως, ἐγερεις ἀπαιτήσεις ἀπὸ ἐμένα, ἕνα ἀνθρώπων πτωχὸν καὶ ταλαίπωρον. Διότι μὴπως ἀγανακτεῖ ὁ χρεώστης, ὅταν τὰ ζητεῖς. Μὴπως εἶναι πτωχός, Μὴπως δὲν θέλει νὰ καταθέσῃ τὰ χρήματα; Δὲν βλέπεις τοὺς ἀνυπολόγιστους θησαυροὺς τοῦ, Δὲν βλέπεις τὴν ἀπερίγραπτον μεγαλοδωρὰν τοῦ Β' Πρὸς αὐτὸν νὰ στραφῇς λοιπόν, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ νὰ τὰ ἀπαιτήσῃς. Διότι χαίρεται πολὺ ὅταν τοῦ διατυπώνουν ἀπαιτήσεις. Διότι, ὅταν ἴδῃ ὅτι ζητοῦνται ἀπὸ ἄλλων, ὅσα αὐτὸς ὀφείλει, θὰ διατεθῇ ἀπέναντί σου, ὡς νὰ ἔχῃ προσληθῇ καὶ ὄχι μόνον δὲν θὰ σοῦ τὰ ἐπιστρέψῃ, ἀλλὰ καὶ δίκαια θὰ σὲ κατηγορήσῃ. Πραγματικὰ λέγει Παῖσι ἀγνωμοσύνη μου κατηγορεῖς. Ποῖαν πέναν μοῦ καταλογίζεις ὥστε, ἀφοῦ παρεστῆες ἐμένα πληγαίνεις πρὸς τοὺς ἄλλους. Εἰς ἄλλον ἐδάνεσες καὶ ἀπὸ ἄλλον τὰ ἀπατεῖς, Διότι, μαλονότι, τὰ ἐλάθει ἀνθρώπος, ἐν τοῖς τοῖς ὁ Θεὸς σὲ διέταξε νὰ τὰ δώσῃς, καὶ ὁ ἴδιος θέλει νὰ εἶναι ὁ πρῶτος ὀφειλέτης καὶ ἐγγιγνῆς προσφῆρων εἰς ἐσένα ἀναρ.θμῆτως ἀφορμὰς, ὥστε νὰ τὰ ζητήσῃς ἀπὸ αὐτοῦ εἰς κάθε περίπτωση.

Συνεπῶς, μὴ ἀφῆλθῃς τὴν σφρόνισαν καὶ εὐπορίαν. Καὶ ζητεῖς νὰ τὰ λάβῃς ἀπὸ ἐμένα πού δεῖ ἔχω τι ποτε. Διὰ τὸ λοιπὸν ἐπιδεκκόμενος εἰς ἐμένα, ὅταν ἐλαθῇς τὸν πτωχὸν. Μὴπως σοῦ εἶπα ἐγὼ δῶσε, Μὴπως ἤκουσες ἐμένα, ὅ ἀ νὰ τὰ ἀπαιτήσῃς ἀπὸ ἐμένα, Ὁ Θεὸς εἶπεν. Ὁποῖος ἐλαεῖ τὸν πέννητα δανείζει τὸν Θεόν.¹⁸ Τὸν Θεὸν ἐδάνεσες πρὸς αὐτοῦ νὰ ἀποκαθῇς. Ἀλλὰ δὲν σοῦ ἐξοφλεῖ τὰ πάντα τώρα. Καὶ αὐτὸ τὸ κάνε πρὸς τὸ συμπέρον σου. Δὲν ὅτι ὁ ὀφειλέτης εἶναι αὐτοῦ τοῦ εἰδους, ὥστε δὲν φροντίζει μόνον ὅπως οἱ πολλοὶ ὅ ἀ νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ δανεισθέν ποσόν, ἀλλὰ κάνει καὶ χρησιμοποίησιν τὰ πάντα, ὥστε νὰ τοποθετήσῃ μὲ ἀσφάλειαν τὸ διδόμενον

16. πλ. Λουκ. 4. 9.
17. Ἐννοεῖ τὸν Θεόν.
18. Ματθ. 5. 17.

Δι' αὐτὸ, ἀκριβῶς, ἕνα μέρος αὐτοῦ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν τὸ καταβάλλει, Ὡ ἐνῶ τὸ ὑπόλοιπον τὸ ἀποταμιεύει εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐμάθαμεν αὐτὰ ὡς εἶμεθα πολὺ ἐλεήμονες καὶ ὡς δεῖξωμεν μεγαλὴν φιλανθρωπίαν καὶ διὰ τῶν χρημάτων καὶ διὰ τῶν πραγμάτων. Καὶ ὅταν ἴδωμεν κάποιον νὰ κακοποιῇται καὶ νὰ δέρεται εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἡμποροῦμεν νὰ δώσωμεν χρήματα ὅ ἀ νὰ τὸν σώσωμεν, ὡς τὸ κάνωμεν Ἐάν, πάλιν, μὲ τοὺς λόγους ἡμποροῦμεν νὰ τὸν βοηθήσωμεν ὡς μὴ διατάσωμεν. Διότι, ὑπάρχει ἀμοιβή καὶ ὅ ἀ τοῖς λεγοῖν, μάλλον δὲ ὑπάρχει ἀμοιβή καὶ ὅ ἀ τοὺς στεναγμούς. Καὶ αὐτὸ τὸ λέγειν ὁ μακάριος ὡς. Ἐγὼ δὲ ἔκλαυσα διὰ κάθε ἀδυνατοῦν, ἐστέναζα δὲ, ὅταν εἶδα ἀνθρώπον εὐρυσκόμενον εἰς ἀνάγκην.¹⁹ Ἐάν, λοιπόν, ὑπάρχῃ ἀμοιβή διὰ τὰ δάκρυα καὶ τοὺς στεναγμούς, σκέψαι πόσοι μεγαλυτέρα γίνεται ἡ ἀνταπόδοσις, ὅταν προστεθοῦν καὶ οἱ λόγοι τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ἄλλα πολλὰ ἀκόμη. Σ' πραγματικὰ καὶ ὡς εἶμεθα ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅμως, ὁ Μονογενὴς Υἱὸς μὰς συνεφίλωσε ἀφοῦ ἔκανε τὸν ἑαυτοῦ μεσαζόντα καὶ ἐδέχθη πληγὰς πρὸς χάριν μας καὶ ὑπέστη τὸν θάνατον διὰ τὴν σωτηρίαν μας.

Ἄς φροντισώμεν λοιπόν καὶ ἡμεῖς νὰ ἀπαλλάσσωμεν ἀπὸ πολλὰ κακὰ τοὺς ἀμαρτάνοντας, ἀλλὰ ὄχι, ὅπως κάνομεν ταῦτα, ὅταν ἴδωμεν μερικοὺς νὰ συγκρούωνται καὶ νὰ συμπλέκωνται μετὰ τῶν νὰ σταμέθα καὶ νὰ χαρῶμεθα μὲ τὰς ἀσχημοσύνας τῶν ἄλλων. **ΜΗΝ** καὶ νὰ ἐμὲ συγκρούωμεν θεοσφοῖς ἀσβολοῖς. Καὶ τί ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ σκληρότερον αὐτοῦ, Βλέπεις ἀνθρώπους νὰ ὑβρίζωνται, νὰ πληγώνωνται, νὰ σχίζουσιν τὰ ἐνδύματά των, νὰ αἰματίνουν τὸ πρόσωπόν των καὶ ὑπομένειν νὰ τοὺς παρακολουθῇ μὲ ἡσυχίαν, Μὴπως, ὅμως, εἶναι ἀρκετὸς ὁ συμπλεκόμενος. Μὴπως εἶναι θηρίον, Μὴπως εἶναι ὄφς. Ἀνθρώπος εἶναι, συγγενὴς σου ἀπὸ κάθε ἀποψιν ἀδελφός σου εἶναι, μέλος δικόν σου εἶναι. Μὴ παρακολουθῇ ἄλλα διακλύσει τὴν συμπλοκὴν. Μὴ εὐχάρστεισται, ἀλλὰ διώρθωσε. Μὴ παραινέσῃ τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ἀσχημοσύνην, ἀλλὰ καὶ τοὺς συμπλεκέν-

τας ἐμπόδζε καὶ χώριζε. Βλέπει εἶναι γνώσιμα τῶν ἀνασχόντων καὶ τῶν ὀκνηρῶν καὶ τῶν καθαρμάτων καὶ τῶν ἀλάστον δυνάτονά χαροῦν μετὰς συμφοράς αὐτοῦ τοῦ εἰδούς βλέπει καὶ κάποιον ἀνθρώπον νὰ ἀσχισθῇ καὶ δὲν νομίζει ὅτι καὶ οὐ ἀσχημονεῖς, καὶ δὲν μπαίνει εἰς τὸ μέσον καὶ δὲν ἀσκορπίζει τὴν φάλαγγα τοῦ διαβόλου καὶ δὲν διολύει τὰ ἀνθρώπινα κακὰ. Διὰ νὰ πληγῶν καὶ ἐγὼ λέγει κάποιος, δὲν αὐτὸ καὶ σὺ μετὰ τρέπεις νὰ τὸ καινὸ αὐτό, βέβαια, δὲν θὰ τὸ πάθῃς αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ πάθῃς αὐτὸ σὺ δυνάμει μετὰ μαρτύριον, διότι ἐπαθὲς χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἐάν, ὅμως, δὲν στάζῃς νὰ πληγῶθῃς, σκέψου ὅτι ὁ Κύριός σου δὲν ἐδῶκε νὰ ὑπομὲνῃ στυγρὸν πρὸς χάριν σου.

Ἐκεῖνο βέβαια εἶναι μεθυσμένο καὶ ζαλισμένο, ὅπως δὴ τοὺς ἔχει κυριεύσει καὶ τοὺς κατευθίνει ὁ θυμὸς χρεάζονται δὲ κάποιον σὺν μετὶν διὰ νὰ τοὺς βοηθήσῃ, καὶ ὁ ἀφ' ὧν καὶ ὁ ἀδ' αὐτοῦ, ὁ μὲν τελευταῖος δὲ νὰ παύσῃ νὰ ἀδ' κῆται, ὁ δὲ ἄλλος δὲ νὰ παύσῃ νὰ ἀδ' κῆται. Πλησίασε λοιπὸν, καὶ ἀπλώσε τὸ χεῖρ σου, ἐσὺ δὲ νηφαλὸς πρὸς τὸν μεθυσμένον. Ἀὐτὸ ὑπάρχει καὶ μεθὶ τοῦ προκαλεῖ ἡ ὁρμή καὶ εἶναι πολὺ χειρότερα ἀπὸ τὴν μεθὴν τοῦ οἴνου. Δὲν βλέπει τοὺς ναυτικούς, οἱ ὅποιοι δταν ἀντλήθωσιν ὅτι μερὶς ἀνθρώπου, ἐναυάγησαν ἀφ' ὧν ἀπλωσὺν τὰ παντὰ ταῦτα, μετὰ τὴν ταχύτητα φενοῦν ὥστε νὰ ἡμπορέσων νὰ γλυτώσων ἀπὸ τὴν τρικυμίαν τοὺς συναδελφούς τω, Ἐάν, λοιπὸν, οἱ ὁμοτέχνιοι ἐπὶ δεκνῶν τὴν τοσὴν μεγάλην φροντίδα μετὰ τῶν πᾶσιν περὶ σπέρτον εἶναι δὲ καὶ νὰ κάνουν τὸ ἴδιον οἱ ἔχοντες τὴν διαίτησιν, Ἀὐτὸ καὶ εἰς τὴν προκειμένην περιπτῶσιν πρόκειται δὲ ναυάγον πολὺ μεγαλύτερον ἀπὸ ἐκεῖνο. Διότι, πραγματικὰ, ὁ ἀνθρώπος ἡ ἐθλασθήσῃ δταν τὸν ὕβρισαν καὶ ἔχασεν ὅλα τὰ ἀγαθὰ, ἡ ἐπὶ ὥρην, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ θυμοῦ ὅποτε καὶ πάλιν ἔπεσεν εἰς τὴν γεννησιν, ἡ κτυπὰ κάποιον καὶ προκαλεῖ τὸν θάνατον, καὶ ὅφ' ἵσταται πάλιν τὸ ἴδιον ναυάγον.

Πλησίασε λοιπὸν καὶ σταμάτησε τὸ κακὸν καὶ ἐνῶ ἐκθ' ὄνεται φέρε τοὺς εἰς τὴν ἐπιφανείαν, ἀφοῦ κατέλθῃς εἰς τὸ ἴδιον τὸ πέλμας τῆς παραβάτης καὶ, ἀφοῦ δ' αὐτοῦ τὸ θεῖον τοῦ δ' αὐτοῦ καὶ ἀρχῆς χωριστὰ τὸν καθένα συμβοῦλε, σέ τοὺς δὲ νὰ στήσῃς τὴν φλόγα καὶ καταπύσῃς τὰ κύματα. Ἐάν δὲ ἡ φωτιά γίνετα

μεγαλύτερα καὶ ἡ κάμινος πρὸ θερμῇ, νὰ μὴ φοβηθῇ, διότι ἔχει πολλοὺς ποὺ θὰ σὲ βοηθήσων καὶ θὰ ἀπλώσων τὰ χεῖρα τὰς ἑαὶν κἀνὴς τὴν ἀρχὴν μόνον, καὶ πρὸ πάντων βέβαια τὸν Θεὸν τῆς εἰρήνης. Καὶ ἐάν πρῶτος διαταράξῃς τὴν φλόγα θὰ σὲ ἀκολουθήσων πολλοὶ ἄλλοι καὶ ἐσὺ θὰ λάθῃς τὸν μισθόν δὲ θὰ ἐπιτύχῃς ἐκεῖνα. Ἀκούσε τὸ συμβουλευσέν ὁ Χριστὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι ἦσαν χαμερπεῖς. Ἄν, λέγει, ἴδῃς τὸ ὄψον τοῦ ἐχθροῦ σου νὰ πτερὶ εἰς τὸν δρόμον, **20** **1** νὰ μὴ τὸ προσπεράσῃς ἀλλὰ νὰ τὸ σμύσῃς. **21** Βέβαια τὸ νὰ σηκώσῃς τὸ πέσμενον ὑποζυγίον εἶναι πολὺ πιο ἀσχημονὸν ἀπὸ τὸ νὰ ξεχωρίσῃς συμπελεκόμενους ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς συμφιλώσῃς. Ἐάν, λοιπὸν, πρέπει νὰ βοηθῇς τὸν δυνὸν ἐχθρὸν σου πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ σηκώσῃς τὰς ψυχὰς τῶν φίλων σου, καὶ μάλιστα δταν ἡ πτώσις εἶναι μεγαλύτερα δεδομένου ὅτι αὐτὰ δὲν πτωσὶν εἰς τὴν λάσπην, ἀλλὰ εἰς τὸ πῦρ τῆς γεννησῇ, ἐπεὶ δὲ δὲν ἡμποροῦν νὰ ἀνέλθωσιν τὸ φορτὸν τοῦ θυμοῦ. Σὺ, ὅμως, ἂν καὶ βλέπῃς τὸν ἀδελφόν σου νὰ ἔχη γονατῇ ἀπὸ τὸ φορτὸν καὶ τὸν δ' αὐτοῦ νὰ παρίσταται καὶ νὰ ἀνάπτῃ τὴν φωτὰ, προσπερνῇς μετὰ σκληρότητα καὶ χωρὶς οἶκτον πράγμα τὸ ἀπορὸν δὲν εἶναι ἀλλ' ὀδὸν νὰ τὸ κἀνὴς, οὐτε καὶ διὰ τὰ ζῶα.

Β καὶ ὁ μὲν Σαμαρεῖτης, δταν εἶδεν ἀνιστῶντον τοῦ καὶ καθόλου συγγενῆ τοῦ τραυματία, καὶ ἐστῆθαι καὶ εἰς τὸ ζῶον τὸν ἀνέβασε καὶ εἰς τὸ πανδοχεῖον τὸν ἔφερε καὶ ἱατροὶ προσέλαβον καὶ ἕνα μέρος τῶν χρημάτων τοῦ ἔδωκε ἐνῶ τὸ ὄπλο ποῖ τοῦ ὑποσέθηκε νὰ τὸ δώσῃ εἰς τὸ μέλλον. Ἐνῶ ἐσὺ, ἂν καὶ τὸν βλέπῃς νὰ κῆ ἔχη ἐμπέσει εἰς τοὺς ληστές, ἀλλὰ εἰς τὴν φάλαγγα τῶν δυνάμει καὶ εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ θυμοῦ, οὐκ εἰς τὴν ἐρημίαν, ἀλλὰ εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς χωρὶς νὰ πρόκειται νὰ ἐξοδεύσῃς χρήματα, οὐτε νὰ μ' αὐτοῦ κάποιον ἔξω διὰ τὴν μεταφορὰν, οὐτε νὰ τὸν συνοδεύσῃς εἰς μακρὸν δρόμον, ἀλλὰ ἀπλῶς νὰ εἴπῃς λερίκα λόγια δὲν στάζῃς καὶ ἀποφεύγῃς καὶ προσπερνῇς μετὰ σκληρότητα καὶ χωρὶς οἶκτον. Καὶ πῶς ἔλπιζες νὰ εὕρῃς τὸν Θεόν

εὐσπλαγχνικὸν ἀπέναντί σου, ὅταν ζητῇς τὴν βοήθειάν του.

Θά ὦμ λήσω δε καὶ πρὸς ἐσάς, οἱ ὅποιοι ἀσχημονεῖτε δημοσίᾳ Ἐναντίον ἐκείνου τοῦ σᾶς προσβάλλει καὶ σᾶς ἀδικεῖ. Πες μου, μεγαλῶνες τὰς πληγὰς καὶ λοκτιζέες καὶ δαγκῶνες, Τί ἐγ νες ἀγριόχαιρος καὶ διος ἀγρός, Καὶ δὲν ἐντρέπεται ὅτε κοκκινίζει ὅταν γίνεσαι θηρίον καὶ προδίδης τὴν εὐγένειάν σου. Διότι καὶ ὅταν εἶσαι πτωχὸς εἶσαι, ὅμως ἐλεύθερος, καὶ ἂν εἶσαι θιοκαλασιτής, εἶσαι χρυσιανός. Δι' αὐτὸ ἀκριθῶς ἐξ ἁλλοῦ, ἔπε δὴ εἶσαι πτωχός, πρέπει νὰ ἡσυχάζῃς. Διότι τὸ νὰ δ' ἀπληκτιζώμεθα, εἶναι χαρακτηριστικὸν τῶν πλουσιῶν καὶ ὄχι τῶν πτωχῶν. Τῶν πλουσιῶν, οἱ ὅποιοι, ἔχουν πολλὰς ἀνάγκας πολλῶν. Σὺ ὅμως, ἐνῶ δὲν ἔχεις τὴν ἡδονὴν τοῦ πλούτου, τρυγίζεις καὶ συγκεντρώνεις εἰς τὸν ἑαυτὸν σου τὰ κακά τοῦ πλούτου. Ὁ δὴλαδὴ, τὰς ἐχθρας τὰς φιλονικίας καὶ τὰς μάχας. Καὶ πνίγεις τὸν ἀδελφόν σου καὶ τὸν πεινρὸν καὶ τὸν ῥίπτεις κάτω δημοσίᾳ ἐνώπιον ὄλων. Καὶ δὲν νομίζεις ὅτι, ἀσχημονεῖς περισσότερο, μιμούμενος τὰς ὁρμὰς τῶν ἀλόγων ζώων, μᾶλλον δὲ γινόμενος χειρότερος ἀπὸ ἐκείνα. Διότι εἰς ἐκείνα τὰ πάντα εἶναι κοινὰ καὶ ζοῦν μαζί καὶ περφερονται μαζί, ἐνῶ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν τίποτε τὸ κοινόν ἀλλὰ τὰ πάντα εἶναι ἀνίσταται καὶ μάχα καὶ φιλονικία καὶ λοδορία καὶ ἀντιπάθεια καὶ ὕδρεις συνεχῶς μεταξὺ μας. Καὶ δὲν σεβόμεθα αὐτὸν τὸν οὐρανόν, εἰς τὸν ὅποιον προσεκλήθημεν ὅλο μαζί, οὔτε τὴν γῆν. Ἐπὶ τὴν ὅποια ἔδωκε κοινὴν εἰς ὅλους μας, οὔτε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μας ἀλλὰ ὅλα χάνοντα, ἀφοῦ τὰ παρὰ σε ὁ θυμός καὶ ὁ ἔρωξ τῶν χρημάτων. Δὲν εἶδες ἐκείνους, ὁ ὅποιος ἐχρεώσθη τὰ δέκα χιλιάδες τάλαντα καὶ μετὰ τὸ χάρισμα τοῦ χρέους αὐτοῦ ἐπνίγε τὸν σύνδουλόν του δι' ἐκατόν δηνάρια. ~~Πῶς~~ πῶσα κρατὰ ὑπέστη καὶ δι, παροδοθῇ εἰς τὴν αἰών, οὐ κόλασιν, Δὲν φοβείσαι τὸ παρόδεγμα, Δὲν φοβείσαι, μήπως καὶ ἐσὺ τάθεις τὰ ἴδια.

Διότι, κα' ἡμεῖς χρεωστωμένοι εἰς τὸν Κυρίον μας πολλὰ καὶ μεγάλα χρέη, ἀλλ' ὅμως μᾶς ἀνέχεται καὶ μακροθυμεῖ καὶ δε, μᾶς ἐπιτίθεται. ὅπως ἡμεῖς εἰς τοὺς

συνδουλούς μας οὔτε μᾶς πιάζει, οὔτε μᾶς πνίγει. Μολοντόν ἐσθ' ἤθελε νὰ ἀπατήσῃ ἔστω καὶ τὸ ἐλάχιστον μέρος ἀπὸ αὐτὰ πρὸ πολλοῦ θὰ εἴχαμεν καταστροφή.

Αὐτὰ σκεπτόμενο, ἀγαπητοὶ ὡς ταπεινωθῶμεν καὶ ὡς χρεωστωμεῖ, ἐγγνωμοσύνην εἰς τοὺς ὀφειλέτας μας, ὅσοι ἀν φιλοσοφώμεν γινόντα ἀφορμὴν μεγάλης συγχωρήσεως δι' ἡμᾶς καὶ ἐνῶ δίδομεν ὅλ' ἅνθ' ἔχοντες πολλὰ. Διὰ τοῦτον, ἀπαιτεῖς μὲ θ' ἂν τὸ χρέος. Βέβαιον ἔπρεπε ὅταν ὁ ὀφειλέτης ἤθελε νὰ τὸ δώσῃ νὰ τὸ χαρίσωμεν εἰς αὐτόν, διὰ νὰ λάβῃς τὰ πάντα ἀπὸ τὸν Θεόν, Ἰωρα ὅμως, κάνεις τὰ πάντα καὶ ἀσκέεις θῆαι καὶ φιλονηκεῖς, ὥστε νὰ μὴ λείπῃ τίποτε ἀπὸ τὰ ἴδια καὶ σοί. Καὶ νομίζεις ὅτι θαύπεις τὸν πλησίον σου ἐνῶ εἰς τὴν πραγματικότητά πιέζεις τὸν ζήλος ἐναντίον σου. αὐξάνων τὴν τιμωρίαν εἰς τὴν νέειναι. Ἐσθ' ὅμως φιλοσοφῇς ὀλίγον ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, τότε κάνεις τὰς εὐθύναις σοὶ μικράς. Διότι ὁ Θεὸς δ' αὐτὸ θέλει νὰ ἀρχισώμεν ἡμεῖς τὴν μεγαλοδορίαν αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ὥστε νὰ λάβῃ ἀφορμὴν καὶ νὰ μᾶς δώσῃ περισσότερο πρὸς ἀνταποδοσιν. Δι' αὐτὸ δόσους ὀφειλέτας ἔχεις, εἴτε χρημάτων εἴτε ἀμαρτημάτων. ἀφοῦ τοὺς ἀφήσῃς ὅλους ἐλεύθερους, νὰ ζητήσῃς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀνταπόδοσιν, αὐτῆς τῆς μεγαλοψυχίας. Ὁ δὲ, δι' ὅσον χρόνον ἐκείνους σοὶ εἶναι ὀφειλέται, δὲν θὰ ἔχῃς τὸν Θεόν ὀφειλέτην. Ἐάν ὅμως, ἀφήσῃς ἐκείνους, θὰ ἡμπορέσῃς νὰ ἔχῃς τὸν Θεόν χρεώστην καὶ νὰ ἀπατήσῃς μὲ μεγάλην μεγαλοδορίαν τὴν ἀμοιβὴν που διὰ τῆς εὐσεβείας σου αὐτὴν. Διότι, ἐάν κάποιος ἀνθρώπος προσέλθῃ καὶ σε ἴδῃ νὰ κρατῇς τὸν ἵππευθον καὶ σε προτρέμῃ, ἀφοῦ ἀφήσῃς ἐκείνους νὰ ζητῇς ἀπὸ αὐτὸν δὲ χρεώσῃς ἐκείνους εἶναι φυσικόν νὰ μὴ θελήσῃς νὰ φανῇ ἀγνώμων μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ἐπε δὴ μετέβρισ τὰς εὐθύναις εἰς τὸν ἑαυτόν, τοὺς πᾶς ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἀνταποδώσῃ πολλάκις αὐτὰ καὶ ἀπειροτάτως. Ὁ δὲ, ὅταν χάρις εἰς τὸ ἴδικόν του πρόσταγμα ἐκείνους, που εἶναι ὀφειλμένοι ἀπέναντί μας, χωρὶς νὰ τοὺς κατηγορήσωμεν, οὔτε ὀλίγον οὔτε πολὺ, τοὺς ἀφήνομεν νὰ φύγουν καὶ τοὺς καθιστῶμεν ἀνευθύνους.

Συνεπῶς ὡς μὴ σκεπτομεθα τὴν πρόσκαρπον ἡδονὴν, ἡ ὅποια δημουργεῖται εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἀπαιτοῦμεν ἀπὸ τοὺς ὀφειλέτας μας τὸ χρέος, ἀλλ' ὡς συλλογιζομεθα τὴν ζημίαν τὴν ὅποιαν θὰ ὑποστώμεν

εἰς τὸ μέλλον ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἀφοῦ θλάπτωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὰ ἀθάνατα σημεῖα. Ἄς γινώμεν, λοιπόν, ἀνώτερο, θλίω, ἅς χαρίσωμεν εἰς τοὺς ὑπευθύνους ἀπέναντί μας καὶ χρήματα καὶ σφάλματα, ὥστε διὰ μέσου αὐτῶν νὰ καταστήσωμεν ἐλαφρὰς τὰς εὐθύνας μας. Καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορέσαμεν νὰ καταρθώσωμεν μὲ τὴν μεγάλην ἀρετὴν μας, αὐτό, ἀφοῦ τὸ ἐπιτυχώμεν μὲ τὸ νὰ μὴ μνησικακώμεν κατὰ τὸν πλησίον μας, νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ. Ἐμὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΣΤ

(Ματθ. ε, 17-26)

203 Μὴ νομίζετε ὅτι ἦλθα διὰ νὰ καταργήσω τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας.

Ποῖος διευτύωσε αὐτὴν τὴν ὑπόψιν, ἡ ποῖος τὸν κατηγόρησε διὰ κατὰ παρόμοιον, ὥστε νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησιν αὐτῇ, Δὲν οὔτε ἀπὸ τὰ λεχθέντα δὲν ἐγενήσατο παρομοία ὑποψία. Ἐπεδῆ, μὲ τὸ νὰ τοὺς προτρέπῃ νὰ εἶναι, πρῶτοι εἰρηνικοὶ, ἐλεήμονες νὰ ἔχουν καθαράν καρδίαν καὶ νὰ ἀγωνίζωνται ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης δὲν ἀπεδεικνύει καμμίαν πρόθεσιν, αὐτοῦ τοῦ εἰδούς, ἀλλὰ καὶ ἐδημιούργει, ἐξ ὁλοκλήρου ἀντιθετὸν γνώμῃ. Διότι, λοιπόν, τὸ εἶπει αὐτό Βέβαιον, δὲν το εἶπεν οὔτε τῇ χάρι οὔτε ἀσκόπως. Ἄλλ' ἐπεδὴ ἐσκόπευε νὰ θέσῃ νόμους πολὺ ὑψηλοτέρους τῶν παλαιῶν ἐντολῶν λέγων, «Ἐχετε ἀκούσει, ὅτι ἐλέγχθη εἰς τοὺς ἀρχαίους, Νὰ μὴ φονεύσῃς ἐγὼ εἰπὼν σὺς λέγεις οὕτως ἀρχαῖοις, καὶ ἀκόμη νὰ χαραίῃ τὸν δρόμον κάποιος θεῖας οὐρανοῦ πολυτελείας, δὲ νὰ μὴ ταράξῃ τὰς φυλάδας τῶν ἀπρωατῶν ἢ νὰ διδασκαλία καὶ τοὺς κἀνὴν, ἀμὴν λέχωνται τὰ λεγόμενα, δι' αὐτὸ λαμβάνει ἐκ τῶν προτέρων τὴν προφυλαξίν, αὐτὴν διὰ τὸ μολοῦντι οὐ τοῦδ' οἱ δὲν ἐφήρμοζαν τὸν νόμον, ἐν τούτοις εἶχαν μεγάλον ψυχρὸν σύνδεσμον μὲ αὐτόν, καὶ, ὅν καὶ διὰ τῶν προτέρων τῶν καθημέρων ὡς τὸν κατέλυον ἤθελαν νὰ παραμένουν ἀμετακίνητα τὰ γράμματα αὐτοῦ χωρὶς κανόνος νὰ προσθέτῃ τι ποτε εἰς αὐτά. Ὁ ἡ μάλλον ἦνε γόντο νὰ γινέσκαι προσθήκα εἰς τὸν νόμον ἀπὸ τοὺς ἀρχοντάς των, ὅχι ὁμῶς πρὸς τὸ καλλίτερον, ἀλλὰ πρὸς

1 Ματθ. ε, 17

2 Ματθ. ε, 17-22

το χειρότερο. Πραγματικά, έτσι με τās ιδιές των προθήκας παρέλυνον τήν τιμήν, πρὸς τοὺς γονεῖς, ὅπως τὴν ἄρξεν ὁ νόμος, καὶ πολλὰς ἄλλας ἀπὸ τῶν διατάξεων τοῦ νόμου τὰς κατήργουν, μετὰ τοὺς ἀκαίρους αὐτοὺς πλεονασμούς.

Ἐπειδὴ, λοιπόν, ὁ Χρὶστος ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν συνέ-
βη ναίνα προσερχεῖται ἀπὸ ἱερῶτατον φυλῆν, ἀφ' ἑτέρου
δὲ ὅσα ἐσκόπευε ναίνα βυζῆξ ἀπετελοῦν κάποια προσβί-
βην ἐς τὸν νομὸν ἡ ὅποια δὲν ἤλττωτο, ἄλλα ἐπέτε-
νε τὴν ἀρετὴν, ἀντιλήψας ἐς ἐμὲ τὸν προτέρων ὅτι, τὰ δυο
αὐτὰ στοχεύει ἐπὶράκετο ναίνα τοὺς προκαλεσάου ταρα-
χὴν πρὸς τὸ ναίθεσι τοὺς ἀέζους θαυμασμοὶ νομοῦ
τὸ, θυγῆς τὴν ὑποψίαν ἡ ὅποια θὰ τοὺς ἤρχετο σὺ γὰρ
σὶνα εἰς τὸν νοῦν.

Β Καὶ ποία ἦτο ἡ ὁπμα αὐτῆς τοῦ θά ἀντιστρατεύ-
ετο εἰς τὸ ἔργον τοῦ, Ἐννομεν δι. ὁ Χριστὸς ἔλεγεν
αὐτὰ διὰ νὰ καταργήσῃ τοὺς παλαιούς νόμους. Δ' αὐτὰ
θεραπεύει. Λοιπὸν τὴν ὁπμην αὐτῆς. Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ
κάνει, μόνον εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας
περιπτώσεις ἐπίσης. Ἐπεὶ δι' ἡλιαδρὸν τὸν ΕΒΕΒΟΥΡΝ Δ'
πλστον, ἀπὸ τὰ γενόμεθ δι. δει εἴτηρει τὸ Σαδθαστον διὰ
νὰ θεοαπειτυσθ τὴν ὁπμην ται αὐτῆς καὶ ἐκεῖ πάλιν
προβάλλει. δικαιολογίας ἀπὸ τὰς ὁπίας ἄλλαι μὴ ἀρ-
μόζου εἰς τὸν ἑαυτὸν τὸν, ὅπως θται λέγειν ὁ Πάτερ-
ς μου ἐργάεσθ καὶ ἐγὼ ἐπίσης ἐργάζομαι, ἀλ-
λα δι. εἶναι πολλὰ συγκαταβασθ καὶ, ὅπως θται ἀναφέρει
τὸ πρόβατον τοῦ χάνεται τὸ Σαδθαστον, καὶ ἀποβεκύνη
δι. διὰ τὴν σωτηρίαν ἐκεῖνον καταλείπει ὁ νόμος Δ'
ἐπίσης πλνμνοεῦσε. καὶ τὴν περ τοῦ ἡν ἡ ποία κανε, τὸ
ἰδὸν πάλιν. Δ' αὐτοῦ, ὁ πὸν ὁμλεῖ, πολλὰς φορές μὲ
πολὺ ἀπλά λῶγειν ὅπως νὰ β. σκεδασθ τὴν ἰδεαν δι. εἶ-
ναι ὁπστος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀναστήσας δι. αὐτὸν τοῦ
λόγου τὸν πολλοὺς νεκροὺς θται ἐφώτισεν τὸν Ἀδάμ
διὰ νὰ ἀναστήθῃ προσοχήθι πρὸς τὸν Θεόν. Ἐπειτα,
οὐκ νὰ μὴ θεωρηθῇ ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ κατώτερος ἀπὸ

3. 1000 6 17
4. H2A Bx-8 12. 11 19
5. H2A Te10 7 22 0
6. H2A Te10 1 14

τον Πατέρα, **20:1** διαλυών την ὑπόνοιαν αὐτήν, προσέθεσεν ὅτι αὐτὰ τα εἶπε «διὰ τὸν λαὸν τοῦ παρευρισκεταί· διὰ τὸ πστεύουσιν ὅτι ἐγὼ με ἀπέστελες».

Καὶ δὲν κάνει τὰ πάντα ὡς ἀπόλυτος Κύριος, διὰ τὴν διόρθωσιν τὴν ἀνάγκαιαν τῶν Ἰουδαίων, ὅστε ἐνεργεῖ τὰ πάντα, πάλιν, διὰ μέσου τῆς προσευχῆς, ὥς να ἦτο ἀσθενὴς καὶ ἀβέβαιος, ἀλλὰ ἀναμειγνύει αὐτὰ εἰς ἐκείνα καὶ ἐκείνα εἰς αὐτά. Νὰ καὶ αὐτὸ δὲν τὸ κάνει, τυχαία, ἀλλὰ μετὴν ἀνάλογον οὕνεσιν Πραγματικά, τὰ μὲν μεγαλύτερα τὰ κάνει ὡς ἀπόλυτος Κύριος, ἐνῶ εἰς τὰ μικρότερα προσευχάται, πρὸς τὸν Θεόν. Ἔτσι, ὅταν συγχωρῇ ἁμαρτίαν, ὅταν ἀποκαλέσῃ τὴν ἀπώρευσιν, ὅταν ἀναίγει τὸν παράδεισον, ὅταν ἐκδιώκῃ τοὺς δαίμονας, ὅταν καθαρῇ τοὺς λεπρούς, ὅταν βεβαιῇ τὸν θάνατον καὶ ἀνιστῇ πολλοὺς νεκρούς ἐνεργεῖ εἰς ὅλα αὐτὰ μετὰ δούλου ἔξουσίαν. Ἐνῶ ὅταν ἀσκτεῖν τὰ δημουργεῖ πολλοὺς ἄρτους ἀπὸ τοὺς λίθους, πράγμα τὸ ὁποῖον ἦτο πολὺ κατώτερον ἀπὸ τὰ προηγουμένα θαύματα, στρέφεται, πρὸς τὸ οὐρανὸν καὶ προσευχάται ἀποδοκιμῶν ὅτι αὐτὸ δὲν τὸ ἔκανε, ἀπὸ ἀδυναμίας Πραγματικά, ἐκείνος ποὺ ἠμπόρεσε νὰ πραγματοποιήσῃ μετὰ ἀπόλυτον ἔξουσίαν τὰ μεγαλύτερα πῶς δὲ ἔχει ἀετὸν τὴν προσευχὴν εἰς τὰ μικρότερα.

Αλλά όπως ελπια, κάνει αυτό διά να σταματήσει την ανακωχή των Ιουδαίων. Συνεπώς, να σκέπτεσαι το ίδιο και διά τους λόγους όταν τον άκουσες να δηλήη με ταπεινώσω. Διότι υπέσχεον πολλοί ατρία και τόν παρανομών λόγον και τόν αναλόγων πράξεων, σ' όπως επί παραδειγματ διά να μη θεωρηθή ότι δεν έχει καμμία σχέση με τον Θεόν διά να παραδειγματ ή και να όηρηται όπως πάντας, διά να δδωσκή την ταπεινοφροσύνη, έπ σης το γεγονός, ότι έφερε την ανθρώπινω σάρκα, το ότι δεν ήμπορούσαν να τα ακούουν όλα μαζί οι Ιουδαίοι και το ότι ήθελε να διδάξη να ή λείγωνται τ' ποτε το έγωιστικόν διά τού έαυτον μας. Δι' αυτό ένδοξό ήθιος έλεπε πολλά ταπεινά διά τον έαυτον του. άφρονες να δηλήσονται οι άλλοι διά τα μεγάλα.

«Δὲν ἤλθα νὰ καταργήσω, ἀλλὰ νὰ ἐκπληρώσω¹⁶». Ἡ φράσις αὕτη δὲν φράσσει μόνον τὴν ἀνασχυσίαν τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ κλείει ὁριστὰ καὶ τὰ στόματα τῶν αἰρετικῶν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προέρχεται ἐκ τοῦ διαβόλου¹⁷. Διότι ἐάν ὁ Χριστὸς ἦλθε διὰ νὰ καταλύσῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ διαβόλου, τότε διατρεχέει μόνον δὲν καταλύει τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἀλλὰ καὶ τὴν συμπληρώνει, διότι δὲν εἶπεν μόνον ὅτι δὲν τὴν καταργῶ, μολονότι αὐτὸ ἦτο ἀρκετόν, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὴν συμπληρώνω, πράγμα τοῦ ὁποίου οὐ μόνον δὲν τὸν παρουσιάζει ἀντίθετον πρὸς αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ἀποδεικνύει ὅτι ἐφρόνιζε διὰ τὴν τέλει οὐκ ἴσιν αὐτῆς.

Καὶ κατὰ ποῖον τρόπον δὲν τὴν κατήργησεν, ἐρωτᾷ κάποιος. Καὶ πῶς συνεπλήρωσεν ἢ τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας. Τοὺς μὲν προφῆτας οἱ νεπλήρωσε μὲ τὸ νὰ ἐπιθεωρήσῃ καὶ ἐπαληθεύσῃ διὰ τῶν ἔργων διὰ ὅσα εἶχαν προείπει ὁ αὐτὸν¹⁸. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἔλεγε καθὲς φοράν «Διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ τὸ λεχθέν ἀπὸ τὸν προφήτην¹⁹» καὶ ὅταν ἐγεννήθη καὶ ὅταν τὰ παιδιὰ ἐμάλασαν τὸν θαυμαστὸν ὕμνον εἰς αὐτόν, καὶ ὅταν ἐκάρθισεν εἰς τὸν ὄνον καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα γεγονότα τὸ ἱεὺς ἀκριβῶς ἔπραξεν, γὰρ ὅποια ὅλα θὰ παρέμειναν ἀπραγματοποιήτα, ἐάν δὲν ἦρχετο ὁ Ἰησοῦς²⁰. Τοὺς δὲ νόμον οὐ μόνον μὲ ἔνα, ἀλλὰ καὶ μὲ δεύτερον καὶ τρίτον τρόπον τὸν ἐφῆρμωσε. Κατὰ πρῶτον μὲν, διότι δὲν παρέδωκε καμμίαν ἐντολήν αὐτοῦ. Τὸ ὅτι δὲ ἐφῆρμωσε καθ' ὅλον κατῆραν τὸν νόμον, ἔκαστος τὴν λέγει ὁ ἴδιος εἰς τὸν ἱεὺς ἀνὴρ «Διότι ἔτσι εἶναι πρέπον εἰς ἡμᾶς, νὰ ἐκτελέσωμεν καὶ ἐντολὴν²¹». Καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν «Ποῖος ἀπὸ σᾶς ἡμπορεῖ νὰ μὲ ἐλέγξῃ ὁ ἁμαρτῖαν²²». Καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ ἔλεγε πάλιν «Διότι ἐρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου²³ καὶ δὲν εὐρίσκει τίποτε τὸ ἰδικόν τοι εἰς ἐμέ²⁴». Ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης ἀπὸ παλαιὰ ἔλε-

16. Ματθ. 5, 17.

17. Ὑποστρέφει τὸν ἱεὺς καὶ τὸν Ματθαίου.

18. Ματθ. 1, 22.

19. Ματθ. 3, 15.

20. Ἰωάν. 3, 46.

21. Ὁ Σατάνος ἐντολήν.

22. Ἰωάν. 14, 30.

γει ὅτι «Δὲν διέπραξε καμμίαν ἁμαρτίαν²⁵». Ἐν πρώτῳ, λοιπόν, ἐφῆρμωσε τὸν νόμον μὲ τὸν τρόπον αὐτόν.

Δεύτερος τρόπος ἐκπληρώσεως τοῦ νόμου εἶναι ὅτι καὶ εἰς ἡμᾶς ἐδόσε τὴν δυνατότητα νὰ πράττωμεν τὰ τοῦ νόμου. Ὁ Διὸς τὸ ἀξίον θαύμασμον εἶναι ὅτι οὐ μόνον αὐτὸς τὸν ἐξεπλήρωσεν, ἀλλὰ τὸ ὅτι τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτὴν τὴν ἐχώρισεν εἰς ἡμᾶς. Πρῶτον τὸ ὅποιον, τὸ νικῶν ὁ Παῦλος, ἔλεγεν «Διότι τὸ τέλος τοῦ νόμου εἶναι ὁ Χριστὸς διὰ νὰ δικαιοσθῇ καθένας τοῦ πιστεύοντος²⁶». Καὶ ἔλεγεν, ἀκόμη ὅτι ὁ Θεὸς ἐκατέδικοσε τὴν ἁμαρτίαν διὰ τῆς σαρκὸς τοῦ Υἱοῦ τοῦ, διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ ἀπαίτησις τοῦ νόμου εἰς ἡμᾶς, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς σαρκὸς²⁷. Καὶ πάλιν «Καταργούμεν, λοιπόν, τὸν νόμον ὁ τῆς πίστεως, μὴ γένοιο, ἀντιθέτως ἀνορθωνόμεν τὸν νόμον²⁸». Ἐπειδὴ δηλαδὴ, ὁ νόμος αὐτοῦ τὸν σκοπὸν εἶχεν τὸ νὰ καταστήσῃ τὸν ἀνθρώπον δικαίον, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ὅταν ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἰσῆγαγε νέον τρόπον δικαιοσύνης τοῦ ἀπορρέοντα ἐκ τῆς πίστεως, ἔπαισε τὴν ἐντολήν τοῦ νόμου. Καὶ δὲν καταργῶσε νὰ πραγματοποιήσῃ ὁ νόμος διὰ τῶν γραπτῶν ἐντολῶν τοῦ, αὐτὸ τὸ ἔφερεν εἰς πέρας ὁ Ἰησοῦς διὰ τῆς πίστεως²⁹. Αὐτὸ λέγει, «Δὲν ἤλθα νὰ καταργήσω τὸν νόμον, ἀλλὰ νὰ τὸν ἐκπληρώσω³⁰».

Εἰάν, ὅμως, ἐξετάσῃ κανεὶς μὲ ἀκριβείαν τὰ γεγονότα θὰ ἀνεύρῃ καὶ ἄλλον τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐγενεῖν ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ νόμου ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ. Ποῖος εἶναι αὐτός, λοιπόν; Μὰ εἶναι ἡ μελλοῦσα νομοθεσία, τὴν ὁποίαν ἐπρόκειτο νὰ παραδώσῃ. Διότι τὰ λεγόμενα ὅτι αὐτοῦ δὲν ἦσαν κατάργησις τῶν προηγούμενων διατάξεων, ἀλλὰ ἐπέκτασις καὶ συμπλήρωσις αὐτῶν. Διότι τὸ νὰ μὴ ὀργισθῶμεθα δὲν εἶναι κατάργησις τῆς ἐντολῆς νὰ μὴ φονεύωμεν, ἀλλὰ συμπλήρωσις καὶ μεγάλυτέρα ἀσφάλεια. Τὸ ἴδιον δύναται νὰ λεχθῇ καὶ δι' ὅλας τὰς ὅλας περιπτώσεις.

25. Ἰωάν. 8, 9.

26. Ῥωμ. 7, 4.

27. Ῥωμ. 8, 3, 4.

28. Ἰωάν. 3, 12.

29. Ματθ. 5, 17.

Δι' αὐτό, λοιπόν, ἀφοῦ χωρὶς ὑπαίτιαν ἔρριψε, ἐκ τῶν προτέρων τὰ σπέρματα αὐτῶν τῶν ἐντολῶν, ὅταν πλέον ἐπρόκειτο νὰ τὸν ὑποπτευσθῇ ὅτι προσπαθεῖ νὰ καταργήσῃ τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι αὐτὸν παρέθετε τὰς νέας ἐντολάς τοι πρὸς τὰς ἀντιστοιχοῦς τῆς Παλαιᾶς χρησιμοποιοῦν αὐτὴν τὴν προφύλαξιν. Ὁ Βέβαιον αὐτὰ τοῦ εἶπεν, ἀντιματωδῶς μὲ τὰς λεχθέντας ἤδη διὰ τὸ «μακάριοι οἱ πτωχοὶ» εἶνα τὸ ἴδιον πρὸς τὸ μὴ ὀργίζεσθαι²⁸ καὶ τὸ «μακάριοι οἱ καθαροὶ κατὰ τὴν καρδίαν» πρὸς τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ κυττάζωμεν ποτὲ μίαν γυναῖκα μὲ πονηράν ἐπιθυμίαν²⁹. Ἐπεισῆς, τὸ «μὴ θησαυρίζετε διὰ τὸν ἑαυτὸν σας θησαυροὺς εἰς τὴν γῆν» συμφωνεῖ πρὸς τὸ «μακάριοι οἱ ἐλεημονεῖς» Ἀλλὰ καὶ τὸ «νὰ πενθήτε» καὶ τὸ «νὰ καταδύκεσθε» καὶ τὸ «νὰ ὑβρίζεσθε» εἶνα ἰσοδυναμοῦν μὲ τὸ «Νὰ εἰσαγγεσθε ἀπὸ τὴν στενὴν πυλιν»³⁰. Καὶ τὸ «νὰ πενθῇ καὶ νὰ ὑβρίσῃ καὶ νὰ καταδύκῃ τὴν δικαιοσύνην», δὲν εἶναι τιποτέ ἄλλο. Β' πάλιν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὑστερα ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοῦ λέγει, ὅτι «ὅσα θέλετε νὰ σὰς κάνουν οἱ ἄνθρωποι, κάνετε καὶ σεῖς τὰ ἴδια εἰς αὐτούς»³¹. Καὶ ἀφοῦ ἐμακάριοι τὸν «εἰρηνοποιόν», σχεδὸν ἐπανέλαθε τὸ ἴδιον πάλιν, ὅταν ἐδώσεν ἐντολήν, νὰ ἀφηνώμεν τὸ δῶρόν μας καὶ νὰ τρέχωμεν διὰ νὰ συμπλῶσθωμεν μὲ τοὺς διπλοσσημένους συνάνθρωπόν μας καὶ νὰ εἰμεθα εὐνοῦκοι πρὸς τὸν ἀντὶ δὲν κόν μας³².

Ἀλλὰ εἰς τοὺς μακαρισμούς καθώρισε τὰ ἑπτάλα των ἐναρέτων, **207** ἐνῶ ἐδῶ ἐξέθεσε τὰς τιμωρίας τῶν παρασπαθῶν τῶν ἐντολῶν του. Δι' αὐτὸ ἐκεῖ μὲν ἔλεγεν ὅτι οἱ πρῶτοι θὰ κληρονομήσουν τὴν γῆν³³, ἐδῶ δὲ ὅτι «ὅποιος θὰ εἴπῃ τὸν ἀδελφὸν του μωρόν, θὰ εἶναι ἐννοχος εἰς τὴν γέννησιν τοῦ πυρόος»³⁴. Ἐπεισῆς, ἔλεγεν ἐκεῖ ὅτι, καὶ ἔχοντες καθαρὰν καρδίαν θὰ ἴδουν τὸν Θεόν³⁵, ἐνῶ

28. 1. βλ. Ματθ. 5. 21 ἐξ
29. 1. βλ. Ματθ. 5. 27 ἐξ
30. Ματθ. 5. 19
31. Ματθ. 7. 12
32. Ματθ. 7. 12
33. 1. βλ. Ματθ. 5. 23 26
34. Ματθ. 5. 22
35. Ματθ. 5. 23
36. Ματθ. 5. 8

ἐδῶ ὅτι ἔχει διαπράξει τὴν μοιχείαν ὅποιος κυττάξῃ γυναῖκα μὲ πονηράν ἐπιθυμίαν³⁷. Καὶ ἀφοῦ ἐκεῖ ἀνύμισε τοὺς ἐρηνοποιοὺς υἱοὺς τοῦ Θεοῦ³⁸, ἐδῶ τοὺς φοβίζει δ' ἄλλου τρόπου, ὅταν λέγῃ· «Διὰ νὰ μὴ σὲ παραδώσῃ ὁ ἀντιδικὸς εἰς τὸν δικαστήν³⁹». Ἐποῦ ἀφοῦ μακαρίζει προσηγουμένως τοὺς πενθοῦντας καὶ τοὺς διωκόμενους⁴⁰, εἰς τὴν συνέχειαν λέγει, τὸ ἴδιον ἀκριβῶς μὲ τὸ νὰ ἀπελθῇ μὲ αἰωνίαν κόλασιν τοὺς μὴ θαδίζοντας τὸν δρόμον αὐτόν, διότι ὅσοι θαδίζουν τὸν πλατὺν δρόμον, βλέγει ἐκεῖ καταλήγουσιν Ἀλλὰ καὶ τὸ «δὲν ἡμπορεῖτε νὰ δουλεύετε τὸν Θεόν καὶ τοὺς μαμωνᾶν⁴¹», νομίζω ὅτι εἰ ναι ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὸ «μακάριοι οἱ ἐλεημονεῖς» καὶ «μακάριοι οἱ πεινῶντες... τὴν δικαιοσύνην⁴²».

Ἀλλὰς ὅπως εἶπα, ἐπειδὴ σκοπεῖ νὰ διμύλῃ καθαρώτερον δι' αὐτὰ, καὶ ὅχι μόνον καθαρώτερον ἀλλὰ καὶ νὰ προσθέσῃ περ. σαφέτερα εἰς τὰ λεχθέντα προσηγουμένως, (ὅ ὅτι δὲν ζητεῖ νὰ εἶναι κανεὶς ἐλεημων μόνον, ἀλλὰ προτρέπει νὰ διδῇ καὶ τὸν χεῖρόν του⁴³ οὔτε πάλιν ἐπιθυμῇ νὰ εἶναι κάποιος ἀπλῶς πρῶτος ἀλλὰ νὰ στρέφῃ καὶ τὴν σιαγόνα εἰς ὅποιον θέλει νὰ τὸν κυττήσῃ⁴⁴) ἐξαφανίζει, ἔτσι τὴν ὑφιστάμενην ἀρχικῶς φανασμενικὴν ἀντίθεσιν. Δ' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, ὅπως εἶπα προσηγουμένως, δὲν τὸ εἶπε μίαν φοράν αὐτό ἀλλὰ τὸ ἐπανέλαθεν. Πραγματικῶς, ἀφοῦ εἶπεν «Μὴ νομίζετε ὅτι ἤλθεθα νὰ καταλύσω...» προσέθεσε ν' «Δὲν ἤλθεθα νὰ καταλύσω, ἀλλὰ νὰ συμπληρώσω. Ὁ Ἀλήθεα σὰς λέγω, ἕως ὅτου νὰ παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ οὕτως ἕως ἡμεῶν ἢ μ' αὐτὴν σιγῇ δὲν θὰ καταργηθῇ ἀπὸ τὸν νόμον, μέχρις ὅταν νὰ γίνῃ ὁ ἄλλος⁴⁵». Αὐτὸ δὲ ποῦ λέγει, σημαίνει τὸ ἐξῆς. Εἶναι ἀδύνατον νὰ παραμείνῃ ἀνεκπληρωτὸς ὁ νόμος, ἀλλὰ εἴτε ἀνάγκη νὰ ἐκπληρωθῇ καὶ τὸ τελευταῖον.

37. 1. βλ. Ματθ. 5. 28.
38. 1. βλ. Ματθ. 5. 4.
39. Ματθ. 5. 26.
40. 1. βλ. Ματθ. 5. 4 καὶ 11.
41. 1. βλ. Ματθ. 7. 13 14.
42. Ματθ. 5. 24.
43. Ματθ. 5. 7.
44. Ματθ. 5. 6.
45. 1. βλ. Ματθ. 5. 40.
46. 1. βλ. Ματθ. 5. 29.
47. Ματθ. 5. 17 18.

ον γράμμα αὐτοῦ, πρῶγμα τὸ ὅποιον ἔκανε καὶ ὁ ἴδιος ἀφοῦ ἐτήρησε μὲ κάθε ἀκριβείαν αὐτόν.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ μᾶς ἀφῆνε, νὰ ἀντληθῶμεν ὅτ' καὶ ὁ κόσμος ὁλόκληρος μετασχηματίζεται. Καὶ αὐτὰ δὲν τὸ εἶπε τυχαίᾳ ἀλλὰ τὸ εἶπε ὅτι νὰ ἐξυμῶσιν τὸν ἀκροατὴν καὶ νὰ τοῦ δεῖξῃ ὅτι, δικαίως εἰσηγείται νέον τρόπον ζωῆς, ἀφοῦ, θέλει, ἀπὸ τοῦ ὁλόκληρου ἡ κοίτης νὰ μετασχηματισθῇ ὡς καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος νὰ κληθῇ εἰς νέαν πατριᾶν καὶ εἰς προετοιμασίαν ἀνωτέρας ζωῆς.

«Ἐκεῖνος, λοιπόν, που θὰ παραβῇ μίαν ἀπὸ τὰς ἐντολάς αὐτὰς τὰς ἐλάχιστας καὶ ὁ δάξῃ τοὺς ἄλλους νὰ κάνουν τὸ ἴδιον, αὐτὸς θὰ ὀνομασθῇ ἐλάχιστος εἰς τὴν θάλασσαν τῶν οὐρανῶν»⁴⁸.

Αφοῦ, δηλαδή, ἀπῆλλαξε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τὴν ποιητὴν ὕποψιν καὶ ἀπεριόρισεν ἐκείνους πού ἤθελαν νὰ ἔχουν διαφορετικὴν γνώμην, τότε πλέον ἐκφοβίζει καὶ καθορίζει, μεγάλην ἀπελθὼν διὰ τὴν τηρεσίαν τῆς μελλουτικῆς νομοθεσίας. «Ὅτ' εἴθε, δὲν το εἶπεν αὐτὸ διὰ τοὺς νόμους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλὰ ὑπερῆκεν αὐτοῖς, τοὺς ὁποίους ὁ ἴδιος ἐσκώπευε νὰ νομοθετήσῃ, ἀκούσε τὰ ἀκόλουθα. Εἰς αὐτὴν σὰς λέγω ὅτ', εἴαν ἡ ἀρετὴ σας δὲν ὑπερβαίῃ τὴν ἀρετὴν τῶν γραμματέων καὶ τῶν φαρισαίων, δὲν θὰ εἰσελθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»⁴⁹. «Εἴαν, ὅμως, ὁ εὐτυπῶν τὰς ἀπειλὰς ὅτι τοὺς παλαιούς νόμους τότε ὅστις ἔλεγεν «Εἴαν δὲν περισσεύσῃ», Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, ἔκαναν τὰ ἴδια μὲ τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς φαρισαίους, **2418** δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι ἀνωτεροὶ αὐτῶν. ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀρετὴν. Ἀλλὰ ποῖον ἦτο τὸ περισσόν. Τὸ νὰ μὴ ὀργίζονται τὸ νὰ μὴ κυττάζουν γυναῖκα μὲ ἀκόλαστον βλέμμα.

Διὰ τοῖον λόγον, ὁμοῦ ἀνόμασε τὰς ἐντολάς αὐτὰς ἐλάχιστας⁵⁰ μολοντό εἶναι τοσόν σπουδαῖαι καὶ ὕψηλαί. Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ μεταγγῇ τὴν νομοθεσίαν ὁ ἴδιος. Ὅπως ἀκριβῶς, δηλαδή, ἐπατείνωσε τὸν ἑαυτὸν

⁴⁸ Ματθ. β. 19.
⁴⁹ Ματθ. β. 20.
⁵⁰ Ἰω. Ματθ. β. 19.

τοῦ καὶ εἰς πολλάς περιπτώσεις ὠμίησε μὲ μετριοφροσύνην διὰ τὸ ἄτομόν του, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ὁμιλεῖ καὶ διὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ διδάσκων ἡμᾶς καὶ με αὐτὸ νὰ εἰμεθα πάντοτε μετριοφρονεῖς. Εἰς ἄλλου, ἐπειδὴ ὁ πηρχε καὶ κάποια ὑπόμνηκα ὅτ' ἀνοτομεῖ, χρησιμοποιοῦ ἡμιγλῶσσον ὕφος εἰς τὸν λόγον τοῦ. Ὅταν, ὅμως, ἀκούσης ὅτι, κάποιος θὰ ὀνομασθῇ ἐλάχιστος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, β νὰ μὴ σκεπτεσθαι τίποτε ἄλλο, παρὰ γέενναν καὶ κόλασιν. Διότι, θαλασσεῖα συνηθίζει νὰ ὀνομάζῃ οὐκ μόνον τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν ἀλλὰ καὶ τὸν καὶ πόλιν τῆς ἀναστασίας καὶ τὴν φοβερὰν ἐκείνην παρουσίαν τοῦ. Ἐπειδὴ πῶς θὰ ἦτο λογικόν, ἐκεῖνος μὲν, πού εἶπε τὸν ἀδελφόν του μωρὸν καὶ παρέβη μίαν ἐντολήν, νὰ καταβῇ κατὰ εἰς τὴν γέενναν⁵¹, ἐνῶ ἐκεῖνος ποῦ παρέβη ὅλας τὰς ἐντολάς καὶ παρέσυρε καὶ ἄλλους εἰς τὴν παρανομίαν αὐτὴν νὰ εὐρίσκειται εἰς τὴν βασιλείαν, Δὲν ἐννοεῖ αὐτὸ λο πόν, ἀλλὰ ὅτ' κατὰ τὸν καὶ τὸν ἐκείνων τῆς κρυσσεως θὰ εἶναι ἐλάχιστος, δηλαδή, παραπεταμένος τελευταῖος. Ὅδε τελευταῖος, ὅπως ὁποῖοτε, τότε θὰ ριφθῇ εἰς τὴν γέενναν. Διότι, ἐπειδὴ ἦτο Θεὸς ἐγνώριζεν ἕκ τῶν προτέρων τὴν ραθυμίαν τῶν πολλῶν καὶ ὅτι, μερικοὶ θὰ ἐνόμιζαν ὅτι οἱ λόγοι τοῦ ἦσαν ὑπερβολαῖ καὶ σὺλλογ ὁμιλῶν, τοὺς νόμους θὰ ἔλεγον. Ἐάν, λοιπόν, ὀνομασθῇ κάποιος τὸν συνάνθρωπόν του μωρόν, τ μωρεῖται. Εἴαν πάλιν κανεὶς κυττάξῃ μόνον μίαν γυναῖκα, γίνεται, μοχλός δι' αὐτὸ λο πόν, καταργῶν ἕκ τῶν προτέρων τὴν ἀδιαφορίαν αὐτὴν, διενότωσε μεγάλην ἀπειλήν καὶ διὰ τοὺς δύο, δηλαδή, καὶ ὅτι τοὺς παρὰ τὰς ἐντολῶν τοῦ καὶ ὅτι τοὺς παρασύροντας καὶ ἄλλους εἰς τὴν παρανομίαν αὐτὴν.

Συνεπῶς, ἀφοῦ γνωρίζομεν τὴν ἀπειλήν, οὔτε οἱ ἴδιοι νὰ παραθεωρῶμεν τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου, οὔτε νὰ παρωθῶμεν πρὸς τὴν ἀδιαφορίαν ἐκείνην, πού ἐπιθυμοῦν νὰ τὰς ἐφαρμόζωσι. «Ἐκεῖνος», λέγει, «πού θὰ ἐφαρμόξῃ καὶ θὰ διδάσκῃ τὰς ἐντολάς μου, θὰ ὀνομασθῇ μεγάλος»⁵².

Δὲν εἶναι, ἀρκετὸν νὰ εἰμεθα χρήσιμοι εἰς τοὺς ἑαυ-

⁵¹ Ματθ. Ματθ. β. 22.
⁵² Ματθ. β. 19.

τους μας μόνον, άλλα πρέπει να ωφελῶμεν και τους ἄλλους. Ὡς διότι ὁ μισθὸς ἐκεῖνοι που ἀρκεῖται εἰς τὴν προσωπικὴν του ἀρετὴν δὲν εἶναι ἴσος πρὸς τὸν μισθὸν ἐκείνου τοῦ ἐκτὸς τῆς ἰδικῆς του ἀρετῆς καθιστῶ καὶ ἄλλον ἐνάρετον. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ ἡ διδασκαλία, που δὲν ἀκαλουθεῖται ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν λεγομένων καταδικάζει τὸν διδασκαλόν, «Διότι εἰς, λοιπόν», λέγει, ἵπου ὁ δάσκεις τὸν ἄλλον, δὲν διδάσκεις τὸν αὐτόν σου.⁵⁵ ἔτσι καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἐντολῶν χωρὶς τὴν καθοδήγησιν καὶ ἄλλων πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἐλαττώνει τὴν αὐτοῦ θὴν Πρέπει, λοιπόν, καὶ εἰς τὰ δύο να εἴσαι κανεὶς τέλος καὶ, ἀφοῦ κατὰ τῶν ἐκπληρώσῃ ὁ ἴδιος τὰς ἐντολάς, τότε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν φροντίδα τῶν ἄλλων. Ὅτι δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἔθεσε τὴν ποίησιν πρὸς τὴν διδασκαλίαν, ὅτι νὰ δείξῃ ὅτι ἔτσι, πρὸ πάντων, θὰ ἡμπορέσῃ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ διδασκὶ καὶ ἔργον, καὶ κατ' οὐδὲν τρόπον ὁ ἀφαιρετὸς καὶ ὁ τὸ θὰ ἀκούσῃ. «Ἰατρὲ, θεράπευσε τὸν αὐτόν σου.⁵⁶» Ὁ Πραγματικὰ ὁποῖος δὲν ἡμπερεῖ, νὰ διδάξῃ τὸν αὐτόν του καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ διορθώσῃ τοὺς ἄλλους, αὐτὸς θὰ ἔχῃ πολλοὺς που θὰ τὸν δακρυώδῃσιν. Μᾶλλον, ὅμως, οὔτε νὰ δὲν ἴθι χατοθώσῃ ὁ ἀνθρώπος αὐτοῦ τοῦ εἶδος, ἐπεὶ θὰ τοῦ ἀντιστρατεύωνται τὰ ἔργα του. Ἐάν, ὅμως, εἶναι ἀποκλήρωμένος, ἀνθρώπος καὶ ἀπὸ τὰς δύο ἀτόφες,⁵⁷ 2019 ὅτι ἀνομάσθῃ μέγας εἰς τὴν θάλασσαν τῶν οὐρανῶν.⁵⁸

«Διότι, οὖν λέγω, ὅτι ἔάν ἡ δικαιοσύνη σας δὲν ὑπερβῇ τὴν δικαιοσύνην τῶν γραμματέων καὶ τῶν φαρισάων, δὲν θὰ εἰσέλθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν,⁵⁹ εἰς τὴν προκειμένην περιπτῶσιν, δικαιοσύνη, ὅνομαζε, τὴν ἀρετὴν ἐν γένει, ὅπως ἔλεγε καὶ ὅτι ἔκονε λόγον διὰ τοῦ Ἰωδ «ὅτι ἦτο ἀνθρώπος ἀμειπτος δικαίος.⁶⁰» Συμφωνοῦν μὲ αὐτὴν τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, ὡ

55 1 Tim. 3, 2.
56 1 Cor. 1, 22.
57 2 Tim. 2, 22.
58 1 Tim. 2, 1.
59 1 Tim. 2, 1.
60 1 Tim. 2, 1.

νόμασε καὶ ὁ Παῦλος δικαίον, ἐκεῖνον, διὰ τὸν ὁποῖον ἔλεγε, ὅτι δὲν ἰσχύει ὁ νόμος. «Διότι, ὁ νόμος δὲν προορίζεται διὰ τὸν δικαίον», λέγει. Καὶ εἰς πολλὰς δεῖ ἄλλας περιπτώσεις θὰ συναντήσῃ κανεὶς τὴν λέξιν δικαιοσύνην νὰ χρησιμοποῖται πρὸς δήλωσιν τῆς καθόλου ἀρετῆς.

Συ, ὅμως, πρόσθετε τὴν προσδοκίαν τῆς χάριτος, ἔτσι τοὺς νεοφώτιστους μαθητάς τοις Βεθλὴν νὰ εἶναι ἄνωτεροι ἀπὸ τοὺς διδασκάλους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὅτι ἐδῶ τοὺς γραμματεῖς καὶ φαρισάους δὲν τοὺς ἀνέφερε ἀπλῶς ὡς παραινόμενους, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐννοίαν τῶν ἐναρτέων καθ' ἑαυτοὺς, ἐάν δὲ ἦσαν ἐναρτέων, δὲν θὰ ἔλεγε, ὅτι ἔχουν ὁ καὶ οὐκ ἔχουν, οὔτε θὰ συνέκρινε τὴν ἀνυπερβόν δικαιοσύνην πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν.

Πρόσθετε, ἀκόμη, ἐδῶ μὲ τοὺς ὅρους συνιστᾶ τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ἀφοῦ συγκρίνῃ αὐτὴν πρὸς τὴν Καινὴν, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὴ εἶναι ὁμοφυλοῦς καὶ συγγενὴς πρὸς ἐκείνην, διότι καὶ τὸ ἀνώτερον καὶ τὸ κατωτέρον εἶναι τοῦ ἴσου γένους. Δὲν διαβάλλει, λοιπὸν τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ἀλλὰ ἐπιθεμελίζει τὴν αὐτὴν. Ἐάν, ὅμως, ἦτο ποιητὴς, δὲν θὰ ἐζήτηι τὸ ἀνώτερον ἀπὸ αὐτὴν, οὔτε θὰ τὴν δωρῶνεν, ἀλλὰ θὰ τὴν ἀπέρριπτε τελείως. Καὶ διὰ τοῦτο, ἀφοῦ εἶναι τοιαύτη, ἐρωτᾷ κάποιον, δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ εἰσάγῃ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁ Ἰωδ δὲ, εἰσάγει ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ζοῦν μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ ἀπέκτησαν μεγάλην δύναμιν καὶ ἀφαιρῶν τὰ ἐπὶ τυχάνου μεγάλους κατωρθώματα, ἀλλὰ εἰσάγει, ἀσφαλῶς, ὅλους ἐκείνους ποὺ ἐξήσαν σύμφωνα μὲ αὐτὴν. Πραγματικὰ λέγει ὅτι «πολλοὶ θὰ ἔλθουν ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὴν Δυσιν καὶ θὰ ἀναπαυθῶν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ τοῦ Ἰσαάκ καὶ τοῦ Ἰακώβ.⁶¹» Καὶ ὁ Λαζαρος, ποὺ ἀπολαύσκει τὰ μεγάλα ἔπαθλα, φαίνεται νὰ διατρέφετα εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ.⁶² Καὶ οἱ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δεκρῶθησαν ὑπερβολικὰ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ἔ-

61 1 Tim. 2, 1.
62 1 Tim. 2, 1.

λαμπρὰ θλοὶ τοὺς μετὰ τὴν ἐμφανισμὸν αὐτῆς. Δὲ Ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστὸς, εἴαν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἦτο κακὴ καὶ ξενὴ πρὸς αὐτὸν δὲν θὰ τὴν ἐφήρμοζεν εἰς τὸ σύνολόν τῆς, ὅταν ἦλθεν. Ἐάν, ὅμως, τὸ ἔκανε ἐν αὐτῷ μόνον διὰ τὴν προσελκύσῃ τοὺς ἰουδαίους καὶ οὐχὶ διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι συγγενὴς καὶ σύμφωνος πρὸς τὴν Καινὴν, τότε ποῖον λόγον δὲν ἐτήρε, καὶ τοὺς νόμους καὶ τὰς συνήθους τῶν εἰδωλολατρῶν, διὰ νὰ προσελκύσῃ καὶ τοὺς εἰδωλολάτρους.

Συνεπῶς εἶναι φανερόν ἀπὸ τῆς ἀπομνημονεύσεως, ὅτι, ἐπειδὴ εἶναι πονηρὰ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, δὲν εἰσάγει εἰς τὴν θάλασσαν τῶν οὐρανῶν τοὺς τηροῦντας αὐτήν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι καὶ ρὸς διὰ ἀμειλιότερας ἐντολὰς. Τὸ γεγονός δὲ ὅτι εἶναι πρὸς διὰ ἀμειλιότερας ἐντολὰς, δὲν ἀποδεκνύει ὅτι αὐτὸ ὅτι εἶναι, πονηρὰ, ἐπειδὴ, συμφωνοῦν μετὰ τὴν σκέψιν αὐτῇ, θὰ πάθῃ τὸ ἴδιον ἀκριβῶς καὶ ἡ Καινὴ. Ὡς δὲ ὅτι πραγματικὰ καὶ ἡ γνώσις τὴν ὁποίαν προσφέρει αὐτὴ ὅταν συγκριθῇ πρὸς τὴν μελλοῦσαν, ἀποδεκνύεται μερικὴ καὶ ἀτελής καὶ θὰ καταργηθῇ. Ὡς δὲ ἐλθὼν ἐκείνη, ἐλθὼν θὰ ἐλθὼν τὸ τέλος, λέγει, «τότε τὸ μερικὸν θὰ καταργηθῇ»¹⁰· πρῶτον τὸ ὅποιον ἔπαθεν ἀκριβῶς καὶ ἡ Παλαιὰ ἀπὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἀλλ' ὅμως ἐνεκὰ τοῦτου δὲν κατηγοροῦμεν αὐτήν, μολοντοί, καὶ αὐτὴ παραθεωρεῖται ὅταν ἐπιτύχωμεν τὴν θάλασσαν «ὅτι τότε τὸ μερικὸν θὰ καταργηθῇ», λέγει. **210** Ἀλλὰ ὅποισιν ζήσουμεν, ὅτι εἶναι μεγάλη.

Ἀφοῦ λοιπὸν τὰ ἐπαθῆναι εἶναι μεγαλύτερα καὶ πλοσιώτερα ἢ θύναμις, τῇ ὁποῖαν διδὲ, ὁ Πατὴρ κατὰ φυσικὴν ἀκολουθίαν ἀπαιτεῖ καὶ μεγαλύτερους ἀγῶνας. Πραγματικὰ δὲ, δὲν ὑπόσχεται πλέον νῆν ῥέουσιν γῶνα καὶ μέλι, οὔτε γῆρας ζωῶν, οὔτε πολλὰ τέκνα, οὔτε σίτον καὶ οἶνον καὶ κοπάδια καὶ ἀγέλας, ἀλλὰ προσφέρει τὸν οὐρανόν, καὶ τὰ ἀναθήματα τοῦ οὐρανοῦ, τὴν ἐσθῆσιν, τὴν ἀδελφότητα πρὸς τὸν Μονογενῆ Υἱόν, τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν κληρονομίαν καὶ τὸ δ καίωμα νὰ συνδοξασθῶμεν καὶ νὰ συμβῶμεν λεύσωμεν καὶ τὰ ἀναρρωθῆναι ἐκείνα θραύειν. Τὸ ὅτι, δὲ ἐλάσσωμεν μεναιμότεραν βοήθειαν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἀκούει τὸν Παῦλον νὰ λέ-

γι **Β** «Δὲν ὑπάρχει, συνεπῶς, τῶρα καμμία καταδίκη δι' ἐκείνους ποὺ ἀνήκουν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν καὶ ἡ ζωὴ τῶν δὲν εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς σαρκὸς, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἀγωγὴν τοῦ Πνεύματος. Δὲ ὅτι ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος, ποὺ δίνει ζωὴν, μετὰ ἡλεωθέρωσεν ἀπὸ τὸν νόμον τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου»¹¹.

Ὡς, ἀφοῦ ἡπελθον τοὺς παραβάτας τῶν ἐντολῶν τοῦ καὶ καθώρισεν μεγάλα θραύειν διὰ τοὺς ἀναρέτους καὶ συγχρόνως, ἀπέδειξεν ὅτι ὁ καιρολογημένος ἀπατεῖ ἀπὸ ἡμῶν τὴν ὑψηλότεραν ἀρετὴν, ἀρχίζε πλέον νὰ νομοθετῇ, οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ κατὰ σύγκρισιν πρὸς τοὺς νόμους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐπιθεμὸν νὰ ἀποδείξῃ δύο πράγματα δι' αὐτοῦ. ὅτι δηλαδὴ ἀφ' ἑνὸς μεν νομοθετεῖ αὐτὰ, χωρὶς νὰ καταπολεμῇ τὰς προηγουμένας ἐντολὰς ἀλλὰ συμφωνῶν ἀπολύτως πρὸς αὐτάς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι πολὺ φως καὶ καὶ πολὺ ἐπικαρὰ προσθέτεται τὰ δευτέρᾳ εἰς τὰ πρῶτα.

Γ' Ἀλλὰ διὰ νὰ καταστή σαφέστερον αὐτὸ ὅς ἀκούομεν μετὰ προσοχὴν τοὺς ἰδίους τοὺς λόγους τοῦ νομοθέτου. Πρῶτον αὐτῶν, «Ἐκούσατε ὅτι ἐλέχθη εἰς τοὺς ἀρχαίους Δὲν θὰ φονευσθῇ»¹². Μολοντοί ἦτο ὁ ἴδιος ποὺ ἔδωκε καὶ τὴν ἐντολὴν αὐτὴν εἰς τοὺς παρῶντας τὰ ἐκφράζει ἀπροσώπως Δὲν, εἰς λέγειν. Ἐκούσατε ὅτι, εἰπα εἰς τοὺς ἀρχαίους, τότε δυσκολὰ θὰ παρεδεδόχοντο τοὺς λόγους ταῖς καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀκροατάς θὰ ἐφαίνετο ἀσέβης. Ἐάν παλιν, ἔλεγε, Ἐκούσατε ὅτι, ἐλέχθη εἰς τοὺς ἀρχαίους ἀπὸ τοῦ Πατρὸς μου καὶ προσέθετεν ἐν συνεχείᾳ «Ἐγὼ δὲ σὰς λέγω»¹³. Ἀσφαλῶς ἡ ἀσέβεια θὰ ἐφαίνετο μεγαλυτέρα. Δι' αὐτὸ, λοιπὸν, ἔθεσεν αὐτὸ ἀπροσδιόριστον, εἶναι μόνον ἐπιδωκὼν νὰ ἀποδείξῃ μετὰ ὅσα ἔλεγε, ὅτι, δηλαδὴ ἦλθεν εἰς τὸν κατάκλητον καὶ ῥόν. Ὡς δὲ τὰ νὰ εἴπῃ «ὅτι ἐλέχθη εἰς τοὺς ἀρχαίους», ἀπεδείκνυν ὅτι, ἐπέσασσε πολλὸν χρόνον ἀφ' ὅτου ἔλαθον τὴν ἐντολὴν αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι. Τὸ ἔκανε δὲ αὐτὸ διὰ νὰ ἐντροπιάσῃ τὸν ἀκροατὴν, ὁ ὅποιος ἐδίσταζε νὰ στραφῇ πρὸς τὰ ἀνωτέρα, καὶ νὰ

¹⁰ Mt. 23, 13.
¹¹ Mt. 23, 13.
¹² Mt. 23, 13.

τὸν ἀποσπᾶσθαι ἀπὸ τὰς παλαιάς ἐντολάς, διὸς λέγει, ὁ διδάσκαλος πρὸς τὸν ἀδύνατον μαθητήν· Δὲν γνωρίζεις πόσον χρόνον ἐδουλοῦσθε μελετῶν τὰς συλλογὰς. Τὸ ἴδιον ὑπονοῶν καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὸ ὄνομα τῶν ἀρχαίων, τοὺς προσκαλεῖ πλεον, πρὸς τὰ ὑψηλότερα διδάγματα, ὥς νὰ ἔλεγεν· Ἐχετε ἀρκετὸν χρόνον ποὺ μελετᾶτε αὐτά καὶ εἶναι πλέον καιρὸς νὰ ἐνδιαφερθῆτε διὰ τὰ ἀνωτέρα ἀπὸ αὐτά. Ἐκαλὸν εἶναι δὲ καὶ τὸ γεγονός· δι. θέν συγχέει τὴν σεράν τῶν ἐντολῶν ἀλλὰ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν παλαιότεραν, ἀπὸ τὴν ὅπου καὶ ὁ νόμος ἤρχισεν. Καὶ τοῦτο, πάλιν, ἀποδεικνύει τὴν συμφωνίαν πρὸς τὴν Παλαιὰν Δαθήκην.

«Ἐγὼ, ὅμως, σὺς λέγω ὅτι καθένας ποὺ ὀργίζεται ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ χωρὶς λόγον, πρέπει νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸ β. καστήριον»⁶⁶. Ἐῖδες ὠλοκλήρωμένην ἐξουσίαν, Ἐῖδες ὕψος ποὺ ἀριάζει εἰς τὸν νομοθέτην. Δ. ὅτι ποῖος ἀπὸ τοῖς προφήταις ὠμίλησε ποτὲ μετὰ τὸν τρόπον αὐτόν, Ποῖος ἀπὸ τούτων καίους. Ποῖος ἀπὸ τούτων πατριάρχας, Κατένας, Ἀλλὰ ἔλεγον· «Τὰ ἐξῆς λέγει, ὁ Κύριος»⁶⁷. Μὰ ὁ ὕψος δὲν ἀμείβεται· Διότι ἐκεῖνοι ἀνήγγελλον τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ἐνῶ αὐτοὺς τοὺς λόγους τοῦ Πατρὸς τοῦ· Ὅταν δὲ λέγω τοῦ Πατρὸς, ἐνωθὶ τοὺς ἰδικούς τοι· «Δ. ὅτι τὰ ἰδ. κά μοι», λέγει, «εἰ νὰ ἰδικά σου, καὶ τὰ ἰδ. κά σοι εἶναι ἰδικά μου»⁶⁸. Καὶ οἱ μὲν προφήται ἐνομοθέτου διὰ τοὺς ἀποστόλους τῶν, ἐνῶ ὁ ὁ ἰησοῦς ἐνομοθέτει διὰ τοὺς δικαίους τοῦ βασιλείου.

«Ἀς ἐρωτήσωμεν λοιπὸν ἐκείνους ποὺ ἀπορρίπτουν τὴν Πολάναν Δισθήκην. Τὸ νὰ μὴ ὀργίζεται καὶ νὰ μὴ φανεύῃ κανεὶς εἶναι ἀντιθετὸν πρὸς τὸν νόμον ἢ εἶναι μᾶλλον τελεσφορῶν καὶ ὀλοκλήρων ἐκεῖνου, εἶναι φανερόν δι. αὐτὸ εἶναι συμπλήρωσις ἐκεῖνου, καὶ ἕνεκα τούτου ἀνωτέρον τοῦ. Διότι ἐκεῖνος ποὺ θέν παρασύρειται εἰς τὴν ὀργὴν πολὺ περισσότερον θὰ ἀποφύγῃ τὸν φόνον. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ συγκρατεῖ τὸν θυμὸν τοῦ ὀργιστοῦντος θὰ συγκρατεῖ τὰ γέροντα τοῦ. Διότι ῥίζα τοῦ φόνου εἶναι ὁ θυμὸς. Συνεπῶς ὅποιος κόπτει τὴν αἵζαν πολὺ περισσότερον θὰ κόψῃ τοὺς κλάδους μὲλλον δὲ θέν θὰ ἐπ. τρέψῃ νὰ θλαστήσῃ καθόλου.

⁶⁶ Ματθ. 5, 22.
⁶⁷ Ιακ. 1^ο 10.

«Ὅθεν, θέν ἐνομοθετεῖ αὐτὰ διὰ νὰ καταργήσῃ τὸν νόμον ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν προφυλάξῃ περισσότερον. Πραγματικὰ, τ. ἐπεδύωκεν ὁ νόμος καὶ διέτασεν αὐτά, Δέν τὸ ἔκανε διὰ νὰ μὴ φανεύῃ κανένας τὸν πλησίον τοῦ· Λοιπὸν ὁ μαχόμενος τὸν νόμον, θὰ ἔπρεπε νὰ διατάσσῃ νὰ φονεύωμεν. Διότι, τὸ νὰ φονεύωμεν εἶναι ἀντιθετὸν τοῦ νὰ μὴ φονεύωμεν. Ἐάν, ὅμως, θέν ἐπ. τρέπει, ὅτε νὰ ὀργισθῇ, τότε δι. ἔθελεν ὁ νόμος, αὐτὸν περισσότερον στήριζε. Ἀσφαλῶς θέν θὰ ἀποφύγῃ ὅμως τὸν φόνον ἐκεῖνος ποὺ φροντίζει νὰ μὴ φονεύῃ μετὰ ἐκεῖνον ποὺ ἔχει ἐξαφανίσαι καὶ τὴν ὀργὴν διότι ὁ τελευταῖος ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸ τὸλμημα.

Ἀλλὰ, διὰ νὰ ἐλεγχώμεν αὐτοὺς⁶⁹ καὶ ἀπὸ ἀλλῆς πλευρᾶς, ὁ ἰησοῦς ἀναφέρει μὲν ὅλα ὅσα ὑποστηρίζουν τὴν εἰναι ἐκεῖνα, λοιπὸν, ποὺ διδάσκουν, λέγουσιν δι. ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὸν κόσμον καὶ ἀνατέλλει τὸν ἥλιον διὰ τοὺς πονηροὺς καὶ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ θρέχει διὰ τοὺς δικαίους καὶ τοὺς ἀδίκους, εἶναι, κακός. Καὶ οἱ μὲν διαλαλᾷ κώτερον, δῆθεν ἀπὸ αὐτοὺς θέν δέγονται αὐτὰ, ἀλλὰ λέγουσιν δι. ὁ Θεός εἶναι δικαίος, χωρὶς νὰ εἰπω ἀνασθός. Κάποιον ἄλλον δὲ θεὸν ἀνυπαρκτόν ποὺ θέν ἐδημιούργησε κανένα ἀπὸ τὰ ὄντα, θεωροῦν ὡς Πατέρα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἱσχυρίζονται, ὅτι ὁ μὲν μὴ ἀνασθός θεός παραμένει εἰς τὰ ἰδ. κά τοι καὶ διατηρεῖ τὰ ἰδικά τοι ἐνῶ ὁ ἀνασθός ἐπ. θυμῷ τὰ ἔξω πράγματα⁷⁰ καὶ ἔσφιν κά θέλει νὰ γίνῃ σωτὴρ ἐκεῖνων, ποὺ θέν ὑπὸ ἐξ ἐδημιουργος, Ἐῖδες μὲ ποῖον τρόπον ὁ μὲν ἀπὸ τὴν πηγὴν τοῦ πατρὸς τῶν τὰ τέκνα τοῦ διαδόλου καὶ ἀποξενώνουν τὸν Θεόν ἀπὸ τὴν δὲ δὲ οἱ οἱ γὰρ τοῦ μολοῦντι δ' ἐδ. γ. ἐλ. στή· ὡς φωνάζει δι. ἤλθεν εἰς τοὺς ἰδ. κά τοι⁷¹ καὶ δι. ὁ κόσμος δι. αὐτοῦ ἐδημιουργήθη.⁷² Ἐν συνεχείᾳ ἐξετάζοντες τὴν ἐντολὴν τῆς Παλαιᾶς Δαθήκης ἢ ὅποιος ὥριζε νὰ θανάτῳι ὀφθαλμοὶ ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ δδόντα ἀντὶ δδόντος⁷³, ἀμέσως πα-

⁶⁹ ἀναφέρεται εἰς τὸν πνευματικόν καὶ τὸν σαρκικόν καὶ τὸν πνευματικόν καὶ τὸν σαρκικόν.

⁷⁰ Ιακ. 1^ο 11.

⁷¹ Ιακ. 1^ο 11.

⁷² Ιακ. 1^ο 24.

ρεμβάνουν και λέγουν· Και πως είναι δυνατόν να είναι αγαθός ο Θεός, ο οποίος λέγει αυτά

ΕΤΙ θα απαντήσωμεν εἰς αὐτά, λοιπόν. Οτι ο νόμος αὐτός ἀποτελεῖ μέγιστον ἔργον φιλανθρωπίας. Διότι ὁ Θεός δὲν ἔθεσε τὸν νόμον αὐτὸν διὰ νὰ ἐγείη ὁ ἕνας τὸ μᾶτι τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποφεύγωμεν νὰ πράξωμεν κάτι παρόμοιον, ἀπὸ φόβον μήπως πάθωμεν τὸ ἴδιον ἀπὸ ἄλλους. Ὅπως, δηλαδὴ ἠπειλήσε μὲ καταστροφὴν τοὺς Πιγευίτας*, ὅχι διὰ νὰ τοὺς ἀφανίσῃ (ὅτι εἰν ἤθελε τὴν καταστροφὴν τῶν, ἔπρεπε νὰ σωτήσῃ). *1* Ἀλλὰ διὰ νὰ παύσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ ἀποῦ προηγουμένως τοὺς θελτ ὥστε μὲ τὸν φόβον, ἔτσι, καθώρσε τιμωρᾶν καὶ δι' ἐκείνους ποὺ ἐπιτίθενται ἐναντὶον τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἄλλων ὥστε, καὶ δι' ἀκόμη δὲν θέλουσι ὅσα ἀγοστήν προαίρεσιν νὰ ἀποφεύγουν τὴν σκληρότητα, νὰ ἐμποδισθοῖν ἀπὸ τὸν φόβον νὰ λυμαίνωνται τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν πλησιωόντων. Ἐάν, ὅμως ἡ ἐντολὴ αὕτὴ εἶναι ἀπόδεξις τῆς σκληρότητος τοῦ Θεοῦ τότε παρόμοιον δεῖγμα εἶναι καὶ ἡ συλληψὶς τοῦ φονέως καὶ ἡ παρεμπόδις τοῦ μοιχοῦ.

* Ἀλλὰ αἱ σκέψεις αὗται προερχόνται ἀπὸ ἀνθρώπους ἀνοήτους ποὺ κατέχονται ἀπὸ μεγάλην μανίαν. Ἐγὼ, ὅμως, τούτων ἀπέχω ἀπὸ τοῦ νὰ ὀνομάσω αὐτὰ ὁμοιότητας, ὥστε, σύμφωνα μὲ τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν, ὑποστηρίζω ὅτι, τὰ ἀντιθέτα πρὸς αὐτὰ εἶναι παράνομα. Σὺ, λοιπόν, ὑποστηρίζεις ὅτι ὁ Θεός εἶναι ὁμῶς, ἐπεὶ δὴ δέσασε νὰ θγαζώμεν ὀφθαλμὸν ἀντι ὀφθαλμοῦ, ἐγὼ, ἀντιθέτως, ἰσχυρίζομαι ὅτι, εἰν δὲν ὥρξεν αὐτὴν τὴν ἐντολὴν τότε θὰ ἔβιδεν εἰς τοὺς πολλοὺς τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι αὐτὸ τὸ ὅποιον εἶα λέγεις. Ἄς ὑποθέσωμεν, λοιπόν, ὅτι κατηγορήθη ἐξ ὀλοκλήρου ὁ νόμος καὶ ὅτι κανένας δὲν φοβεῖται τὴν τιμωρίαν, ποὺ ὀρίζει αὐτός, ἀλλὰ εἶναι ἐλεύθερο ἕλθ. οἱ κακοὶ νὰ ἐπιδρῶνται χωρὶς φόβον εἰς τὴν κακοποιῶντων δρᾶσιν ὅπως, ἐπίσης, καὶ οἱ μοιχοὶ καὶ οἱ φονεῖς καὶ οἱ ἀλέπτες καὶ οἱ ἐπίορκοι, καὶ οἱ πατροντόνοι. Ἀρά γε δὲν θα εἶχαν γίνεαι τὰ πάντα ἀνω κάτω καὶ δὲν θὰ ἐγέμίζαν αἱ πόλεις, αἱ ἀγοραί, τὰ σπίτια, ἡ ξηρὰ ἡ θάλασσα καὶ ἡ αἰκουμένη ὀλοκλήρως

ἀπὸ ἀναριθμητὰ κακαυργήματα καὶ φόνους, ὧς ὅπως, δὴποτε, εἶναι φανερόν αὐτό, νομίζω. Διότι εἰν, μολονότι ὑπάρχουν νόμοι καὶ φόβος καὶ ἀπειλὴ, μολὶς καὶ μετὰ θίας συγκρατοῦνται οἱ ποιηταὶ διαθέσεις, εἰν κατηγορεῖτο καὶ αὕτὴ ἡ ἀσφάλειος τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ θὰ ἡμπούδξ νὰ προτιμῶν τὴν κακίαν, Πόση διαφορά, ἐπίσης, δὲν θα ἐθασιλείει εἰς τὸν ἀνθρωπίνον διον, Διότι δὲν εἶναι αὐτὸ μόνον ἀποδείξ σκληρότητος τὸ νὰ ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς κακοὺς νὰ κάνουν ὅτι θέλουν, ἀλλὰ καὶ ἄλλο, ὅχι, μικρότερον τοῦ πρώτου, τὸ ὅτι, δηλαδὴ, ὁ μὲν ἀδ.κὼν δὲν παθαίνει τίποτε ἐνῶ ὁ ἀδ.καύμενος, χωρὶς αἰτίαν καὶ σκοπὸν, ἀφήνεται χωρὶς προστασάν. Διότι, πῆς μοι, σὲ παρακαλῶ Ἐάν κάποιος ἀποῦ συγκεντρώσῃ κακοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ κάθε σημείον τῆς γῆς καὶ τοὺς ὅπλῃ με ξίφη ὁ δώσῃ ἐντολὴν εἰς αὐτοὺς νὰ τριγυρίζουν ἀνὰ τὴν πόλιν καὶ νὰ σφάζουν ὅλους ἐκείνους ποὺ θὰ συναντοῦν, ἀρά γε ὑπάρχει τίποτε ἄλλο πὸ θηριώδες ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν, Ἴ. λοιπόν; Ἐάν κάποιος ἄλλος ἔδεσε καὶ ἔρριπεν εἰς τὴν φυλακὴν μὲ ὀρμὴν τοὺς ἐξοπλισθέντας ἀπὸ τὸν πρῶτον καὶ συγχρόνως ἠοπάσεν ἀπὸ τὰ γέρεα τῶν ὀνόμων ἔκων ὅσους ἐπρόκειτο νὰ σφαναοῖν, ἀρά γε ὑπάρχει, τ ποτε τὸ πῶς ἴδαν θρωπον ἀπὸ τὴν πράξιν αὐτὴν,

Αὐτά, λοιπόν, τὰ παραδείγματα νὰ τὰ μεταφέρῃς εἰς τὸν νόμον Πραγματικὰ ἐκεῖνος ποὺ διέταξεν νὰ θγαζοῦν ὀφθαλμοὶ ἀντι ὀφθαλμοῦ ἔθεσε τοι φόβον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν κακῶν ὡς εἶναι ἰσχυρὸν δεσμὸν, ὁμοῦ, δὲ μὲ ἐκεῖνον ποὺ φυλακίζει τοὺς ἐξοπλισμένους μὲ ξίφη ἀνδρας ἔκων, Ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ὀρίζει καμμίαν τιμωρίαν ἔσχεδον μὲ τὴν ἀφοσίαν τοὺς ἐξοπλ. ζε, μιμείτα δὲ ἐκεῖνον, ποὺ τοὺς ἔδωσε τὰ ξίφη καὶ τοὺς ἐξοπλίστειλε κατὰ τῆς πόλεως.

Βλέπετε, ὅτι αἱ ἐντολαὶ αὗται ὅχι, μόνον δὲν εἶναι σκληραὶ, ἀλλὰ περικλείουν καὶ μεγάλην φιλανθρωπίαν. Ἐάν, ὅμως δι' αὐτὰς θεωρῇς τὸν νομοθέτην σκληρόν καὶ φορτικόν, πῆς μοι, ποῖον εἶναι πὸ ἐπίποννον καὶ θαυρο, *1* Τὸ νὰ μὴ φονευώμεν ἢ τὸ μὴ ὀργ. ζώμεθα καθόλου, Ποῖος εἶναι π.ὸ σκληρός, αὐτός ποὺ τιμωρεῖ τὸν φόνον ἢ αὐτός ποὺ τιμωρεῖ καὶ τὴν ὀργὴν, Ὁ τιμωρὸν τὸν μὸχον μετὰ τὴν πράξιν, ἢ ὁ διατάσσων νὰ τιμωροῦμεθα καὶ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν μόνον, καὶ μάλιστα νὰ

οφροσύμεθα αἰώνιον τιμῶριον. Βλέπετε ὅτι ὁ συλλογισμός αὐτῶν κατέληξεν εἰς τὸ ἀντιθετὸν συμπέρασμα. Καὶ ὁ μὲν Θεὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τὸν ὁποῖον θεωροῦν σκληρόν, θὰ ἀποδείχῃ ἡμερᾶς καὶ πρῶτος, ἐνῶ ὁ Θεὸς τῆς Καινῆς, τὸν ὁποῖον παραδέχονται ὡς ἀγαθόν, θὰ ἀποδῇ χεῖρ φορτῆος καὶ σκληρῶς, σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικὴν τῶν ἀνοσιείων.

Ἡμεῖς, ὁμῶς, δεχόμεθα ὅτι ὁ νομοθέτης καὶ τῶν δύο Διαθηκῶν εἶναι ὁ αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐρωθυμῶσε τὰ πάντα πρὸς τὴν υφισταμένην ἀναγκαιότητα Β καὶ προσήρμοσε τὴν διαφορὰν ἐκάστης νομοθεσίας πρὸς τὴν διαφορὰν τῶν ἐποχῶν, πρὸς τὴν ὁποῖαν ἀπευθύνετο ἡ ἐκάστη Διαθήκη. Σ. μετὰ, οὕτως, εἰκείται ὡς ἐντολαὶ ἦσαν σκληραί. οὐτε αὐταὶ εἶναι ἐπαχθεῖς καὶ φορτικαὶ ἀλλὰ δλαὶ προέρχονται ἀπὸ τῆς ἰδικῆς φροντίδος τοῦ ἰδιοῦ Θεοῦ. Τό ὅτι, δὲ ὁ ἰδιος Θεὸς ἔδωκε καὶ τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ἀκούσε τ. λέγει ὁ προφήτης ἡ μάλλον τ. πρέπει, νὰ λέγῃ καὶ ἐκεῖνος καὶ αὐτός «Θα κάνω μαζί σας διαθήκην, ὅχι, σύμφωνα μὲ τὴν διαθήκην, τὴν ὁποῖαν συνήψα με τοὺς πατέρας σας»⁷². Ἐάν, ὁμῶς, δὲν δέχεται αὐτὰ ὁ ἀπαθὴς τῶν ἰδεῶν τῶν Μανικαίων ὡς ἀκούρη καὶ τὸν Παῦλον ποῦ λέγει πάλιν τοῖς ἰδοῦν «Ὁ Ἀβραάμ, εἶχε δύο γυναῖκες ἕνα ἀπὸ τὴν δοῦλὴν καὶ ἕνα ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν. Αὐταὶ αἱ δύο γυναῖκες εἶναι αἱ δύο διαθήκαι»⁷³. Ὁ ὅπως ἀκρῶς ἐκεῖ ἦσαν διαφορετικαὶ μὲν αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ ἕνας ἀνδρᾶς ἔτσι, καὶ ἐδῶ ἔχομεν δύο διαθήκας ἀλλὰ ἕνα νομοθέτην.

Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀντιληφθεὶς ὅτι ἡ ἰδικὴ ἡμερᾶς ὑπάρχει εἰς τὸν νομοθέτην ἐκεῖ μὲν λέγει, «Ὁφθαλμὸν ἀντι ὀφθαλμοῦ»⁷⁴ ἐδῶ ὁμῶς «ἐάν κάποιος σὲ κτυπήσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, νὰ τοῦ στρέψῃς καὶ τὴν ἀριστεράν»⁷⁵. Δηλαδή, ὅπως εἰς τὴν Παλαιὰν μὲ τὸν φόβον τοῦ πάθους συνετίζετο, τὰν ἀδικούντα, τὸ ἴδιον κάνει, καὶ εἰς τὴν Καινὴν. Καὶ πῶς, ἐρωτᾷ κάποιος, συνετίζει τὸν ἀδικούντα, ἀφοῦ διατάσσει νὰ προσφέρωμεν εἰς αὐτόν, καὶ τὴν ἀλ-

72. 1ep 28, 31 29. 1Πο 55, 3.

74. 1Πο. 4, 22 καὶ 24.

75. 1Κορ 13, 24.

76. Ματθ 5, 39.

λὴν σιαγόνα, καὶ τὴ σημαίνει αὐτό, ὅτι δὲν ἔδωκεν αὐτὴν τὴν ἐντολήν διὰ νὰ καταργήσῃ τὸν φόβον, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐντολήν νὰ προσφέρωμεν εἰς αὐτὸν τὴν σιαγόνα, τοῖς ἔκαστε νὰ εἶναι περίφοδοι Β Προσκατὰ καὶ, δὲν εἶπεν ὅτι μὲναι ἀτιμώρητος ἐκεῖνος, ἀλλὰ νὰ μὴ τὸν τιμωρήσῃς ἑσὺ καὶ ἄφ' ἑνὸς μὲν καὶ τοῖς ἀδικούντα φοβίζεις, περισσότερον ἔαν ἐπιμείνῃς νὰ ἀδικῇ, ἄφ' ἑτέρου δὲ καὶ τοῖς ἀδικούντων παρηγορεῖ. Ἀλλὰ αὐτὰ, ἡμπορεῖ νὰ εἴπῃ κανεὶς, τὰ εἶπα παρεμπιπτόντως δι' ἑλπίας τὰς ἐντολάς.

Τώρα, ὁμῶς, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ θέμα μας καὶ νὰ συνεχίσωμεν διὰ τὴν ἐλεγχθὴ προηγουμένως.

«Ὅποιος ὀργίζεται ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του χωρὶς λόγον, πρέπει, νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸ δικαστήριον»⁷⁷, λέγει ὁ ἡσούς. Βέβαια, δὲν ἀπηγόρευεν δλοκληρωτικὰ τὴν ὀργὴν. Πρῶτον, μὲν, βίωσι δὲν εἶναι δινατόν, ἐνῶ κάποιος εἶναι ἀνθρώπος, νὰ ἀπαλλαγῇ τελείως ἀπὸ τὴν πάθη τοῦ, ἀλλὰ ἡμπορεῖ μὲν νὰ τὰ συγκρατῇ. Εἶναι, ὁμῶς, ἀδυνατοῦν νὰ ἀπαλλαγῇ ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ αὐτοῦ. Δεύτερον, διότι τὸ πάθος αὐτὸ εἶναι καὶ χρήσιμον, ἐάν μᾶλλον νὰ τὸ χρῆσι μοποιούμεν εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν. Κῦτταξε, λοιπόν, πόσα μεγάλα ἀγαθὰ προέκυψαν ἀπὸ τὴν ὀργὴν τοῦ Παύλου, ποῦ ἐξεδηλώθη τότε κατὰ τῶν Κορινθίων. Πραγματικὰ αὐτὴ ἀπῆλλαξεν αὐτοὺς ἀπὸ μεγάλῃς διαφθορᾶς. Ἀλλὰ καὶ τοὺς Γαλάτας, οὗτοι εἶχαν παρεκτραπῇ πάλιν μὲ τὴν ὀργὴν τοὺς ἐπανάφερν εἰς τὸ ὁρθόν, καὶ, ἐπίσης, ἀλλοὺς περισσότερους ἀπὸ αὐτοὺς.

Ποῖος εἶναι ὁμῶς, ὁ κατάλληλος καφὸς διὰ τὴν ὀργήν, 21. 14. Ὅταν δὲ, ὑπερασπιζόμεν, τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀλλὰ προσπαθοῦμεν νὰ συγκρατήσωμεν ἄλλους, ποῦ παρεκτρέπονται, καὶ τοὺς ἐπαναφέρωμεν ἀπὸ τὴν ἀσφορίαν τῶν Ποίως, πάλιν, εἶναι, ὁ μὴ κατάλληλος καφός. Ὅταν ὀργιζώμεθα, ὁ ἄνθρωπος νὰ λάθωμεν ἐκδικήσιν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας, (πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Παῦλος ἀπηγόρευεν, ὅταν εἶπεν «Μὴ ἐκδικήσῃς οἱ ἴδιοι, ἀγαπητοί, ἀλλὰ ὁσάτε τοποῦν εἰς τὴν ὀργήν»⁷⁸) καὶ

77. Ματθ. 5, 22.

78. Ρωμ. 12, 19.

δταν μαχώμεθα δ' α τὰ χρήματα. Διότι καὶ αὐτὸ τὸ ἀπηγόρευσεν, ὅταν εἶπεν «Δαπὶ νὰ μὴ ἀδικήσθε μάλλον, Δαπ. νὰ μὴ διαρπάξεσθε μάλλον»⁷⁹. Ὅπως, λοιπόν, ἡ ὀργὴ αὐτὴ εἶναι περιττὴ ἔτι, καὶ ἡ παραπάνω εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ὠφέλιμος.

Ἀλλὰ οἱ πολλοὶ κάνουν τὸ ἀντίθετον. δηλαδή, γίνονται θηρία. Ὁ δταν ἀδικοῦνται, ἐνῶ ἀδιαφοροῦν καὶ φέρονται, μὲ μαλθακότητα, ὅταν θλῖπουν κάποιον ἄλλον νὰ ἀσκήσῃ. Καὶ τὰ δύο ὁμῶς, αὐτὰ εἶναι ἀντίθετα πρὸς τοὺς νόμους τοῦ Ἐθαγγελίου. Ὡστε, δὲν εἶναι παράνομοι τὸ νὰ ὀργίζωμεθα, ἀλλὰ εἶναι παράνομοι τὸ νὰ κάνωμεν αὐτὸ ἀκαίρως. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ προφήτης ἔλεγεν «Ὅργισθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε»⁸⁰.

Ἐκεῖνος δὲ που θὰ εἶπῃ τὸν ἀδελφόν του Ρακά, αὐτὸς πρέπει, νὰ παραπεμφθῇ εἰς τὸ Σινέδριον⁸¹. Σινέδριον ἐδῶ ὀνομάζει τὸ δικαστήριον τῶν Ἑβραίων. Χρησιμοποιοῖ δὲ αὐτὸ τώρα, διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἐξ ὁλοκλήρου πρωτοτυπεί καὶ καινοτομεῖ. Ἡ δὲ λέξις «Ρακά» δὲν περικλείει καμμὶν μεγάλην ὕβριν, ἀλλὰ μάλλον ἐκφράζει τὴν περιφρόνησιν καὶ τὴν ἀδυσφορίαν τοῦ ὁμιλοῦντος. Ὅπως ἀκριδῶς καὶ ἡμεῖς ὅταν δίδωμεν ἐντολὴν ἢ εἰς τοὺς ὑπηρετάς, ἢ εἰς τοὺς κατωτέρους μας, λέγομεν Πήγαυε ἐσὺ, νὰ εἴπῃς εἰς τὸν δεῖνα ἐσὺ ἔτι, καὶ οἱ ὁμιλοῦντες τὴν γλώσσαν τῶν Σύρων, λέγουσιν «Ρακά», χρησιμοποιοῦντες αὐτὸ ἀντὶ τοῦ «εσ»⁸². Ἀλλὰ ὁ φιλόφρωνος Θεὸς καὶ τὰ ἐλάττω ἀμαρτήματα ἐκκρίνων, καὶ μᾶς προτρέπει, νὰ συμπεριφερώμεθα μεταξύ μας ὅπως πρέπει, καὶ μὲ τὴν ἀνάλογον τιμὴν, ὥστε διὰ μέσου αὐτῶν νὰ ἀφανισθῇ καὶ τὰ μεγαλύτερα ἀμαρτήματα.

Ἐκεῖνος πάλιν, ποῦ θὰ εἴπῃ τὸν ἀδελφόν του μαρρέ, αὐτὸς πρέπει, νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός⁸³. Εἰς πολλοὺς ἡ ἐντολὴ αὐτὴ ἐφάνη δύσκολος καὶ φορτικὴ, ἔαν πρόκειται, διὰ μὴν ἀπλῆν λέξιν νὰ τιμωρηθῇ τὸς ἀσκήρα Μερικοὶ μάλιστα, ὑποστηρίζου

79 Α. Κορ. 8, 7.
80 Φαμ. 4, 5.
81 Ματθ. 23, 22.
82 Ματθ. 23, 22.

ὅτι αὐτὸ ἐλέγχῃ μὲ ἱκανὴν δόσιν ὑπερβολῆς. Ὁ Αὐτὸς φερούμεν, μήπως ἐδῶ ἐξαπατήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ τοὺς λόγους καὶ ἐκεῖ ὑπομείνωμεν ἐμπρακτικῶς τὴν θεωρίαν τιμωρίαν.

Διότι πῶς μου, διατι εἶναι φορτικὴ ἡ ἐντολὴ, δὲν γνωρίζεις ὅτι αἱ περισσότεραι, τιμωρίαι καὶ ἁμαρτίαι, ἀπὸ τοὺς λόγους ξεκινῶν.

Πραγματικὰ, αἱ θλασθημενικαὶ μὲ τοὺς λόγους γίνονται, ἐπίσης καὶ αἱ ἀρνήσεις τοῦ Θεοῦ, καὶ αἱ λειψοκαὶ, καὶ αἱ ὕβρεις καὶ αἱ ἐπιπορκαὶ καὶ αἱ ψευδομαρτυρίαι, καὶ οἱ φόνοι. Συνεπῶς, νὰ μὴ κυττάζῃς ὅτι εἶναι ἀπλὸς λόγος, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζῃς, ἔαν δὲν περικλείῃ μεγάλον κίνδυνον. Ἡ δὲν γνωρίζεις, ὅτι, κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἔχθρας, ὅταν ἀνάπῃ ἡ ὀργὴ καὶ καίγεται ἡ ψυχὴ καὶ τὸ ἐλάττω φανίνεται μεγάλο καὶ τὸ δάγων ὕβριστον, δίδει τὴν ἐντύπωσιν τοῦ φορτικοῦ. Καὶ πολλὰς φορές τὰ μικρὰ αὐτὰ καὶ φόνους προσκάλει καὶ πόλεως ὁλοκλήρους κατεστρέφει. Ὅπως, δηλαδή, ὅταν ὑπάρξῃ ἡ φιλία ὡς θάλασσα, καὶ τὰ θάρρα φαίνονται ἐλαφρά, ἔτι, καὶ ὅταν ἐπικρατῇ ἡ ἔχθρα, καὶ τὰ μικρὰ φαίνονται, ἀθάστακτα. Καὶ ἀνλεχθῇ κάτι μὲ ἀπλότητα, θεωρεῖται ὅτι, ἐλέγχῃ μὲ πονηράν σημεῖον.

Καὶ ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν φωτιάν, ἔαν μὲν εἶναι μικρὰ σπῖθα καὶ αἱ ἀκόμη ἀπειρα ξύλα ριπώνται, δὲν τὰ καίει, μὲ εὐκόλως, ἔαν ὁμῶς, ὑπάρξῃ μεγάλη καὶ ὑψηλὴ φλόγα, ὅχι, μόνον τὰ ξύλα, ἀλλὰ καὶ τοὺς λίθους καὶ κάθε ἄλλην ὕλην, καίει μὲ εὐκόλως καὶ δι' ἐκείνων πού σθῆνε, μὲ αὐτὰ ἀνάπτει, περισσότερον (Μερ κοὶ μάλιστα ὑποστηρίζου, ὅτι, εἰς τὴν παρομοίαν φωτιάν, ὅχι, μόνον ξύλα καὶ στυπιά καὶ ὅλα τὰ καύσιμα ὕλκα, ἀλλὰ καὶ τὸ νερὸ ἐξοικονομιζόμενον ἀνάπτει, περισσότερον τὴν δύναμιν αὐτῆς). Ἐτσι, λοιπόν, καὶ εἰς τὴν ὀργήν, ὅτι, δὴποτε καὶ ἂν εἴπῃ κανεὶς, ἀμέσως γίνεται τροφή εἰς τὴν πονηράν αὐτὴν φωτιάν. Ὅλα αὐτὰ περιορίζου ἐκ τῶν προτέρων ὁ Χριστὸς. Ὁ δὲν μὲν ὀργίζομενον χωρὶς λόγων τὸν παρέπεμψε εἰς τὸ δικαστήριον⁸⁴ (δι' αὐτὸ εἶπεν «Ὅποιος ὀργίζεται πρέπει, νὰ εἰσ-

83 Ἡ λέξις τοῦ καίμενου τῆς Γραφῆς ἐκρίσις ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐκκαμίνεον δικαστήριον τὸ ἀριστέμενον εἰς τὰς διαδόχους, πόλε : τῆς Παλαιστίνης καὶ ἀντὶ τήτης, πρὸς τὸν ὅρον συναζον, τὸ ὅστιον εἶχε τὴν ἑβραϊκὴν εἰς τὰ Ἱερουζολέμ.

“Ας τὸ ἀκούσουν αὐτὸ οἱ θαπτε σμένοι, ποὺ προσέρχονται ἔχοντας μίσος μέσα των Β’ “Ας τὸ ἀκούσουν καὶ οἱ ἀθάπτε σται, διότι καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀπεμύνηται. ὁ λόγος δεδομένου, ὅτι καὶ αὐτοὶ προσφέρουν δῶρον καὶ θυσίαν ἐνώχ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην. Τὸ δὲ, καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ θυσίαν, ἀκούσε τι λέγε, ὁ Προφήτης “Ἡ θυσία τῆς ἀνέσεως θὰ με βαξάση”¹⁰⁰ Καὶ πάλιν ἐθυσίαν εἰς τὸν Θεὸν θυσίαν ἀνέσεως¹⁰¹. Καὶ ἀκόμη εἴτι ὁφθαλμοὶ τῶν χειρῶν μου διὰ προσευχὴν εἶνα ἔσπερ· νὴ θυσίαν¹⁰² Συνεπῶς, καὶ προσευχὴν ὅταν κἀνὴς με παρομοίαν διαθεσῇ, εἶναι καλλίτερα νὰ ἀκούῃς τὴν προσευχὴν καὶ νὰ ὑπάγῃς νὰ συμφιλῶθῃς με τὸν ἀδελφόν σου, καὶ ὕστερα νὰ συνεγίγῃς τὴν προσευχὴν σου. Διότι δ’ αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἔγιναι τὰ πάντα. Δι’ αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς ἐν νυν ἀνθρώπος καὶ ἐπαγαγματοποιήσεν ὅλα ἐκεῖνα διὰ νὰ μάς συμφιλώσῃ

Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἀποστέλλει τὸν ἀδικήσαντα πρὸς τὸν ἡδικομένον. Ὁ ἐνὶ κατὰ τὴν διατύπωσιν τῆς προσευχῆς ὁδηγεῖ τὸν ἡδικομένον πρὸς τὸν ἀδικήσαντα καὶ τοὺς συμφιλῶναι. Προαγματὶς καὶ εἰς τὴν προσευχὴν λέγει. Νὰ συγχωρήτῃς τὰς ἀμαρτίας τῶν συνανθρώπων σου¹⁰³, ἐνῶ ἐδῶ λέγει “Εὖν ἔχη κατὰ ἐναντίον σου ὁ ἀδελφός σου, πήγαμε πρὸς αὐτόν”¹⁰⁴. Μάλλον ὁμως νομίζω ὅτι, καὶ ἐδῶ τὸν ἡδικομένον ἀποστέλλει Δ’ αὐτὸ καὶ δὲν εἶπεν “Νὰ συμφιλῶσθῃς τὸν ἐναντίον σου με τὸν ἀδελφόν σου ἀλλ’ εἶπεν “Νὰ συμφιλῶσθῃς. Καὶ φαίνεται ὅτι ἡ ἐντολὴ εἶναι πρὸς τὸν συμφίλον τοῦ ἀδικήσαντος, ἀλλὰ τὸ σύνολον εἶναι ὑπὲρ τοῦ ἡδικομένου. Διότι, ἐὰν λέγε, συμφιλῶθῃς με ἐκεῖνον, ἐνεκα τῆς ἀναγωγῆς πρὸς ἐκεῖνον θὰ ἔχῃς καὶ ἐμὲ εὐστολαγχυνικόν, καὶ θὰ ἡμπορέσῃς νὰ προσφέρῃς τὴν θυσίαν με μεγάλην ποσότητα. Δ’ ἔάν ὁμως, ἐξακολουθῇς νὰ διατηρῇς τὴν ὀργὴν ἀκόμη τότε κατόλυσεν ὅτι καὶ ἐγὼ εὐχαριστῶς διατάσσω νὰ περιφρονῇθῇ τὰ ἀναφερόμενα εἰς ἐμένα, διὰ νὰ γίνετῃ φίλοι ἐσείς. Καὶ αὐτὸ ἐς σοὺ κατατράπῃ.

100. Σαλμ. 49. 25.

101. Σαλμ. 49. 14.

102. Σαλμ. 140. 3.

103. Πρὸς Ματθ. 6, 12 καὶ 14.

104. Πρὸς Ματθ. 5, 23—24.

τὴν ὀργὴν. Καὶ δὲν εἶπεν “Ὅταν ἔχῃς ὑποστῇ μεγάλην ἀδελκίαν, τότε νὰ συμφιλῶσθῃς, ἀλλὰ, καὶ ἂν τὸ ἐλάχιστον ἔχῃς ἐναντίον σου. Ἐπίσης, δὲν προσέθεσεν. Εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως, ἀλλὰ ἀπλῶς εἶπεν “Εάν ἔχης κατὰ ἐναντίον σου. Διότι, καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ ὀργὴ εἶναι δι’ ἐμένα, οὐτε τότε πρέπει νὰ μεγαλύνωμεν τὴν ἐχθράν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Χριστὸς δικαίως ὠργίζετο ἐναντίον μας, ἀλλ’ ὁμως προσέφερε τὸν ἑαυτὸν τοῦ νὰ σφραγίσῃ διὰ τὴν σωτηρίαν μας, χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ τὰ παραπτώματά μας ἐκεῖνα.

Δι’ αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Παῦλος, ὁδηγῶν ἡμᾶς με ἄλλοις τρόποι πρὸς τὴν συμφιλίαν, ἔλεγεν “Ὁ ἥλιος ἂς ᾖ εὖν ἐνῶ ἀκόμη ἐξακολουθεῖ ἡ ὀργὴ σας”¹⁰⁵. “Ὅπως λοιπὸν ἐδῶ με τὸ παράδειγμα τῆς θυσίας ὁ Χριστὸς μάς ὁδηγεῖ πρὸς τὴν συμφιλίαν, εἶπαι καὶ ὁ Παῦλος κἀκεῖ, τὸ ἴδιον με τὰ παραδείγματα τῆς ἡμέρας. Διότι πραγματικὰ φοβεῖται τὴν νύκτα, μήπως εὕρῃ μόνον τὸν ἡδικομένον²¹⁸ καὶ τοῦ μεγαλῶσθαι τὴν πληγὴν. Ἐνῶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας εἶναι πολλοὶ ἐκεῖ ποὺ ἀπορροφῶν τὴν προσοχὴν καὶ παρὰ τοῦ πρὸς ἄλλας ἐνεργεῖαι. Τὴν νύκτα, ὁμως ὅταν θὰ εἰρεθῇ μόνος καὶ θὰ σκέπτεται μόνος τοῦ τὴν κατὰστασιν τότε οὐ κοῦνται τὰ κύματα τῆς ὀργῆς καὶ μεγαλῶναι ἡ ζάλη. Δι’ αὐτὸ λοιπὸν, καὶ ὁ Παῦλος, διὰ νὰ προφθάσῃ τὴν περίπτωσιν ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν παροδῶσῃ εἰς τὴν νύκτα συμφιλῶμενος. ὥστε, λόγῳ τῆς ἡμερίας του, νὰ μὴ εὐρίσκη καμμίαν ἀφορμὴν ὁ διάβολος διὰ νὰ ἀνάψῃ τὴν καμίνον τῆς ὀργῆς καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ πρὸς σφοδράν. Καθ’ ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἐπιτρέπει, οὔτε τὴν ἐλαχιστὴν ἀναβολὴν, διὰ νὰ μὴ καταστῇ ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς πρὸς ἀδελφόν, ἀφοῦ τελεσθῇ ἡ θυσία, καὶ ἀναβῇ τὴν συμφιλίαν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Β’ Διότι, γνωρίζει, καλὰ ὅτι τὸ πάθος αὐτὸ χρεάζεται μεγάλην ταχύτητα.

Καὶ ὅπως ὁ σοφὸς ἱατρός δὲν προσφέρει μόνον τὰ προφυλακτικὰ φάρμακα ἀπὸ τὰς ἀσθενείας, ἀλλὰ καὶ τὰ θεραπευτικά, ἔτσι, κάνει καὶ ὁ Χριστὸς. Διότι τὸ νὰ ἀπαγορεύῃ νὰ ὀνομάζωμεν κάποιον μαρὸν, εἶναι μέσον τοῦ προφυλάσσει ἀπὸ τὴν ἐχθράν. Ἐνῶ τὸ νὰ διατάσσῃ

νά συμφιλιωθώμεν, εἶναι μέσον θεραπευτικόν τῶν νοσημάτων που προήλθον μετὰ τὴν ἔχθραν. Καὶ προσέειπε πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἔπειτα, ἐπὶ τὴν πρώτην περίπτωσιν ἠπειλήσε μὲ τιμωρίαν εἰς τὴν γέννησιν, ἐνῶ ἐδῶ δὲν δέχεται τὸ δῶρον πρὸ τῆς συμφιλίωσης ἀποδεικνύων ὅτι εἶναι πολὺ ὀφεισμένος, καὶ διὰ μέσου θλῶν αὐτῶν ἀφαιρῶν καὶ τὴν ρίζαν καὶ τὸν καρπὸν τοῦ πάθους. Καὶ κατὰ πρόωτον μὲν λέγει· Νὰ μὴ ὀργίζεσθαι.¹⁰⁶ ἔπειτα δὲ· Νὰ μὴ ὑβρίζῃς τὸν συνάνθρωπόν σου.¹⁰⁷ Ὡς Δὲ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ συντελεῖ εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ ἄλλου. Δηλαδή, ἀπὸ τῆς ἔχθρας γεννᾶται ἡ ὑβρις, καὶ ἀπὸ τῆς ὑβρις ἡ ἔχθρα. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ἀλλ' ὅτε μὲν τὴν ρίζαν, ἀλλ' ὅτε δὲ τὸν καρπὸν θεραπεύει, ἐμποδίζων μὲν κατ' ἀρχάς νὰ φυτρώσῃ τὸ κακόν, ἀν' ὅμως θλαστήσῃ καὶ φέρῃ καρπὸν τοιηρόν, κατακαίει περὶ σσότερον αὐτὸν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς.

Ἐξ ἄλλου, δι' αὐτὸ ἀν καὶ ἀνέφερε τὸ κοινὸν δικαστήριον καὶ τὸ συνέδριον καὶ τὴν γέννησιν καὶ ὠμολογίαν διὰ τὴν θυσίαν, που προσφέρεται πρὸς αὐτόν, προσθέτει, πάλιν καὶ ἄλλα, ὁμολῶν ὡς ἐξῆς· «Δείξε τὴν συμφιλίωσίν σου διὰ τῆς πρὸς τὸν ἀντίδίκόν σου, ἔφ' ὅσον εἶσαι μαζί του εἰς τὸν δρόμον πρὸς τὸ δικαστήριον»¹⁰⁸ Διὰ τὴν λέγεις· Τι νὰ κάνω, λοιπόν, ἀν ἀδικούμαι, Τι ἀν διακαπάζονται τὰ ἀγαθὰ μου καὶ σπύρμα εἰς τὸ δικαστήριον, Ὡς Ἀφῆρσε καὶ αὐτὴν τὴν ἀφορμὴν καὶ τὴν πρόφασιν. Διότι διατάσσει, οὕτως καὶ ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς νὰ μὴ διατηρῇς τὴν ἔχθραν. Ἐν συνεχείᾳ, ἐπειδὴ ἡ ἀντιλογία ἦτο μεγάλη, συμβουλεύει, μὲ θάσιν τὰ παρόντα πράγματα· τὰ ὅποια συνήθως συγκρατοῦν περισσότερο τοὺς μὴ ἔχοντας πνευματικὴν καλλιέργειαν, ἀπὸ ὅσων τοὺς συγκρατοῦν τὰ μέλλοντα καὶ ἀγαθὰ.

Διὰ τὴν ὑποστηρίζεις, λέγει, ὅτι εἶναι π ὁ δυνατός καὶ μὲ ἀδικεῖ. Ἀσφαλῶς, θὰ σὲ ἀδικήσῃ περισσότερο, ἐάν δὲν συμφιλιωθῇς μαζί του καὶ ἀναγκασθῇς νὰ προσέλθῃς εἰς τὸ δικαστήριον. Διότι, ἐάν συμφιλιωθῇς, ἀφοῦ χάσῃς μερικὰ χρήματα, θὰ διατηρήσῃς τὴν ἐλευθερίαν

106. Παρ. Ματθ. 5. 22

107. Παρ. Ματθ. 5. 22

108. Ματθ. 5. 25.

σου, ἐάν ὁμως, καταδικασθῇς ἀπὸ τὸ δικαστήριον, καὶ θὰ φυλακισθῇς καὶ θὰ πληρώσῃς τὴν μεγαλυτέραν ποινήν. Ἐάν δὲ ἀποφύγῃς τὴν δικαστικὴν μάχην, τότε θὰ καρπωθῇς δύο καλὰ δηλαδή, καὶ δὲν θὰ πάθῃς τίποτε τὸ δυσάρεστον, καὶ θὰ ἀνικήῃς ἐσένα τὸ κατόρθωμα πλέον καὶ ὅχι εἰς τὴν διὰν ἐκείνου. Ἐάν ὁμως, δὲν θέλῃς νὰ ὑπακούῃς εἰς τὰ λεγόμενα, τότε δὲν ἀδικεῖς τόσο ἐκεῖνον, ὅσον ἀδικεῖς τὸν ἑαυτὸν σου.

Κυτταξέ, λοιπόν, μὲ ποῖαν τρόπον ἐνθαρρύνει αὐτόν ἐν προκειμένῳ. 28. 1. 2. Αφοῦ, δηλαδή, εἶπεν· «Δείξε συμφιλίωσίν σου διὰ τῆς πρὸς τὸν ἀντίδίκόν σου» προσέθεσε· «ῥήγορα». Μὰ, δὲν ἠρκέσθη μόνον εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ ἐξήγησεν ἄλλην ἐπιταγήν, αὐτῆς τῆς ταχύτητος, ὅταν εἶπεν· «Ἐφ' ὅσον εἶσαι μαζί του εἰς τὸν δρόμον πρὸς τὸ δικαστήριον», προτρέπων καὶ ἐνθαρρύνων αὐτόν διὰ μέσου τούτου μὲ μεγάλην θερμῇ. Διότι, τίποτε δὲν ἀνατρέπει τόσο τὴν ζωὴν μας, ὅσον ἡ ἀντιλογία καὶ ἡ θρασύτης περὶ τὴν ἐκτέλεισιν τῶν ἀνασθῶν ἔργων. Πραγματικὰ αὐτὸ πολλὰς φορὰς μᾶς ἔκανε νὰ ἀπολέσωμεν τὰ πάντα.

Ὅπως λοιπόν, λέγει καὶ ὁ Παῦλος Προτὶ νὰ δώσῃς ὁ ἕλεος πρὸς τὴν ἔχθραν¹⁰⁹, καὶ παραπαύω ὁ ἕλεος ὁ Χριστὸς Προτὶ νὰ προσφερῇς ἡ θυσία, νὰ συμφιλιωθῇς.¹¹⁰ Ὡς εἶπεν καὶ ἐδῶ λέγει· «ῥήγορα ἔφ' ὅσον εἶσαι μαζί του εἰς τὸν δρόμον πρὸς τὸ δικαστήριον» προτὶ νὰ φθάσῃς εἰς τὴν εἰσόδον τοῦ δικαστηρίου, προτὶ νὰ παρουσιάσῃς εἰς τὸ εἶμα των δικαστῶν καὶ εὐρεθῇς πλέον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ δικαστοῦ. Διότι, προτὶ νὰ φθάσῃς εἰς τὴν εἰσόδον, εἶσαι κύριος των πάντων. Ὅταν ὁμως, περάσῃς τὰ προθύρα ἐκεῖνα τότε δὲν θὰ ἡμπορέσῃς νὰ τακτοποιήσῃς τὸν ἑαυτὸν σου ὅπως θέλεις, ὅσον πολλοὶ καὶ ἐν προσπαθείᾳ, διότι θὰ εὐρεθῇς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν ἄλλου.

Τι σημαίνει, ὁμως, τὸ ῥῆμα «ἐννοεῖν». Ἡ σημαίνει νὰ δεχέσῃς μᾶλλον νὰ ἀδικήσῃς, ἢ νὰ δικασθῇς ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν, ὡς νὰ κατέχῃς τὴν θέσιν τοῦ ἀντιδίκου σου. Διὰ τὴν ἀδικήσῃς παράσχυρμος ἀπὸ τὴν φιλα-

109. Παρ. Κορ. 4. 26.

110. Παρ. Ματθ. 5. 23-24.

111. Παρ. Ματθ. 5. 25.

τ' αὐν, Ἐλλά νά λάβῃς τὴν ἀπόφασίν σου ὡς νὰ σκέπτεσαι διὰ κάποιον ξένην ὑπόθεσιν. Ἐάν, ὅμως, αὐτὸ εἶναι μεγάλο, νὰ μὴ καταταχῇς, διότι δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀνέφερεν ἔλας ἐκείνους τοὺς μακαρισμούς, ὅστε, ἀφοῦ προλεάκη καὶ προτοίμασθ' τὴν ψυχὴν τοῦ ἀκροατοῦ, νὰ τὴν καταστήσῃ καταλληλότεραν διὰ τὴν παραδοχὴν ὁλοκληροῦ τῆς νομοθεσίας αὐτῆς.

Ἄλλοι, πάλιν ὑποστηρίζουν ὅτι ἐδῶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἀντιδικοῦ υπονοεῖ τὸν δ' ἀδελφόν καὶ μᾶς προτρέπει νὰ μὴ ἔχωμεν τίποτε ἀπὸ τὰ ἱδικά του. Ὅτι αὐτὸ σημαίνει τὸ νὰ εἰμῶθα ἐδνοῖκοι πρὸς αὐτόν, ἐπεὶ δὴ δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ αὐτοῦ, μετὰ τὸν θάνατόν, καὶ μᾶς περιμένει ἡ ἀναπόφευκτος κόλασις. Ἐγὼ, ὅμως νομίζω ὅτι ὁμιλεῖ δ' αὐτοὺς ἐπ' ἡμεῖς, δικαστὰς Δ καὶ τὸν ἄρμον πού ὡδεγεῖ πρὸς τὸ δικαστήριον καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φυλακὴν. Ὅτι, ἀφοῦ σινεθώλευσε μὲ θάσιν τὰ ὑψηλότερα καὶ τὰ μελλοντικά, ἤδη ἐκφοβίξε, καὶ μὲ θάσιν τὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς. Πράγμα το ὅποιον κἄν καὶ ὁ Παῦλος, συμφοιτῶν τὸν ἀκροατὴν καὶ μὲ τὰ μελλόντα καὶ μὲ τὰ παρόντα. Ὅπως ὅταν ἀποτρέπῃ ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ ὑποδεκνῇ τὸν ἀρχόντα ὠπλισμένον ὁμῶς ὡς ἐξῆς: «Ἐάν, ὅμως, κάνης τὸ κακόν, τότε νὰ φοβῇσαι, διότι δὲ φέρε τὸ μαχαίρι, χωρὶς λόγον, ἀλλὰ δ' ὅτι εἶναι ὄργανον τοῦ Θεοῦ»¹¹². Καὶ πάλιν, ὅταν τὸν προτρέπῃ νὰ ὑποτάσσεται, δὲν, ἐπικαλεῖται μόνον τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπειλὴν καὶ τὴν κηδεμονίαν τοῦ ἀρχόντος: «Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποτασσέσθε ὅν, μόνον ἔνεκα τῆς ὀργῆς, ἀλλὰ καὶ δ' αὐτοῦς συνεθήσεως»¹¹³.

ΕΒέβαια, ὅπως εἶπα παραπάνω, αὐτὰ συνερίζουν μᾶλλον τοὺς ἀλλοτέρους πεισματὶκούς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι πειθόντα ἀπὸ ὅσα φαίνονται καὶ δασι εἶναι χεραπιστά. Διὸ καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἀνέφερε μόνον τὴν γενναίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ δικαστήριον καὶ τὴν αὐλήν, καὶ τὴν φυλακὴν καὶ τὴν δαμν. ταλαιπωρίαν ἐκεῖ. ~~Ἐάν~~ διὰ τὴν ἀφανίσιν μὲ ἐλα αὐτὰ τὴν ρίζαν τοῦ κακοῦ. Πράγματι καὶ ἐκεῖνος πού δὲν ὄφρ ζεταὶ δὲν ὡδεγείται εἰς τὸ δ.

¹¹² Ρωμ. 13, 4.
¹¹³ Ρωμ. 13, 5.

καστήριον καὶ δὲν ἐπεκτείνει τὴν ἐχθρόν, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ φονεύσῃ ποτέ, "Ὡστε, ἀπὸ αὐτὰ εἶναι φανερόν, ὅτι εἰς τὸ συμφέρον τοῦ πλησίον μας ἐμπερ κλειεταὶ καὶ τὸ ἱδικόν μας συμφέρον. Διότι, ὅποιος εὐνοεῖ τὸν ἀντιδικόν του, θὰ ὠφελήσῃ πολὺ περισσότερον τὸν ἑαυτὸν του, ἀφοῦ θὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰ δικαστήρια καὶ τὰς φυλακάς καὶ ἀπὸ τὴν ἐκεῖ ταλαιπωρίαν.

Ἀς συμμορφώμεθα, λοιπόν, πρὸς τὰ λεγόμενα χωρὶς ἀντιρρήσεις καὶ φιλονικίας, δεδωμένου ὅτι αἱ εἰρηλαα αὐταὶ περ κλειοῦν, μέσα τῶν τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν ὠφέλειαν καὶ προτοῦ νὰ δοθῶν τὰ ἐπαθλα. Ἐάν δὲ εἰς τοὺς πολλοὺς φαίνοντα αὐτὰ δύσκολα καὶ δὲ ἀπαιτοῦν πολλὸν κόπον διὰ τὰς προσαρμογὰς τοῦ Β' ἀκέρου, ὅτι κἄνεις αὐτὰ δ' αὐτὸν Χριστὸν καὶ τότε τὸ λυπηρὸν θὰ μετὰβληθῇ εἰς γλυκὺ. Πραγματικὰ, ἐάν, ἔχωμεν εἰς τὸ μισθὸ μας δ' ἀρκῶς αὐτὴν τὴν σκέψιν, δὲν θὰ ἀσθενώμεν κοινῶς θάρος, ἀλλὰ θὰ νοιώσωμεν μεγάλην ἡδονὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Ὅτι ὁ κόπος δὲν θὰ μᾶς φανῇ πλέον κόπος, ἀλλὰ ὅσον, περισσότερον θὰ μεγαλύνῃ, τὸσον γλυκυτέρος καὶ εὐχάριστος θὰ γένηται.

Ὅταν, λοιπόν, ἐξακολουθεῖς νὰ σὲ γοητεύῃ ἡ συνήθεια τῶν κακῶν καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, νὰ ἀντιτάσσῃς εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν σκέψιν, ἡ ὅποια λέγει, ὅτι θὰ λάβωμεν μεγάλην ἀμοιβὴν ἐάν περφρονώσωμεν τὴν προσοκαρὸν ἡδονὴν, ὅ καὶ νὰ εἴπῃς πρὸς τὴν ψυχὴν σου, λυπήσῃς ὀπερβολικὰ, ἐπειδὴ σοῦ στερεῶ τὴν ἡδονὴν.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ χαίρεσαι, ὅτι μὲ τὴν συμπεριφορὰν μου αὕτη, γίνωμαι αἰτία νὰ ἀποκτήσῃς τὸν οὐρανόν. Δὲν τὸ κάνεις διὰ κάποιον ἀνθρώπον, ἀλλὰ διὰ τὸν Θεόν. Συγκρατήσου, λοιπόν, ἐπ' ὀλίγον, καὶ θὰ εἶδῃς πόσον μεγάλο θὰ εἶναι τὸ κέρδος. Δεῖξ' καρτερίαν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, καὶ θὰ ἀποκτήσῃς ἀνέκφραστον παρησσίαν. Ἄν, λοιπόν, μὲ αἰτὸν τὸν τρόπον ὁμιλῶμεν πρὸς αὐτὴν καὶ δὲν σκεπτόμεθα μόνον τὸν κόπον τοῦ ἀπατεῖν ἢ ἀρετῇ, ἀλλὰ σκεπτόμεθα καὶ τὸν στέφανον, ποὺ δίδει αἰτῇ, γρήγορα θὰ ἀπομακρύνωμεν τὴν ψυχὴν μας ἐξ ὁλοκληροῦ ἀπὸ τὴν κακίαν.

Πραγματὶ καὶ, ἐάν ὁ διάβολος, ὅταν παρουσιάζῃ τὸ μὲν εὐχάριστον πρόσκαρον Δ τὸ δὲ ὀδυνηρό, αἰώνιον καταστροφὴν νὰ ὑπερισχῇ καὶ νὰ νικᾷ, ὅταν ἀπὸ ἡμᾶς γίνετα ἡ ἀντίθετος σκέψιν καὶ θεωροῦμεν τὸ μὲν ἐπι-

πλέον πρόσκαιρον, τὸ δὲ εὐχάριστον καὶ ὀφείλιμον αἰώνιον, ποῖαν δικαιολογίαν θὰ ἔχωμεν, ἐὰν δὲν ἀσκῶμεν τὴν ἀρετὴν ὑπερταπάζοντες τὴν ἐνθάρρυνσιν. Διότι μᾶλλον εἶναι ἀρκετὸν τὸ περιεχόμενον τῶν κόπων μας καὶ ἡ θεοφιλὴς πεποιθήσις, ὅτι ὑπομένομεν ὅλα αὐτὰ διὰ τὸν Θεόν. Πραγματικὰ ἐὰν κάποιος πιστεύῃ ὅτι ἀρετὴν ἀσφάλειαν ἔχει δι' ἑαυτὸν τὴν ζωὴν, ὅταν ἔχη ὀφείλει τὴν τοῦ τὸν βασιλέως σκέψιν, εἰς πόσον πλεονεκτικὴν θὲν εἰναι θὰ εὐρίσκηται. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατέστησεν ὀφειλὴν τοῦ τὸν φιλανθρώπου καὶ αἰώνιον Θεόν διὰ τὴν ἐπιτέλειαν καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων κατορθωμάτων.

Συνεπῶς, μὴ μοῦ προβάλλῃς κόπους καὶ ἰδρώτας, διότι οὐ μόνον μὲ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἀλλὰ καὶ με ἄλλων τρόπων κατέστησεν εὐκόλῳ τὴν ἀρετὴν ὁ Θεός, δηλαδὴ, μὲ τὸ νὰ μᾶς παρακολουθῇ παντοῦ καὶ νὰ μᾶς βοηθῇ εἰς κάθε περιστάσει. Καὶ ἐὰν θελήσῃς νὰ δείξῃς μὴ κράν προθυμίαν μόνον, ὅλα ταῦτα ἄλλα θὰ ἀκολουθήσῃ. Δι' αὐτὸ, ἐξ ἄλλου, θέλει νὰ κοπιάσῃς καὶ σὺ ὀλίγον. **222** Διὰ νὰ ἀνήκῃ εἰς ἐσένα ἡ νίκη. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ὁ βασιλεὺς ἐπιθυμεῖ μὲν νὰ παρέρηται ὁ μῖσος τοῦ εἰς τὰ στρατόπεδον καὶ νὰ φαίνεται, ὥστε εἰς αὐτὸν νὰ ἀποδοθῇ τὸ κράτος, ὅν καὶ ὁ ἴδιος κάνει τὰ πάντα, καθ' ὅμοιον τρόπον ἐνεργεῖ καὶ ὁ Θεός εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ ὁ ἀβόλου. Πραγματικὰ, ἕνα πρῶγμα μόνον ἀπαιτεῖται ἀπὸ ἐσένα, νὰ δεῖξῃς γνησίαν ἐχθρὰν πρὸς τὸν ὁ ἀβόλον. Καὶ ἐν τούτῳ ὁ δῶσός σου τὸ στοιχεῖον τότε διεξάγει ὁ ἴδιος ὅλοι τὸν πόλεμον. Καὶ εἴτε σὲ καλεῖ ἡ ὄργη, εἴτε ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, εἴτε ὁποιοδήποτε ἄλλο τυραννικὸν πάθος, ἐρχεται γρήγορα κοντὰ σοί. Ἐὰν εἰς τὴν μόνον ὀφειλόμενον καὶ ἔταμον διὰ τὸν ἀγῶνα αὐτὸν καὶ καθ' ὅσον τὰ πάντα εὐκόλα καὶ σὲ ἀποδεκνύει, πῶς δυνατόν ἀπὸ τὴν φλογα, ὅπως ἀκριβῶς τοὺς παῖδας ἐκεῖνος εἰς τὴν καμίνον τῆς Βαβυλῶνος, διότι καὶ ἐκεῖνος δὲν προσέφεραν τιποτέ τι περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀγάθην, ὁ ἀποδοσὶν τὴν.

Ὡστε διὰ νὰ ἡμπορέσωμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἀποφύγωμεν τὴν ἐκεῖ γέννησιν, ἀφοῦ εἰδὼ κατασκευάσωμεν κάθε ἰσχυρὸν ἀτάκτου ἡδονῆς, ὡς προσπαθῶμεν κάθε ἡμέραν αὐτὰ νὰ θέλωμεν. Ὡς αὐτὰ νὰ φροντίζωμεν καὶ αὐτὰ νὰ πράττωμεν, προσελκυντες τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὴν πρόθεσιν μας νὰ πράττωμεν τὰ ἀγαθὰ,

ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὰς πικρίας μας προσευχάμεν πρὸς αὐτὸν Διότι ἔτσι καὶ τὰ θεωρούμενα ἀφόρητα τώρα θὰ γίνουν εὐκόλα καὶ εὐαφρά καὶ ποθητά. Ἐφ' ὅσον, θέσασα εὐρισκόμεθα μέσα εἰς τὰ πόθη, ὧν μὴ οὐκ εἶναι ὁ δρόμος τῆς ἀρετῆς εἶναι δυσκόλος καὶ ἀνηφορικὸς ἐνῶ ἡ κακία μᾶς φαίνεται ποθητὴ καὶ εὐχάριςτος. Ὡς τὸν ὅμως, ἀπομακρυνθῶμεν ὅλῳ ἀπὸ τὰ πάθη μας, τότε ἡ κακία μᾶς φαίνεται θεληρὰ καὶ ἀπαισία, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ εὐκόλος ἀπλή καὶ ποθητή. ¹⁴ Καὶ αὐτὰ εἶναι διὰ τὸν ἀπὸ τὰ γεγονότα νὰ τὰ ἀντιληφθῶμεν. Ἀκούσε λοιπὸν, πῶς ὁ Παῦλος ἐντρέπεται δι' ἐκεῖνα καὶ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ αὐτῶν, λέγων· «Καὶ τί κέρδος εἶχατε τότε ἀπὸ τὰ ἔργα σας, ὅ αὐτὰ ὅποια τώρα ἐντρέπεσθε,» ¹⁵ Ἐνῶ ὁ αὐτὸν ἀρετὴν λέγει ὅτι καὶ μὰζι μὲ τοὺς κόπους εἶναι εὐαφρά, μὲ τὸ νὰ ὀνομαζῇ τὸν κόπον τῆς θλίψεως «στεινυμῶσι καὶ εὐαφρόν» ¹⁶, «καὶ νὰ χαίρῃ με ὅσα ὑποφέρετε», ¹⁷ νὰ καυχῶται διὰ τὰς θλίψεις τοῦ ¹⁸ καὶ νὰ ὑπερηφανεύεται ἐπειδὴ ἔφερε τὰ σημάδια τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ σῶμά του. ¹⁹

Ὁ Συνεπῶς, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν συνήθειαν αὐτὴν ὡς κανονίζωμεν κάθε ἡμέραν τὴν ζωὴν μας σύμφωνα μὲ ὅσα ἐλέγχθησαν καὶ λησμονούντες τὰ παλαιὰ ὡς προχωροῦμεν πρὸς ἐκεῖνα ποῦ εἶναι ἐμπρός μας καὶ ὡς πρὸς τὸν πρὸς τὸ θεοφιλὲς τῆς ἐπουρανίου κλήσεως μας ²⁰, τὸ ὅποῖον εἶθε νὰ λαθῶμεν ὅλοι μας, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὰ ὅποια ἀνῆκε ἡ βόλα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

114 Πρὸς τὴν γνήσιον τοῦ Ησαΐου

«Τίς δ' ἄρα ἐν ἱερῇ θεοῦ προαφροῖται θήρην ἀτάκτου παρὰ τὸ καὶ ὁρῶντας ἐν αὐτῇ καὶ τρεχόντες τὸ κράτος ἔστιν δ' αἱ ἀκροὶ τῶν αἰώνων, ὡς εἴη δὴ ἔπαιτα πύλας, χαλεπὴ περ ἐξουσία»
δηλαδὴ· «Οἱ θεοὶ ὄρασαν μὲ ἰσχυρὰ καὶ ἀσκήσαντες τὴν ἀρετὴν ὁ δὲ ὁρῶν, τὸ ὅσον πρὸς αὐτὴν εἶναι καὶ ἀσκήσεις μακρὰς, χαλεπὰ καὶ ἀσκήσεις»
Ὁ ὅσον ὅμως φέρεται, εἰς τὴν κορυφὴν, τότε γίνεται εὐκόλος ὅν καὶ ἡ ὁρῶντας «ἔργα καὶ ἡμέρας σὺ 288 εἶ»

115 Ρωμ. 6, 21

116 Β' Κορινθ. 4, 17

117 Κολακ. 1, 24

118 Ρωμ. 5, 5

119 Γαλ. 6, 17

120 Εφ. 4, 13, 14

ΟΜΙΛΙΑ Ζ
(Ματθ ε, 27-37)

*** «Ἦκουσατε βτ. ἑλέχθη εἰς τοὺς ἀρχαίους· Ἡ μὴ μοιχείσῃς. Ἀλλ' ἐγὼ σὰς λένω ὅτ' καθένας ποίεθ' ὅτι ἐπεὶ γυναικὰ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς ἀμαρτίαν ἤδη διέπραξε τὴν μοιχείαν μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ»

Ἀφοῦ λοιπὸν ὠλοκλήρωσε τὴν πρώτην ἐντολὴν καὶ τῆς ἐδῶκε περ ἐχόμενον ποῦ ἐφθάνε τὴν ὡμίαν φιλοσοφίαν ἀκολοῦθόν πλέον τῆς πειρᾶν προχωρεῖ εἰς τὴν δευτέραν, Βυμφορφορμῶν εἰς τὸ σημεῖον αὐτοῦ πρὸς τὸν νόμον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Καὶ ὅμως, δὲν εἶναι δευτέρα αὐτῇ ἡ ἐντολή, ἀλλὰ τρίτη, διότι δὲν εἶναι πρώτη τὸ «οὐ φονεύσεις», ἀλλὰ τὸ «Κύριος ὁ Θεός σου ἓνας εἶναι»¹. Δι' αὐτὸ ἀξίζει νὰ ἐρευνήσωμεν διὰ τί δὲν ἤρχισεν ἀπὸ αὐτῆς τὴν ἐντολὴν.

Διὰ ποιὸν λόγον, λοιπὸν; Διότι, ἐάν ἤρχισεν ἀπὸ ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ συμπληρώσῃ καὶ αὐτὴν καὶ νὰ ἀποκαλύπτῃ καὶ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ. Ἀλλὰ δὲν ἦτο καιρὸς ἀκόμη διὰ νὰ διδάξῃ κατὰ παρόμοιον διὰ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ. Ἐξ ἄλλου, ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνέπτυσε τὴν ἡθικὴν τοῦ διδάσκοντος, ἐπεὶ ἤθελε κατὰ πρόωτον νὰ πείσῃ τοὺς ἀκροατὰς τοῦ ὅτι εἶναι ὁ Θεὸς μετὰ τὴν αὐτὴν καὶ τὰ θαύματά τοῦ. Διὸ ἐάν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, προτοῦ νὰ διδάξῃ καὶ νὰ θαυματουργήσῃ ἔλεγεν· Ἦκούσατε ὅτι, ἑλέχθη εἰς τοὺς ἀρχαίους· Ἐγὼ εἶπα, Κύριος ὁ Θεός σου καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεός· ἕκτος ἀπὸ ἐμένα ἢ ἐγὼ ὅμως, σὰς λέγω νὰ προσκυνῆτε καὶ ἐμένα ὅπως ἐκείνους τότε τοὺς ἔκανε νὰ τὸν βλέπουν ὅλοι ὡς τρεῖς.

1. Ματθ 5, 21-28.
2. Δευτερ. 6, 4.

λόγῳ. Πραγματικὰ ἐφ' ὅσον καὶ μετὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ καὶ τὰ τόσα θαύματα, μολοντοὶ ἀκόμη δὲν τὸ ἔλεγε καθαρὰ αὐτό, τὸν ἀνὸμαζαι δομονισμένον³ ἐπὶ προτοῦ νὰ γίνουν ὅλα αὐτά, ἐπεχείρει νὰ λογιώσῃ κατὰ τέτοιο, τὸ δὲν θὰ ἔλεγον· Τί δὲν θὰ ἐσκέπτοτο, Ἐγὼ μὲ τὸ νὰ διαφυλάξῃ διὰ τὴν κατάλληλον στιγμήν τὴν σχετικὴν μὲ τὸ θέμα αὐτὸ διδασκαλίαν ἔκανε ἐμπρόσδεκτον τὸ δόγμα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀκριβῶς, τῶρα μὲν παρέλεγε τὸ ζήτημα αὐτό, ἀφοῦ δὲ μὲ τὰ θαύματά τοῦ ἰδὼ καὶ τὴν ἀρίστην διδασκαλίαν τοῦ προετοίμασεν αὐτὸ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, ὥστε τὸ ἀπεκάλυψε καὶ διὰ τῶν λόγων τοῦ. Τῶρα, λοιπὸν, μὲ τὴν πραγματικότητα τῶν θαυμάτων καὶ τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας τοῦ ἀνοίγει, σιγά σιγά καὶ ἤρεμα τὸν ὅρον πρὸς τὴν ἀποκαλύψιν τῆς θεότητος τοῦ. Διὸ τὸ γεγονός ἐστὶ ἐνομοθέτει τὰς ἐντολάς αὐτὰς μὲ ἀπόλυτοι ἐξουσίαι καὶ τὰς συνεπλήρωει, ὡδὴν τὸν προσεχτικὸν καὶ συνετὸν ἀκροατὴν ὁλοκλήρως κατ' ὅλον πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ δόγματός αὐτοῦ ἔδοξεν ἐκπληξῆναι λέγει· ὁ Εὐαγγελιστὴς διότι δὲν τοὺς ἐδίδασκεν ὅπως οἱ γραμματεῖς⁴. Πραγματὶ καὶ ἀφοῦ ἤρχισεν ἀπὸ τὰ γενικώτερα πᾶσι μας, ἐννοῶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν (διότι αὐτὰ πρό πάντων ἀσκοῦν τὴν μεγαλύτεραν τιμωρίαν ἐπάνω μας καὶ εἶναι φυσικώτερα ἀπὸ τὰ ἄλλα), μὲ μεγάλην ἐξουσίαν καὶ δόξιν ἤρμωσε εἰς νομοθέτην, διώρθωσε τοὺς σχετικούς πρὸς αὐτὰς νόμους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τοὺς διετύπωσε μὲ κάθε ἀκρίβειαν.

Δὲν εἶπεν θεόβα, μόνον ὅτι τιμωρεῖται ὁ μοιχὸς, ἀλλ' ὅτι, ἔκανε διὰ τὸν φονέα, ~~22-23~~ τοῦ ὅν κένε καὶ εἰς τὴν προκειμένην περιπτώσει, δηλαδὴ τιμωρεῖ καὶ τὸ ἀκόλαστον θλέμμα, διὰ νὰ ἀντιληφθῇ εἰς τὴν συνιστάται ἡ ὑπεροχὴ ἐναντὶ τῶν γραμματέων⁵. Διὸ αὐτὸ λέγει· «Καθένας ποῦ βλέπει γυναῖκα διὰ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς ἀμαρτίαν ἤδη δ' ἐπραξε τὴν μοιχείαν μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ»⁶ δηλαδὴ, ὅποιος ἔχει ὡς ἔργον τοῦ νὰ περιεργάζετο τὰ ὥραία σώματα νὰ κινηγῇ τὰ ὥραία

3. Πρὸς 8, 53 καὶ 10, 20.
4. Ματθ 7, 29.
5. Ματθ 5, 28.

πρόσωπα, να τρέφει την ψυχήν του, με το να βλέπει και να προσηλώνει τα μάτια του εις ώραιας μορφάς. Ὅτι δὲν ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς διὰ νὰ ἀπαλλάξη τὸ σῶμα μόνον ἀπὸ τὰ πονηρὰ ἔργα, ἀλλὰ, πρὶν ἀπὸ ἐκεῖνο, νὰ καθαρῇ τὴν ψυχήν. Ἐπεὶ δὴ ὁμῶς, εἰς τὴν καρδίαν μας δεχόμεθα τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δι' αὐτὴν αὐτὴν καθαρῶς, πρῶτα.

Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν, ἄπορεῖ κάποιος Β' νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν, Κυριῶς, ἔάν τὸ θελήσωμεν, εἶναι δυνατόν καὶ αὐτὴ νὰ νεκρωθῇ καὶ νὰ παραμείνῃ ἀνενέργητος. Ἐξ ἄλλου ἐδῶ δὲν καταργεῖ ἀπλῶς τὴν ἐπιθυμίαν ἐν γένει ἀλλὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ γεννηθῆναι ἀπὸ τὴν παρατήρησιν. Ὅτι, ἐκεῖνος, ποῦ ἐπιδιώκει νὰ παρατηρῇ τὰ ὠραῖα πρόσωπα, αὐτὸς πρὸ πάντων ἀνάπτει τὴν κάμινον τοῦ πάθους καὶ καθ' ὅτ' τὴν ψυχὴν τοῦ αἰχμάλωτον καὶ προχωρεῖ γρήγορα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως Δ'. αὐτὸ, λοιπὸν, δὲν εἶπεν Ὅποιος ἐπιθυμῇ διὰ νὰ μὴ χεῖσθαι, ἀλλὰ «Καθένας πού θελεῖ γυναῖκα διὰ νὰ τὴν ἐπιθυμῇ πρὸς ἁμαρτίαν». Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὁργὴν ἔθεσε καὶ κάποιον περιορισμόν, ὅταν εἶπεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὀργίζεται κανεὶς χωρὶς λόγον καὶ αἰτίαν, ἐνῶ ἐδῶ δὲν κανεὶ τὸ ἴδιον, Ὁ ἀλλὰ καὶ τὴν ὁργὴν τὴν ἐπιθυμίαν ἐξ ολοκλήρου. Μολοντόν καὶ τὰ δύο εἶναι ἐμφαντα καὶ ἐπιωφελεῖς ὑπάρχουσι μέσα μας ἀμφοτέρω, δηλαδὴ καὶ ἡ ὁργὴ καὶ ἡ ἐπιθυμία. Ἡ μὲν πρῶτη δ' ἂν νὰ τιμωρῶμεν τοὺς πονηροὺς καὶ νὰ συνετιζώμεν τοὺς παρεκτρέπομένους, ἡ δὲ δευτέρα διὰ νὰ ἀποκτῶμεν τέκνα καὶ νὰ διακονῶμεν τὸ ἀνθρώπινον γένος μετὰ τὴν διαδοχὴν τῶν γενεῶν.

Ἀλλὰ δ' αὖ ποῖον λόγον δὲν ἔθεσε κάποιον περιορισμόν εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἐπιθυμίας. Ἐὰν προσέξῃς θὰ ἴδῃς ὅτι καὶ ἐδῶ ὑπάρχει μέγιστος περιορισμός. Διότι δὲν εἶπεν ἀπλῶς Ὅποιος ἐπιθυμῇ, Ὁ ἔπε δὲ εἶναι δυνατόν καὶ εἰς τὰ ὅρη νὰ εὐρίσκεται κάποιος καὶ ἐν τούτοις νὰ τὸν κατέχη ἡ ἐπιθυμία, ἀλλὰ εἶπεν «Καθένας ποῦ θὰ κυττάξῃ γυναῖκα διὰ νὰ τὴν ἐπιθυμῇ πρὸς ἁμαρτίαν» δηλαδὴ, ἐκεῖνος ποῦ προκαλεῖ τὴν ἐπιθυμίαν εἰς τοὺς ἐαυτὸν του, ποῦ χωρὶς νὰ τὸν ὑποχρεώσῃ κανένας, εἰσάγει μέσα του τὸ θηρίον ἐνῶ ἡ σκέψις τοῦ ἁγίου ἤρεμος. Αὐτὸ θέσθαι δὲν γίνεται ἐκ φύσεως, ἀλλὰ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἡθικῆς ραθυμίας. Αὐτὸ καὶ ἡ Πα-

λαὶά Διαθήκη διορθῶνε ἀπὸ παλαιά, ὅταν λέγῃ «Μὴ ἐξετάξῃς τὴν ξένην ὁμορφάνην»⁶

Ἐπειτα διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανένας Ὅτι συμβαίνει, λοιπὸν, ἔάν ἐγὼ κυττάξω, χωρὶς νὰ μὴ κυριεύῃ ἡ ἐπιθυμία. Γνωρεῖ τὴν παρατήρησιν, διὰ νὰ μὴ καταλήξῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν βασανόμενος εἰς τὴν ἀφοσίαν σου αὐτὴν. Τί λοιπὸν, ἔάν λέγει κάποιος, Ἐἶδον καὶ ἐπιθυμῶ καὶ δὲν πράξω τίποτε τὸ πονηρὸν. Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν συγκатаλένεσαι εἰς τοὺς μοιχοὺς. Ἀπεφάνθη ὁ νομοθέτης καὶ δὲν πρέπει πλεον νὰ ἔχωμεν ἀντιρρήσεις. Ὅτι, ἔάν παρατήρησιν μίαν φοράν ἢ δύο ἢ τρεῖς μετὰ πονηρὰν διαθέσιν, πῶς νὰ ἡμπορέσῃ νὰ συγκρατηθῇ. Ἐάν, ὅμως, τὸ κἀνὴς συνεχῶς αὐτὸ καὶ ἀνάπτῃ τὴν κάμινον θὰ ὑποκυνῇς ὁπωσδήποτε δὲ ὅτι δὲν ὠρίσκεσαι, ἔξω τῆς ἀνθρώπινος φύσεως. Πραγματικῶς καὶ, ὅπως ἡμεῖς, ὅταν ἴδωμεν ἕνα παιδί νὰ κρατῇ μαχαίρην⁷ καὶ δὲν τὸ ἴδωμεν νὰ ἔχῃ πληγωθῇ ἐν τούτοις τὸ ἐπιπλήττομεν καὶ τοῦ ἀπαγορεύομεν νὰ τὸ ξαναπιάσῃ, καθ' ὁμοίον τρόπον καὶ ὁ Θεὸς ἀπαγορεύει τὴν ἀκολαστον παρατήρησιν πρὸ τῆς πράξεως, διὰ νὰ μὴ κατελήξῃ καὶ εἰς τὴν πράξιν. Διότι, ὅποιος ἀνάψει μίαν φοράν τὴν φλόγα καὶ ὅταν ἀποσπᾷς ἡ γυναῖκα ποῦ ἐγένετο ἀντικείμενον παρατήρησεως, πλάθει συνεχῶς μετὰ τὴν φατασίαν τοῦ εἰκόνας αἰσχυρῶν πραγμάτων καὶ ἀπὸ αὐτῆς συνηθῶς προχωρεῖ εἰς τὸ ἔργον. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χρὶστος ἀπαγορεύει καὶ τὴν νοερὰν ἐκπαθῆν.

Τί θὰ εἶπουν ὅμως, ἐκεῖνοι ποῦ ἔχουν συνήκους τὰς παρθένας, Ἀσφαλῶς συμφωνοῦν μετὰ τοῦ νόμον αὐτοῦ εἶναι ὑπερῷον ἀναριθμητῶν μοιχεύων, ἔπε δὴ κάθε ἡμέραν παρατηροῦν αὐτὰς μετὰ πονηρὰν ἐπιθυμίαν. Β' Δι' αὐτὸ καὶ ὁ μοιχάριος Ἰωβ ἔθεσεν ἐξ ἀρχῆς τὸν νόμον αὐτόν⁸ ἀπομακρύνων ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τὴν παρατήρησιν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἐαυτοῦ του. Διότι ὁ ἀγὼν εἶναι μεγαλύτερος μετὰ τὴν παρατήρησιν, ἔάν δὲν ἀπολαύσῃς τὴν ἐρωμένην. Καὶ δὲν δοκιμάζομεν τόσην ἡβοντὴν ἀπὸ τὸ κύτταγμα ὅσην ζῆμικαν ὑφιστάμεθα μετὰ τὴν ἀλλοτρίαν τῆς ἐπιθυμίας, μετὰ τὸ νὰ λυχνροποιώμεν τὸν ἀνταγωνιστὴν, μετὰ τὸ νὰ προσφερωμέν ἀνεῖν εἰς τὸν διάβολον

6. Σαμ. Σαμ. β', β'.
7. Ἠερ. 31, 4.

χωρίς να είμεθα εις θέαν να τὸν ἀποκρούωμεν. ὅταν τοῦ ἐπιτρέπωμεν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ δόσος τῆς ψυχῆς μας καὶ τοῦ παρσχωρούμεν τὸ μυαλό μας. Δι' αὐτὸ λέγει ὁ Νάμῃ μο γεύσης με τὰ μάτια καὶ τότε δὲν θὰ μοιχεύσῃς καὶ με τὸν νοῦν σου. Διότ, ἐάν δὲν ἤθελε νὰ εἴπῃ αὐτό, θὰ ἔλεγε· Ὅποιος θέλει, γυναῖκα ἐν γένει. Τώρα ὅμως δὲν εἶπεν αὐτό, ἀλλὰ «Κοθενὸς τοῦ βλέπει, διὰ νὰ ἐπιθυμήσῃ, δηλαδὴ αὐτὸς ποὺ βλέπει, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὰ μάτια τοῦ».

Βεβαίως ὁ Θεὸς δὲν σοῦ ἐδημιούργησε τὰ μάτια, διὰ νὰ προκαλῇς διὰ μέσου αὐτῶν τὴν μοιχεύσιν. Ἀλλὰ διὰ νὰ θαυμάζῃς τὸν δημιουργόν. παρατηροῦν τὰ δημιουργήματά του. Διότι ὅπως εἶναι δυνατόν νὰ ὀργίζεσαι χωρὶς λόγον. Ὡς εἶναι δυνατόν νὰ παρατηρῇς ἀπίστω, ἔτσι τὸ κάνει αὐτὸ με πονηράν ἐπιθυμίαν. Ἐάν ὅμως, θελῇς νὰ βλέπῃς καὶ νὰ εὐχαριστήσῃς, κυττάξῃς τὴν γυναῖκα σου καὶ αὐτὴν νὰ ἐπιθυμῇς συνεχῶς. Αὐτὸ δὲν σοῦ τὸ ἀπαγορεύει κανένας νόμος. Ὅταν, ὅμως, σκοπεύῃς νὰ περιεργάζεσαι τὰ ἕνα καλῶν τότε καὶ τὴν αὐτοῦν σου ἀδελφὴν, ἐπειδὴ στρέφεις ἀλλοῦ τὰ μάτια σου καὶ ἐκείνην ποὺ ἐκύτταξες ἀδελφὴν, ἐπεὶ δὴ τὴν ἠγγίσεις παρανόμως, διότι, καὶ ἐάν δὲν ἠγγίσεις με τὸ χερὶ σου, τὴν ἐψηλάφησες με τὰ μάτια σου. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ πράξις αὐτὴ θεωρεῖται μοιχεύει καὶ δὲν προκαλεῖ μικρὰ τιμωρίαν πρὸ τῆς τελικῆς κολάσεως. Ἐπραγματικά, ὅταν τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀνθρώπου γεμίξῃ ἀπὸ φόβου καὶ ταραχῇ καὶ μενάλῃ εἶναι ἡ ζάλη, θάραξ καὶ ἡ λύπη καὶ δὲν θὰ εὐρυσκεταί εἰς καθόλου καλλιτέραν κατάστασιν ἀπὸ τοὺς αἰγμάλωτους καὶ τοὺς φυλακισμένους ὅποιοι πάθῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Καὶ πολλὰς φορές ἔκρινεν τοῦ ἔρωτος τὸ θέλος ἐφυγεν ἀλλὰ ἐὺ ἐπλήρωσεν σοβαρὰ τὸν ἑαυτὸν σου ἐπειδὴ τὴν ἐκύτταξες με ἀκόλαστον βλέμμα.

Ἐπεὶ Καὶ, ὅταν λέγῃς αὐτά, ἀπολλάσσω ἀπὸ τὴν εὐθυμίαν τὰς σεῖνας γυναῖκας. Διότι, ἐάν κάποια γυναῖκα καλοσιζέται καὶ προκαλεῖ τὰ βλέμματα τῶν ἀνδρῶν ποὺ τὴν συναντοῦν καθ' ὁδόν αὐτὴ θὰ τιμωρηθῇ με τὴν αὐστηροτέραν τιμωρίαν. ἔστω καὶ ἂν δὲν πληγώσῃ αὐτὸν ποὺ συνήντησεν διότι ἀνέμειξε τὸ δηλητήριον καὶ κατεσκευάσεν τὸ κώνειον. ἔστω καὶ ἐάν δὲν προσέφερε τὸ πατήρι. Ἡ μάλλον προσέφερε τὸ πατήρι. ἔστω καὶ ἂν δὲν εἰρέθῃ κανένας νὰ τὸ πῇ. Διὰ τὸ, λοιπὸν δὲν ἀπαι-

θύνεται καὶ πρὸς αὐτὰς ἀπορεῖ κάποιος. Διότι πάντοτε θέτει κοινὸς τοὺς νόμους καὶ διὰ τὰ δύο φύλα καὶ ὅταν διδῇ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς ἀνδρας μόνον, διότι, ὅταν ὁμιλῇ πρὸς τὴν κεφαλὴν, ἀπευθύνει τὴν ἴδιαν παραίνεσιν καὶ πρὸς τὸ σωμα διόλου κληρον. Ἐπραγματικά, τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα τὴν θεωρεῖ ὡς ἓνα ἂν καὶ εἰς οὐδεμίαν περὶ πτωσιν δὲν χωρίζῃ τὸ γένος.

Ἐάν, ὅμως, θελῇς νὰ ἀκουῇς ἰδιαίτερος τὴν ἐπιπλήξιν ποὺ ἀπευθύνεται πρὸς αὐτάς, ἀκούει τὸν Ἠσαῖαν ποὺ ὁμιλεῖ πρὸς αὐτάς καὶ διακωμωδεῖ τὰ ἐνδύματα τῶν, τὸ βλέμμα τῶν, τὸ θάδσμα τῶν, τοὺς συμπερινοῦντας χιτῶνας, τὰ παίζοντα ἐπὶ κεφαλῇ πόδια τῶν καὶ τοὺς στριφογυρίζοντας προκαλητικῶς τραχήλους. Ἀκούει μοῦ, με αὐτὸν καὶ τὸν μακάριον Παύλον, ὁ ὁποῖος θέτει πολλοὺς νόμους εἰς αὐτάς, ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐνδυμασίαν τῶν τὰ κοσμημάτων τῶν. Ὁ τὸ κτένισμά τῶν τὴν σπατάλην τῶν καὶ καταδικάζει, με σφοδρότητα τὸ γένος αὐτὸ δ' ἔλας τὰς παρομοίας ἐκδηλώσεις τοῦ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Χρὶςτός με καὶ ἀκόλουθα τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἐδήλωσεν, κατὰ τὴν ἀσάφειαν διότι ὅταν λέγῃ· Νὰ ἐξαφανίσῃς καὶ νὰ ἀποκόμῃς ὅτι σὲ σκανδαλίζει. τὸ λέγει, δὲ νὰ δεῖξῃ τὴν ὀργὴν τοῦ πρὸς αὐτάς. Δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσεν· Ἐάν δὲ ὁ δεξιὸς σου ὀφθαλμὸς σκανδαλίζῃ θγάλε τον καὶ πέταξέ τον μακριά σου. Διὰ νὰ μὴ λέγῃς· νὰ κάνω λοιπὸν, ὅταν τὸ σκανδαλὸν προερχεται ἀπὸ κάποιοι συγγενῇ μοι ἢ ἀπὸ κάποιοι γνωστοί μοι. Δι' αὐτὸ ὥρσαν αὐτὰ ὅχι θεῖα ὁμιλίαν δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος μὴ θλασφημῇς διότι, καὶ ἐάν δὲν καταλογίζῃς τὰ κακά εἰς τὴν σάρκα ἀλλὰ εἰς κάθε περὶ πτωσιν εἰς τὴν πονηρίαν δάφνει ἀποδοῖς τὴν κατηγορίαν. Ὡς ὅτι ὁ σὺ δὲν εἶναι ὁ ὀφθαλμὸς ποὺ βλέπει, ἀλλὰ ὁ νοῦς καὶ ἡ σκέψις. Πραγματικά, πολλὰς φορές, ὅταν ἔχωμεν στρέψῃ πρὸς ἄλλην κατευθυνσὶν τὴν προσοχήν μας, τὰ μὲν ἂν μας δὲν βλέπουν τοὺς παρόντας. Συνεπῶς δὲν δύνει εἰς τὰ μάτια μας τὸ καθολικὸν κέντρον τῆς ἐνεργείας.

Α. Πρὸς 18.

Β. Πρὸς Α. 1 καὶ 2 5-10.

10. Πρὸς Ματθ. 23-24.

11. Ματθ. 5-20.

μας. Ἐπίσης, ἐάν ὠμίλει διὰ τὰ μέλη τοῦ σώματος, δὲν θὰ ἀνέφερε τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν οὔτε τὸν δεξιὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο. Διότι, ὁποῖος σκανδαλίζεται ἀπὸ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν εἶναι φανερόν δι' ὅτι τὴν ἰδίαν καὶ ἀπὸ τὸ ἀρ. στερόν.

Τότε διατί ἀνέφερε τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν καὶ ἐν συνεχεῖα προσέθεσε καὶ τὴν δεξιὰν γέφυρα, ὅτι διὰ τὴν ἀντιληφθεῖς ὅτι δὲν κάνει λόγον διὰ τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀλλὰ διὰ τὰ πολὺ φιλικὰ μὲν πρόσωπα. Ἐπειδὴ, λέγει, ἀγαπᾷς κάποιον τόσο πολὺ, ὥστε νὰ τὸν θεωρῇς σὺν τὸν δεξιὸν σου ὀφθαλμὸν, ἢ τὸν θεωρῇς τόσο χρησίμων, ὥστε νὰ τὸν τοποθετῇς εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, μὲ τὸ δεξιὸν σου χεῖρ καὶ σὺ προξενεῖς ψυχικὴν ζημίαν, καὶ αὐτοὺς νὰ τοὺς ἀποκόπῃς ἀπὸ κοντά σου. Καὶ κυττάξτε τὴν ἐμφασίν τῶν λεγομένων. Δὲν εἶπεν Ἄποστολος, ἀλλὰ διὰ τὴν τὸν καθολικὸν χωρισμὸν, «Βγάλε τον», λέγει «καὶ πέταξέ τον μακριὰ σου» ¹³ Ἐν συνεχείᾳ, ἐπεὶ δὲ ἀπότομα ἔδωκε τὴν ἐντολήν, δεικνύει καὶ τὸ κέρδος καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρᾶς, δηλαδὴ καὶ ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀπὸ τῶν κακῶν, συνεχῶς τὸν μεταφορικὸν τόνον, «διότι σὲ συμφέρει», λέγει, «νὰ χαθῇ ἕνα ἀπὸ τὰ μέλη σου παρὰ νὰ ρυθθῇ ὅλον τὸ σῶμα εἰς τὴν γέενναν» ¹⁴ Ὅταν λοιπὸν οὔτε τὸν ἑαυτὸν τοῦ διασώζει καὶ συγχρόνως καταστρέφει καὶ ἐσσεῖται ποσὸν εἰδους φιλανθρωπία εἶναι τὸ νὰ καταποντίζεσθε καὶ οἱ δύο, ἐνθ' εἶναι δυνατόν νὰ χωρισθοῦν καὶ νὰ σωθῇ ἕστω καὶ ὁ ἕνας. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν λέγει ὁ Παῦλος ὅτι ἐπρωτεύει σὲ νὰ νικήῃ ὁ ἴδιος ἀνάθεμα ¹⁵, Ὅχι διὰ νὰ μὴ κερδίσῃ τίποτε, ἀλλὰ διὰ νὰ σωθοῦν οἱ ἄλλοι. Ἐδῶ ὁμῶς ἡ ζημία γίνεται καὶ εἰς τοὺς δύο. Διὰ τὸ καὶ δὲν εἶπεν «βγάλε τον» μόνον, ἀλλὰ καὶ «πέταξέ τον μακριὰ σου», ὥστε νὰ μὴ τὸν ἐπιστρέφῃς πλεόν. ἐάν ἐξακολουθήσῃ νὰ παραμένῃ ὁ ἴδιος, β. δ. ὅτι εἶται καὶ ἐκεῖνον θὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ μεγαλύτερον ἁμάρτημα καὶ τὸν ἑαυτὸν σου θὰ σώσῃς ἀπὸ τὴν καταστροφὴν.

Διὰ τὴν ἀντιληφθεῖς ὁμῶς καλλίτερα τὸ κέρδος ποὺ περ κλείει ὁ νόμος αὐτός. ἐάν θέλῃς, ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι

ἀναφέρεται καὶ εἰς τὰ μέλη τοῦ σώματος αὐτός ὁ νόμος καὶ ἂς ἐξετάσωμεν καὶ τὴν περιπτώσιν αὐτήν. Εἰάν λοιπὸν, ὑπῆρχε τὸ ἐνδεχόμενον ἐκλογῆς καὶ ἦτο ἀνάγκη ἢ νὰ πείσῃς εἰς κάποιον λάκκον καὶ νὰ χάσῃς ἔξω τὸν ὀφθαλμὸν σου ἢ νὰ σώσῃς τὸ ὑπόλοιπον σῶμα σου, ἀφοῦ τὸν θγάλλῃς, ἄρα γε δὲν θὰ ἐδεχόσουν τὸ δεύτερον; Εἶναι φανερόν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς αὐτό. Διότι αὐτὸ δὲν θὰ προήρχετο ἀπὸ μίσους πρὸς τὸν ὀφθαλμὸν, ἀλλὰ ἀπὸ ἀγάπης πρὸς τὸ ὑπόλοιπον σῶμα. Τὸ ἴδιον λοιπὸν νὰ σκέπτεσθαι καὶ β. α. τοὺς ἄνδρας καὶ διὰ τὰς γυναῖκας. Πραγματ. καὶ ἐάν ἐκεῖνος, ποῦ σὲ θλάττει, μὲ τὴν φιλίαν τοῦ ἑαυτοῦ ἀπορρίπτῃς, ὅταν ἀπουσκοῖ καὶ αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἐσσεῖται θὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν καὶ ὁ ἴδιος θὰ ἀπαλλάγῃ ἀπὸ μετ' αὐτοῦ ἐγκληματός. ἀφοῦ, μαζὶ, μὲ τὰ ἴδια τοῦ κακὰ δὲν θὰ εἴναι ὑπεύθυνος καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν σου καταστροφὴν. Εἰδες πόσῃ προσπάτῃ καὶ πόσῃ φροντίδι περιεκύλει ὁ νόμος αὐτός. Καὶ πόσῃ φιλανθρωπίᾳ ἀποδεικνύει ἡ νομ. ζομένη ἀπὸ τοὺς πολλοὺς σκληρότητες αὐτοῦ.

Ἄς τὰ ἀκούσουν αὐτὰ ὅσοι τρέχουν εἰς τὰ θεάτρα καὶ διαπράττουν καθημερινὰ τὴν μοιχείαν. Διότι, ἐάν ὁ νόμος διατάσσῃ νὰ ἀποκόπῃται ἐκεῖνον ποὺ ἐν νεν ἰ δικὸς μας καὶ μᾶς προξενεῖ ζημίαν. Ὅποιον δὲ καὶ οὐκ ἀνὰ ἑαυτοῦ ἐκείνο, ποῦ χωρὶς νὰ τοὺς ἔχουν ἀκομή καὶ νὰ φίλοι, κάθε ἡμέραν τοὺς προσεκλύουν καὶ ὁμοῦ σὺν τοῖς ἀπείρους ἀφορμὰς καταστροφῆς διὰ τὸν ἑαυτὸν τῶν.

Συνεπῶς, ὅχι μόνον δὲν ἐπιτρέπει νὰ κυττάζωμεν μὲ ἀκόλαστον βλέμμα, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἔδεξε τὴν θάλατταν ποῦ προξενεῖ αὐτῇ τὴν πράξιν, προχωρῶν ἐπεκτείνει τὸν νόμον μὲ τὸ νὰ διατάσσῃ νὰ ἀποκόπῃται καὶ νὰ ριπώμεν καὶ τοὺς μακριὰ τὸ πρόσωπον ποὺ μᾶς σκανδαλίζει. Καὶ αὐτὰ τὰ λέγει ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει θέσει ἀπείρους ἐντολὰς περὶ ἀγάπης, διὰ νὰ ἀντιληφθεῖς ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τὴν προνοήσαντα καὶ ὅτι ἀπὸ ὅλας τὰς πλευρὰς ἐπιζητεῖ τὸ ἴδιόν σου συμφέρον.

«Ἐλέγηθ' ἀκόμη» ¹⁶ Ἐκεῖνος ποῦ θὰ χωρίσῃ τὴν αἰζύναν

¹³ 1Ρωμ. 12: 9, 31.

¹⁴ Ματθ. 2: 30.

¹⁵ 1Ρωμ. 12: 9, 31.

¹⁶ ἢ λόγος αὐτοῦ ἀποτελεῖται π. δ. ἀπὸ τῆς κρατοῦσης, εἰς τὴν γραμματικὴν ἀπὸ τῆς περ. τῆς διὰ τὴν καὶ ἐξελικτικῆς εἰς τὸ Διευκριν. 21: 1 ὅτι ἡ ὁ ἀποφ. ἡμῶν, 20 ὅτι τὸ ἀποφ. αὐτὸ δὲν ἐγκαθίσταται τὸ

τὴν ἐξεδιώκεν ὁ ἄλλος διὰ τὸν, ἂν καὶ ἐξεδιώχθη ἀεὶ ἀπο-
λουθεῖ ἐν ταυτοῖς νὰ παραμένῃ γυναῖκα τοῦ ἐκδιώξαν-
τος.

Ἐν συνεχείᾳ, διὰ τὴν μὴ κάμῃ τὴν γυναῖκα πρὸ αὐ-
θαδῆ ἐπεὶ δὴ ἔρριψεν ὅλον τὸ θάρρος εἰς τὸν ἄνδρα, ὁ
τῆς ἀπέκλεισε καὶ τὰς θύρας ἐκείνου ποῦ μετὰ τὸ δια-
ζυγίον θὰ τῇ ἐδόχετο εἶναι εἶπεν. «Καὶ ἐκεῖνος, ποῦ θὰ
νυμφευθῇ διεξευχμένην, γίνεται μοιχὸς», καὶ ἔτσι τὴν κά-
νε νὰ εἶναι ἐγκρατής, ἔστω καὶ χωρὶς τὴν θέλησιν τῆς,
ἀφοῦ τῆς ἀπαγορεύει νὰ εἰσιέλθῃ πρὸς ὅποιονδήποτε καὶ
δὲν τῆς ἐπιτρέπει νὰ δημιουργῇ ἀφορμὰς μοιχωσύνης.
Διὸς ἡ γυναῖκα, ὅταν μὴ εἶναι ὑποχρεωμένη ἢ νὰ
διατηρῇ τὸν συζυγὸν ποῦ ἐξ ἀρχῆς τῆς ἔτυχεν ἢ, ἂν
ἐκδωχθῇ ἀπὸ τοῦ πῦρ ἐκεῖνο δὲν θὰ ἔγῃ πλεονεκτήματα
ἄλλο καταφυγίον, τότε καὶ χωρὶς νὰ τὴν θέλῃ θὰ ἴσται
κἀκεῖτο νὰ ἀναστῇ τὸν συζυγὸν τῆς ἔαν, ὅμως, δὲν λέ-
γῃ τιποτε εἰς αὐτὴν ἀπὸ αὐτά, μὴ παρανεύσῃ διὰ αὐ-
τὸ δὲ ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι τὸ ἀσθενέστερον φύλον. ἘΔ αὐ-
τὸ ἀφοῦ ἀφῆκεν αὐτὴν, μετὰ τὴν ἀπελθὼν ποῦ διατυπώ-
νουν τὸν ἄνδρα, ὁ ὀρθῶς τὴν ραθυμῶν ἐκεῖνος.
Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ, ἐκεῖνος ποῦ ἔχει, κάποιον υἱὸν
ἀσπασίαν, ἀφῆκε ἐκεῖνον καὶ ἐπὶ πλείους ἐκείνους ποῦ τὸν
παρὰσούρου εἰς τὴν ἀσπασίαν καὶ εἰς αὐτοὺς ἀπαγορεύει
νὰ τὸν σιναναστρέφωσιν, καὶ νὰ τὸν πλησ ἀζούν.

Ἐάνδεθα καὶ αὐτὸ σὺ φαίνεται φορτὴν, τότε ἐν
θυμῷ σου, σὲ παρακαλῶ, ὅσα ἐλέχθησαν προηγουμένως,
διὰ τὰ ὅποια ἐμαρκαρῶ τοὺς ἀκροάτας σου, καὶ θὰ ἴδῃς
ὅτι εἶναι δυνατὸν καὶ εὐκόλῳ νὰ ἐφαρμοσθῇ. Διὸς
ὅτι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐκδωρῇ τὴν γυναῖκα τοῦ ὁ
πράος, ὁ ἐρηνοποῦς, ὁ ταπεινόφρων καὶ ὁ ἐλεήμων.
Εκεῖνος, ποῦ συμφορῶν τοὺς ἀλλοὺς πῶς ἤμπορε, νὰ
ἐλθῇ εἰς διάστασιν πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ. Ὅχι, μόνον
ἔτσι, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἄλλων τρόπων κατέστησε τὸν νόμον
ἐλαφρῶν. Διὸς, καὶ εἰς τὸν νόμον αὐτὸν ἀφῆκε, ἕνα τρό-
πον διεξεύσεως μετὰ τὴν νύμφην. Ὅχι, ὅτι πᾶν ἄνθρω-
πος τῆς μοιχεύσεως, ἐπεὶ δὴ καὶ πάλιν τὸ πρῶτον θὰ ἦτο
τὸ ἴδιον. Πραγματὶ καὶ ἔαν δ' ἐπαύσε νὰ τὴν κρατῇ εἰς τὸ
σπίτι σου, ὁ ἄνδρας ἔστω καὶ ἂν ἤρξατο εἰς ἐπαφὴν με-
πολλοὺς ἄλλους ἄνδρας, πάλιν κατηύθυνε τὸ ζήτημα
πρὸς τὴν μοιχὴν.

Βλέπεις πῶς συμφωνοῦν αὐτὰ πρὸς τὰ προηγουμέ-

να, Πραγματὶ καὶ, ὅποιος δὲν κυττάξῃ, γυναῖκα μετὰ ἀκό-
λαστα μάτια, ὁ δὲν θὰ πορνεύσῃ. Μετὰ τὸ νὰ μὴ περιπέσῃ
δε εἰς τὴν πορνείαν, δὲν θὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τὸν αἰζύ-
γον νὰ διεξευχθῇ τὴν γυναῖκα τοῦ. Διὸς αὐτὸ, λοιπὸν με-
ἐλευθερίαν ἀσκέῃ πᾶσι καὶ τὸν περὶ χαρῶν, μετὰ τὸν
φύγον, ἀπελθὼν ποῦ τὸν ἄνδρα εἰς περιπτώσιν ποῦ θὰ
τὴν ἐκδωρῇ. Διὸς αὐτὸν καθ' ὅσον ὁπεύθυνον τῆς μοιχεύ-
σεως ἐκεῖνης. Διὰ τὴν μὴ νομιμῆς, ὅμως, ὅταν ἀκούσῃς
ἐθελῶς τὸν ὀφθαλμὸν σου, διὰ αὐτὸ λέγεται, καὶ δια-
τὴν γυναῖκα, πολλὰ ἐπὶ κούρα προσέθεσε καὶ τὴν διορθώ-
σῃ αὐτήν, μετὰ τὴν ἐπιτρέψῃ δι' ἕνα μόνον λόγον, τὸ
δ' αἰζύγον, νὰ χωρίσῃ αὐτὴν καὶ ὅχι διὰ κανένα ἄλλον.

Πάλιν ἠκούσατε, ὅτι ἐλέχθη εἰς τοὺς παλαιούς προ-
γόνους σας. Να μὴ παραθεσίνῃς τὸν ὅρκον σου, ἀλλὰ
νὰ ἐκπληρώσῃς τοὺς ὅρκους σου εἰς τὸν Κύριον. Εγώ,
ὅμως, σὺς λέγω, νὰ μὴ ὀρκίζεσθε καθόλου.

ἘΔιὰ ποῖον λόγον δὲν ἦλθεν ἀμέσως εἰς τὴν κλο-

29. Διὸς ὅτι, ἐκεῖνος ποῦ ἀπολαύει τὴν γυναῖκα μετὰ ἀκό-
λαστα μάτια, ὁ δὲν θὰ πορνεύσῃ. Μετὰ τὸ νὰ μὴ περιπέσῃ
δε εἰς τὴν πορνείαν, δὲν θὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τὸν αἰζύ-
γον νὰ διεξευχθῇ τὴν γυναῖκα τοῦ. Διὸς αὐτὸ, λοιπὸν με-
ἐλευθερίαν ἀσκέῃ πᾶσι καὶ τὸν περὶ χαρῶν, μετὰ τὸν
φύγον, ἀπελθὼν ποῦ τὸν ἄνδρα εἰς περιπτώσιν ποῦ θὰ
τὴν ἐκδωρῇ. Διὸς αὐτὸν καθ' ὅσον ὁπεύθυνον τῆς μοιχεύ-
σεως ἐκεῖνης. Διὰ τὴν μὴ νομιμῆς, ὅμως, ὅταν ἀκούσῃς
ἐθελῶς τὸν ὀφθαλμὸν σου, διὰ αὐτὸ λέγεται, καὶ δια-
τὴν γυναῖκα, πολλὰ ἐπὶ κούρα προσέθεσε καὶ τὴν διορθώ-
σῃ αὐτήν, μετὰ τὴν ἐπιτρέψῃ δι' ἕνα μόνον λόγον, τὸ
δ' αἰζύγον, νὰ χωρίσῃ αὐτὴν καὶ ὅχι διὰ κανένα ἄλλον.

29. Διὸς ὅτι, ἐκεῖνος ποῦ ἀπολαύει τὴν γυναῖκα μετὰ ἀκό-
λαστα μάτια, ὁ δὲν θὰ πορνεύσῃ. Μετὰ τὸ νὰ μὴ περιπέσῃ
δε εἰς τὴν πορνείαν, δὲν θὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τὸν αἰζύ-
γον νὰ διεξευχθῇ τὴν γυναῖκα τοῦ. Διὸς αὐτὸ, λοιπὸν με-
ἐλευθερίαν ἀσκέῃ πᾶσι καὶ τὸν περὶ χαρῶν, μετὰ τὸν
φύγον, ἀπελθὼν ποῦ τὸν ἄνδρα εἰς περιπτώσιν ποῦ θὰ
τὴν ἐκδωρῇ. Διὸς αὐτὸν καθ' ὅσον ὁπεύθυνον τῆς μοιχεύ-
σεως ἐκεῖνης. Διὰ τὴν μὴ νομιμῆς, ὅμως, ὅταν ἀκούσῃς
ἐθελῶς τὸν ὀφθαλμὸν σου, διὰ αὐτὸ λέγεται, καὶ δια-
τὴν γυναῖκα, πολλὰ ἐπὶ κούρα προσέθεσε καὶ τὴν διορθώ-
σῃ αὐτήν, μετὰ τὴν ἐπιτρέψῃ δι' ἕνα μόνον λόγον, τὸ
δ' αἰζύγον, νὰ χωρίσῃ αὐτὴν καὶ ὅχι διὰ κανένα ἄλλον.

τὴν ἀλλὰ ὁμιλεῖ περὶ τῆς ψευδομαρτυρίας, ἀφοῦ παρέλειψε τὴν ἐντολὴν αὐτήν.²⁸ Διότι ὁ κλέπτης συνήθως ὀρκίζεται ἐνῶ ἐκεῖνος ποῦ δὲν γνωρίζει, οὔτε νὰ ὀρκίζετο οὔτε νὰ ψευδεταί, πολὺ περισσότερο δὲν θα προσηύχθη νὰ κλεπτῇ. Συνεπῶς, μὲ τὴν ἐντολὴν αὐτὴν ἀπέκλεισε καὶ ἐκείνην τὴν ἀμαρτίαν, ὅπου τὸ ψεῦδος προκύπτει ἀπὸ τὴν κλοπὴν. Ἦ σημαίνει ὅμως, ἡ φρασὶς ἐνὰ ἀποδόσεως τοὺς ὅρκους σου εἰς τὸν Κύριον; Δηλαδή νὰ λέγῃς τὴν ἀληθεῖαν ὅταν ὀρκισθῇς. Ἐγὼ, ὅμως, σὰς λέγω νὰ μὴ ὀρκίζεσθε καθόλου.»

Εν συνεχείᾳ δδηγῶν αὐτοὺς πέρα τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ ὅρκου δ' ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ λέγει. «(Μὴ ὀρκίζεσθε οὔτε εἰς τὸν οὐρανόν, διότι εἶναι θρόνος τοῦ Θεοῦ οὔτε εἰς τὴν γῆν διότι εἶναι ὑπόποδον τῶν ποδῶν τοῦ οὔτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, διότι εἶναι ἡ πόλις τοῦ μεγάλου Βασιλέως.²⁹ Τους ὅμως μὲν θέσιν τοὺς προσηύχας καὶ τοὺς ἀποδεικνύει, δὲ δὲν εἶναι ἀντιθετοὶ πρὸς τοὺς παλαιοὺς νόμους. Πραγματικὰ, εἰ γὰρ τὴν συνήθειαν νὰ ὀρκίζονται ἐπικαλούμενο τὰ ὡς ἀνω πράγματα καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ Εὐαγγελίου ἀποδεκνύει τὸ ἔθιμον αὐτό.³⁰ Σὺ, ὅμως, πρόσθε μὲ ποῖαν θύαν ἐξάγει τὰ στοιχεῖα αὐτά. Δηλαδή, ὅχι ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν φύσιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν σχέσιν τῶν μὲ τὸν Θεόν, ἡ ὁποία σχέσις ἔχει λεχθῇ βέβαια, κατὰ συγκοτάσεις. Διότι, ἔπε δὴ ἦτο γενναίη ἡ δυναμὶς τῆς εἰδωλολατρίας, δια νὰ μὴ φανούν, δὲ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ἦσαν ἀφ' ἑαυτῶν ἀξία τ' ἡμῶν. Ἐπὶ αὐτὸ ἀνέφερε καὶ τὴν αἰτίαν αὐτήν, τὴν ὅπως εἶπα καὶ ἡ ὁποία τάλαν διέβαινεν εἰς τὴν δοξάν τοῦ Θεοῦ. Πράγματι καὶ, δὲν εἶπεν Ἐπεὶ δὴ ὁ οὐρανὸς εἶναι πρῶτος καὶ μέγας, οὔτε, ἔπε δὴ ἡ γῆ εἶναι χρησιμὸς, ἀλλὰ ἔπε δὴ ὁ μὲν οὐρανὸς εἶναι θρόνος τοῦ Θεοῦ ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν τοῦ δδηγῶν αὐτοὺς ἀπὸ πείσεως πλεωρᾶς πρὸς τὸν Κύριον.

«Ὅτε εἰς τὸ κεφάλαιον σου, λέγει, «νὰ ὀρκίζεσθαι, ὅτε δὲν εἶσαι εἰς Θεόν νὰ κἀνῃς μίαν τριῖνα ἀσπληνὴν ἢ μαύρην»³¹ 22-23 Καὶ, πάλιν ἐδῶ δὲν ἀπηγορεύει τὸν

28. 1 ροι 14:25 30 13 14.

29. Ματθ. 23 34 35.

30. 1 ροι 14:25 28, 16 32.

31. 1 ροι 14 5 11.

ὅρκον εἰς τὸ κεφάλαιον. ἐπειδὴ θαυμάζει τὸν ἄνθρωπον (διότι, τότε καὶ αὐτὸς θὰ προσκυνεῖτο) ἀλλὰ ἀποδίδει τὴν δοξάν εἰς τὸν Θεόν καὶ ἀποδεκνύει, ὅτι οὔτε αὐτοῦ τοῦ πράγματος δὲν εἶσαι κύριος, δηλαδή, οὔτε τοῦ ὅρκου εἰς τὸ κεφάλαιον σου. Διότι ἐάν τὸ παιδί δὲ διδῇ τὸ ἰδὸν ἀπόκτημα εἰς ἄλλαν, πολὺ περισσότερο δὲν θὰ ἐγκαταλεῖψῃ ὁ Θεὸς τὸ ἰδὸν τοῦ ἔργου. Διότι, μολοντός, τὸ κεφάλαιον εἶναι ἰδικόν σου, ἐν τούτοις εἶναι κτήμα ἄλλου. Καὶ τὸσον ἀπέχεσθαι ἀπὸ τοῦ νὰ εἶσαι κύριος αὐτοῦ, ὅσον δὲν ἡμπορεῖς οὔτε τὸ ελάχιστον νὰ κἀνῃς εἰς αὐτό. Διότι, δὲν εἶπεν δὲν ἡμπορεῖς νὰ θυγάῃς μίαν τριῖνα, ἀλλὰ ὅτε δὲν ἡμπορεῖς νὰ ἀλλάξῃς τὴν ποιότητα αὐτῆς.

Β Γ. θὰ γίνῃ, λοιπόν, ἔρωτα κάποιος, ἐάν τις ἀπατή τὸν ὅρκον καὶ ἡ ἀνάγκη εἶναι πειστικῇ. Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ νὰ εἶναι, πὺ δὲ δυνατὸς ἀπὸ τὴν ἀνάγκην, ἔπε δὴ, ἐάν σκοπεύῃς νὰ προβάλλῃς παρομοίαν πρὸς αὐτὴν, τότε δὲν θὰ φυλάξῃς καμμίαν ἀπὸ τὰς ἐντολὰς. Ἀσφαλῶς, καὶ δὲ τὴν γινώσκῃς σου θὰ εἴπῃς. Τ. θὰ γίνῃ ἐάν εἶναι ἐρῶς καὶ καὶ πολυεθοῦς. Καὶ διὰ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμόν. Τί θὰ κάνω, ἐάν ἀγαπῶ καὶ φλεγωμαι δι' αὐτόν. Καὶ διὰ τὸ ἀκολαστοὶ κύτταγμα. Τί λοιπόν, ἐάν δὲν ἡμπορῶ νὰ μὴ κυττάζω. Καὶ διὰ τὴν ὀργὴν ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ σου. Τί νὰ κάνω, ἐάν εἶμαι ἀέθυμος καὶ δὲν ἡμπορῶ νὰ συγκρατῶ τὴν γλώσσάν μου. Καὶ ὅλας ἐν γενεῇ τὰς ἐντολὰς ἔτα θὰ τὰ παραβῇς μολοντός εἰς καμμίαν περιπτώσιν δὲν ἡμπορεῖς νὰ προβάλλῃς τὴν ἰδὴν δὲ καὶ οἷον, ἂν διὰ τοὺς ἀνθρώπινους νόμους οὔτε νὰ εἴπῃς. Γ Γ. θὰ γίνῃ, ἐάν σιωπῇ τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο. Ἀλλὰ, εἴτε τὸ θέλεις εἴτε ὄχι, παραβέχεσαι ὅλους τοὺς νόμους ἐξ ὅλου, δὲν θὰ σὲ πείσῃ τότε καμμίαν ἀνάγκη. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἤκουσε τοὺς παραπάνω μαθήματα καὶ προετομίσε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὅπως ὥρισεν ὁ Χρὶστός, δὲν θὰ δοκιμάσῃ ἀπὸ κανένα καμμίαν ἀνάγκην αὐτοῦ τοῦ εἴδους. ἐπειδὴ ἀπὸ ὅλους θὰ θεωρῇται. ἀξίος θαυμασμοῦ καὶ σεβασμοῦ.

«Ἄς εἶναι, δὲ ὁ λόγος σὰς καὶ, ὅταν πραγματικὰ καὶ εἶναι νὰ καὶ ὄχι, ὅταν πραγματικὰ εἶναι ὄχι, τὸ ἐπ' αὐτὸν δὲ ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἀπὸ τὸν πονηρόν»³² Ποῖον εἶναι, λοι-

πόν, τὸ περισσὸν τοῦ ναὶ καὶ τοῦ ὅχι, ὁ ὄρκος εἶναι ὅχι ἡ ἐπιτορκία. Διότι, ἡ ἐπιτορκία θεωρεῖται ἀπὸ ὅλους ὡς κακὸν καὶ κακὸν δὲν ἔχει ἀνάγκη, νὰ δὲ δεχθῇ ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸν ποιηρὸν, καὶ δὲν εἶναι περιττόν, ἀλλὰ ἀντίθετον τοῦ ναὶ. **Δ** Εὐνὸ τὸ περιττόν εἶναι τὸ ἐπιπλέον καὶ ἐκεῖνο ποῦ πλεονάζει τὸ ὅποιον ἀκροῦς εἶναι ὁ ὄρκος. Τί λοιπὸν ἐρωτᾷ κάποιος, ἀπὸ τὸν ποιηρὸν προέρχεται, ὁ ὄρκος. Καί, ἐάν προέρχεται ἀπὸ τὸν ποιηρὸν, τότε δὲ αὐτὸ ἦτο νόμος, τὸ ὅτιον ἀκροῦς θὰ εἴπῃ καὶ διὰ τὴν γυναῖκα. Δὲ αὐτὸ τώρα θεωρεῖται μοιχεία ἐκεῖνο ποῦ προηγουμένως ἐπετρέπετο.

Ποιανὴ ἀπάντησιν θὰ δώσωμεν εἰς αὐτά. Οἱ οὖν τότε νόμο ἦσαν ἀνάλογοι πρὸς τὴν ἀδυναμίαν ἐκείνων ποῦ τοὺς ἐδέχοντο. Διότι, καὶ ἡ λατρεία μὲ τὴν κυσσαν ἦτο πολὺ ἀνάσκατος τοῦ Θεοῦ, ὅπως εἶναι ἀνάξιον τοῦ φιλοσόφου τὸ νὰ φελλίζῃ. Ἐθεωρήθη, λοιπὸν, ὡς μοιχεία τὴν πρᾶξιν αὐτὴν. **Ε** καὶ ἐκ τοῦ ποιηροῦ ὁ ὄρκος, διότι τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἀρετὴν προώδευσαν πλέον. Ἐάν, ὅμως, αὐτὰ ἦσαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νόμοι τοῦ διαβόλου, ἀσφαλῶς δὲν ἐπετυγχάναν τόσας πολλὰς. Δὲν, ἐάν δὲν εἶναι προσηγνῆ ἐκεῖνα δὲν θὰ ἐδέχοντο μὲ εὐκολίαν τὰ τώρα νὰ. Συνεπῶς, νὰ μὴ ζητῇ τὴν ἀρετὴν, ποῦ ἐπιτυγχάνεται ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν τῶν ἐντολῶν, τώρα δὲν παρῆλθε πλέον ἡ χρησιμότης αὐτῶν. **Φ** **Θ** αὐτὰ τότε, δταν ἡ ἐποχὴ ἐκείνη τὰ ἐκάλε. Ἦ μὲλλον ἐάν τὸ ἐπιθυμῇ, νὰ τὴν ζητῇ καὶ τώρα. Διότι καὶ τώρα ἀποδεκνύεται, ἡ ἀρετὴ αὐτῶν δι' αὐτὸ πρὸ πάντων τὸ γεγονός, διὰ τὸ ὅποιον καὶ κατηγοροῦνται ἀπὸ ἡμᾶς. Πραγματικὰ, τοῦτο οὖν οἱ νόμοι μᾶς φαίνονται κατώτεροι τώρα, αὐτὰ εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἐγκώμιον αὐτῶν. Διότι, ἐάν δὲν μᾶς ἀνέτρεφον καλὰ καὶ δὲν μᾶς προητομαζαν καταλλήλως, θὰ νὰ δεγθῶμεν τοὺς ὑψηλότερους νόμους ἀσφαλῶς, δὲν θὰ μᾶς ἐφαίνοντο κατώτεροι. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς τὸ στήθος τῆς μητέρας, δταν ἐκπλήρωσιν τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἐν γένει, καὶ παραπέμψω τὸ παιδί εἰς τελειωτέραν τράπεζαν, τότε πλέον φαίνεται ἀχρηστον, καὶ οἱ γονεῖς οἱ ὅποιοι προηγουμένως τὸ ἐθεώρου ἀναγκαῖον δὲ τὸ παιδί, τώρα τὸ διαβαλλοῦν μὲ πολλὰς κατηγορίας πολλοὶ δὲ δὲν περιορίζονται μόνον εἰς τοὺς λόγους. **Β** ἄλλα τὸ ἐπαλείφουν μὲ πικρὰς οὐσίας, ὥστε δταν δὲν ἡμπορέσουν οἱ λόγοι νὰ ἀφανί-

σούν τὴν παράκαιρον ἐπιθυμίαν τοῦ παιδιοῦ δι' αὐτό, νὰ σθῇσούν τὸν πόθον τὰ γεγονότα.

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Χριστὸς εἶπεν, οἱ αὐτοὶ οἱ νόμοι προέρχονται ἐκ τοῦ ποιηροῦ, ὅχι διὰ νὰ δεῖξῃ, ὅτι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προέρχεται ἀπὸ τὸν διαβόλον, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς ἀπομακρυνῇ ὁλοκληρωτικὰ ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἀτέλειαν. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς μαθητάς τοι αὐτὰ λέγει. Ἐνθ' οὖν τοὺς ἀνασθητικούς. **Γ** οἱ δὲ οἱ αὐτοὶ ἐπέμεναν εἰς τὴν τήρησιν τῶν παλαιῶν νόμων, κατέστησε τὴν πόλιν τῶν ἀκατοίκητον ἀφοῦ τὴν ἤλειψε σάν μὲ κάποιον δηλητήριον μὲ τὸν φόβον τῆς αἰχμαλωσίας. **Ε** περὶ δὲ, ὅμως, ὅτε αὐτὸ δὲν ἐστάθη ἀρκετὸν δὲ νὰ τοὺς δαμάσῃ. **Σ** ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπεθύμουν νὰ τὴν ἴδουν σπεύδοντες σάν παῖδα πρὸς τὴν πηγὴν τοῦ στήθους, κατέστρεψε τελείως αὐτὴν, ἀφοῦ τὴν ἠφάνισε καὶ ὠδήγησε τοὺς περισσώτερους πολὺ μακριὰ τῆς. **Θ** ὅπως ἀκριβῶς πολλοὶ κάνουν εἰς τὰ θόδια τοῦ ἀπομονώνουν τὰς δαμάσεις καὶ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου τὰς κάνουν νὰ λησμονήσούν τὴν παλαιὰν συνήθειαν τοῦ θηλασμοῦ.

Ἐάν, ὅμως, ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προήρχετο ἀπὸ τὸν διαβόλον, τότε δὲν θὰ ἀπεμακρύνεν ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν, ἀλλ' ἀντιθέτως θὰ ὠδήγει καὶ θὰ τοὺς ἔρριπτε εἰς αὐτὴν, ἐπειδὴ αὐτὸ ἠθέλην ὁ διαβόλος. Τώρα, ὅμως, βλέπομεν, ὅτι τὸ ἀντίθετον γίνεται ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς, δηλαδή, ὁ ὄρκος, δ' αὐτὸν τὸν λόγον ἐνομαθετῆ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, διὰ νὰ μὴ ὀρκίζονται εἰς τὰ εἰδωλα. **Δ** θὰ ὀρκίζεσθε, εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν.¹³ Πραγματικὰ, ὁ νόμος δὲν ἐπέτυχε μικρά πράγματα, ἀλλὰ καὶ πολὺ μεγάλα. Διότι, τὸ γεγονός, ὅτι, ἐστραφῆσαν πρὸς τὴν στέραν τροφῆν¹⁴, ὁφείλεται εἰς τὴν φροντίδα τοῦ νόμου.

Πι λοιπὸν Δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν ποιηρὸν ὁ ὄρκος, ἐρωτᾷ κάποιος. Καὶ πολὺ μάλιστα ἀπὸ τὸν ποιηρὸν. Ἀλλὰ αὐτὸ συμβαίνει, τώρα, ὅστερα ἀπὸ τὴν τῶσιν

¹³ Ἀναφέρεται, εἰς τὴν κατὰ τὸ 70 μ.Χ. καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλῆμ ὑπὸ τοῦ Τίτου καὶ τῆς ἐπικολουθησάντος αὐτοῦ ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων.

¹⁴ Ἰερ. 31, 2.

¹⁵ Μεταφορικῶς σημαίνει ὁ Χριστὸς καὶ ἐννοεῖ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κωνσταντίνου, ἐν ἀντίθετον πρὸς τὴν τῆς Παλαιᾶς, ὅπως καὶ ὁ Παῦλος πολλὰκις διέκρινε.

εὐσεβείαν, ἐνῷ τότε δὲν συνέβαινε αὐτό. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν λέγει, τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ἄλλοτε μὲν νὰ εἶναι καλόν, ἄλλοτε δὲ κακόν, Ἐγὼ, ὁμῶς, ἐρωτῶ τὸ αὐτὸ θεοῦ. Πῶς δὲν θὰ ἦτο καλὸν καὶ ὄχι καλόν, ὅταν ὅλα τὰ γεγονότα αἱ τέχναι οἱ καρπαὶ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐν γένει, ἐπιθεσάμενον αὐτὸ τὸ πρᾶγμα Ἐκύτταξε, λοιπόν, ἀπὸ αὐτοῦ συμβαίνει κατὰ πρόωτον εἰς τὴν ἰσκήν μας φύση. Πραγματὶ καὶ τὸ νὰ θαστάζεσαι ἀπὸ ἄλλους εἶναι μὲν καλὸν διὰ τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν, ἐνῷ ἀργότερα εἶναι ὀλέθριον. Τοῦ νὰ τραγῆς μασημένην τροφήν κατὰ τὸ προοίμιον τῆς ζωῆς εἶναι ὠφέλιμον, ἐνῷ μετὰ εἶναι γεμάτο βδελυγμῶν. Τοῦ νὰ πρέφῃς, μὲ γάλα καὶ νὰ τρέχῃς πρὸς τὴν θήλυ κατ' ἀρχάς εἶναι χρησίμους καὶ σωτήριον, ἐνῷ μετὰ εἶναι ὀλέθριον καὶ βλαβερὸν. **231** Βλέπετε ὅτι τὰ ἴδια πρᾶγματα ἀναλόγως τῶν περιστάσεων φαίνονται καλὰ καὶ ὄχι καλὰ. Ἔτσι, καὶ τὸ νὰ φορῆς παιδικὰ ἐνδύματα ὅταν εἶσαι μικρὸς εἶναι καλόν, ὅταν ὁμῶς γήνης εὐδράς, εἶναι αἰσχρόν. Θέλεις καὶ ἀπὸ τὰ ἀνθρώπων νὰ μάθῃς, ὅτι τὰ ἐνδύματα τοῦ ἀνδρός δὲν ταυρίζουν εἰς τὸ παιδί, Δῶσε εἰς τὸ παιδί ἄνδρ καὶ ἐνδύματα καὶ τότε θὰ προκαλέσῃ ἄσπετον γέλοσ. Ἀλλὰ καὶ ὁ κίνδυνος θὰ εἶναι μεγάλος, διότι, ἐνῷ θὰ θαυιάζῃ, πολλὰς φορὰς θὰ πᾶτῃ. Ἐπίτρεψε εἰς τὸ παῖδ νὰ ὀκνεύῃ, τὰ πολιτικὰ πρᾶγματα νὰ ἀσκή τὸ ἑμπορίον, νὰ σπεύρῃ νὰ διανέμῃ καὶ πάλιν τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι γελοῖον.

Β Μα, διατί λέγω μόνον αὐτά, Ἐφ' ὃ φόνος, τοῦ ἀπὸ βίαιος γινέται παραδεκτός, ὡς ἐπὶ νόμος τοῦ ποιητοῦ, ὁ φόνος λοιπόν, ὅταν ἐν νει εἰς τὴν κατ' ἀλλήλων περιστάσιν, κοτεστῇσιν τὸν φονεὴ Φινεὲς³⁶ ἱκανὸν νὰ τιμωρῇ καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης³⁷. Τοῦ δὲ ὁ φόνος εἶναι, ἔργον τοῦ διαβολοῦ, ἀκούσε τί λέγει, Ἐσεῖς θέλετε νὰ κάνετε τὰ ἔργα τοῦ πατρός σας, Ἐκείνος ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἦτο ἀνθρωποκτόνος³⁸. Ἀλλὰ ἐγὼ νεν ἀνθρωποκτόνος ὁ Φινεὲς καὶ ἐπὶ πρᾶξ τοῦ αὐτοῦ θεωρήθη δι-

³⁶ Φινεὲς, ἱερεὺς τοῦ ἑλεάζαρ υἱοῦ τοῦ Ἀαρὼν. Πρβλ. Ἰσο. Ν. 24. 331. Διετέθη ὁ κατεστῶς αὐτοῦ, ἐπὶ ἀρχεπισκόπου. Ἐκόνονσαν ἔνα ἄσπετον, ἢ ὁ ἴδιος εἶχεν ἄσπετον νουόμω ἀπὸ τῆς βίαιος καὶ ἐκτέλεσεν τὸν φόνον αὐτοῦ.

³⁷ Πρβλ. Ἀρ. 11. 26. 1.

³⁸ Ἰσο. 53. 41. καὶ 44.

καια³⁹, λέγει. Ἐπίσης, ὁ Ἀβραάμ ὄχι μόνον ἀνθρωποκτόνος, ἀλλὰ καὶ παιδοκτόνος ἐγὼ νεν, (πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἦτο πολὺ χειρότερον, καὶ ἐν τούτοις προώδευσεν πολὺ περισσότερον. Καὶ ὁ Πέτρος, πάλιν, ἔκανε διπλὸν φόνον⁴⁰. Ὁ ἀλλ' ὁμῶς ἡ πρᾶξις ἦτο πνευματικῇ.

Συνεπῶς, ὡς μὴ ἐξετάζωμεν τὰ πρᾶγματα ἐπιφανειακῶς, ἀλλὰ ὡς ἐρευνῶμεν μετ' ἀκριθείαν τὰ πάντα, καὶ τὴν περιστάσιν καὶ τὴν αἰτίαν καὶ τὴν διάθεσιν καὶ τὴν διαφορὰν τῶν προσώπων καὶ διτ, ἄλλα συνδέονται με αὐτά, (ὁ.ε. διαφορετικὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φθασάμεν εἰς τὴν ἀλήθειαν), καὶ ὡς φροντίζωμεν, ἔσθ' ὅτι ὡμεν νὰ ἐπιτωχῶμεν τὴν θαστείαν, νὰ πρᾶττωμεν κατὰ ἀνώτερον ἀπὸ τὰ παλαιὰ ἐπιτεύγματα, διότι δὲν εἶναι δυνατόν κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ οὐράνια ἀγαθὰ. Πραγματὶ καὶ ἐν φθασάμεν μόνον εἰς τὴν ἀρετὴν τῶν παλαιῶν, τότε θὰ μενωμεν ἔξω ἀπὸ τὰ πρόθυρα τῆς βασιλείας. Διότι, ἐάν ἡ ἀρετὴ σας δὲν ὑπερβαίῃ τὴν ἀρετὴν τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων, ὁ δὲν ἔμπορεῖτε νὰ εἰσελθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν⁴¹.

Μολονότι, ὁμῶς, ὑπάρχει, τόσον μεγάλη ἀπειλή ἐν τούτοις ὑπάρχουν μερκοί, οἱ ὅποιοι, ὄχι μόνον δὲν ξεπερνοῦν τὴν δικαιοσύνην ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ ὑπεροχὴν αὐτῆς. Διότι, ὄχι μόνον δὲν ἀποφεύγουν τοὺς ὅρκους, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ὁρκῶν. Ὅχι μόνον δὲν ἀποφεύγουν τὸ ἀκόλαστον κύτταγμα, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πονηρίαν πρᾶξις ἐμπίπτουν, καὶ βλαβερὰς ἀπαγορεύσεις παραβαίνοντες χωρὶς φόβου, ἀναμεινοντες ἔνα μόνον, δηλαδὴ τὴν ἡμέραν τῆς κολάσεως καὶ, τότε, νὰ ὑποστοῦν τὴν μεγάλην τιμωρίαν διὰ τὰ παραπτώματα τῶν πρᾶγμα τὸ δὲ παῖον θὰ πάθουν ἐκεῖνοι μόνον, οἱ ὅποιοι, ἀπέθανον μέσας εἰς τὴν πονηρίαν. **Β** Διότι, ἐκεῖνοι πρέπει νὰ ἀτελήν τζωντα καὶ νὰ μὴ περιμένουν, τίποτε ἄλλο πλεον, παρὰ τὴν κολάσιν. Ἐνῷ, ὅσοι εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς τὴν ζωὴν θὰ ἔμπορέσων καὶ νὰ πολεμήσων καὶ νὰ νικήσων καὶ νὰ στεφανωθοῦν εὐκολα νικηταί.

Συνεπῶς νὰ μὴ σὲ κυρ εὐσὴ ἡ ἀδιαφορία, ἀνθρώπε,

³⁹ Πρβλ. Ἰσο. 53. 41. καὶ 44. Πρβλ. Ἰσο. 53. 41. καὶ 44.

⁴⁰ Πρβλ. Ἰσο. 53. 41. καὶ 44.

⁴¹ Πρβλ. Ἰσο. 53. 41. καὶ 44.

δὸν ἔχομεν ἀπογοητευθῆ πλεόν. Πραγματικῶς, ἐνῶ καὶ εἰς τοὺς ἑβλεπα ἰδιαιτέρως δὲν παρέλεπα νὰ τὰ διδάσκω αὐτὰ καὶ εἰς ἑσὰς τὰ ἀνέπτυσσα εἰς κοινὰς συγκεντρώσει. ⁴⁷ ἐν τούτῳ δὲν ὁλέπω νὰ ἔχη προσέλθει κανένα καλὸν ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ ὁλέπω ὅτι ἐξακολουθεῖτε νὰ παραμένετε προσκεκολλημένοι εἰς τὰς στοιχειώδεις ἀληθείας, πράγμα το ὁποῖον εἶναι ἱκανὸν νὰ κάνει πολὺ διατακτικὸν τὸν διδασκαλὸν σας. Κατὰξὲ ἐξ ἁλλου, ὅτι καὶ ὁ Παῦλος δυσανασχετεῖ, ἐπειδὴ ἔχοντα πολλὸν χρόνον οἱ ἀκροαταὶ τοῦ εἰς τὰς στοιχειώδεις γνώσεως «Πραγματικῶς», λέγει, «ἔπειτα ἀπὸ τόσοι καιροὶ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶθε διδάσκαλος, ἐν τούτοις ἔχετε πάλιν ἀνάγκη νὰ σας διδάξουν καὶ αὐτὰ τὰ ἀρχαὶ στοιχεῖα τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ»⁴⁸.

Δι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ θρηνῶ καὶ ὀδύρομαι. Καὶ ἂν σας ἴδω νὰ ἐπιμένετε εἰς τὴν κατάστασιν αὐτήν, θὰ σας ἀπαγορεύσω πλεόν νὰ περάσετε τὰ ἱερὰ αὐτὰ προθίρα ⁴⁹ καὶ νὰ συμμετέχετε εἰς τὰ ἀθάνατα μυστήρια, ὅπως ἀπαγορεύω εἰς τοὺς πόρους, τοὺς μοιχοὺς καὶ τοὺς κατηγορουμένους διὰ φόνον. Ὅτι εἶναι καλλίτερα μαζὶ με δύο ἢ τρία ἄτομα, τα ὁποῖα φυλάσσουν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, νὰ προσφέρω τὴν συνήθη λατρείαν, παρά νὰ προσελκύνω πλῆθος παρόντων, ποὺ διαφθείρουν καὶ τοὺς ἄλλους. Συνεπῶς, κανένας πλούσιος, κανένας λοχυρός ἂς μὴ μοῦ ὑπερηφανεύεται ἐδῶ καὶ νὰ σηκώνῃ τὰ φριδιὰ τοῦ με ἐγωισμοῦ.

Ὅλα αὐτὰ τὰ θεωρῶ παραμυθία σκιὰν καὶ ὄνειρον. Διότι κανένας ἀπὸ τοὺς πλουσίους τῆς ἐδῶ ζωῆς δὲν θὰ σταθῇ ἔμπροσθεν μου διὰ νὰ με προστάτευσῃ ἐκεῖ, ὅταν θὰ ἐγκαλοῦμαι καὶ θὰ κατηγοροῦμαι. Ἐπειδὴ δὲν ὑπεστήριζα με τὴν ἀναλογον δύναμιν κτίτη ταὺς νόμους τοῦ Θεοῦ. Διότι αὐτὸ τὸ παράπτωμα κατεδικάσκει καὶ τὸν θαυμάσιον ἐκείνον ἱερέα τὸν Ἡλ. ἐννοῶ, ὁ μολοντὶ ἡ ζωὴ τοῦ δὲν ἐβίδεν ἀφορμὴν κατηγορίας. Καὶ ὁμοῦς ἔπειθ' ἡ διαφύρῃσεν, ὅταν εἶδε νὰ καταπατοῦνται οἱ νόμοι τοῦ Θεοῦ ἐκολάζετο μαζὶ με τὰ παιδιὰ τοῦ καὶ ὕψιστα τὴν βαρεῖαν τιμωρίαν⁵⁰. Ἐάν λοιπὸν ἐτιμωρήθῃ τὸσον αὐστηρὰ αὐτὸς ποῦ δὲν ἐδεῖξε τὴν πρέπουσαν ἀνδρείαν

47. Ἰερ. 6, 19

48. Ἰερ. 18, 20. Ἰερ. 18, 21

ἀπέναντ τῶν παιδίων τοῦ μολοντὶ εὐρίσκοντο ἀκόμη ὑπὸ τὴν τυραννίαν τῆς φύσεως, ποῖαν δικαιολογίαν θὰ ἔχωμεν ἡμεῖς τῶρα, ποῦ κατελύθη ἡ κυριαρχία τῆς φύσεως καὶ διαφθείρουν τὰ πάντα με τὴν κολαστικὴν,

ἴστε, δὲ νὰ μὴ καταστρέψετε καὶ ἡμεῖς καὶ τὸν ἑαυτὸν σας μαζί, σας παρακαλῶ νὰ δεῖξετε ὑπακοήν ⁵¹ καὶ, ἀφοῦ τοποθετήσετε πολλοὺς ἐξεταστάς καὶ λογιστὰς εἰς τοὺς ἑαυτοὺς σας, νὰ ἀπαλλαγῇτε ἀπὸ τὴν συνήθειαν τῶν ὀρκῶν, διὰ νὰ ἐπιτελέσετε καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν με κάθε εὐκολίαν. ἀφοῦ προχωρήσετε περὶ τέρω, καὶ ἀπολαύσετε τὰ μελλοντ. κα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι μας, με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ ἡ. ρ. ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέκε ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

OMIAIA .H'

(Mex. B. & C., 38—48)

2344 Ἐκούσατε ὅτι ἐλάχθη· ἐκεῖ-
νος ποὺ ἐπληγώσατο καποὺ ὄν πρέπε-
να δώσῃ ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ
ποῦ ἐθάλαψε, καὶ ὁδόντα ἀντὶ ὁδόν-
τος. Ἐγὼ, ὁμῶς, σὰς λέγω νῦν μὴ
προβάλῃς ἀντιστάσιν εἰς τὸν πο-
νηρὸν· ἀλλ' ὅποιον ἀσπαρίσῃ εἰς
τὴν δεξιάν σου αὐτοῦ, αὐτὸς στρέψῃ εἰς

[illegible][illegible]

3 Ο ποιητής, αυτός, είτε είναι ο θεόλογος, είτε ο νοητικός διανοη-
τής, είτε ο κακός εν γένει από θεολόγους, ο δε μέσο, κατ'οίκον διδασκα-
στής, διδάσκει με λόγους, ο των ποιητών είναι άνευ-λόγος, ος ν' αυτόν διδά-
σκει με λόγους.

4. Τα παραρτήματα εν προκειμένω παρέχουν 'μάτια' από την Ευρώπη είναι μεταφορικά και δεν δίνουν κανένα πρά. Ενώ, όμως, άλλες υποδοχές από τα κράτη: οι είναι η κοινοτική διαθήκη. Συνεπώς, αυτό δεν είναι κανένα από αυτά, να τεκμηριώ κατά τμήματα.

αὐτὸν καὶ τὴν ἄλλην καὶ ἐς ἐκεί-
νον ποῦ θέλει νὰ κἀνῃ δίκην μα-
ζί σου καὶ νὰ σοῦ πάρῃ τὸ ὕψος
μισον, ἀφ' ὧς τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ἐπανωφέ-
ριόν σου.

Βλέπεις ότι δεν έλεγε δια τον οφθαλμόν τα προη-
γούμενα, όταν ένομοθετε, να θάγαζαμεν τόν σκανδαλι-
ζοντα οφθαλμόν, αλλά δ'· εκείνους που μάς θλαπτόν-
τες την ψάλλον των καί μάς ριπτόν εις τό θάραλλον
της απώλειας. Πραγματικά αυτός που ήλαιε εδώ με
τόσην υπερβολήν καί δεν έπ.τρέπε, να θάγαζομεν τόν
οφθαλμόν τού άλλου, ό οποίος προσκοιτεί να θάγλη τόν
τόν καμ, πώς είναι, δυνατόν να ένομοθέτησε να θγά-
ζωμεν τόν οφθαλμόν μας, Έαν, τωρα, κάποιος κατηγο-
ρή τόν παλόν νόμον Σέπτε, ή έτασε να άμυνώμεθα
με αυτόν τόν πρόπον, πού φαίνεται, έ.τ. είναι πολύ άπει-
ρος από την σοφίαν, πού ταιριαζει εις τόν νομοθετήν καί
έ.τ. άγνοεί την δύναμιν απογώνω καί τό κέρδος τί
συ καταβασιρεως Δ.έ.τι, εάν σκεφθώ ποία ήσαν οι άκρο-
ατάι τών έντολών αυτών, εις ποία πνευματικήν κατά-
στασιν εύρισκόντο καί ποτέ έβέβησαν την νομοθεσίαν
αυτήν, τότε θα παραδεχθώ άπολύτως την σοφίαν τού
νομοθετή καί θα αντίληφθώ έ.τ. ό ίδιος νομοθέτης έθεσε
καί εκείνους καί τους παρόντας νόμους καί άκούη, ότι
κάθε μία νομοθεσία άπέρχεται πολύ άφωλέως καί έδωδη
εις τόν κατάλληλον καιρόν. Πραγματικά, εάν έβιδαν από
τή αρχήν τός όφθαλμαί καί δούσκόλους αούτας έντολάς, ή-
σασαί, τότε αούτα θα έβέβησαν, τότε έκείνας τός πα-
λάς Π.Ι.Ι. άούτα, όμως άφού έβωθε την κάθε νομοθεσίαν
εις την κατάλληλον στιγμήν διαβρώσε την οικία μένιν
δολιχόληρον δια μέσου τών δύο Διαδικών

Ἦν ὅλου, ἔδωκε τὴν ἀντολήν, αὐτὴν ὅκ. διὰ τὰ θῶα-
ζωμεν ὁ ἔνας, τὸ ματι τοῦ ἄλλου, ἄλλα δ' αὖ καὶ μὴ ἀπλά-
νωμεν τὰ χέρια μας ἐναντίον τοῦ ἄλλου. Διότι ἡ ἀπελὴ
παθώμεν κατὰ, ἐμπροδίζε τὴν ὀργὴν ποὺ ὀδηγεῖ εἰς
τὴν καταστροφήν καὶ ἐς τὴν φθοράν. σιγά - σιγά ἀ-
φθονοῦν τὰ σπέρματα τῆς φιλοσοφίας, μὲ τοὺς ἀριζή-

ὅτι ὁ καθὼν ἡμπορεῖ νὰ ἀμύνεται, ἀνταποδίδων τὸ ἴδιον πάθημα. Μαλλονότι, θεόσις, ἐκεῖνος τοῦ ἀρχίζει τὴν παρρησίαν αὐτὴν εἶναι ἀξίως μεγαλυτέρας τιμωρίας, πράγμα τὸ ὅποιοι ἀπατεῖ καὶ ἡ δικαιοσύνη. Ἀλλὰ, ἐπεὶ δὴ ἤθελε νὰ ἀποδεδῇ τὰ δικαιῶν ἐπὶ τῇ θάλασσῃ τῆς φυλακῆς, καταδικάζει, εἰς μικροτέραν τιμωρίαν ἐκεῖνον. Β' τοῦ ἔπειτα σε περισσύτερον δ' αὖ καὶ μᾶς διδάξει ὅτι, καὶ ὅταν πάσχωμεν πρέπει νὰ εἰμεθα πολὺ ἐπὶ ἐκείνους.

Ἀφοῦ ἀνέφερε, λοιπόν, τὸν παλαιὸν νόμον καὶ τὸν ἀνέγνωσεν ὁλοκλήρως, βεβαιώσας, καὶ πάλιν ὅτι δὲν εἶναι ὁ ἀδελφός του, κάνει αὐτὰς τὰς ἐνεργείας, ἀλλὰ ὁ ποιητὴς Δ', αὐτὸ καὶ προσέθεσεν «Ἐγὼ, ὁμῶς σὰς λέγω νὰ μὴ προσβάλλετε ἀντίστασιν εἰς τὸν ποιητὴν». Δὲν εἶπεν· Νὰ μὴ προσβάλλετε ἀντίστασιν εἰς τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ «εἰς τὸν ποιητὴν». ἀποδεκτὸν ὅτι, μὲ τὴν ὑποκλίνουσαν αὐτοῦ ἀποτολμῶντα, αὐτὰ αἱ πράξεις. Ἔπειτα, χαλαρώνει καὶ παύει τὴν ὑπερβολικὴν ὀργὴν ἐναντίον τοῦ ἀδικησαντος, μὲ τὸ νὰ μεταθέτῃ τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ εἰς ἄλλον.

298 Τί, λοιπόν, δὲν πρέπει νὰ ἀντιστεκώμεθα εἰς τὸν ποιητὴν, ἐρωτᾷ κάποιος. Πρέπει, θέλω, ἀλλὰ ὅχι, μὲ αὐτὸν τοῖς τρόποις, ἀλλὰ ὅπως ὁ Ἰσὸς ὁ Ἰησοῦς διέταξε, δηλαδή, μὲ τὸ νὰ προσφέρωμεν τὸν ἑαυτὸν μᾶς εἰς τὸ πάθος, διότι μόνον ἔτσι θὰ ὑπερνικήσωμεν τὸ κακόν. Πραγματικῶς, ἡ φωτιά δὲν σβήνει, μὲ τὴν φωτιά, ἀλλὰ ἡ φωτιά σβήνει, μὲ τὸ νερὸ. Διὰ νὰ αὐτὴ ληφθῇ, ὁμῶς, ὅτι, καὶ εἰς τὸν παλαιὸν νόμον νικητὴς ἦτο ὁ παθὼν καὶ ὅτι, αὐτὸς στεφανώνεται, ἐξέτασε τὸ γεγονός καθ' ἑαυτὸ καὶ θὰ ἴδῃς, ὅτι, μεγάλη εἶναι ἡ ὑπεροχὴ τοῦ παθόντος. Διότι, αὐτὸς τοῦ ἤρχισε τὴν ἀδικίαν αὐτὸς θὰ εἶναι καὶ ἡ αἰτία τῆς τιμωρώσεως καὶ τῶν δύο ὁφθαλμῶν, δηλαδή, καὶ τοῦ πληγῶν του καὶ τοῦ ἰδικοῦ του. Δ' ὁ καὶ μισεῖται δικαίως ἀπὸ ὅλους καὶ ἀναρρωτῶνται κατηγορεῖται διεντυπώνονται, εἰς θάρος του. Β' ἔπειτα ὁ ἀδικηθεὶς καὶ μετὰ τὴν αἰτίαν διὰ τῆς ἀνταποδώσεως τῶν ἰσῶν δὲν θὰ ἔχη διαπραξὲς τίποτε τὸ φοβερόν. Δ' αὐτὸ καὶ πολλοὶ συμπαύονται μαζί, τοῖς ἔπειτα ἔπειτα εἶναι καθαρὸς καὶ μετὰ τὴν διαπραξὴν τοῦ πλημμελήματος αὐτοῦ.

Καὶ ἡ μὲν συμφορὰ εἶναι ἴση καὶ εἰς τοὺς δύο ἐνὶ ἡ δόξα δὲν εἶναι ἡ ἴδια οὔτε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ οὔτε ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Δ' αὐτὸ, λοιπόν, καὶ ἡ συμφορὰ

δὲν εἶναι ἡ ἀδικία. Πραγματὴ καὶ, κατ' ἀρχὰς εἰλεγεν· Ὅπως ὀργίζεται χωρὶς λόγον ἐνοητικὸν τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ὅποιος ὀνομάζει αὐτὸν μωρὸν θὰ καταδικασθῇ εἰς τὴν γέννησιν τοῦ πυρός, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωση, ὁμῶς, ἀπαιτεῖ μεγαλυτέραν φιλοσοφίαν, διότι δὲν διατάσσει τὸν πάσχοντα νὰ ἡσυχάζῃ μόνον, ἀλλὰ νὰ δεικνύῃ καὶ μεγαλυτέραν γενναιοδωρίαν, μὲ τὸ νὰ προσφέρῃ καὶ τὴν ἀλλήν σιαγόναν. Τὰ λέγει δὲ αὐτὰ ὅχι μόνον ἀναφορικῶς μὲ τὸ πάθημα αὐτό, ὁ ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν ἀνέξ. κακίαν δι' ἧς εἰς τὰς εἰς θάρρος μᾶς ἀδικίας. Ὅπως, δηλαδή, ὅταν λέγῃ ὅτι «ὅποιος ἀνομιάζει, τὸν ἀδελφόν του μωρὸν εἶναι ἐνοχὸς εἰς τὴν γέννησιν», δὲν ὁμῶς μόνον διὰ τὴν λέξιν «μωρός», ἀλλὰ ἀναφέρεται εἰς καθὲν εἶδος ὑβρίου, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐδῶ δὲν, θέτε, νόμον διὰ νὰ φερώμεθα μὲ γενναίως, ὅταν μᾶς ραπίζουν, ἀλλὰ δ' αὖ νὰ μὴ παρασσωμεθα ὅτιδήποτε καὶ ἂν πάσχωμεν. Δ' αὐτὸ καὶ ἐκεῖ ἐδιολόγησε τὴν θαυμάσιον ὑβρίν καὶ ἐδῶ ἀνέφερε τὸ κτύπημα τοῦ θεωρεῖται πὸ ταπεινὸν καὶ περικλῆε, μεγάλην προσβολήν, Β' δηλαδή, τὸ ράπισμα εἰς τὴν σιαγόναν.

Δίδε δὲ τὴν ἐντολήν αὐτὴν καὶ πρὸς τὸ ἀμφερόν τοῦ κτυπώοντος καὶ πρὸς τὸ ἀμφερόν τοῦ κτυπούμενου. Πραγματικῶς, καὶ ὁ ὅποιος τὴν προσβολὴν δὲν θὰ νομίσῃ ὅτι παθαίνει κατὰ κακόν, ὅταν ἔχη συνήθειαν νὰ φιλοσοφῇ ἔτσι τὰ πράγματα (ὅτι, δὲν θὰ αἰσθανθῇ τὴν προσβολήν, ἐπεὶ δὴ μᾶλλον θὰ ἀγωνίζεται παρὰ θὰ κτυπάται) ἀλλὰ καὶ ὁ ἀδικῶν θὰ νομίσῃ ἐντροπὴν καὶ δὲν θὰ δώσῃ πλέον δευτεροὺς κτυπήμας, ἔστω καὶ ἂν εἶναι σκληροτερός καὶ ἀπὸ τὸ καθὲν θηρίον, μὰ θὰ κατηγορήσῃ πολὺ τὸν ἑαυτὸν του καὶ δ' αὖ το πρῶτον τοῦ ἔδωκεν. Διότι, τίποτε δὲν συγκροτεῖ τοσοῦτον τοῦς ἀδικῶντας ὅσον τὸ νὰ ὑποφέρῃ μὲ ἐπὶ ἐκείνους τὰς ἀδικίας οἱ ἀδικοῦμενοι.

Καὶ, δὲν τοὺς συγκρατεῖ μόνον τὴν ὁρμὴν νὰ συνεχίσουν. Β' ἀλλὰ τοὺς προετοιμάζει νὰ μετανοήσουν καὶ δι' ἧς ἐπιδρασεὶ καὶ φεύγουν γεμᾶτοι ἀπὸ θαυμασμοῦ διὰ τὴν ἀνεξέκκληστον τῶν ἀδικοῦμένων, καὶ ἔτσι τοὺς καθιστᾷ πρὸ οἰκείου καὶ ὅχι μόνον φίλους μᾶς, ἀλλὰ δούλους μᾶς τοὺς κάνει. Ὅπως πάλιν ἡ ἀντίτασις προ-

καλεί ἀκριβῶς τὰ ἀντιθετά ἀποτελέσματα. 229²³ Δηλαδή, ἐντροπιάζει καὶ τοὺς δυο καὶ τοὺς κάνει χειρότερου καὶ ἀνάπτει, μεγαλύτερου τὴν φύλα τῆς ὀργῆς. Πολλὰς φορές δὲ τοὺς ὀδηγεῖ καὶ εἰς τὸν θάνατον. Ἐπὶ τὸ κακὸν προχωρήσει πολύ. Δι' αὐτὸ, ὅχι μόνον δεῖν ραπίζεσαι, δεῖται καὶ μὴ ὀργίζεσαι ἀλλὰ ἐπὶ πλεονέκτισεν ἐντολήν, νὰ ἱκανοποιῇ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀδικοῦντος, διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὑπέστης τὸ ἀρχὸν κτύπημα χωρὶς τὴν θέλησίν σου. Διότι, ἔτσι, καὶ δὲν ἀκόμη εἶναι ἀνάσχυντος, θὰ κατορθώσῃς νὰ τοῦ δώσῃς καιρὸν κτύπημα, παρὰ εἰς τὸν ἐκτύπησας μετὰ τὸ χεῖρ σου, καὶ ἐνῶ εἶναι ἀναίτης θὰ τὸν καταστήσῃς πὶ ὁ ἐπικη.

«Καὶ εἰς ἐκεῖνον ποῦ θέλει νὰ κάνει δικήν μου, καὶ νὰ σοῦ πάρῃ τὸ ὑποκάμισον, ἀφήσέ του καὶ τὸ ἑπαινοφοριὸν σου» 230²⁴ Ἐδὲν θέλε, ὅμως, εἰς τὰ κτυπήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ χρήματα νὰ ἔχωμεν τὴν ἀνεξικακίαν αὐτοῦ τοῦ εἵδους. Δι' οὗ καὶ ἐδῶ χρησιμοποιοῦμεν τὴν ἰδίαν ὑπερβολὴν Πραγματικῶς, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖ διατάσσῃ νὰ κλωμὴν μετὰ τὸ νὰ πάσχωμεν. ἔτσι, καὶ ἐδῶ, μετὰ τὸ νὰ χάσκωμεν περισσότερον ἀπὸ ὅσα ἐπερίμενεν ὁ πλεονέκτης. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἐντολήν αὐτὴν δὲν τὴν ἔθεσεν ἔτσι, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνάλογον προσθήκην. Δι' οὗ δὲν εἶπεν. Νὰ δώσῃς τὸ ἐπαναφοριὸν σου εἰς ἐκεῖνον ποῦ τὸ ζητεῖ, ἀλλὰ «εἰς ἐκεῖνον ποῦ θέλει νὰ κάνει δικήν μου» δηλαδή, εἰς σέ αὐτὴν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ σοῦ προξενῇ ἀνοχλήσεις. Καὶ, ὅπως, δεῖν εἶπεν νὰ μὴ ὀνομάζωμεν τὸν συνάνθρωπόν μας, μωρὸν οὔτε νὰ ὀργίζωμεθα γὰρ λόγον ἐναντίον του, ἀφοῦ ἐπροσώπωνεν ἀπὴν περυσότερα μετὰ τὸ νὰ διατάξῃ νὰ δίδωμεν καὶ τὴν δεξιὰν σ' αὐτόν. ἔτσι, καὶ ἐδῶ, ὁ αὐτὸς εἶπε νὰ φερώμεθα μετὰ σ' αὐτὸν καὶ νὰ δώσῃς πρὸς τὸν ἀντίδικόν, πάλιν εἶπεν νὰ τὴν ἐντολήν. Δηλαδή, δὲν ὀρίξε νὰ δώσωμεν μόνον ὅσα θέλε νὰ πάρῃ ὁ ἀντιδικός μας ἀλλὰ νὰ δεξώμεν καὶ μεγαλύτερα μεγαλοδωρίαν.

Τὸ λοιπὸν Γυμνὸς πρόκειται νὰ γυρίζω ἐρωτᾷ κάποιον. Δὲν θὰ εἴμεθα γυμνοὶ εἰς ὑπακούωμεν μετὰ ἀκρίβειαν εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς, ἀλλὰ θὰ εἴμεθα ἐνδεχόμενοι, πολὺ καλλίτερα ἀπὸ ὅλους. Δι' οὗ κατὰ πρῶτον κανένας δὲν θὰ μᾶς ἐπείθετο εἰς εἰλαμεν τὸ φρόνημα

αὐτό. Δεύτερον, εἰς ὅσον ἔχοντες τὸν ἀγρὸν καὶ ἀνήμερος, ὥστε νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου, τότε ἀσφαλῶς, θὰ φανοῦν πολλοὶ περισσότεροι. οἱ ὅποιοι ὄχι μόνον με ἐνδύματα, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν σάρκα των θὰ καλύψουν, εἰς ὅσον δυνατόν, ἐκεῖνοι ποὺ ἐδεῖξεν τὴν φιλοσοφίαν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀκόμη ἦτο ἀνάγκη νὰ περιφέρωσαι γυμνὸς ἐξ αἰτίας τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ τοῦ εἵδους, δι' οὗ καὶ νὰ σὲν θὰ ἦτο ἐντροπία αὐτό. Δι' οὗ καὶ ὁ Ἄδαμ, εἰς τὸν παρῶν ἦτο γυμνός, ἀλλὰ δὲν ἐννοιωθε ἐντροπία. Καὶ ὁ Ἰσαάκ, ὁ ἦτο γυμνός καὶ ἀνυπόδητος καὶ, ὅμως, ἦτο πὶ ὁ ἐνδοξὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἰουδαίους. Καὶ ὁ Ἰωσήφ, ἐπίσης, δεῖν εἶναι γυμνός, τότε ἐλαμμεν περισσότερον. Πραγματὶ καὶ, δὲν εἶναι κακὸν νὰ παρῶμεν κακὸν γυμνὸς ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς, ἀλλὰ νὰ ἐνδύεται διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ, ὅπως ἀκριβῶς τώρα ἡμεῖς μετὰ πολυτελῆ ἐνδύματα αὐτὸ εἶναι ἀσχηρὸν καὶ καταγέλαστον. Δι' αὐτό, θέσται, καὶ ὁ Θεὸς ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀνηκόντος εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν καὶ καταδίκάζει τοὺς ἄλλους διὰ μέσου τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἀποστόλων.

Συνεπῶς, ὅς μὴ νομίζωμεν ὅτι, αἱ ἐντολαὶ εἶναι ἀπραγματοποιήτοι. Ἐδῶ, ἐκτός τοῦ ὅτι, μᾶς συμφέρουν, εἶναι πολὺ εὐκόλοα, εἰς ἀγρυπνῶμεν. Καὶ περιελείουν τὸς μεγαλύτεροι ὡφέλειαν, διότι ὄχι μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνους, ποὺ μᾶς ἀδικοῦν, τὰ μέγιστα ὠφελοῦν. Καὶ τὸ ἐξαιρετικὸν εἶναι τοῦτο εἰς αὐτάς, ὅτι, δηλαδή, ἐνῶ πεθον ἡμᾶς νὰ ὑποφέρωμεν, συγχρόνως διδάσκουν νὰ φιλοσοφοῦν καὶ ἐκεῖνους ποὺ μᾶς ἀδικοῦν. 231²⁵ Δι' οὗ δεῖν ἐκεῖνος θεωρῇ κατὰ νόμον, μεγάλο τὸ νὰ ἀρπάξῃ τὰ πράγματα τῶν ἄλλων καὶ εἰς τοῦ ἀποδείξῃς ὅτι δ' ἐσὺ εἶναι, μικρὸν τὸ νὰ τοῦ διδῇς καὶ ἐκεῖνα ποῦ δὲν σοῦ ζητεῖ. καὶ εἰσαγῇς ὡς ἀντιστάθμισμα, τῆς τιμῆς ὅς ἐκεῖνος τὴν μεγαλοδωρίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὴν ταπεινότητά του, σκόψου πόσον θὰ διδῇς, ὅχι μετὰ λόγους, ἀλλὰ μετὰ τὰ ἔργα αὐτὰ παθεόμενος νὰ καταφρονῇ τὴν κακίαν καὶ νὰ ἐπιθυμῇ τὴν ἀρετήν. Διότι

Ἄλλὰ ἐκεῖ ὅταν ὠμίλει διὰ τοὺς δίκους, τὸν ὀνομάζει Θεὸν καὶ μέγαν βασιλέα, ἐδῶ δὲ Πατέρα αὐτῶν. Ἡ Τὸ κάνει. δὲ αὐτὰ, ἐπεὶ κρατεῖ τοὺς λόγους διὰ τὸ θέμα αὐτὸ διὰ τὴν κατάλληλον περίστασι.

Ἐν συνεχείᾳ ἐμφανίζουν τὴν ὁμοιότητα τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Θεόν, λέγει «διότι ἀνατέλλει τὸν ἡλιὸν τοῦ διὰ τοὺς ποιητοὺς καὶ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ θρεφὲ διὰ τοὺς δικαίους καὶ τοὺς ἀδίκους». Διότι ὁ Θεὸς ὅχι μόνον δὲν μισεῖ, λέγει, ἀλλὰ καὶ εὐεργετῇ τοὺς ὀφειστές του. Μολοντοὶ θέλουν, εἰς καμμίαν περιπτώσιν δὲν εἶναι ἴδια ἢ ἐνέργεια αὐτῇ ὅχι, μόνον διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐεργεσίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀξίας. Διότι ἐσὺ μὲν καταφρονῇσαι ἀπὸ οὐδόουλόν σου ἐνῷ ὁ Θεὸς ἀπὸ τῶν δούλων του, τοῦ τὸν ἔχει ἀπερὸρίστα εὐεργετήσῃ. Εὐὺ μὲν λέξεις χαρίζεις, ὅταν προσεύχῃσαι, ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐνῷ ὁ Θεὸς προσφέρει πράγματα πολὺ μεγάλα καὶ ἀξία θαυμασμοῦ, μὲ τὸ νὰ ἀνστή τὸν ἥλιον καὶ νὰ διδῇ τὰς θροῦνας καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Ἐ καὶ ὅμως παρὰ τὰς διαφορὰς αὐτάς, δέχομαι, ὅτι ἡ πράξις εἶναι ἴδια. Ὅσον ἐπὶ τρέπεται αὐτὸ διὰ τὸν ἀνθρώπον.

Συνεπῶς νὰ μὴ μῆσις ὅπου οὐ σὲ κακομεταχειρίζεται, ἀφοῦ γίνεται αἰτία νὰ ἀποκτήσῃς τὴν μεγάλην ἀγάπην καὶ σὲ ὁδηγῇ εἰς τὴν μεγάλην τιμὴν. Μὴ καταρῶσαι τὸν ὀφειστήν σου, διότι, ἔτσι, ὑπέστης μὲν τὸν πόνον τῆς ἀδικίας, ἀλλὰ θὰ χάσῃς τὸν καρπὸν. Θὰ ὑποστής τὴν ζημίαν καὶ θὰ χάσῃς τὸν μισθόν. Πράγμα τοιοῦτον εἶναι δεῖγμα μεγάλης ἀνοησίας, ἀφοῦ ὑπεμείναι μὲν τὸ θραύτερον νὰ μὴ ὑποφέρωμιν τὸ ελαφρότερον αὐτοῦ.

Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γινῇ αὐτὸ, ἐρωτᾷ κάποιος. Ἀφοῦ εἶδες τὸν Θεὸν νὰ γίνῃται ἀνθρώπος, νὰ ταπεινωθῇ τὸσον πολὺ καὶ νὰ πάθῃ τὸσον πολλὰ δ. ἐσέ, ὁ ἐρωτᾷς ἀκόμη καὶ ἀμφιβάλλεις διὰ τὸ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συγχωρῶμεν τὰς ἀδικίας τῶν συνανθρώπων μας, Δὲν ἀκούεις τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ, εὐρισκομένους, ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν «Πατέρα συγχώρησέ τους διότι δὲν ξέρουν τί κάνουν»²². Δὲν ἀκούεις τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ ὅτι ὁ ἀνελθὼν εἰς τὸν οὐρανὸν Κυρίως εὐρίσκειται εἰς

²² Λουκ. 23. 34.

τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μεσιτεύει δι' ἡμᾶς²³. Δὲν θλίπεις δι. καὶ μετὰ τὴν σταύρωσιν καὶ τὴν ἀνάληψιν τοῦ ἔστειλε τοὺς ἀποστόλους πρὸς τοὺς φονεύσαντας αὐτὸν Ἰουδαίους, διὰ νὰ τοὺς φέρουν ἀναρχήματα ἀγαθὰ, καὶ μάλιστα, ἐνῷ ἐπρόκειτο νὰ ὁποιστοῦν πολλὰ κακὰ ἀπὸ αὐτοὺς,

Ἄλλὰ, μήπως ἐσὺ ὑπέστης μεγάλας ἀδικίας, τί παρόμοιοι, ὅμως, κακὸν ἐπάθες πρὸς ἐκεῖνα τοῦ ὑπέστη ὁ Κύριος, ἔστιν ἐδένετο, ἐμαστιγώνετο, ἐραπίετο, ἐνεπίετο ἀπὸ τοὺς δούλους ὑπέμεινε θάνατον, καὶ μάλιστα τὸν πῶ ἀτιμωτικὸν ἀπὸ ὅλας τὰ εἴδη τοῦ θανάτου. Ὡστερὰ ἀπὸ τὰς τῶσας εὐεργεσίας τοῦ ἔκαμην, Ἐάν, λοιπόν, σοῦ ἐγίναν μεγάλα ἀδικία, δι' αὐτὸ ἀκριθῶς νὰ εὐεργετῇς περισσότερον, ὥστε καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν σου νὰ ἐτοιμάσῃς λαμπρότερον στεφανὸν καὶ νὰ ἀκαλλᾷξῃς καὶ τὸν συνάνθρωπόν σου ἀπὸ τὴν ἐσχάτην ἀσθένειαν. Διότι καὶ οἱ ἱατροὶ **22-40** ὅταν λακτίζουνται καὶ ὑβρίζονται ἀπὸ τοὺς τρελλοὺς τότε πρὸ πάντων τοὺς λυποῦνται καὶ προετοιμάζονται νὰ τοὺς θεραπεύσων, ἐπειδὴ γνωρίζουν ὅτι ἡ ὕβρις προσέρχεται ἀπὸ τὴν σθεναρότητα τῆς νόσου. Καὶ ἐσὺ, λοιπόν, αὐτὴν τὴν γνώμην νὰ ἔχῃς δὲ τοὺς ἐχθρούς σου καὶ ἔτσι νὰ μεταχειρίζῃσαι ἐκείνους πῶς σὲ ἀδικοῦν, διότι ἐκεῖνοι εἶναι πῶς πολὺ ἀρρωστοὶ καὶ υφίστανται μεγάλην θλίψιν. Ἀλλάξαι συνεπῶς, αὐτὸν ἀπὸ τῆς θαρεῖαι αὐτὴν νόσον καὶ δώσῃς τοι τὴν εὐκαρίαν νὰ ἀφήσῃ τὴν ὀργὴν καὶ ἐλευθέρωσέ τοι ἀπὸ τὸν φοβερόν δαίμονα, δηλαδὴ τὸν θυμὸν. Διότι, ὅταν ἴδωμεν δαιμονισμένους, θακρῶζομεν, δι' αὐτὸ ὅς μὴ φροντίζωμεν νὰ δαιμονιζώμεν τοὺς ἄλλους. Αὐτὸ κάνομεν καὶ τώρα εἰς αὐτοὺς τοὺς δαιμονιζομένους ἢ μάλλον εἶναι πῶς δυστυχισμένοι καὶ ἀπὸ ἐκείνους, διότι, μαίνονται, ἔχοντες συναισθησὶν τῆς καταστάσεως των. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ παραφροσύνη των εἶναι ἀσυγχώρητος.

Συνεπῶς, νὰ μὴ τὸν ἐπιβαρύνῃς, ὅταν τὸν κυριεύῃ τὸ πάθος αὐτό, ἀλλὰ νὰ τὸν ἐλεῇς. Διότι, ὅταν ἴδωμεν κάποιον νὰ ὑποφέρῃ ἀπὸ τὴν χολὴν καὶ κατέχεται ἀπὸ

²³ 1 Κορ. 9. 31.

σκοτοδίνην καὶ προσπαθεῖ μετὰ τὸν ἔμετον νὰ ἀπαλλάξη ἀπὸ τὸ θαλασσικὸν αὐτὸ ὕγρὸν, τότε τοῦ ἀπλώνομεν τὸ χερί καὶ τὸν στηρίζομεν ἐνφ' ὑπάρσσεσθαι ἀπὸ σπασμοῦ, καὶ δὲν ἀπομακρυνόμεθα, ἐστὼ καὶ ἂν μολυνώμεν τὰ ἐνδύματά μας, ἀλλὰ ἕνα πρᾶγμα μόνον ἐπιδιώκομεν, πῶς, δηλαδή, θὰ ἀπαλλάξωμεν αὐτὸν ἀπὸ τὴν φοβερὰν αὐτῇ στενωχωρίαν. Τὸ ἴδιον ἄς κάνωμεν λοιπὸν καὶ εἰς αὐτοὺς, δηλαδή, νὰ τοὺς θασιάζωμεν, ὅταν κάνουν ἔμετον καὶ ταράσσονται, χωρὶς νὰ τοὺς ἐγκαταλείπωμεν προηγουμένως, μέχρις ὅτου θγάλουν ὅλην τὴν τικρίαν. C Καὶ τότε θὰ σοὶ χρεωστῇ μεγάλην πῶνον-μοσύνην. Ὅταν ἡρεμήσῃ τότε θὰ ἀντιληφθῇ καθαρά ἀπὸ ποσὸν μεγάλην ταραχὴν τὸν ἀπ' ἡλίας. Καὶ διατὶ ἀναφέρω τὴν εὐγνωμοσύνην, ἐκείνου. Ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς θὰ σὲ στεφανώσῃ ἀμέσως καὶ θὰ σὲ ἀμείψῃ μετὰ καρίθμητα καλὰ ἐπειδὴ ἡλευθέρωσας τὸν ἀδελφόν σου ἀπὸ ἑνὸς βαρὺ νόσημα. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος θὰ σὲ τιμῇ σὺν κύριον καὶ διακριτῶς θὰ σέβεται τὴν ἐπιεικεῖάν σου.

Δὲν ἐλέπετε τὰς γυναῖκας ποὺ γενοῦν, πῶς δαγκῶνουν τὰς εὐρισκομένας ἐκεῖ χωρὶς νὰ ποιοῦν αὐτά. Ἡ μάλλον ποιοῦν θέθα α, ἀλλὰ ὑπομεινὺν μετὰ γενναϊότη-τα καὶ τὰσχοῦν μαζί με αὐτάς, ποὺ ὀφίστανται τοὺς πό-νους καὶ τὰ δακρυὰ τῆς γεννήσεως. D Αὐτάς νὰ μιμη-θῇς καὶ ἐσὺ καὶ νὰ μὴ γίνεσαι πρὸς ἀδύνατον ἀπὸ τὰς γυ-ναῖκας. Διότι, ὅταν γενοῦν αἱ γυναῖκες αὐταί, (ἐπειδὴ εἶναι, κατὰ τὴν ὥραν ἐκεῖνι οἱ ἄνδρες πρὸς θεῖοι ἀπὸ τὰς γυναῖκας), τότε θὰ γνωρίσῃς ἐσένα τὸν ἄνδρα.

Εἰναι, ὅμως, αἱ ἐντολαί, αὐταὶ σοὺ φαίνονται δύσκο-λοι, σκέψου ἐπὶ δι' αὐτὸ ἦλθε κοντά μας ὁ Χριστός, διὰ νὰ φυτεύσῃ ἐκεῖ αὐτὰ εἰς τὸ μυαλό μας διὰ νὰ μᾶς κα-ταστήσῃ ἀφελήμους καὶ εἰς τοὺς ἐχθροὺς μας καὶ εἰς τοὺς φίλους μας. Δι' αὐτὸ καὶ μᾶς προτρέπει νὰ φρονί-ζωμεν διὰ τὸν καθένα ἐξ αὐτῶν. Δηλαδή, διὰ μὲν τοὺς ἀδελφούς μας μᾶς διδάσκει, ὅταν λέγῃ, «ἐάν προσθέ-ρῃς τὸ δῶρόν σου» διὰ δὲ τοὺς ἐχθρούς, ὅταν νομοθετῇ νὰ ἀγαπᾶμεν καὶ νὰ προσευχώμεθα δι' αὐτούς. E Καὶ δὲν μᾶς δῶναι πρὸς τὴν διαγωγὴν αὐτὴν μετὰ τὸ παρὰ δεῖγμα τοῦ Θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ ἀντίθετον παρὰ δεῖγμα, «Διότι, ἐάν ἀγαπήσετε», λέγει, «ἐκείνους ποὺ οὐκ ἀγαποῦν, ποίαν ἀμοιβὴν ἔχετε, 22.11 Μήπως κα-

οὐ τελῶναι δὲν κάνουν το ἴδιον»²⁴. Τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Παῦλος, «Δὲν ἀντ' σταθῇκατε ἀκόμη μέχρι σήμε-ρα νὰ λάβητε τραύματα καὶ νὰ χυθεῖ τὸ αἷμά σας ἀγωνιζο-μενοι κατὰ τῆς ἁμαρτίας»²⁵. Ἄν, λοιπὸν, ἐφαρμόξῃς αὐτὰ τότε εὐρυσκεσθαι κοντὰ εἰς τὸν Θεόν, ἐάν, ὅμως, ἀδιαφορῇς, τότε κατατάσσεται, εἰς τὴν παρὰ τὰς τῶν τελωνίων Εἰδες ἐπὶ, δὲν εἶναι τόση μεγάλη ἡ διαφορὰ με-ταξὺ τῶν ἐντολῶν, ὅσον διαφέρουν οἱ ἄνθρωποι μεταξὺ τῶν, Συνεπῶς, ἄς μὴ σκεπτομεθα αὐτὸ, ὅτι εἶναι δύσκο-λος ἡ ἐντολή, ἀλλὰ ἄς ἀντιληφθῶμεν τὸ ἔπαθλον καὶ ἄς ἀντιληφθῶμεν μετὰ πόσον γινόμεθα ὁμοιοί, ὅταν τηρή-σωμεν τὰς ἐντολάς, καὶ πρὸς ποῖον ἐξωσόμεθα, ὅταν τὰς παραμελήσωμεν. Μᾶς προτρέπει νὰ συμπληρώμεθα μετὰ τὸν ἀδελφόν μας καὶ νὰ μὴ τὸν ἐγκαταλείπωμεν προ-ηγουμένως, παρὰ ὅταν ἐξαφανισώμεν τελείως τὴν ἐχθρότητα. Ὅταν δὲ ὁμιλῇ δι' ἰδίου, δὲν μᾶς υποβάλλει εἰς αὐτὴν τὴν ἀνάγκην, ὅτι ἀλλὰ ζητεῖ μόνον, δι' ἐξαρτάται ἀπὸ ἡ-μᾶς καὶ ἐτοίμους νὰ εὐκολοὶ τὴν τηρήσιν τοῦ νόμου. Ἔτε δὲ, δηλαδή, εἴπειν, ὅτι «ἐτοίμους τοὺς προφῆτας ποὺ ἐζησαν πρὶν ἀπὸ ἐσᾶς»²⁶, διὰ νὰ μὴ αἰσθάνωνται ἀπέχθειαν πρὸς αὐτούς, διὰ τὰς, ὅχι μόνον νὰ τοὺς ἀν-νεχόνται, ὅταν κάνουν αὐτά, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ἀναγκαῖον.

Βλέπετε, μετὰ πόσοι τρόποι ξερρίζωνε τελείως τὸν θυ-μὸν καὶ ἀφανίζει τὴν ἐπιθυμίαν διὰ τὰ ὁρατὰ σώματα, διὰ τὰ χρήματα διὰ τὴν δόξαν καὶ διὰ τὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς. Αὐτὸ, θέθα α, τὸ ἔκανεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς οὐμίας τοῦ ἀλλὰ πολὺ περισσότερον τώρα τὸ καθῶρ σὲν. Πραγματικῶς ὁ πτωχὸς καὶ ὁ πρὸς καὶ ὁ πεινῶν ἀφανίζει τὴν ὁργὴν. C Ὅποιος ἔχει καθαρὰν καρδίαν, εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ποιηρὰν ἐπιθυ-μίαν. Ὅποιος διώκεται καὶ ὀφρίζεται, καὶ κακολογεῖται, περιφρονεῖ τελείως τὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ εἶναι καθαρὸς ἀπὸ κάθε ἐγωϊσμὸν καὶ κενοδοξίαν.

Ἀφοῦ λοιπὸν, ἡλευθέρωσας τὸν ἀκροατὴν ἀπὸ τὰ δε-σμά αὐτὰ καὶ τὸν προετοίμασε διὰ τοὺς ἀγῶνας, πάλιν κατ' ἄλλαν τρόπον ξερρίζωνε τὰ πάθη αὐτὰ καὶ μάλ-ιστα μετὰ μεγάλαν τέρεν ἀκρὸς θεῖον. Δηλαδή, ἀφοῦ ἤρχισεν

24. Ματθ. 23. 48

25. Εβρ. 12. 4

26. Ματθ. 23. 12.

ἀπὸ τὴν ὀργήν καὶ ἔκοψε τὰ νεδρὰ τοῦ πάθους αὐτοῦ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς καὶ εἶπεν· Ὅποιος ὀργίζεται χωρὶς λόγου κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ καὶ τὸν ἀποκαλεῖ μισρὸν καὶ θλακά, να τιμωρήται. Καὶ ὅποιος προσφέρει τὸ δῶρόν του πρὸς τὸν Θεόν, νὰ μὴ πλησιάσῃ προηγούμενως πρὸς τὸ θυσιάζειν. Ὁ μέχρως οὗτοι παύσῃ τὴν ἐχθρὰ πρὸς τὸν συνανθρώπῳ του. Καὶ ὅποιος ἔχε ἀντίδικον, εἰς κἀνὴ φίλον τὸν ἐχθρόν του, προτοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ θεασθῇ· οἱ. "Ἐπεὶ τα προσχωρεῖ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν καὶ λέγει· "Ὅποιος κυττάζει γυναῖκα με ἀκόλαστον θλακά, νὰ τιμωρήται ὡς μισρὸς. Ὅποιος σκανδαλίζεται ἀπὸ ἀκόλαστον γυναῖκα ἢ ἀπὸ καποῖον ἄλλον φίλον του, ἄς τοὺς ἀπομακρύνῃ διὰ ἀπὸ κατὰ τοῦ. Ὅποιος νόμιμα ἔχει σύζυγον, νὰ μὴ τὴν ἐκδιώκῃ ποτε καὶ ἄς μὴ στρέφεται πρὸς ἄλλην γυναῖκα.

Μεθ' αὐτὰ ἔκοψε τὰς ρίζας τῆς ποιηρᾶς ἐπιθ. μ.ας. Β' Ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ περιορίζει τὸν ἔρωτα διὰ τὰ χρήματα προτρέπων, νὰ μὴ ὀρκίζομεθα, αὐτε νὰ ψευδόμεθα οὔτε νὰ κρατῶμεν τὸ ὑποκάμειον τοῦ συμβῆναι νὰ φορῶμεν ἄλλα νὰ δίδωμεν καὶ τὸ ἐπανωφόριον μας, εἰς ὅπου οὐ τὸ ζητεῖ, καὶ νὰ προσφέρωμεν ἐθελοντικῶς τὰς σωματικὰς ὑπηρεσίας μας, ἀφονίζων τελείως τὸν πόθον διὰ τὰ χρήματα.

Γότε, ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ, αὐτὰ 242 προσθέτε καὶ τὸν ποικίλον στέφανον αὐτῶν τῶν ἐντολῶν. ὅταν λέγῃ «Να προσερχεσθε δι' ἐκείνους ποὺ σὰς ἀδικοῦν» ἀναβ. θάξων ἡμᾶς εἰς αὐτὴν τὴν ὑψηλότεραν κορυφὴν τῆς φιλοσοφίας. Ὅπως, δηλαδή ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι καλὴς πρὸς εἶνα μεγαλύτερο, νὰ ἀνέχεται νὰ ραπίζεται, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ εἶνα ἐλεημῶν εἶνα ἀνώτεροι τὸ νὰ ἀφῆνε καὶ τὸ ἐπανωφόριον μας, με τὸ ὑποκάμειον, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι δικαίος τὸ νὰ ὑπομένῃ ὅταν ἀδικήται, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ἐρηνοποιός, τὸ νὰ ἀκολοθῇ ὅταν ραπίζεται καὶ ἀγνωστεύεται ἔτσι ὑπερέχει καὶ τὸ νὰ εὐλογῇ, ὅταν δώκεται, ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπομένῃ μόνον βωγμούς.

Βλέπετε δι. σιγά - σιγά μᾶς ἀνιψαίνει εἰς αἰτάς τὰς ἀψίδας τοῦ οὐρανοῦ, Συμπῶς ποίας τιμωρίας θα εἶμε θα ἄξι οἱ ὅταν προτρεπωμεθα νὰ προσπαθῶμεν νὰ ὁμοιάμεν με τὸν Θεόν, καὶ ἴσως δὲ καταρθῶμεν νὰ γινώμεν ὅμοιοι με τοὺς τελῶνας. Διότι, ἔάν τὸ νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς ἀγαπῶντας ἡμᾶς Β' εἶναι γνώρισμα τῶν τε

αἰωνῶν τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ τῶν εἰδωλοκρατῶν ὅταν οὔτε αὐτὰ δὲν κάνομεν. (πραγματικά, δὲν κάνομεν αὐτό, ὅταν φθονῶμεν τοὺς συνανθρώπους μας ποὺ εὐδοκίμοι), πο. αν τιμωροῖται θὰ ἀποφ. γώμεν, ἀφοῦ προτρεπωμεθα νὰ φανώμεν ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς γραμμωταίς, καὶ ἀποδεικνύμεθα κατώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρας. Πῶς, λοιπὸν θὰ ἴδωμεν τὴν βασιλειαν τῶν οὐρανῶν, περ μου Πῶς θὰ φθασώμεν εἰς τὰ ἱερά ἐκείνα προθύρα, ἐνῶ δὲν υπερβῶμεν ἢ ἀρετὴ μας τὴν ἀρετὴν τῶν τελῶν; Διότι αὐτὸ ἤθελε νὰ εἴπῃ ὅταν ἔλεγεν «Μήπως καὶ οἱ τελῶνα δὲν κάνουν τὸ ἴδιον»

Ἐπιστῇ καὶ ταῦτο εἶναι ἄξι οἱ θαυμασμοῦ εἰς τὴν διδασκαλίαν του. δι. δηλαδή, ἐνῶ εἰς κάθε περιπτῶσιν ἀναφέρει με ἀφθονίαν τὰ ἐπαθλα τῆς ἀρετῆς, (ὅπως εἶνα, ὅτι θὰ βλέπωμεν τὸν Θεόν, ὅτι θὰ κληρονομήσωμεν τὴν βασιλειαν τῶν οὐρανῶν ὅτι θὰ γινώμεν υἱοὺ τοῦ Θεοῦ, ὅτι θὰ ὁμοιάσωμεν με τὸν Θεόν, ὅτι θὰ ἐλεηθῶμεν, ὅτι θὰ παρηγορηθῶμεν καὶ θὰ λάβωμεν μεγάλην ἀμοιβήν) ἐν ταῦταις, ὅπου ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὰς τιμωρίας, τὸ κάνεῖς χαμηλὸν τόνον, ἀφοῦ εἰς τόσον πολλοὺς λόγους μόνον μίαν φορὴν ἀνέφερε τὸ δόγμα τῆς γεννήσεως. Καὶ εἰς ἄλλα δὲ σημεῖα με ἦκον ὕψος καὶ με ἀποτρεπτικὸν μῶλλον χαρακτῆρα παρὰ με ἀπειλή· τὸν λόγον, προσπαθεῖ νὰ διορθώσῃ τὸν ἀκρατῆν, ὅταν λέγῃ «Μήπως καὶ οἱ τελῶνα δὲν κάνουν τὸ ἴδιον» καὶ «ἔάν τὸ ἄλλὰ μωροσυνθῇ καὶ ἐλάχιστος θὰ δυσημασθῇ εἰς τὴν βασίλειαν τῶν οὐρανῶν. Εἰς μερικάς δὲ περιπτώσεις ἀναφέρει τὸ ἀμαρτήμα ἀντὶ τῆς καλᾶς εὐσεύς, διὰ νὰ κάνῃ τὸν ἀκρατῆν νὰ ἀντιληφθῇ τὸ θάρος τῆς τιμωρίας, δι. ὅπως ὅταν λέγῃ «ἐμαίχευσεν αὐτὴν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ» καὶ ὅτι «ὅπως ἐκδιώκε τὴν γυναῖκα του, τὴν παρῶθε» πρὸς τὴν μοιχείαν» καὶ ἀκόμη δι. «τὸ ἐπὶ πλέον τοῦ να. καὶ τοῦ δι. προσέχεται ἀπὸ τὸν ποιηρῶν» Διότι, δ' ἐκείνους ποὺ ἔχουν μισρὸν, ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τῆς καλᾶς εὐσεύς, εἶναι ἀρκετόν, διὰ νὰ σωφρονισθῶν, καὶ τὸ με γέθος τῆς ἀμαρτίας.

Δ' αὐτό, λοιπὸν εἰς τὴν προκειμένην περιπτῶσιν φέρε εἰς τὸ μέσον τοὺς εἰδωλολάτρας καὶ τοὺς τελῶνας, ὥστε με τὸ ποιῶν αὐτῶν νὰ προκαλέσῃ ἐντροπὴν εἰς τὸν μισθῆτήν. Αὐτὸ ἔκανε καὶ ὁ Παῦλος ὅταν ἔλεγεν «Διὰ νὰ μὴ λυπήσθε ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ ποὺ δὲν ἔχουν ἐλπί-

δα»²⁷ καὶ «ο εἰδωολάτραι που δὲν γνωρίζουν τὸν Θεόν»²⁸. Καὶ διὰ τὸ ἀποδεῖξαι δὲν ἀπατεῖ τίποτε τὸ ὑπερόγκον, Ὡστόσο ὀλίγον περισσύτερον ἀπὸ τὸ συνηθισμένον λέγει. «Μήπως καὶ οἱ εἰδωολάτραι βεβαίως τὸ ἴδιον». Μὰ δὲν σταματᾷ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸν λόγον, ἀλλὰ τελειώνει μὲ τὰ ἐπαθλα καὶ τὰς καλὰς ἐλπίδας, λέγων. «Νὰ γίνετε τέλει», ὅπως καὶ ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος»²⁹. Συνεχῶς ἀναφέρει τὸ ὄνομα τῶν οὐρανῶν, διὰ τὴν διεγερτικὴν τὸ φρόνημα αὐτῶν καὶ διὰ μέσου τοῦ τόπου. Διότι ἀκόμη ἴσως πνευματικῶς πρὸς ἄσπερες³⁰ καὶ εἶχαν πρὸ ὁλοκληρῆς διάθεσιν.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἀντιληφθῶμεν καλά ὅλα τὰ λεχθέντα, ἅς δεῖξωμεν καὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς μας μεγάλῃν ἀγάπην καὶ ἅς ἀφήσωμεν τὴν κατανέλαστον ἐκφυγὴν σινηθεῖαν, τὴν ὅπου εἶχον πολλὴν ἀνότητον, νὰ περιμένουν, δηλαδὴ νὰ τοὺς ὁμύλησιν, πρῶτοι αὐτοὶ που τοὺς συναντοῦν. Ὅταν δὲν μῆνουμεθα αὐτὰ εἰμεθα ἄλλοι μεγάλοι μακαρισμοὶ, ἐνῶ εἶναι γελοῖον ὅταν ἐπιδώκωμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν αὐτὸν. Διότι, λοιπὸν δὲν τοῦ ὁμιλεῖς εἰς πρῶτος, Ἐπειδὴ αὐτὸ περιμένει, λέγει. Μὰ, δ' αὐτὸ ἂν κριθῶς ἔπρεπε νὰ τρέξης νὰ τὸν χάρεταις, διὰ τὴν πάρῃ σου τὴν στέφανον τῆς νίκης. **Β'** Ὅχι, λέγει. Ἐπειδὴ αὐτὸ ἐπεδικώξεν. Καὶ τὸ ἡμιπορεῖ νὰ θεωρηθῇ χερότερον αὐτὸ τὴν ἀνοσιειαν αὐτῇ. Διότι, ἐπειδὴ, λέγει αὐτὸ ἐφρονέσεν, δηλαδὴ νὰ μὴ λάθῃ ἀποθνή. Ὁ αὐτὸ δὲν θέλω νὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὴν ὑπόθεσιν αὐτῇ. Ἐάν λοιπὸν, σοὺ ἂν πευθοντὴν ἐκείνους πρῶτος τὸν λόγον, τότε τίποτε δὲν κερδίζεις, ἔστω καὶ ἂν τοῦ ὁμύλησιν καὶ ἐσὺ. Ἐνῶ ἂν ἔσσι πρῶτος σπεύσῃς νὰ τοῦ ὁμύλησιν, τότε, ἐξεμεταλλεύθῃς τοὶ ἐγώτισμόν ἐκείνου καὶ ἀφρόνον, καρπὸν ἐπρὸς γίαιας ἀπὸ τὴν ἀνοσιειαν ἐκείνου.

Πραγματικὰ κατὰ ποῖαν λογικὴν δὲν εἶναι ἀπόδειξις ἐσχάτης ἀνοσιειας τὸ νὰ προδίδωμεν τὸ κέρδος, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἀποκτησώμεν διὰ μέσου τῶν ἀπείκων λόγων καὶ, ἐνῶ κατηγοροῦμεν αὐτὸν νὰ περιττωμένον εἰς τὸ ὅσον ἀμάκρημα. Διότι ἂν τὸν κατηγορῇς δὲ αὐτὸ ὅτι, δηλαδὴ, περιμένει νὰ τοῦ ὁμύλησιν ὁ ἄλλος πρῶτος.

27. Α. Θεοτ. 4. 11.
28. Α. Θεοτ. 4. 5.
29. Ματθ. 5. 48.

τοτε διατι μῆνεις ὅτι κατηγορεῖς καὶ ἐκεῖνον, που εἶπες ὅτι εἶναι κακὸν προσπαθεῖς νὰ τὸ μνηστῇς σὺν νὰ ἦτο καλὸν, Ὡλέπεις ὅτι δὲν ὑπάρχει τότε πρὸς ἀνότητον ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον, που ζῇ μαζί με τὴν κακίαν;

Διὸ οὕτως παρακαλῶ, νὰ ἀποφύγωμεν τὸ κακὸν καὶ γελοῖον αὐτὸ ἔθιμον. Διότι πολλὰς φιλίας ἀνέτρεψε τὸ νόημα αὐτὸ καὶ πολλὰς ἐχθρας ἐδημιούργησεν. Διότι οἱ αἱ τοὶ ὑπερέχομεν ἡμεῖς ἀπὸ αὐτοῦ. Ἐάν ὅμως, ἐνῶ προτρεπωμεθα νὰ ὑπομένωμεν, ὅταν ρατιζώμεθα, ὅταν ἀγαμυνώμεθα καὶ ἀπογυμνώμεθα ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦς, μὰς ποῖαν συγγνώμην ἀξίζομεν, νὰ εὐρωμεν, ὅταν διὰ τὰ ἄλλα ἡμεῖς, οὐκ ἀνέχομεν, ποσὴν φιλονικίαν; Περ φρονούμεθα, λέγει καὶ ἐξελιγόμεθα ὅταν χάριτωμεν εἰς αὐτὸν τὴν προσβολὴν που μὰς ἔκανεν. Καὶ διὰ τὴν μὴ σὲ περιφρονησῇ ὁ ἀνθρώπος, Ὡλέπεις εἰς σύγκρισιν, μὲ τὸν Θεόν. Καὶ διὰ τὴν μὴ σὲ καταφρονησῇ ὁ μόνονος σινδουλός σοι καταφρονέσῃ τὸν Κύριον, που τοσοῦτον πολὺ σὲ εὐεργέτησεν. Διότι ἂν, εἶναι ἀποστολὴ νὰ καταφρονέσῃς τὸν ἴσον μὲν, σου ἀνθρώπον εἶναι, ὅπως δὲ, ποτε πολὺ πρὸς ἀποστολὴν νὰ καταφρονέσῃς τοῦτον Θεόν, ποὺ σὲ ἐδημιούργησε.

Ἰστερα ἀποσπᾷ τὴν σκεψὶν καὶ τοῦτο δὲ ὅταν σὲ καταφρονησῇ τότε γίνετα αἰτία νὰ λαθῇς μεγαλύτερον κακόν, ὅτι αὐτὸ τὸ ὑπερμενέας χορὴν τοῦ Θεοῦ ἔπειθῃ ἡκολούθῃ καὶ ἔπεισθῃς εἰς τοὺς νόμους τοῦ. Ἡ ὑποκαθὴ δὲ αὐτῇ ποῖαν τιμὴν δίδει ἀξίζει. Πόσα διαδιδάγματα δὲν τῷ πρεσβυτέρῳ, Ἐγὼ μακάριον νὰ ὑβρίζωμαι καὶ νὰ περιφρονηθῶ καὶ χάριν τοῦ Θεοῦ παρὰ νὰ τὸ μῶμαι ἀπὸ δούλου τοῦ Θεοῦ λαΐς, Ὡλέπεις τότε δὲν εἶναι ἴσον μὲ τὴν δόξαν αὐτῇ.

Αὐτὴν τὴν δόξαν ἅς ἐπιδώκωμεν λοιπὸν, ἔτσι, ὅπως ὁ Κύριος διέταξε χωρὶς νὰ διδωμεν καμμίαν σημάσιαν εἰς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα ἀλλὰ νὰ ἐφαρμόζωμεν τὴν ἀκριβὴ φιλοσοφίαν εἰς ὅλα καὶ ἔτσι νὰ ρυθμίζωμεν τὴν ζωὴν μας. **22** Διότι πραγματικὰ, θὰ ἀποκτησώμεν διὰ μέσου αὐτῆς τὰ ἀγαθὰ τῶν οὐρανῶν καὶ τοὺς ἐκεῖ στερᾶνους, θαυμάζοντες ὡς ἀγγελοὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, περ φερόμενοι εἰς τὴν γῆν ὅπως οἱ ἀγγελοὶ καὶ οὐ νόμεις, παραμένοντες ἔξω πρὸς καθεπείθυμια καὶ ταρσῇν. Μὰ, δὲ μὲ αὐτὰ θὰ ἀποκτησώμεν καὶ τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ τὰ ὅποια εἶθε δούλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ

τὴν χάριν καὶ τὴν φυανθρωπείαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δοξα καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ προσκύνησις, μαζί με τὸν ἀναρχόν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον καὶ ἀγαθὸν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Θ

(Ματθ. στ. 1-16)

Β «Προσέχετε ἵνα μὴ κάνετε τὴν ἐλεημοσύνην ἡμῶν ὡς οἱ ἄδικοι, ὅτι οὗτοι ἀνθρώποις, ὅτι ἵνα σὰς ἴδωσι καὶ σὰς θαυμάσουν»¹

Τώρα πλέον ξεορίζει τὸ πῶς τυραννικὸν πάθος, δηλαδή, τὴν λύσσαν καὶ τὴν μανίαν πρὸς τὴν κενοδοξίαν, ἢ ὅποια κυριεύει ἐκεῖνους τοῦ ἐκταλοῦν ἕνα ἐνάρετον ἔργον. Δὲν ἐλεγχθὲ θέβαια, τίποτε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς δουλίας διὰ τὸ πάθος αὐτό, ἐπεὶ θὰ ἦτο περὶ τὸν, προτοῦ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ πράττουν κατὰ ἀπὸ τὰ πρέποντα, νὰ τοὺς διδάσκῃ το πῶς πρέπει νὰ πράττουν καὶ νὰ ἐφαρμόζουν αὐτά. Ὅταν, ὅμως, τοὺς εἰσέγαγεν εἰς τὴν εἰνότητα τῆς εὐσεβείας τότε πλέον καταργεῖ καὶ τὸ κακὸν ποὶ τὴν παρακολούθει. Πραγματικὰ τὸ πάθος αὐτό δὲν γεννιέται χωρὶς λόγον. Ὁ ἀλλά, ὅταν ἐπιτύχωμεν μεγάλην πρόοδον εἰς τὴν ἀρετὴν, τότε ἐμφανίζεται ἡ ἐπὶ πλεονεξία, καὶ φυτεύει πρῶτα τὴν ἀρετὴν καὶ ἐπειτα νὰ ἀφανίσῃ τὸ πάθος ἐκεῖνο ποὺ θάλαττε τὸν καρπὸν τῆς.

Καὶ κυττάξτε ἀπὸ τοῦ ἀρχ. ζ. ἀπὸ τῆς νηστείας τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἐλεημοσύνης. Ὅτι εἰς αὐτάς τας ἀρετὰς κυρῶς ἀρέσκειται νὰ εἰσέρχεται συνήθως τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας. Πραγματικὰ, ὁ φαρισαῖος μεθ' αὐτὰς τὰς πράξεις ὑπερηφανεύετο καὶ ἔλεγεν· «Ἦν στευκὸς δύο φορὰς τὴν ἐβδομάδα, ὁ δὲ τὸ δέκατον ἀπὸ δακτύλων, ὅσα ἀποκτῶ»²

Δ Καὶ κατὰ τὴν ἄραν δὲ τῆς προσευχῆς τὸν κατεῖχεν ἡ κενοδοξία καὶ προσήχθητο ὅτι νὰ ἐπιδειχθῇ. Ἐπεὶ δὲ θιγὼς, βὲν ἦτο παρὼν κανένας ἄλλος, ἐκάνει ἐπιθεξὶν πρὸς τὸν τελώνην ὅταν ἔλεγεν· «Δὲν εἶμαι ὅπως οἱ ἄλλοι»

¹ Ματθ. 6, 1
² Λουκ. 16, 19

λοι άνθρωποι. ούτε θπως αὐτός ἐδῶ δ τελώνης»³
 Καὶ πρόσεξε με ποῖαν τρόπον ἤρχισεν ὁ Κύριος τὴν ἐντολὴν αὐτήν, σὺν τῷ ἔκανε λόγον δ' ἄ κάποιο θηρίον που δυσκολὰ ἐντοπίζεται καὶ εἶναι ἱκανὸν νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς πολὺ ἀδιαφόρους. «Προσέχετε» λέγει, «τὴν ἐλεημοσύνην σας»⁴ Ἔτο ὁμιλεῖ καὶ ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Φλιππησίους «Προσέχετε ἀπὸ τὰ σκυλά»⁵ Ὅτι τὸ θηρίον εἰσέρχεται κρυφὰ καὶ χωρὶς θόρυβου διασκαρτίζει τὰ πάντα καὶ ἀνεπαίσθητως ἀφῆκε κενὸν τὸ ἔσωτερ κόν τοῖς ἀνθρώποις.

Ε. Ἐπεὶ δὴ, λοιπὸν, ὁμιλήσε πολλὸ δ' ἄ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ ἔφερε, ὡς παρὰδε γμα τὸν Θεόν, δ' ὁποῖος ἀνατέλλει τὸν ἥλιον δ' ἄ τοὺς ποιητοὺς καὶ τοὺς ἀναθεοὺς καὶ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς προέτρεψε πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τοὺς ἔπεισε νὰ χαίρυνται δ' ἄ τὴν ἀφθονίαν τῆς προσφορᾶς τῶν ἀφαιρῶν πλεόν καὶ κάθε τι, ποὶ ἐλάττει τὴν ὠραίαν αὐτὴν ἐλαίαν. Διὸ λέγει, «Προσέχετε νὰ μὴ κάνετε τὴν ἐλεημοσύνην σας **2:13** ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους» Διότι ἐκεῖνη ἡ ἐλεημοσύνη ποὺ ἐλέγχθῃ προσηγομένως, εἶναι τοῦ Θεοῦ. Ἀφοῦ εἶπεν «Νὰ μὴ τὴν κάνετε ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους» προσέθεσεν «Διὰ νὰ σὰς ἴδω» καὶ σὰς βουμάσους. Καὶ διδὲ μὲν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι δύο φορές εἶπεν τὸ ἴδιον πρῶγμα Ἔσιν, ὅμως, προσέξη κανεὶς μὲ ἀκριβέσιαν θὰ ἀντιληφθῇ ὅτι δὲν, εἶναι τὸ ἴδιον, ἀλλὰ ἄλλην σημασίαν ἔχει. Ἡ μία φοράς καὶ ἄλλην ἡ ἄλλη καὶ ὅτι ἡ τελευταία προσηγορὴ παρῆκε μετ' ἄλλην ἀσφάλειαν καὶ ἀνεκφράστον φρονεῖδαν καὶ ἐνδ' ἀφῆρει. Διότι εἶναι δυνατόν, νὰ κάνῃ κανεὶς τὴν ἐλεημοσύνην ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, χωρὶς νὰ τὴν κάνῃ πρὸς τὸ πῶς ἐκείν, ὅπως εἶναι, παλὸν βουμάσιν, νὰ μὴ ἐκείν ἑπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ ἐνεργῇ διὰ νὰ προκλήσῃ τοὺς θαυμασμοὺς των. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν τιμωρεῖ ἡ θροα θεοῦ, ἀπλῶς τὴν προῆξιν, ἀλλὰ τὴν διαθεσίαν τοῦ ἑλεοῦ. **Β** Διότι ἐάν δὲν ὑπῆρχεν αὐτὴ ἡ ἀκριβὴς διακρίσις εἰς τὴν ἐντολήν, ἀσφαλῶς, πολλοὶ θὰ ἤσαν δ' ὅσακι καὶ εἰς τὴν προσφορὰν τῆς ἐλεημοσύνης ἐπειδὴ δὲν θὰ ἦτο δυνατόν, νὰ περριπῶσι, νὰ ἑλεοῦν, χωρὶς νὰ γινώσκαι ἀντιληπτοί. Διὰ τοῦτο, διὰ νὰ σὲ ἀποαλάξῃ ἀπὸ τὴν δυσκολίαν αὐτὴν ὅρξε τὴν τιμωρίαν καὶ τὴν ἀμοιβήν, ὅχι

ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν διάθεσιν τοῦ ἑλεοῦντος. Διὰ νὰ μὴ ἐρωτῶς λοιπὸν Καὶ τὸ θὰ πάθω ἐάν με ἴδῃ κανεὶς ἄλλος. Δὲν ἐξετάζω αὐτὸ λέγει, ἀλλὰ τὴν διάθεσίν σου καὶ τὸν τρόπον μετὰ τὸν ὅποιον γίνεται ἡ ἐλεημοσύνη. Διότι, τὴν ψυχὴν θέλει νὰ διασπλάσῃ καὶ νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ κάθε νόσημα.

Αφοῦ λοιπὸν, συνηγόρεισε νὰ γίνηται ἡ ἐλεημοσύνη πρὸς τὸν δεῖν **Γ** καὶ ἐφανερώσῃ τὴν ζῆμιαν αὐτῆς τῆς ἐνεργείας, ἐάν, δηλαδὴ γίνηται, ἀσκόπα καὶ τυχαία παλὸν ἐνθαρρυνεὶ τὸ φρόνημα αὐτῶν μετὰ νὰ ἀναφέρῃ τὸν Πατέρα καὶ τὸν οὐρανόν, ὥστε νὰ μὴ τοὺς ἐκφράσῃ μετ' ἡν τιμωρίαν μόνον, ἀλλὰ νὰ τοὺς συνειτίσῃ καὶ μετ' ἡν ἀναφορὰν τοῦ Δημιουργοῦ «Διότι, δὲν θὰ ἔχετε», λέγει, «ἀνταμοιβὴν ἀπὸ τοῦ Πατέρα σας, ποὶ εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς» Δὲν ἐσταμάτησεν ὅμως ἐδῶ, ἀλλὰ ὑποσχρεῖ καὶ περαιτέρω, ὥστε καὶ δι' ἄλλων μέσων νὰ ἔπ' ἴσῃ τὴν ἀποφυγὴν τῆς καταισθοῦς.

Ὅπως, δηλαδὴ παρακταῶς ἀνεφῆρε τοὺς τελώνας καὶ τοὺς εὐδωλολάττας, δ' ἄ καὶ ἐντροπισθῇ τοὺς μνηστὰς αὐτῶν ἀπὸ τὴν ποιότητά των. Ἔτσι, καὶ ἐδῶ ἀναφέρει τοὺς ὑποκριτάς. «Ὅταν λοιπὸν κἀνῇς ἐλεημοσύνην», **Δ** λέγει, «μὴ τὸ δ' ἀσαλπίσῃς ἐμπροσθέν σου, ὅπως κάνουν οἱ ὑποκριταί». Ὅχι θεθεῖα δ' ἐκεῖνοι εἶχαν σὰν τὴν γὰς ἀλλὰ θέλε νὰ δεῖξῃ τὴν μεγάλῃν μανίαν αὐτῶν χρὸς ἀποποιῶν μετὰφορικῶς τὴν λέξιν, αὐτήν, δ' ἄ νὰ τοὺς διακωμωδῇ καὶ νὰ τοὺς γελοιοποιῇ καὶ σωστά τοὺς ὠνόμασεν ὑποκριτάς. Διότι, φανόμεν κῶς ἡ προῆξιν τῶν ἡτο ἐκδηλῶς ἐλεημοσύνης, ἀλλὰ ἡ διαθεσίαν των ἦτο σκληρὰ καὶ ἀπάνθρωπος. Πρῶτος, καὶ δὲν κάνουν τὴν ἐλεημοσύνην διὰ νὰ ἑλεοῦν τοὺς συνανθρώπους των, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποκτοῦν δοῦσαν οἱ ἴδιοι πράγματα τὸ ὅποιον εἶναι ἀπὸδεξις μετ' ἄλλης σκληρότητας ἐνῶ δ' ἄλλος πεθαίνει ἀπὸ τὴν πείναν, νὰ ἐπιδιώκῃ κανεὶς τὴν ἱκανοποίησιν τῆς φιλοδοξίας τα καὶ νὰ μὴ ἀφαιρῇ τὴν συμοφορὰν τοῦ ἄλλου. Συνεπῶς, ὅχι ἡ προσφορὰ τῆς ἐλεημοσύνης, ἀλλὰ πῶς καὶ ὅστις πρέπει νὰ διδῶται αὐτὴ εἶναι τὸ πρόβλημα.

Ἐ 'Αφοῦ, λοιπὸν, δεκαμῶδῃσι, ἀρνεῖται αὐτοὺς καὶ τὰς ἐπέτιμῃσεν ὥστε νὰ ἐντραπῇ ὁ ἀκροατὴς διασώθῃ καὶ τὴν ψυχὴν ποὶ κατεχετο ἀπὸ τὸ πάθος αὐτὸ

³ Λουκ 18: 1

⁴ 1 Κορ 13: 3 Ἡδὲ δ' ἡ ἀγάπη ἡ ἀληθὴς ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ

⁵ Ματθ 23: 2

Καὶ ἀφοῦ ἀνέφερε πως δὲν πρέπει νὰ γινετα ἡ ἐλεημοσύνη τώρα ὅπως κινεῖ τὸ πῶς πρέπει νὰ γινετα. Ἰδίως πρέπει, λοιπόν, νὰ ἐλεῶμεν, «Νὰ μὴ γνωρίζῃ», λέγει, «τὸ ἀριστεροῦ σου χερὶ τί κάνει, τὸ δεξιὸν σου»⁶. Ἐδῶ, πάλιν, δὲν ἐννοεῖ τὰ χεῖρα, ἀλλὰ ἀμυλεῖ με κάποιαν ὑπερβολὴν. Ἐάν, δηλαδή, λέγει, ἦτο δυνατόν καὶ ὁ ἴδιος νὰ μὴ γνωρίζῃ τὴν ἐλεημοσύνην, τοῦ κάνε ς τότε ἔπρεπε νὰ προσπαθῇ νὰ τὸ πετύχῃ καὶ αὐτό, καὶ ἀκόμη νὰ διατηρηθῇ κρυφῇ καὶ ἀπὸ τὰ χεῖρα, καὶ τὴν προσφέρουν. Ὅχι ὅπως λέγουν μερικοὶ ὅτ πρέπει νὰ ἀποκρύπτωμεν τὴν ἐλεημοσύνην ἀπὸ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους μόνον, διότι, ἐδῶ διέταξε νὰ γινετα κρυφῇ ἀπὸ ὅλους.

Ἔπειτα, σκέψου πόσον μεγάλη εἶναι καὶ ἡ ἀμοιβή. Ἐπεὶ δὴ, δηλαδή, ἐξέθεσε τὴν τιμωρῶσαν ἀπὸ τῆς κενοδοξίας, ἀποκαλύπτει καὶ τὴν τιμὴν ἀπὸ τῆς μυστικῆς, ἐκ τέλεσιν τῆς ἐλεημοσύνης, προτρέπων αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὰς δυο πλευρὰς καὶ ὁδηγῶν πρὸς ὑψηλά διδάγματα. Διότι τοὺς κάνει νὰ πιστεύουσιν μεθεξῆς ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρὼν καὶ ὅτ, τὰ ἀναφερόμενα εἰς ἡμᾶς δὲν σταματοῦν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἀλλὰ θὰ μᾶς ὑποδεχθῇ ἐν συνεχείᾳ ἐν αὐτῇ, ὅ κατὰ τὸν ὅ καὶ εὐθὺς, δι' ὅλας τὰς πράξεις μας καὶ αὐτὰ ἀναλογίζοι τιμὰ καὶ τιμωρὰ. Ἐπιπλέον, ὅτ τιποτε εἴτε μὴ κρινεῖτε μεγάλο ἔαν κἀν καί τις, δὲν θὰ παραμυνη κρυπτὸν ἔστω καὶ ἂν νομίζῃ ὅτ γινετα κρυφῇ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπων. Ὅλα αὐτὰ θέτω, ὅπως, ἵσατο ὅτε εἴεν «Ὁ Πατέρας σου, ποὺ βλέπει τί γινετα εἰς τὰ κρυφὰ καὶ σὲ ἀνταμειψή εἰς τὰ φανερά»⁷ τοποθετῶν εἰς αὐτὸν πολλοὺς καὶ σεβαστοὺς θεατοὺς τῆς πράξεώς τοι καὶ προσφέρων ἀφθόνην ἐκεῖ νο καὶ ἐπιθυμεῖ. Δὲν τί θέλει, λέγει. Μήπως δὲ, θέλεις νὰ ἔχῃς μερικοὺς θεατοὺς τῶν πράξεων σου. Ναι, λοιπόν, ἔχεις ὅχι ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους ἀλλὰ τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν τοῦ συμπαντος. Ἐάν, βέβαιος, θέλῃς νὰ σὲ βλέπῃ, καὶ οἱ ἄνθρωποι, δὲν σοῦ ἀπαγορεύει καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν εἰς τὸν καταλλήλως καιρὸν ἀλλὰ σοὶ τὴν καὶ κοσμοῦ καὶ μετὰ τὴν ἐλεημοσύνην. Ὁ Δὲν, ἔαν τώρα κἀν ἐπιδείξῃ, θὰ ἡγορέσῃς νὰ ἐπιδείξῃς εἰς δέκα ἢ εἰκοσὶ ἢ καὶ ἑκατὸν ἀνθρώπων μόνον, ἐνῶ, ἔαν τώρα προσπαθῇς νὰ παραμυνη

⁶ Ματθ 6, 4.

⁷ Ματθ 6, 4.

ἀφανῆς ἢ πρῶξίς σου, τότε θὰ σὲ ἐπαινήσῃ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἐνώπιον ὁλοκλήρου τῆς οἰκουμένης. Σημειῶς, ἐὰν θέλῃς νὰ ἴδουν οἱ ἄνθρωποι τὰ κατορθωμάτά σου, νὰ τὰ ἀποκρύπτῃς τελείως τώρα, δὲν νὰ τὰ ἴδουν ὅλοι τότε μετὰ μετὰ τὴν ἐλεημοσύνην ὅταν ὁ Θεὸς θὰ τὰ φανερώσῃ, θὰ τὰ ἐξυψώσῃ καὶ θὰ τὰ ἐπαίνη ἐνώπιον ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Γώρα, θεότατα, θὰ σὲ κατηγορήσουν ὡς κειδδοῦν δοῦν σὲ ἴδουν. Ὅσοι, όμως, θὰ σὲ ἴδουν νὰ στεφανώσῃς, ὁ ὅχι, μόνον δὲν θὰ σὲ κατηγορήσουν, ἀλλ' ὅλοι θὰ σὲ θαυμάσουν.

Ὅταν, λοιπόν, εἶναι δυνατόν νὰ λάθῃς μισοὶν καὶ νὰ γίῃς ἀπικείμενοι μεγαλυτέρου θαυμασμοῦ, ἔαν περιμένης ὀλίγον χρόνον, σκέψου πόσον μεγάλη ἀνοησία εἶναι νὰ τὰ χάσῃς καὶ τὰ δύο αὐτὰ καὶ, ἐνῶ ζητεῖς τὴν ἀμοιβὴν ἀπὸ τὸν Θεόν, νὰ καλῇς τοὺς ἀνθρώπους διὰ νὰ ἐπιδείξῃς τὰ ἔργα σου. ἂν καὶ τὰ βλέπῃ ὁ Θεός, Ἐάν, λοιπόν, ἔχῃς ἀνάγκη νὰ ἐπιδείξῃς, πρέπει νὰ ἐπιδείξῃς, πρὸς τὸν Θεόν τῶν πάντων, ὅταν μάλιστα ὁ Πατὴρ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν νὰ σὲ στεφανώσῃ ἢ νὰ σὲ τιμωρήσῃ. Ἐ καὶ εἰς περιπτώσει, όμως, ποὺ δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἡ τιμωρὰ δὲν ἔπρεπε νὰ ἀφήσῃς αὐτὸ τὸ θεῖον καὶ νὰ τὸ ἀνταλλάξῃς μετὰ το θεῖον ποὺ ἐπιδώκει τὴν ἀνθρώπινον δόξαν. Διότι ποῖος εἶναι τόσο ἀλλοτρίως, ἐνῶ ὁ βασιλεὺς θ' ἀξίεται νὰ ἐλθῇ νὰ παρακολουθῇ τὰ κατορθωμάτά του, ἀφῆκε μὲν ἐκεῖνοι καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ συγκέντρωσιν τοὺς θεατοὺς σου ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ἐπαιτας. Δὲν αὐτὸν τὸν λόγον, λοιπόν, μᾶς προτρέπει ὅχι, μόνον νὰ μὴ ἐπιδείξῃς, ἀλλὰ καὶ νὰ φροντισώμεν νὰ παραμυνησιν εἰς τὴν ἀφάνειαν. Ὁ Δὲν, ὅτ νὰ μὴ ἐπιδώκῃς τὴν ἐπιδείξιν, καὶ τὸ νὰ ἐπιδείξῃς τὴν ἀφάνειαν δὲν εἶναι τὸ ἴδιον.

Ἐάν, δὲν προσεύχεσθε, νὰ μὴ εἰσθῇ ὅπως οἱ ὑποκριταὶ διότι τοὺς ἀρέσει, νὰ στέκοντα, ὁρθοῖν εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ εἰς τὰς γωνίας τῶν πλατειῶν καὶ νὰ προσεχόνται. Ἀληθινὰ, σὰς λέγω, λαμβάνουν ἐδῶ ἐξ ὁλοκλήρου τὴν ἀμοιβὴν τῶν. Σὺ όμως, ὅταν προκίετα νὰ προσευχῇς, πῆγαν εἰς τὸ πῶς ὁπίσω, βιώματ' ὅν σου καὶ, ἀφοῦ κλέψῃς τὴν θύραν, προσεχῇς εἰς τὸν πατέρα σου ποὺ εἶναι ἀθάνατος καὶ κρυμμένος.⁸

Παῦλ, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀναφέρει ὑποκριτὰς καὶ ὁ

⁸ Ματθ 6, 6.

λυ σωστά. Δ. ότι, ἐνῶ προσποιούνται, ὅτι προσευχόνται πρὸς τὸν Θεόν, ἐξετάζουν καὶ προσέχουν τοὺς ἀνθρώπους. Β. χωρὶς νὰ ἔχουν τὴν ἐμφάνισιν δούλων, ἀλλὰ γελοιῶν ἀνθρώπων. Δ. ὅτι, ὅποιος σκοπεύει νὰ παρακαλέσῃ ἀφ' οὗ ἀφήσῃ τοὺς κλητὰς, πρὸς ἐκεῖνον μόνον προσέχε· ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ αἷτημα του. "Αν ὁμοῦς ἀφήσῃ αὐτὸν καὶ περιφέρεται, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ γ. ριζῆς τὰ ῥατὰ σου πρὸς καθὲν τευθυνοῖν, τότε θα φύγῃς μὲ ὁδὸν τὰ χέρια σου. ἔπε δὴ αὐτὸ ἠθέλησεν ὁ Ἰδ. ὁ Δ. αὐτὸ δὲν εἶπεν ὅτι δὲν θα πάρουν ἀμοιβὴν οἱ ἀνθρώποι. αὐτοῦ τοῦ εἰδους, ἀλλὰ ὅτι λαμβάνουν, δηλαδὴ ὅτι θα πάρουν μὲν ἀμοιβὴν, ἀλλὰ θὰ τὴν πάρουν ἀπὸ ἐκείνου πού ἐπιθυμοῦν οἱ Ἰδ. Δεῖν τὸ θέλει, θέθεται αὐτὸ ὁ Θεός, ἀλλὰ αὐτὸς ἠθέλει νὰ τοὺς δώσῃ τὴν ἰδ. κ. η. του ἀμοιβήν, ἐκείνοι δὲ ὁμοῦς, ἀφ' οὗ ὕψους ἀμοιβήν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν θὰ ἦτο ὁ καιὸς νὰ τὴν λάβω, ἀπὸ ἐκεῖνοι, δ' αὐτὸν ὁποῖον τότε δὲν ἐπράξαν. Γ. Συ. ὁμοῦς, προσέειπε τὴν φ. λαοφρονικὴν τοῦ Θεοῦ ὁ ὁποῖος ὑπόσχεται ἀμοιβὴν καὶ δ' ἄρα ἀνάστα ζητεῖ ἀπο ἡμῶς.

Αφ' οὗ, λοιπὸν κατηγορήσας ἐκείνους ποὺ δὲν προσευχόνται ὅπως πρέπει, καὶ ἀναφορικῶς μὲ τὸν τόπον τῆς προσευχῆς, καὶ ἀναφορῶς μὲ τὴν διάθεσίν των καὶ ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι πολλοὶ γελοῖοι, παρουσαίει τοὺς ἀριστοὺς τρόπους τῆς προσευχῆς καὶ πάλιν β. δ. τὴν ἀμοιβὴν ὅταν εἴπῃ· «Πήγαμε εἰς τὸ πῶ ἀπόμειρον δωμάτων σου».

Τι λοιπὸν Δεῖν πρέπει νὰ προσευχόμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐρωτᾷ κάποιος. Καί, θέθεται, πρέπει, νὰ προσευχόμεθα, ἀλλὰ μὲ καταλληλοὺς διαθέσεις. II. Δ. ὅτι ὁ Θεὸς εἰς καθὲν περιπτώσειν ἐξετάζει τὸν σκοπὸν των πρὸς ἑαυτὸν. Ἐπειδὴ καὶ ἂν ἀκούῃ ἀποσυρθῆς εἰς τὸ πῶ κρυφὸν δωμάτων σου καὶ ἀπομονωθῇς, ὅταν προσευχῇς μὲ σκοπὸν νὰ ἐπιδὲ χῆρς τότε αὐθώρα δὲν σοὶ προσφερὶν καμμίαν ὠφέλειαν. Κυττάει λοιπὸν μὲ ποῖον τρόπον ἔθεσεν καὶ ἐδῶ τὸν ἀκρὸν ἢ χαρακτηρισμὸν τῆς ἐνέργειας των «Δ. αὐτὸ νὰ φανῇ εἰς τοὺς ἀνθρώπους»⁹. Σ. ν. πῶς εἶπε καὶ σῆς τὰς θύρας τοῦ δωματίου σοὶ τοῦτο ἐπιθί με¹⁰ ὁ Θεὸς νὰ ἐκτ. χῆρς προτοῦ νὰ καὶ σῆς τὰς θυ-

ρας, δηλαδὴ, νὰ κλεισθῇ τελείως καὶ τὰς θύρας τῆς διανοῆς σου.

Βέβαια, εἶναι καλὸν εἰς καθὲν ἐνέργειάν μας νὰ εἴμεθα ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τὴν κενωδοξίαν, ἀλλὰ πρὸ πάντων τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς. Διότι, εἴναι καὶ χωρὶς τὸ πάθος αὐτὸ τὸ μισαλὸ μας πλανήτο καὶ περιφέρεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὅταν πηγαίνωμεν νὰ προσευχηθῶμεν ἔχοντες καὶ αὐτὴν τὴν νόσον, τότε θὰ ἀκουσώμεν τὰ λόγια τῆς προσευχῆς μας. Ἐάν ὁμοῦς, ἡμεῖς, ποὺ προσευχόμεθα καὶ παρακαλοῦμεν, δὲν ἀκούωμεν τί λέγομεν, πῶς ἔχομεν τὴν ἀξίωσιν νὰ μᾶς ἀκούσῃ ὁ Θεός.

Β. Καὶ ὁμοῦς ὕστερα ἀπὸ τὸς οὐαδὰ καὶ τὸς πολλὰ παραγγέλματα, ὑπάρχουν μερικοὶ οἱ ὁποῖοι τὸς ἀσχημονοῦν κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς, ὥστε ἂν καὶ τὸ σῶμά τους δὲν φαίνεται, φανερώουν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν εἰς ὅλους μὲ τὴν φωνὴν των, φωνάζοντες χυδαῖα καὶ γελοῖα ἀκούοντες τοὺς ἑαυτοὺς τῶν καὶ μὲ τὴν ἐκφρασί των καὶ μὲ τὴν φωνὴν των.

Δεῖν θέλετε ὅτι καὶ εἰς τὴν αγοράν δεῖ, εἴναι κάποιος πληροῦς εἶναι ἀνθρώπων καὶ προβαλὴν εἰς αὐτὰς τὰς ἐκδηλώσεις καὶ παρακαλῇ μὲ κραυγὰς, θὰ τρομάξῃ τὸν παρακαλούμενον. ~~Σ. Δ. αὐτὸ~~ ἐνῶ, εἴναι τὸν παρακαλέσῃ μὲ ἡσυχίαν καὶ μὲ τὰς ἀναλόγους κινήσεις, τότε συγκ. νεὶ περισσότερον τὸν διενάμενον νὰ τοῦ κάμῃ τὴν χάριν. Συ. νεπτῶς, ἀς μὴ προσευχόμεθα μὲ τὴν στάσιν τοῦ σώματος καὶ μὲ κραυγὰς ἀλλὰ μὲ τὴν προθυμίαν τῆς ψυχῆς μας. Οὕτε μὲ θορυβῶν καὶ φωνός, διὰ νὰ ἐπιδειχθῶμεν, ὥστε νὰ τρομάξωμεν καὶ τοὺς πληστον μὲς εὐρ. σκομένους, ἀλλὰ μὲ καθὲν ἡσυχίαν καὶ μὲ πνευματικὴν συντριβὴν καὶ τὰ ἐσωτερικὰ δάκρυα.

"Αλλὰ, μήπως αἰσθάνεσθαι πόνον εἰς τὴν ψυχὴν σου καὶ δὲν ἡμπορεῖς νὰ μὴ φωνάζῃς, Καὶ ὁμοῦς εἰς ἐκείνους πού ὑπερφθ. καὶ θλίβεται ταπεινῶς, νὰ προσευχεται καὶ νὰ παρακαλῇ ἑαυτὸν, ὅπως εἴπα Δ. ὅτι καὶ ὁ Μωϋσῆς ἐθλίβετο καὶ, ὁμοῦς, προσευχέτο ἑαυτὸν καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἤκουε, δ' αὐτὸ καὶ ἔλε, ε. πρὸς αὐτόν «Δ. αὐτὸ μὲ φωνάζεις μὲ δυνατὴν φωνήν», Β. καὶ ἡ "Αννα πάλιν, ἐνῶ ἡ φωνὴ τῆς δὲν ἠκούετο, ἐπέτεχε, ὅσα ἠθέλησεν ἐπειδὴ

10. Εἰς 14. 15.

11. Ἐφ. 6. Α. Παρ. 1. 1. 1.

έδοικε ἡ καρδιά της. Ὁ δὲ Ἄθελ, ὅχι, σιωπηρώς, ἀλλὰ νεκρὸς προσήχεται καὶ τὸ αἷμα τοῦ ἀσπρῆς πρὸς δυνατὴν φωνήν καὶ ἀπὸ τὴν σάλπιγγα Στέφανος, λοιπὸν ἔτοι καὶ ἐστὶν ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος δὲν σε ἐμπόδισεν «Σκέψου», ὅπως προέτρεψεν ὁ προφήτης, «τὴν καρδίαν σου καὶ ὅχι τὰ ἱμάτια σου».¹² Κάλεισε τὸν Θεὸν μέσα ἀπὸ τὴν καρδίαν σου. «Μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴν μου» λέγει, «ἐφώνησα πρὸς τοὺς ἰουδαίους».¹³ Κλείσει τὴν φωνὴν σου κάτω ἀπὸ τὴν καρδίαν σου, κάνει τὴν προσευχὴν σου μυστήριον. Δὲν θέλει περὶ ἐπὶ καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα δὲν ὑπάρχει καθόλου θόρυβος C καὶ ἐπὶ κρατεῖ ἀπολύτως σιγὴ εἰς καθὲς στιγμή. Καὶ σὺ, λοιπὸν σὺν νὰ εἰσέρχῃσαι εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅχι τὰ ἑσθῆς, ἀλλὰ τὰ οὐράνια, δεῖξέ μετὰ σε θασμόν. Διότι, εἴσαι συγχωρητὴς τῶν ἀγγέλων, συντροφὸς τῶν ἀρχαγγέλων καὶ ψάλλεις μετὰ Σεραφείμ.

Ὅλα αὐτὰ τὰ πλήθη παρουσιάζουν μεγάλην εὐχὰς καὶ ψάλλουν μετὰ μεγάλην φρίκην τὴν ἱερὰν ἐκείνην μελωδίαν καὶ τοὺς ἐρῶντες ὕμνους εἰς τὸν βασιλεῖα τοῦ σύμπαντος Θεοῦ. Εἰς αὐτοὺς λοιπὸν, ἀνέμειξε τὸν ἑαυτὸν σου ὅταν προσευχῇσαι, καὶ μνησθῇ τὸν μυστικὸν αὐτῶν κόσμον. Διότι δὲν προσεύχῃσαι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, D ἀλλὰ πρὸς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶναι πανταχοῦ παρὼν καὶ ἀκούει, προποῦ νὰ δμῶσῃς καὶ γνωρίζεις τὰ ἀπόρητα τῆς διανοίας σου. Ἄν, λοιπὸν, προσευχῇσαι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ λάβῃς μεγάλην ἀμοιβήν. «Καὶ ὁ Πατέρας σου, ποὺ θέλει, τί γίνετο εἰς τὰ κρυφά, θὰ σοῦ ἀποδώσῃ τὴν ἀνταμοιβήν σου εἰς τὰ φανερά».¹⁴ Καὶ δὲν εἶπεν ὅτι θὰ σοῦ κάνει χάριν ἀλλὰ ἐπὶ «θὰ σοῦ ἀποδώσῃ» διότι κατέστησε τὸν ἑαυτοῦ τοῦ χρεώστην ἰδικόν σου καὶ ἀπὸ τῆς ἀπομὴν αὐτὴν σὲ ἐτίμησε πολὺ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ ἴδιος εἶναι ἀόρατος, θέλει καὶ ἡ προσευχὴ σου νὰ εἶναι ἀνάλογος.

Ἐν συνεχείᾳ λέγει, καὶ τὰ λόγια τῆς προσευχῆς. «Ὅταν δὲ προσευχῇσαι νὰ μὴ λέγετε πολλὰ καὶ ἀσχητά. Ἐὖ ὅπως κάνουν οἱ ἔθνη καὶ ὅταν ἔκλιναι λόγον διὰ τὴν ἐλεημοσύνην προέτρεψε μόνον νὰ ἀποφεινωμεν τὴν ζημίαν τοῦ προξενεῖν ἢ κενόδοξα καὶ δὲν προσέθεσε τί

12. Ἰωάν. 9: 13.
13. Γαλα. 129: 1.
14. Ματθ. 6, 6.
15. Ματθ. 6, 6.

ποτε περισσότερον οὔτε εἶπεν ἀπὸ τοῦ πρέπει νὰ κάνωμε ἐλεημοσύνην. (δηλαδή, ἀπὸ τοὺς δικαίους κόπους καὶ ὅχι ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς ἀρπαγῆς, οὔτε τῆς πλεονεξίας, διότι αὐτὸ τὸ παρεδεδόνητο ὅλοι ἀπολύτως. Ἐξ ἄλλου αὐτὸ τὸ ζήτημα τὸ ἐκκαθάρει καὶ παραπάνω ὅταν ἐμακαρίσει τοὺς πεινῶντας τὴν δικαιοσύνην. Εἰς τὸ θέμα τῆς προσευχῆς ὁμοίως, προσθέτε καὶ κατὰ ἐπὶ πλεον, τὸ νὰ μὴ φανερῶμεν.

24:49 Καὶ ὅπως ἐκεῖ τοὺς ὑποκριτὰς, ἔπαυσε καὶ ἐδῶ τοὺς ἐθνικούς. Διακωμῶδει ἐντροπὴ ἀξίαν εἰς καθὲς περιπτώσει τὸν ἀκριβοῦς μετὰ τὴν εὐτέλειαν τῶν προσώπων πρὸς τὰ ὅποια κάνουν τὴν παρομοίωσιν. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐτὸ τὸ πράγμα πρὸ πάντων σπενωφῶρεται καὶ ὑποτιμᾶται, τὸ νὰ φαίνονται ὅτι ἐξομολογούνται πρὸς τοὺς κατωτέρους πνευματικῶς ἀνθρώπους, δι' αὐτὸ διὰ μέσου αὐτῶν τοῦ μέσου τοὺς συμβουλεύει μετὰ τὸ νὰ δνομάσῃ τὴν φλυαρίαν «βαττολογίαν». Ὅπως συμβαίνει, διότι ζητῶμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐκεῖνα ποὺ δὲν πρέπει. Δηλαδή, τὸ νὰ ἀποκτήσωμεν ἐξουσίαν καὶ δόξαν, νὰ κατακτήσωμεν τοὺς ἐχθρούς μας, νὰ ἐχῶμεν ἀφθονὰ χρήματα καὶ ἐν γένει ὅσα καθόλου δὲν μᾶς συμφέρουν. B. Διότι ὁ Πατέρας σὺς», λέγει «γνωρὶ καὶ καλὰ ἐκεῖνα ποὺ ἔχετε ἀνάγκη».¹⁶

Μετὰ μὲ αὐταῖς οὖν φαίνεται, ὅτι ἐδῶ μᾶς προτρέπει νὰ μὴ κάνωμε μακρὰς προσευχάς. Μακρὰς ὅχι ὡς πρὸς τὴν χρονικὴν διάρκειαν αὐτῶν, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὸ πλῆθος καὶ τὸ μήκος τῶν λεγομένων. Διότι πρέπει νὰ ἐπιμενῶμεν, ζητοῦντες συνεχῶς τὰ ἴδια. «Νὰ ἐπιμενέτε» λέγει «εἰς τὴν προσευχήν».¹⁷ Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ὁμοίως μετὰ τὸ παραδεῖγμα ἐκεῖνο τῆς χήρας, ἡ ὁποία μετὰ τοὺς συνεχεῖς τῆς παρακαλῆσεως συνεκίνησε τὸν ἀνηλεῆ καὶ σκληρὸν ἀρχόντα. Ὅπως καὶ μετὰ τὸ ἄλλο παράδειγμα τοῦ φίλου, ὁ ὁποῖος εἰς ἀκατάλληλον νυκτερινὴν ὥραν ἐπήγγει καὶ ἐσήκωσε ἀπὸ τὸ κρεββάτι του τὸν κοιμώμενον φίλον του καὶ ἐπέτυχε τὸν σκοπὸν τοῦ ὅχι ἐνεκα τῆς φιλίας. Ἀλλὰ ἐνεκα τῆς ἐπιμονῆς του, τιποτε ἄλλο δὲν ἐνομοθέτησε παρὰ τὸ νὰ προσεγγίξωμεθα ὅλοι μᾶς συνεχῶς πρὸς αὐτόν. C. χωρὶς νὰ συνθέτωμεν προσευχὴν πολλῶν στί-

16. Ματθ. 6, 8.
17. Ρωμ. 12, 2.
18. Πέτρ. 1: 3.

χων, ἀλλὰ ἀπλῶς νὰ καταφευγόμεν εἰς αὐτόν καὶ νὰ ἐκθέτωμεν τὸ ζήτημά μας. Αὐτοὶ θεοφιλῶς ἤκουε, ὅταν εἶπεν «Ἠγαπήσαν ὅτι μετὰ τὴν πολυλογίαν τοὺς θὰ εἰσακουσθούν» «Διότι ὁ Πατέρας σας»,¹⁹ λέγει, γνωρίζει καλὰ ἐκεῖνα ποὺ ἔχετε ἀνάγκη».²⁰

Καὶ εἰς τὴν γνωρίζῃ, λέγει, κάποιος, ἐκεῖνα ποὺ χρεάζομεθα, ὅσα χρεάζονται, νὰ προσευχόμεθα. Δὲν χρεάζεται ἡ προσευχὴ διὰ τὴν διδασκίαν τὸν Θεόν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν προσελκύσῃς, νὰ σέκουσθῃς μαζί του μετὰ τὴν συνεχῇ προσευχῇ νὰ ταπείνωθῃς, νὰ ἐνθουσιασθῇς τὰ ἀμάρτηματά σου.

«Σεῖς, λοιπόν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἔθνικοὺς πρέπει νὰ προσευχεσθε κατὰ τὸν ἀκολουθῶν τρόπον Πατέρες μου, ποὺ εἶσαι, εἰς τοὺς οὐρανοὺς».²¹ Ὁ Κύριός ἐστι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς προσευχῆς ἐνέθαρρυνε τὰς ἀκροατὴν καὶ τοῦ ὑπενθύμωσιν ἕλκε τὰς εὐεργεσίας. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἀνέκαλε τὸν Θεὸν Πατέρα, μετὰ τὴν μίαν αὐτὴν ὀνομασίαν παρεδέχθη τὴν συγκώρησιν τῶν ἀμάρτημάτων, τὴν κατάργησιν τῆς καλάρσεως τῆ δικαιοσύνης, τὸν ἀγασμὸν τὴν ἀπολυτέρωσιν, τὴν υἰοθεσίαν, τὴν κληρονομίαν, τὴν ἀδελφότητά πρὸς τὸν Μονογενῆ Υἱόν, καὶ τὴν χορηγίαν τοῦ Πνεύματος. Ἐπεὶ δὲ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὀνομασίᾳ κακίς τὸν Θεόν Πατέρα, εἰς δὲν ἔχη γνωρίσει, ὅλα αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ Συναγόμενα, ἀπὸ δύο ἀπόψεως ἐν σῶσι το φρόνημα αὐτῶν, ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἐπικαλούμενοι, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τοῦ μετέδους τῶν εὐεργετημάτων, τὰ ὅποια ἀπῆλκυον.

Ὅταν λέγῃ «ἐν ταῖς οὐρανοῖς» Ἐ δὲν τὸ λέγει διὰ νὰ περιορίσῃ τὸν Θεόν ἐκεῖ μόνον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀνυψώσῃ τὸν προσευχόμενον ἀπὸ τὴν γῆν καὶ νὰ προσηλωσῇ τὴν προσοχὴν τοῦ πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὰς οὐρανίους κατασκευάς.

Συγχρόνως, μὲς διδάσκει τὰ κάνωμεν κοινὴν προσευχὴν δι' ὅλους τοὺς ἀδελφούς μας. Διότι, δὲν λέγει Ὁ Πατέρας μου ποὺ εἶναι, εἰς τοὺς οὐρανοὺς. **250** ἀλλὰ «Πατέρα μας» διὰ νὰ προσευχόμεθα διὰ τὸ κοινὸν σῶμα τῶν Χριστιανῶν καὶ εἰς κοινὰς περιστάσεις νὰ μὴ ἀποσκοπώμεν εἰς τὸ ἰδικόν μας μόνον συμφέρον, ἀλλὰ πάντοτε εἰς τὸ συμφέρον τῶν πλησίων μας. Μετὰ τὴν ἀρχὴν

19 Ματθ 6.
20 Ματθ 6.8.
21 Ματθ 6.9.

αὐτὴν καταργεῖ τὴν ἐχθρὰν, καταστέλλει τὸν ἐγωισμόν, ἀφανίζει τὸν φθόνον, εἰσάγει τὴν μητέρα δὴ τῶν ἀγαθῶν, τὴν ἀγάπην, ἐκδιώκει τὴν ἀνταρραχὴν τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων καὶ ἀποκαλύπτει μεγάλην τὴν ἰσότηταν τοῦ πτωχοῦ πρὸς τὸν φαρμακὸν εὐάν, βέβαια συνδεώμεθα πρὸς αὐτόν μετὰ τὴν μετὰ καὶ ἀναγκαϊότερα. Πραγματικὰ, ποῖα ζῆλον ἔχομεν ἀπὸ τὴν ἐπιγειὸν συγκίνησιν, ὅταν κατὰ τὴν οὐρανίαν εἰμεθα ὅλοι συνδεόμενοι καὶ κανένας δὲν ἔχη τιποτέ περισσώτερον ἀπὸ τῶν ἄλλων, οὔτε ὁ πλούσιος ἀπὸ τὸν πτωχόν, ὅτε ὁ κύριος ἀπὸ τῶν δούλων, οὔτε ὁ ἀρχὸν ἀπὸ τῶν ἀρχομένων, οὔτε ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν, οὔτε ὁ φαρμακὸς ἀπὸ τῶν βάρβαρων, οὔτε ὁ σοφὸς ἀπὸ τῶν ἀμόρφωτων, διότι εἰς ὅλους ἐξάγει τὴν ἰδίαν εὐγένειαν, ἀφοῦ κατεβέχθη νὰ ὀνομασθῇ Πατέρας ὅλων μετὰ τὴν ἰδίαν ἐννοιαν.

Αφοῦ, λοιπόν, μὲς ὑπενθύμωσε τὴν εὐγένειαν αὐτῇ, τὴν οὐρανίαν δωρεάν τὴν ἰσότηταν πρὸς τοὺς συναθρομένους μας, τὴν ἀγάπην καὶ μὲς ἀπέσπασε ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἔστρεψε τὴν προσοχὴν μας πρὸς τοὺς οὐρανοὺς, ὡς ἴδωμεν τι μὲς προτρέπει πλεονεξία νὰ ζητῶμεν εἰς τὴν προσοχὴν μας.

Βέβαια καὶ μόνον ἡ λέξις αὐτὴ ἦτο ἱκανὴ νὰ προσφέρῃ καθὲ διδασκαλίαν διὰ τὴν ἀρετὴν διότι ἐκεῖνος ποὺ θὰ ὀνομασθῇ τὸν Θεόν Πατέρα, καὶ μάλιστα κοινὸν Πατέρα, εἶναι δικαίον νὰ ἐκδείξῃ ἀνάλογον τρόπον ζωῆς, ὥστε νὰ μὴ φαγῇ ἀνάξιος τῆς εὐγενείας αὐτῆς, καὶ νὰ δείξῃ προθυμίαν ἰσὴν πρὸς τὴν δωρεάν.

Ἀλλὰ ὅμως, δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς αὐτό, ἀλλὰ προσθέτει καὶ ἄλλα, λέγων τὰ ἑξῆς: «Ὡς ἀγασθῇ τὸ ὄνομά σου». Ἡ προσευχὴ αὐτὴ εἶναι ἀνταξία ἐκεῖνου ποὺ ὀνομάζει τὸν Θεόν Πατέρα τοῦ τὸ νὰ μὴ ζητῇ, δηλαδὴ τιποτέ πλεονεξία ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ Πατρὸς ἀλλὰ νὰ θεωρῇ τὰ πάντα κατώτερα ἀπὸ τὴν δόξαν ἐκεῖνου. Διότι τὸ «ἀγασθῇ» αὐτὸ σημαίνει, ὡς δοξασθῇ δηλαδὴ.

Βέβαια ἔχει ὁ Θεὸς τὴν δόξαν τοῦ ὠλοκληρωμένην καὶ παραμένονσαν πάντοτε ἀμεταβάλητον. Προτρέπει, ὅμως, τὸν προσευχόμενον νὰ ἔχη τὴν προθυμίαν νὰ δοῇ σὴν τὸν Θεόν καὶ μετὰ τὴν δικὴν τὴν ζωὴν. Ὁ Αὐτὸς ἔλεγε καὶ παραπέμπει: «Ὡς λάμψῃ τὸ φῶς σας ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ ἴδωσιν τὰ καλά σας ἔργα καὶ νὰ δο-

22 Ματθ 6.9.

ξιάσουν τὸν Πατέρα σας, πού εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὡς ἄλλοι, καὶ τὰ Σεραφεῖμ δοξολογοῦντα αὐτὸν ἐλεγγαν· ὡς ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος».²³ Ὡστε τὸ «ἀγιοσθήτω», σημαίνει ὡς δοξασθῇ. Καταξίωσε μᾶς, λέγε, δηλαδή, νὰ ζῶμεν τόσο καθαρά, ὥστε ἄλλοι νὰ σὲ δοξάζουν ἐξ αἰτίας μᾶς. Αυτό, πάλι, εἶναι ἀπόδειξις ὀλοκληρωμένης εὐσεβείας, τὸ νὰ ἔχουμεν συνεπληρῆτον ζωὴν ἐνώπιον ὁλῶν ὥστε, ὁ καθένας πού μᾶς θέλετε, νὰ δοξάζῃ τὸν Κύριόν μας διὰ τὴν ζωὴν μας αὐτὴν.

«Ὡς ἔλθῃ ἡ βασιλεία σου».²⁴ Καὶ τὸ αἶτημα αὐτό, πάλιν εἶναι χαρακτηριστικὸν εὐγνώμονος υἱοῦ. Ἐὰν τὸ νὰ μὴ προσκολληταί εἰς τὰ πεισθητικά, οὔτε νὰ θεωρῇ τίποτε σπουδαῖον τὰ παρόντα αγαθά, ἀλλὰ νὰ σπεύδῃ πρὸς τὸν Πατέρα καὶ νὰ ἐπιθυμῇ τὰ μελλόντα αγαθά. Αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ ἀγαθὴν συνείδησιν καὶ ἀπὸ ψυχὴν πού εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὰ ἐπιτεταμένα πράγματα. Αὐτό, λοιπόν, ἐπεθύμει καὶ ὁ Παῦλος κάθε ἡμέραν, **25** διὸ καὶ ἔλεγεν δι· «καὶ ἡμεῖς οἱ ἰδιοὶ, οἱ ὅποιοι ἔχομεν τὴν ἀπορχὴν τοῦ Πνευματος, στενάζομεν καθὼς περιμένομεν τὴν υἱοθεσίαν, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος μας».²⁵ Διὸ ὅτι ἄκαινος, ὁ ὅποιος κατέχεται ἀπὸ τὴν ἐρώτη αὐτόν, οὔτε ἀπὸ τὰ κατὰ τοῦ κόσμου τούτου ἡμπαρεῖ νὰ τὸν κυριεύσῃ ὁ ἐγωισμὸς, οὔτε ἀπὸ τὰ θάσσανα νὰ συντρίβῃ, ἀλλὰ, σὺν νὰ κατοικῇ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, εἶναι ἀπηλλαγμένος καὶ ἀπὸ τὰς δυο αὐτὰς ἀνομιαίας.

«Ὡς γινῇ τὸ θέλημά σου, ὅπως εἰς τὸν οὐρανόν, ἔτσι καὶ εἰς τὴν γῆν».²⁶ Ἐἶδες ἀρίστην ἀκολουθίαν, Προέτρεψε, θεόσσει, νὰ ἐπιθυμῶμεν τὰ μελλόντα καὶ νὰ σπεύδωμεν πρὸς τὴν ἀποδημίαν ἐκείνην. Δ' ὅσον χρόνον ὁ μὴ δὲν γινέται αὐτὸ καὶ ἐφ' ὅσον εὐρισκόμεθα εἰς τὴν γῆν, ὡς φροντίζομεν νὰ ὁμοιάξῃ ἡ γῆ μᾶς μετὰ τὸν οὐρανόν. Πρέπει λέγει, νὰ ἐπιθυμῶμεν τὸν οὐρανόν καὶ τὰ αγαθὰ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ καὶ προτοῦ νὰ φθασώμεν εἰς τὸν οὐρανόν, ὁ ἕταξ νὰ μεταβάλλωμεν τὴν γῆν εἰς οὐρανόν καὶ, ἐνῶ ἐπισκόμεθα εἰς αὐτήν, σὺν πολλῇ τοῦ οὐρανοῦ ἔτσι νὰ πράττωμεν καὶ νὰ λέγωμεν τὰ πάντα, καθὼς καὶ νὰ παρακαλῶμεν δι' αὐτὸ τὸν Κύριον.

23. Ματθ. 6, 10.
24. Ἦε 6, 9.
25. Ματθ. 6, 10.
26. Ἦε 6, 9.
27. Ματθ. 6, 10.

Πραγματικὰ δὲν ὑπάρχει κανένας ἐμπόδιον διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν τελειότητα τῶν οὐρανίων δυνάμεων ἀπὸ τὸ γεγονός δι· κατοικοῦμεν ἐκ τὴν γῆν. Ἀλλὰ εἶναι δυνατὸν καὶ ἐδῶ εὐρισκόμενος νὰ πράττῃς τὰ πάντα, σὺν νὰ ἐφθασῃς πλέον εἰς τὸν οὐρανόν. Αὐτὸ που λέγει, ἔχει τὴν ἐξῆς σημασίαν· Ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖ διακρίνονται μετὰ εὐκολίαν καὶ οἱ ἄγγελοι δὲν ὑπακούουσιν εἰς τὰ μὲν καὶ παρακούουσιν εἰς τὰ βέ, ἀλλὰ συμμορφῶνται καὶ πεθεῖντα εἰς ὅλας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ.²⁷ ἔτσι καταξίωσε καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ ἐκτελῶμεν τὸ θέλημά σου κατὰ τὸ ἡμῶν, ἀλλὰ νὰ ἐφαρμόζωμεν τὰ πάντα, ὅπως εὐὸς θέλεις. Ἐἶδες μετὰ ποῖον τρόπον μᾶς ἐδίδαξεν νὰ εἰμεθα μετριοφρονες, μετὰ νὰ δηλώσῃ δι· ἡ ἀρετὴ δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὴν ἰδίαν μᾶς προθυμίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

Ἐπίσης, μᾶς ἐτάξε ὁ καθὲν προσευχόμενος νὰ παρακαλῇ διὰ τὴν οἰκουμένην ὀλοκληρῶν. Διὸ δὲν εἶπεν· Ὡς γινῇ τὸ θέλημά σου εἰς ἐμένα ἢ εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ εἰς κάθε σημεῖον τῆς γῆς ὥστε νὰ διαλυθῇ ἡ πλάνη καὶ νὰ φυτευθῇ ἡ ἀλήθεια, νὰ ἀφανισθῇ ὀλοκληρωτικὰ κάθε κακία καὶ νὰ ἐπινέλθῃ ἡ ἀρετὴ, ὡς καὶ νὰ μὴ ὑπερέχῃ οὔτε ὡς πρὸς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὴν γῆν. Διὸν, ἔτσι γινῇ αὐτό, λέγει, τότε δὲν θὰ διαφέρουν καθόλου τὰ ἐπίγεια ἀπὸ τὰ οὐράνια, μολονὶ φυσικῶς διαφέρουν, καὶ ἡ γῆ θὰ μᾶς παροῦσάς ἄλλους ἀγγέλους.

Τὸν ἄρτον μᾶς τὸν ἐπιούσιον δός μας σήμερον.²⁸ Τί σημαίνει ἡ φράσις· Τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον; Τὸν καθημερινόν. Ἐπειδὴ, δηλαδή, εἶπε παραπάνω· «Ὡς γινῇ τὸ θέλημά σου, ὅπως εἰς τὸν οὐρανόν, ἔτσι καὶ εἰς τὴν γῆν», ἀλλὰ ἀπηυθύνετο πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἔφεραν σόρκα καὶ ὑπέκειντο εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς φύσεως καὶ δὲν ἔμπορούσαν νὰ ἔχουν τὴν ἰδίαν ἀνάθειαν μετὰ τοὺς ἀγγέλους, διὸ αὐτοὶ μὲν ἐντολὰς διατάσσοντες νὰ ἐφαρμόζωνται καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἀπὸ ἡμῶν, ὅπως τὰς ἐκτελοῦν οἱ ἄγγελοι. Ἐὰν ἀλλὰ, συγχρόνως, συγκοινοῦνται καὶ πρὸς τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεώς μας.

Ζητῶ θέβαια, τελειότητα, λέγει, εἰς τὴν ζωὴν, ὅχι ὁμῶς καὶ ἀπάθειαν, διὸ δὲν τὸ ἐπιτρέπει ἡ πτωριότης.

28. Ματθ. 108, 20.
29. Ματθ. 6, 11.

τῆς φύσεως ἐπειδὴ χοιρίζεται, ὁπωσδήποτε, τὴν ἀναγκαίαν τροφήν. Σὺ, ὅμως, προσέξε μὲ ποῖον τρόπον καὶ εἰς τὰ ὀλικά ζητήματα ὑπάρχει μεγάλη πνευματικότης. **22** Διότι, δὲν μᾶς εἶπεν νὰ προσευχώμεθα οὔτε διὰ χρήματα, οὔτε διὰ τὰς ἀπαλαυσεις, οὔτε διὰ παλαιὰ ἐν δόματα, οὔτε διὰ κάτ. Ἄλλο παρόμοιον ἀλλὰ μόνον διὰ τὸν ἄρτον, καὶ μόλις διὰ τὸν καθημερινὸν ἄρτον, ὥστε νὰ μὴ μεριμνῶμεν διὰ τὴν αἰσιν. Δι' αὐτὸ προσέθεσεν «Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπαύριον» δηλαδή, τὸν καθημερινόν, καὶ δὲν ἤρκεισθαι εἰς αὐτὴν τὴν λέξιν μόνον ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλο προσέθεσεν ἡμεῖς ἀπὸ αὐτῆς ὅταν εἴπῃ «Δός μας σήμερον» ὥστε νὰ μὴ συντριβῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μετὰ τὴν φροντίδα διὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν. Διότι, δὲν ὀφίστασαι τὴν μεριμνῶν διὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τῆς ὅπου οὐκ εἶναι γνωρίζεις, ἐὰν θὰ ἀντικρύσῃς τὸ φῶς. Τὴν ἰδίαν ἐντολήν, ἔδωκε καὶ παρακάτω μὲ περισσότερα λόγια, ὅταν εἴπῃ «Μὴ μεριμνᾶτε διὰ τὴν αἰσιν». **23** Καὶ ἐπ' αὐτῇ ὁ Θεὸς νὰ εἴμεθα συνεχῶς ἐτοιμοὶ καὶ ὑπόπτεροι καὶ τοσοῦτον μόνον νὰ ὑποχωρῶμεν εἰς τὰς ἀδυναμίας τοῦ σώματος, ὅσον ἡ ἀνάγκη τῆς φύσεως ἀπαιτεῖ ἀπὸ ἡμῶν.

Εἰ συνεχῶς, ἐπειδὴ σμῖνα νὰ εἴμεθα ἀμαρτανώμενοι καὶ μετὰ τὸ λούτρον τῆς παλινγενεσίας, **24** ἀποδεκνύμεν καὶ εἰς τὴν περιπτῶσιν αὐτῆν τὴν μεγάλην τοῦ φανθρώπου, μᾶς προτρέπει νὰ προσευχόμεν εἰς τὸν Θεόν καὶ διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν μας καὶ νὰ λέγωμεν ταῖς ἐξῆς «Καὶ συγχώρησέ μας τὰ ὅσα σοὺ χρεώσασθαι λόγῳ τῶν ἀμαρτιῶν μας, ὅπως καὶ ἡμεῖς συγχωρούμεν ἑκαὶ τοὺς ποὺ μᾶς ἡδίκησαν» **25** Ἐἴδες ὑπερβολικὴν φιλανθρώπιαν. Ὑστερα ἀπὸ τὴν συγχώρησιν τῶν πολλῶν ἀμαρτιῶν **26** καὶ τὸ ἀνέκφραστον μέγεθος τῆς δωρεᾶς πάλιν κρίνει ἀξίους συγγνώμης τοὺς ἀμαρτανώοντας.

Τὸ δὲ ἡ προσευχὴ αὕτη ταριάζει εἰς τοὺς πιστοὺς τὸ διδάσκει καὶ αἱ νόμοι τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ προοίμιον αὐτῆς διότι ὁ ἄπιστος δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐκφράσῃ τοὺς Θεὸν Πατέρα. Ἐάν, λοιπόν, ἀρμόξῃ εἰς τοὺς πιστοὺς αὕτη ἡ προσευχὴ προσεύχονται, δὲ αὐτοὶ ἐπειδὴ ἔχουν ἀνάγκην νὰ συγχωρηθῶν διὰ ἀμαρτήτων.

30 Ματθ 6 34
31 τὸ εὐαγγέλιον δηλαδὲς
32 Ματθ 6, 12

τὰ των, εἶναι φανερόν ὅτι τὸ κέρδος τῆς μετανοίας δὲν κατηργήθη μετὰ τὸ θάπτισμα. Διότι, ἐὰν δὲν ἤθελε νὰ δεῖξῃ αὐτὸ, ἀσφαλῶς, δὲν θὰ ἐνομοθέτει νὰ προσευχόμεθα δι' αὐτὸ. Ὁ Κύριος, ὅμως, τοῖς ὑπέθυμίζε, τὰ ἀμαρτήματα καὶ μᾶς προτρέπει νὰ ζητῶμεν συγχώρησιν καὶ μᾶς διδάσκει καὶ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον θὰ ἐπιτυχῶμεν τὴν συγχώρησιν αὐτῇ, καθιστῶν ἐστὶν εὐκόλῳ τοὺς δρόμοι τῆς συγχωρήσεως. **27** εἶναι φανερόν ὅτι, εἰσήγαγε τὸν νόμον αὐτοῦ τῆς προσευχῆς ἐπειδὴ γνωρίζε, καὶ ὑποδεκνύει ὅτι καὶ μετὰ τὸ θάπτισμα εἶναι δυνατόν νὰ καθαροσθῶμεν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας μας. **28** Ἔτι, μετὰ τὴν ὑπομνήσιν τῶν ἀμαρτημάτων μας, μᾶς πείθει νὰ εἴμεθα μετὰ ὀφρῶνες ἐνῷ μετὰ τὴν ἐντολήν νὰ συγχωρῶμεν τοὺς ἄλλους μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ κάθε μνησικακίας καὶ τέλος μὲ τὸ νὰ μᾶς ὑποσχεθῇ ὅτι θὰ συγχωρῇ καὶ τὰς ἰδικὰς μας ἀμαρτίας, διὰ τὴν ἰδικὴν μας συγχώρησιν πρὸς τοὺς ἄλλους, ἀφ' ἑνὸς μὲν μᾶς δίδει χρηστάς ἐλπίδας, ἀφ' ἑτέρου δὲ μᾶς διδάσκει νὰ φλοσφοῦμεν ἐπάνω εἰς τὴν ἀνέκφραστον φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ.

Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον ἀξίζει νὰ παρατηρήσωμεν εἶναι τὸ ἐξῆς «Ὅτι, δηλαδή ἐνῷ εἰς κάθε σημείον τῆς προσευχῆς ἐμνημόνευσεν ὁλοκληρῶς τὴν ἀρετὴν **29** καὶ περ ἐλάσεν εἰς αὐτὴν καὶ τὴν ἐντολήν νὰ μὴ μνησικακώμεν, διότι καὶ τὸ νὰ ἀγασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀποτέλεσμα ὁλοκληρωμένης ἐναρέτου ζωῆς καὶ τὸ νὰ γινετο τὸ θέλημά του, σημαίνει τὸ ἴδιον ἀκριβῶς πάλιν καὶ τὸ νὰ δυνάμεθα νὰ ὀνομάζωμεν τὸν Θεόν Πατέρα εἶναι ἀποδείξεις ἀμώμου τρόπου ζωῆς εἰς ὅλα αὐτὰ συμπεριλάβει καὶ τὸ ὅτι πρέπει νὰ ἀφηνώμεν τὴν ἀρετὴν μας ἐναντικα ἐκείνων ποὺ εἰς ἑκαὶ κατὰ κακοὺς, **30** ἐν τοις τοῖς ὅμοις δὲ ἤρκεισθαι μόνον εἰς αὐτὰ ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀπαδείξῃ πᾶσιν σημαίνει ἀπέδδεν εἰς τὸ θέμα αὐτὸ, ἀναφέρει ἰδὸς τὴν αὐτὴν καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν δὲν ἀναφέρει καμμίαν ἄλλην ἐντολήν παρὰ μόνον αὐτὴν ὁμιλῶν ὡς ἐξῆς «Διότι, ἐὰν συγχωρήσῃς εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἀμαρτήματα ποὺ ἔκαναν εἰς ἑσάς, ὁ Θεὸς συγχωρήσῃ ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος καὶ τὰ ἰδὸς καὶ σὰς ἀμαρτήματα» **31**

Συνεπῶς ἀπὸ ἡμῶν θὰ γινῇ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡμεῖς εἴμεθα κυροὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Θεοῦ δι' ἡμᾶς Πράγμα.

τικά, διὰ τὴν μὴ ἡμπορῆν κανέναν ἀπὸ τοὺς ἀνασθήτους, νὰ κατηγορηθῇ, ὅταν δικάζεται, ὁ ἄ κατὰ μικρὸν ἢ μεγάλῳ παράπτωμῳ, ἔσται τὸν ὀπευθύνον καθιστῶ κύριον τῆς ἀποφάσεως B Καὶ ὅπως ἐδικασες ἐσὺ, λέγει, ἔτσι θὰ δικάζω καὶ ἐγώ. Καὶ ἐάν συγχωρήσῃς τὸν σὺνδουλόν σου, θὰ εἴρῃς τὴν ἰδίαν χάριν καὶ ἀπὸ ἐμὲ αὐτὸν Μολονσί, θεοῦ αὐτοῦ ἰδική σου συγγνώμη δὲν εἶναι ἴση μὲ τὴν ἰδικὴν τοῦ Διὸς. οὐ μὲν συγχωρεῖς, ἐπειδὴ ἔχεις ὑποχρεωαί, ἐνῷ ὁ Θεὸς συγχωρεῖ χάρις νὰ ἔχη τὴν ἀνταγκὴν κανενός. Σὺ συγχωρεῖς τὸν σὺνδουλόν σου, ὁ δὲ Θεὸς συγχωρεῖ τὸν δοῦλόν σου. Σὺ συγχωρεῖς, ἐνῷ εἶσαι ὑπεύθυνος διὰ ἀναριθμητὰ ἀμαρτήματα, ἐνῷ ὁ Θεὸς συγχωρεῖ ἂν καὶ εἶναι ἀναμάρτητος. Ἀλλ' ἡμῶς καὶ ἐστὶ ἀποδοκίμει, τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Βέβαιου, ἡμπορούσε καὶ χάρις οὗτο νὰ σοὺ συγχωρήσῃ ὅλα τὰ ἀμαρτήματα, ἀλλὰ ἐπιθυμῇ καὶ ἀπὸ ἐδῶ νὰ σὲ εὐεργετήσῃ προσφύων εἰς ἐσὲ ἀπειρηθίμως ἀφορμὰς ἀπὸ ὅλας τὰς πλεονεξίας ἡμερότητας καὶ φιλανθρωπίας, ἀποδιώκων τὸ θηριώδες στοιχεῖον ποὺ ὑπάρχει μεσὰ σου, ἀποσθίνων τὸν θυμὸν καὶ οὐ κολλῶν ἐσὲ ὁλοκλήρωτ' ἄ κατὰ τὸ ἰδὸν σου μέλος.

C Δὲ τὸν θὰ ἡμπορούσε νὰ εἴπῃς, "Ὅτι ἄδικα ἐπαθὲς κατὰ κανὸν ἀπὸ τοῦ πλησίον σου, αὐτὰ εἶναι, θεοῦ αὐτὰ ἀμαρτήματα Διὸς. ἐάν ἐπάθῃς κατὰ δ' ἄκα, τότε τὸ γε, νινός δὲν θὰ ἀπέτελε ἀμαρτήματα. Ἀλλὰ καὶ ἐσὺ προσέργεσαι εἰς τὸν Θεόν διὰ τὴν ἀλάθῃς συγχωρήσιν παρομοίαν ἀμαρτημάτων καὶ πολὺ λεγαυτέρων. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς συγχωρήσεως δὲν ἐλάσθεις μικρὰν διωρεὰ διδασκόμενος νὰ ἔχῃς ἀνθρωπίνην ψυχὴν καὶ ἀκακούμενος εἰς τὴν ἡμερότητα. Καὶ μαζὶ μὲ αὐτὰ μεγάλως μισθὸς θὰ ἀποταμίωθῇ δι' ἐσὲ ἐκεῖ, τὸ ὅτι, δηλοῦν, δὲν θὰ σοὺ ζητηθῇ καμία ἀπολογία διὰ τὰ ἀμαρτήματα σου.

Λοιπὸν ποιῶν τιμωρίαν δὲν ἀλλοτρίων νὰ ὑποσθῶμεν D ὅταν, ἐνῷ ἔχομεν τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰ χέρια μας, προσδιδώμεν τὴν σωτηρίαν μας. Κατὰ τοιαύτην λογικὴν θὰ ἔχωμεν τὴν ἀξίωσιν νὰ μᾶς εἰσακούσῃ ὁ Θεὸς εἰς τὰ ἅλλα αἰτήματά μας, ὅταν ἡμεῖς δὲν θέλωμεν νὰ ἐνδιαφερθῶμεν διὰ τοὺς ἐαυτοὺς μας εἰς ἐκεῖνα ποὺ εἰμεθα κύριοι τῆς ὑποθέσεως.

Ἐὰν μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ περῶμεν εἰς περισσοὺς, ἀλλὰ γλυτώσῃς μᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ Δὲ τὸ ἰδὸν σου εἶναι ἡ

βασιλεὺς καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν» 24 Ἐδῶ μᾶς ὁ δάσκει, καθάρα τὴν ἰσχυρὴν μᾶς ἐπιθυμίαν καὶ μᾶς κατασιγάει τὴν ἐπαρσιν, καὶ μᾶς προτρέπει, νὰ μὴ ἀποφευγώμεν τοὺς ἀγῶνας, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ τοὺς ἐπιζητοῦμεν Διὸς. ἔτσι καὶ ἡ ἡλικία μας θὰ εἶναι λαμπρότερα καὶ πρὸ γελῶν ἢ ἡττα τοῦ διαβόλου. E Δηλαδή, ὅταν προκληθώμεν, πρέπει μὲ γενναϊότητα νὰ ἀγωνιζώμεθα, ἐνῷ, ὅταν δὲν προκαλούμεθα, πρέπει νὰ ἡσυχάζωμεν καὶ νὰ περιμένωμεν τὸν καιρὸν τῶν ἀγῶνων, ὥστε νὰ ἀποδείξωμεν καὶ τὴν ἀκονοδοσίαν μας καὶ τὴν γενναϊότητα μας. Πονηρὸν δὲ ἐδῶ διονόμει, τοῦ ὁ ἀποδοκίμει, προστρέπων ἡμᾶς νὰ διεξάγωμεν διαρκὴ πόλεμον πρὸς αὐτὸν 25-4 καὶ ὁποδεκνύει, ὅτι, ὁ διαβόλος δὲν εἶναι τέτοιος ἐκ φύσεως. Διὸ, ἡ πονηρία δὲν εἶναι γνωρυσμα τῶν ἐκ φύσεως κακῶν, ἀλλὰ ἐκείνων ποὺ γίνονται κακοὶ ἀπὸ τὴν ἐλευθέρων θέλησιν των. Κατ' ἐξοχὴν ὁ μὴ, ἐκεῖνος ὀνομάζεται. ἔτσι, λόγῳ τῆς μεγάλῃς τοῦ κακίας καὶ ἐπειδὴ διεξάγει ἀνεργήνους πολέμους ἐναντίον μας, χωρὶς νὰ ἔχη ὑποστή καμμίαν ἀδ' καὶ ἀπὸ ἡμᾶς, Δι' αὐτοῦ δὲν εἴπῃς. Γλυτώσῃς μᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ πονηροῦ διδάσκων ἡμᾶς νὰ μὴ ἐκθρεψώμεθα εἰς αὐδεμίαν περὶ πᾶσιν τοὺς πλησίον μας, δι' ὅσα κακά θὰ παθῶμεν τυχόν ἀπὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτοῦ νὰ μεταθέτωμεν τὸ μῖος πρὸς ἐκεῖνον, διὸ αὐτὸς εἶναι ὁ αἴτιος ὅλων τῶν κακῶν.

Ἀφοῦ, λοιπὸν, μᾶς κατέστησεν ἐναγωνίους μὲ τὴν ὑπενθύμω, τοῦ ἐχθροῦ B καὶ ἐξηφάνισε τελείως τὴν ραθυμίαν μας, παλιν, ἐνθαρρύνει καὶ στηρίζει τὰς ψυχὰς, μετὰ τὴν ἀναστροφήν τὸν βασιλεῖα, πρὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ ὁποῦ τασσώμεθα, καὶ νὰ ἀποδοῖ ἐν ἅτ' αἰτῶν ὁ θεὸς λεύει, εἰς τὸν βυβάτος ἀπὸ ὅλας τὰς ὄντας, «Ὅτι, ἰδική σου εἶναι», λέγει, «ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα». Συνεπῶς, ἐάν ἡ βασιλεία ἀνήκῃ εἰς αὐτόν, δὲν πρέπει νὰ φοβώμεθα κανένα, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει κανένας ποὺ νὰ ἀντιστατῇ εἰς αὐτόν καὶ νὰ μοιράζεται μαζί του τὴν ἐξουσίαν. Δὲ τὸν λέγει «ἰδική σου εἶναι ἡ βασιλεία», ἀποδεκνύει, ὅτι καὶ ὁ ἰδὸς μᾶς πολέμιος εἶναι ὅποτε ταγμένους εἰς αὐτόν μολονῇ ὁ δὲ, τὴν ἐντυφῶσιν τοῦ αὐτοῦ πάλου, ἔπειθ' ὅτι πρὸς τὸ παρὸν παραχωρεῖ αὐτὸ ὁ Θεός.

Πραγματικά, και ο διάβολος ανήκει εις τους δούλους του Θεού, εστω και αν εἰρσκέται εἰς τὴν τάξιν τῶν ἡττησάμενων και τῶν κατὰ κόσμον. Καὶ δὲν θα τολμήσῃ νὰ θλάσῃ κανένα ἀπὸ τοὺς ὁμοδούλους μας. **C** ἔαν προηγουμένως δὲν λάβῃ τὴν ἀδειαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ διατὶ λεγὼ τοὺς ὁμοδούλους, Ἀφρο οὐτε τοὺς χοίρους ἠμπόρεσε νὰ καταπολεμήσῃ, μέχρις οὔτου τοῦ τοῦ ἐπέτρεψεν ὁ Κυριος. Ἐπίσης, οὐτε τὰ ποιητὰ οὐτε τὰς ἀγγέλους τῶν θεῶν ἐθάλαψε, μέχρις οὔτου ἐλάσθη τὴν ἀδειαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.¹⁵ «Καὶ ἡ δύναμις», λέγει, «ὦστε καὶ ἂν ἀκόμη εἶσαι ὑπερβολικὰ ἀδυνατός, ὁ καιὸς ἀγγιγμένοι θα ἔχῃς θάνατος, ἀφροῦ ἔχεις τόσον μεγάλον θάνατον ὅς ὁποῖος ἡμπορεῖ νὰ ἐπιτελέσῃ τὰ πάντα με ἐλκυστικὰ καὶ διὰ μέσου σου. Καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν». λοιπὸν δὲν σὲ ἀπαλλάσσει μόνον ἀπὸ τὰ κακὰ ἀλλὰ ἡμπορεῖ νὰ σὲ κἀνῇ ἐνδοξοῖ καὶ λαμπρὸν. Ὅπως δηλαδὴ, ἡ δύναμις ταῖς εἶναι μεγάλα, **D** ἔτσι καὶ ἡ δόξα του εἶναι ἀνέκφοτος καὶ τὰ πάντα χωρὶς πέρας καὶ δὲν τέλος ἔχοντα ποιεῖται.

Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον προετοίμασε τὸν ἀθλητὴν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς καὶ τοῦ ἐδώσε θάρρος. Ἐν συνεχείᾳ ὅπως εἶπα παραπάνω, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δείξῃ διὰ τὸ ὅλα τὰ πάθη τὴν μνησικακίαν πρὸ πάντων ἀποστρέφεται καὶ μιστὶ καὶ διὰ περ σσότερον ἀπὸ ὅλα τὴν ἀντιθετοὶν πρὸς τὴν κακίαν αὐτὴν ἀρετὴν ἀποδέχεται, καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς προσευχῆς, πάλιν ὑπεθυμῶσε τὸ καθάρωμα αὐτοῦ, ἀδελφῶν τὸν ἀκροατὴν εἰς τὴν τήρησιν τῆς ἐντολῆς αὐτῆς καὶ διὰ τῆς τιμωρίας καὶ διὰ τῆς καθαρσμένης ἀκαθαρσίας. «Διὰ τὴν συγκωρήτην» λέγει, «τοὺς ἀνθρώπους, καὶ θὰ σὲ συγκωρήσῃ καὶ ὁ Πατέρας σου ὁ οὐρανός. Ἐάν, ὡς, δὲ συγκωρήσῃ τοὺς ἀνθρώπους, τότε οὐτε καὶ ὁ Πατέρας θὰ σὲ συγκωρήσῃ»¹⁶. Δι' αὐτοῦ ἀνέφερε καὶ πάλιν τοὺς οὐρανίους καὶ τὸν Πατέρα ὥστε καὶ αὐτὸ νὰ συγκρατῇ τοὺς ἀκροατὴν, ἔαν σκοπεύῃ, μολοντὶ καὶ γάγεται ἀπὸ τέτοιον Πατέρα, νὰ μεταβλήθῃ εἰς θηρίον καὶ, ἂν καὶ ἐκλήθῃ εἰς τὸν οὐρανὸν νὰ κατέχεται ἀπὸ γῆναι καὶ ὕλην κὼν φρόνημα. Διὰ δὲν πρέπει θεοῦ αὐτὸ νὰ

¹⁵ Πρὸς Ματθ. 8, 28 εἶπ.
¹⁶ Πρὸς Ματθ. 8, 12 εἶπ.
¹⁷ Ματθ. 8, 12 εἶπ.

γινώσκῃ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς χάριτος μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἔργων. Ἰσχυρὸς δὲν ἐξομῶναι, τὸσον μὲν τοῦ Θεοῦ. **28** ὅσον τὸ νὰ προσφέρῃ κανεὶς τὴν συγκωμήν του εἰς τοὺς ποιητοὺς καὶ τοὺς ἀδικούντας, ὅπως καὶ ὁ Ἰδοὺς ἐβίβαζε παραπάνω ὅταν ἐλεγεν ὅτι ἀνατέλλει τὸν ἥλιον διὰ τοὺς ποιητοὺς καὶ τοὺς ἀγαθοὺς.¹⁷

Δι' αὐτὸ, λοιπὸν, εἰς καθὲ αἰτήμα τῆς προσευχῆς μας προτρέπε, νὰ προσευχωμεθα ὅτι ὅλους τοὺς σὺναιθρώπους μας, λέγων «Πατέρα μας» καὶ «ὅς γινῇ τὸ θελήμα σου ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ὅπως γινεταὶ καὶ εἰς τὸν οὐρανόν» καὶ «ὅς μας τοῖς ἁγίοις μας» καὶ «συγκωρήσῃ με καὶ τὰ ἁμαρτήματά μας» καὶ «ἐμὲ ἐπιτρέψῃς νὰ πεσώμεν εἰς πειρασμόν» καὶ «ἐλπίσωσέ μας». παραθῶν ἡμᾶς νὰ χρῆσταισθαι πάντοτε τὸν πληθυντικὸν ἀρθρὸν ὥστε νὰ μὴ ἐχῶμεν οὐτε ἴχνος ὁργῆς διὰ τὸν πληθυντικὸν μας. **B** Ποῖας τιμωρίας λοιπὸν, δὲν εἶναι ἀλλοι ὅσοι ὑστερὰ ἀπὸ αὐτὰ ὅχι μόνον οἱ Ἰδοὶ δὲν συγκωροῦν τοὺς συνανθρώπους τῶν, ἀλλὰ παρακαλοῦν καὶ τὸν Θεὸν νὰ τοὺς βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀμνην κατὰ τὸν ἔχθρὸν καὶ πράττειν, ἀνὰ ὅς τὸ ἀντιθέτω ἀπὸ ὅτ' ὀρίζετο ἡ ἐντολὴ αὐτῆς, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ Θεὸς πράττῃ τὸ πᾶν καὶ χρησιμοποιοῖ καθὲ μέσον, ὥστε νὰ μὴ ἐρχομεθα εἰς αὐτὸν κρουσιν μετοξύ μας. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ῥίξας δὲ τὸν αἰσθῶν εἶναι ἡ ἀγάπη, ἀφροῦ ἀφαιρῇ τὰ πάθη τοῦ θανάτου, μὴς ἐνώνε μετὰς μας ἀπὸ πάσης πλευρᾶς. Διὰ δὲν ὑπάρχει κανεὶς πραγματικὰ, δὲν ὑπάρχει κανεὶς, εἴτε πατέρας, εἴτε μητέρα, εἴτε φίλος, εἴτε ὁποιοδήποτε ἄλλος πρὸς νὰ μὴς ἡγάπησῃ, τὸσον, ὅσον μας ἡγάπησεν ὁ ὁμοειργός μας Θεός. Καὶ ἡ ἀγάπη αὐτὴ ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὰς εὐεργεσίας τοῦ μὴς κάνει, καθὲ μὲρ νῶς καὶ ἀπὸ τὰς ἐντολὰς τοῦ μὴς δίδει.

Εἰν ὁμοῦ μὲν λέγεις τὰς λύπας καὶ τοὺς πόνους **C** καὶ τὰ κακὰ τῆς ζωῆς σκέψου, τότε, πόσας φορές τὴν ἡμέραν ἐρχεσθαι εἰς συγκωμήν με τὸν Θεόν, παρακαλοῦν τὸ θελήμα του καὶ δὲν θὰ παραξενευθῇ πλέον, καὶ ἂν ἀκόμη σὲ εὐροῦν περισσότερα κακὰ. Ἀλλὰ ἔαν ἀπολαύσῃς κάποτε ὁ ἀγῶν, τότε νὰ παραξενευθῇς καὶ νὰ καταπληγῇς. Ἰάρα ὅμως, βλέπομεν μόνον τὰς συμφορὰς τοῦ μὴς ἐρχοντα, ἐνῶ δὲν σκεπτόμεθα καθόλου τὰς παραδόξους τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, τὰς ὁποίας

καθημερινῶς διαπράττοντες δι' αὐτὸ καὶ ἀγανακτοῦμεν. Διότι ἐάν ὑπελογίζομεν μὲ ἀκριβῶς τὰ ἀμαρτήματα μίας ἡμέρας μόνον, τότε θὰ ἀντιλαμβάνομεθα, διὰ πόσα κακά εἴμεθα ὑπεύθυνοι. Καὶ, ἀφοῦ παραλείψω τὰ ἄλλα, **Β** δηλαδὴ, τὰ ἰδιαιτέρως ἀμαρτήματα τοῦ καθενός, θὰ ἀναφέρω τὰ σημερινά, μολονότ', δὲν γνωρίζω, θεῶν α' εἰς τὸν ἀμάρτημα ἔπεσαν ὁ καθένας ἀπὸ ἡμῶς.

Ἀλλ' ὅμως εἶναι τοσόνδε μεγάλη ἡ ἀφθονία τῶν ἀμαρτιῶν, ὥστε καὶ ἐκεῖνος, ποὺ δὲν τὰς γνωρίζῃ, μὲ ἀκριβῶς, να ἡμπορῇ νὰ ἀναφέρῃ μερικὰς ἀπὸ αὐτάς. λοιπόν, ποῖος δὲν ἐρραβώθησε κατὰ τὴν ὥρην τῆς προσευχῆς; Ποῖος δὲν ἀπενονητεύθη; Ποῖος δὲν ἐκενοδόχησεν; Ποῖος δὲν ἐκακολόγησε τὸν συνάνθρωπόν του καὶ δὲν ἐδέχθη πονηρὰν ἐπιθυμίαν. Δὲν ἐκνίταξε μὲ ἀκόλαστον ὀλερμα, Δὲν ἐνεθυμήθη μὲ πᾶθος τὸν ἐχθρόν του καὶ δὲν ἐγάμισε τὴν καρδίαν του ἐνωσίμων. Ἐάν, ὅμως, ἐνῶ εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τοσόνδε ὀλίγον χρόνον, **Β** εἴμεθα ὑπεύθυνοι διὰ τόσα κακά, ποῖο θὰ εἴμεθα, ὅταν φυγῶμεν ἀπὸ ἐδῶ. Ἐάν μεῖσα εἰς τὸ λῆμα ὑπάρχουν τόσα κύματα, ὅταν θὰ ἐξελαθῶμεν εἰς τὸν ἑρπύον τῶν κακῶν, δηλαδὴ τὴν ἀγοράν, καὶ εἰς τὸ πολιτικὰ πράγματα καὶ εἰς τὰς φροντίδας τοῦ σπιτοῦ, ἀρά γε θὰ ἡμπορέσωμεν, τότε νὰ ἀναγνωρίσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, **288** Καὶ, ὅμως ὁ Θεὸς νὰς ἔδωκε σύντομον, εὐκολον καὶ ἀππλάγμενον ἀπὸ κάθε κόπου δρόμον διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν μας ἀπὸ τὰ τόσα ἀμαρτήματα. Προγματικά, ποῖος κόπος ὑπάρχει, διὰ νὰ συγχωρήσῃς αὐτὸν ποὺ σὲ ἐβλάψεν. Κόπος εἶναι νὰ μὴ συγχωρήσῃς, ἀλλὰ νὰ διατηρῇς τὴν ἐχθρότητα. Ὅτ', ὅπως ὁδοιπορεῖς, ἡ ἀππλάγη ἀπὸ τοῦ θυμόν καὶ ἀνεύσει, προσφέρει καὶ πολὺ εὐκολοὺς εἴνας δι' ὅπου τὴν ἐπιθυμεί.

Πραγματικά, αὐτὲς πένταγος χρειάζεται, νὰ διαπλευρήσῃς, ὅτε νὰ πραγματοποιήσῃς μεγάλην ἀποδημίαν, οὐτε νὰ περάσῃς θανάτορον φας, οὐτε χρήματα, νὰ ἐξοδεύσῃς, οὐτε τὸ σῶμα νὰ κουράσῃς, ἀλλὰ εἶναι ἀρκετὰ, νὰ θελήσῃς μόνον καὶ ὅλον τὰ ἀκαρτήματά σου συγχωροῦνται. **Β** Ἐάν, ὅμως, ὅχι μόνον ὁ Θεὸς δὲν συγχωρῇς τὸν ἀδελφόν σου, ἀλλὰ παρακαλῇς καὶ τὸν Θεόν ἐναντίον τοῦ σὺν λόγῳ ἐλπίδα σωτηρίας θὰ ἔχῃς, ὅταν ἐνῶ προσποθεῖς νὰ προσελθῇς τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ παρακαλεῖς, καὶ τότε τὸν ἐξοργίζεις, ἔχων μορφήν ἐν

ἐκείνου, ἀλλὰ ἐκβαλλὼν κραυγὰς θηρίου καὶ ἐξακοντίζεις κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου τὰ ἔθλη τοῦ πονηροῦ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν ἔκανε λόγον διὰ τὴν προσευχήν, τότε δὲν ἐζήτησε τόσον πολὺ, ὅσον τὴν τήρησιν τῆς ἐντολῆς αὐτῆς «Ὑψώνοντες». λέγει, «ἐγέρια ἅγια χωρὶς ὀργῆν καὶ ἀμφιβολίαν» **30** Ἐάν, ἄς πόν, ὅταν ἔχῃς ἀνάγκην ἐλεος, οὔτε καὶ τότε ἀφήνεις τὴν ὀργὴν σου, ἀλλὰ καὶ πολὺ τὴν ἐνεθυμήσαι, καὶ μάλιστα, ὅταν γνωρίζῃς, ὅτι ὠθεῖς τὸ ἔφος ἐναντίον σου, τότε θὰ ἡμπορέσῃς νὰ γνησὶς φιλόνητος καὶ νὰ ἀποθάλῃς τὸ καταστρεπτικὸν δηλητήριον τῆς πονηρίας αὐτῆς.

3 Ἐάν, ὅμως, δὲν ἔχῃς ἀντιληφθῇ ἀκομήν τὸ μέγεθος τῆς ἀποπίας αὐτῆς, σκέψου, ὅτι αὐτὸ συμβαίνει μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ τότε θὰ ἴδῃς τὸ μέγεθος τῆς ὕβρεως. Ἐάν, δηλαδὴ καποῖος ἐπιποιοῖς ἑσένα, ποὺ εἶσαι ἀπλὸς ἄνθρωπος, καὶ σὲ παρεκάλε νὰ τὸν ἐλέησῃς ἐν συνεχείᾳ, ὅμως καὶ ἐνῶ εὐρισκετο εἰς τὴν γῆν, ἐβλάπεν ἑνα ἐχθρόν του καὶ, ἀφοῦ ἀφῆκε τὴν παρακλήσιν του πρὸς ἑσένα ἐκτύπα ἐκείνον. ἀρά γε δὲν θὰ ἐνωσῶδες μεγαλυτέραι ὀργὴν δι' αὐτόν. Τὸ ἴδιον σκέψου, ὅτι συμβαίνει καὶ μετὰ τὸν Θεόν. Ὅτι καὶ ἐσὺ, ἐνῶ παρακαλεῖς τὸν Θεόν, ἀφοῦ διακόψῃς τὴν προσευχήν, κτυπῇς τὸν ἐχθρόν σου μετὰ λόγια καὶ ὀβριζῇς τὸν νοῦν τοῦ Θεοῦ, μετὰ τὸ νὰ παρακαλῇς ἐκείνον, ποὺ ἐνομοθέτησε νὰ μὴ ἔχωμεν καθόλου ὀργὴν διὰ τοὺς ἀδικήσαντας ἡμᾶς, **Δ** καὶ νὰ ἔχῃς τὴν ἀξίωσιν νὰ ἐνεργήσῃς ἀντιθετὰ πρὸς τὰς ἰδίας τοῦ ἐντολῆς. Δὲν σοὶ εἶναι ἀρκετὴ ἡ τιμωρία, διὰ τὸ γεγονὸς, ὅτι παραβαίνεις τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ παρακαλεῖς καὶ τὸν Θεόν νὰ κινήσῃ τὸ ἴδιον, Μήπως, θεῶν α' ἐλησιμόνησεν ἕνα ἐνομοθέτησεν, Μήπως εἶναι ἄνθρωπος αὐτός ποὺ κάνει, αὐτὰ, εἶναι Θεός, ὁ ὁποῖος γνωρίζῃ, καλὰ τὰ πάντα καὶ θέλει νὰ φυλάσσονται μετὰ κάθε ἀκρίβειαν οἱ νόμοι σου, καὶ τὰς ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ πράττῃ αὐτὰ, ποὺ εἶσαι ἐπιθυμῶν, ὥστε καὶ ἐσὺ ποὺ λέγεις αὐτὰ σὲ ἀποστρέφεται καὶ σὲ μισεῖ, ἐπεὶ τὰ λέγεις μόνον καὶ ἀπὸ τῆς νὰ ὑποστήσῃς τὴν υπεγιστὴν τιμωρίαν. Ἰκανὰ ποῖαν λογικὴν λοιπόν, ἔχεις τὴν ἀξίωσιν νὰ σοὺ δώσῃ ὁ Θεός ἐκείναι, **Ε** τὰ ὅποια σὲ προτρέπῃ νὰ ἀποφεύγῃς καὶ ἐσὺ μὲ μετὰ τὴν προθυμίαν.

Ἀλλὰ ὑπάρχουν, θεῶν α' καὶ μερικοὶ, οἱ ὁποῖοι ἔ-

χουν φθάσει εἰς τόσον παραλογισμόν, ὥστε νὰ μὴ προσερχώμεθα μόνον ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῶν, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῶν παιδίων αὐτῶν καί, ἐάν ᾔτο δυνατόν κατακαίοντι τὸν τρόπον ἐπιβουλήν νὰ γενοῦν τὴν σάρκα τῶν. **237** ἢ μᾶλλον καὶ τὴν γεύονται. Μὴ μοῦ προσέλθῃς ὥς ὁ καιολογῶν τὸ ὅτι δὲν ἐνέπηξες τὰ δοῦναι σοι εἰς τὸ σώμα αὐτοῦ τοῦ σὲ ἡδικοῦσεν. Διότι ἔκανες κατὰ πῶς σκληρότερον ὅσον θέδρα, ἐξαρτάται ἀπὸ ἐσένα, μὲ τὸ νὰ παρακαλῇς νὰ ἐλθῇ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐναντίον τοῦ, νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν αἰὼν αὐν κόλασιν καὶ νὰ καταστραφῇ οἰκογενειακῶς. Ἀπὸ ποῖα διαγνώματα δὲν εἶναι θαυότερα αὐτὰ, Ἀπὸ ποῖα θελή δὲν εἶναι πικρότερα. Δὲν σὲ εἰδὼς αὐτὴν τὴν συμπεριφοράν, ὁ Χριστὸς, ὅτε σὲ προέτρεψε νὰ αἱματώσῃς ἔτσι, τὸ στόμα σου διότι αἱ γλώσσαι, ποὺ λέγουσιν αὐτὰ, εἶναι χειρότερα, ὅτι τὰ στόματα ἐκεῖνα, ποὺ εἶναι αἱματωμένα ἀπὸ ἀνθρωπίνους σάρκας. **B** Πῶς λοιπὸν θὰ ἀσπασθῇς τὸν ἀδελφόν σου. Πῶς θὰ ἐγγίσῃς τὴν θύσαν. Πῶς θὰ γεύῃς τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου, ὅταν τόσον δηλητηριώδη ἔχης μέσα εἰς τὴν ψυχὴν σου, διότι ὅταν λέγῃς Φόβουσε αὐτόν, κατὰ στρεψὶ τὸ σπ.τι. τοῖ, ἀφῶνισε τὰ πάντα καὶ ἀναριθμητὰ ἄλλα κακὰ εὐχέσαι εἰς θάνατον, τότε δὲν διαφέρεις καθόλου ἀπὸ τῶν ἀνθρωποκτόνων ἢ μᾶλλον ἀπὸ τῶν θύσαν. **Γ** εἴτε εἴω, εἴτε εἰς τὴν ἀγορὰν εἴτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ἀς ἀφήσωμεν λοιπὸν, τὴν νόσον καὶ τὴν μανίαν αὐτὴν καὶ ἄς δεξιῶμεν πρὸς ἐκεῖνους ποὺ μᾶς ἐλυπήσαν τὴν ψυχὴν διὰ τὴν ἐκείνων, ὅταν αὐτοὶ ὤρισαν, ὁ Κύριος, δὲ νὰ ἀφοσώμεν πρὸς τὸν οὐρανίον Πατέρα μας θὰ ἀφήσωμεν δὲ τὰ πύθη αὐτὰ ἐάν ἐνθυμηθῶμεν τὰ ἰδὲ καὶ μᾶς ἀμαρτήματα. Εἴν ἐξετάσωμεν μὲ ἀκριβέσιν ὅλας τὰς πλημμελιὰς μᾶς ποὺ διαπράττομεν εἴτε εἰς τὸ σπ.τι. μᾶς, **Γ** εἴτε ἐξω, εἴτε εἰς τὴν ἀγορὰν εἴτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Πραγματ. καὶ, ἐάν ὁ ἀκανέον ἄλλο ἀμαρτήματα πάντως, διὰ τὴν ἀδιαφορίαν ποὺ δεκνόμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ἐκείνων νὰ ὑποστῶμεν τὴν θαυότεραν καταδίκην. Ἐνθα δηλαδὴ μᾶλλον οἱ προφῆται, ἡμεῖς, οἱ ἀποστόλοι καὶ μᾶς οἱ μὲν ὁ Θεὸς ὁ νοῦς πλανᾶται ἐκ τὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ μεταφέρουσι μᾶς εἰς αὐτὴν τὸν θόρον τῶν θύσαν καὶ πραγμάτων, χωρὶς νὰ καίωμεν τὴν σπ.τι. ἡμεῖς αὐτοὺς τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ ὅσιν καὶ οὐν οὐ θεοὶ τῶν θεάτων, ὅσον διαβάζονται τὰς ἀτάγματα τοῦ

Θασιλέως. Διότι ἐκεῖ καθ' ὅσον χρόνον διαβάζοντα τὰ θαυὰ καὶ διατάγματα καὶ οἱ ὑποτατοὶ καὶ οἱ ὑπαρχοὶ καὶ ἡ βασιλὴ καὶ ὁ λαὸς ἴστανται. ὅλοι ὀρθοὶ καὶ ἀκούουσιν μὲ ἡσυχίαν τὰ λεγόμενα. Καὶ αὐτοὶ κατόπισ, ἐν μέσῳ τῆς μετὰ τῆς ἐκείνης ἡσυχίας, εἰσέλθῃ ἀπότομα καὶ φωνάξῃ δυνατὰ, θὰ ὑποστῇ τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν, ἐπεὶ δὲ προσέθαλε τὸν θασιλέα. **D** Ἐδῶ, ὅμως ἐνὶ διαβάσει, τὰ οὐράνια διατάγματα, ἐπικρατεῖ μεγάλως θόρυβος, μολοντοὶ καὶ ὁ ἀποστόλεως τῶν διαταγμάτων αὐτῶν εἶναι πολὺ ἀνώτερος τοῦ ἐπιγεῖου θασιλέως καὶ τὸ θεάτρων εἶναι πρὸ σεβαστῶν, διότι δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀγγέλων. Ἐπίσης τὰ ἐπινικα αὐτὰ, τὰ ὅποια εὐαγγελίζονται τὰ διατάγματα αὐτὰ, εἶναι πολὺ πρὸς τὰ ἐπιγεῖα.

Δι' αὐτὰ ὅχι μόνον οἱ ἀνθρώποι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἀρχαγγέλοι καὶ τὰ πλήθη τοῦ οὐρανοῦ καὶ οἱ οἱ κάτοικοι τῆς γῆς προτρέπομεθα νὰ βοεάζωμεν τὸν Θεόν. «Εὐλογεῖτε», λέγει, «τὸν Κύριον ὅλας τὰς δημιουργήματα αὐτοῦ». **E** Διότι δὲν εἶναι μικρὰ τὰ καταρθώματα ἀλλὰ ὑπερβαίνουν κάθε ἀνθρώπου καὶ λόγου καὶ μέτρου καὶ σκέψιν. Καὶ ὅλας αὐτὰ τὰ ἀκηρύσσουσιν καθημερινῶς οἱ προφῆται, ἀναγγέλλων διαφορετικὰ ὁ καθένας τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ τρόπον. Ἐτοί ὁ ἕνας λέγει «Ἀνὴρ ἐλθὲν εἰς ὕψος, συνέλαβες αἰχμαλώτους καὶ ἐπὶ τῆς δόξης ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους». **238** καὶ «Ὁ Κύριος εἶναι ἰσχυρὸς καὶ δυνατὸς εἰς τὸν πόλεμον». **239** Ὁ δὲ ἄλλος λέγει «Θὰ διαμοιράσῃ τὰ λάφυρα τῶν ἰσχυρῶν». **40** Ἐξ ἄλλοι δι' αὐτὸ ἦλθεν εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ κηρύξῃ εἰς τοὺς αἰχμαλώτους ἀπελευθέρωσιν καὶ ἀντίθελψιν εἰς τοὺς τυφλοὺς. **41** Καὶ ἄλλος ἐκβαλλὼν τὴν κατά τὸν θανάτου ἐπὶ τὸν κραυγὴν ἔλεγεν «Ποῦ εἶναι, θάνατε, τὸ κεντρὶ σου», **42** ποῦ εἶναι ἡ νίκη σου,» **43** Ἄλλος πάλιν εὐαγγελιζόμενος τὴν ἀπόλυτον εἰρήνην ἔλεγεν «Οἱ λαοὶ θὰ μετὰβῶνται τὰς φοιτικὰς μαχαίρας τὰς εἰς ἐργατικὰ ἄροτρα καὶ τὰς πολεμικὰς δορυφύλας τῶν εἰς εἰρήν»

40. Ματθ. 102, 22

41. Ματθ. 67, 19.

42. Ματθ. 98, 3.

43. Π. Γ. 19.

44. Ματθ. 110, 31. 1. Λουκ. 4, 18.

45. Ματθ. 13, 14.

46. Α. Κορ. 8, 1. 1. Ματθ. 22, 1. Ματθ. 2, 19.

νικά δρέπανα.⁴⁷ Καί ὁ μὲν φωνάζει πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ, λέγων· «Δοκίμασε μεγάλην χαράν, θλιγνύσασθαι τῆς Σιών, διότι, νῦν ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται, εἰρηνικὸς καὶ ἡσυχῆς, ἐπὶ αὐτὸν εἰς ἓνα ὑποζύγιον ζῶν καὶ μικρὸ πουλάριον.»⁴⁸ Ἄλλος προφήτης δὲ δὲ ἀκηρύσσει, καὶ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου, ἀμυλῶνως ἐξῆς Β' «Θα ἔλθῃ ὁ Κύριος, τὸν ὁποῖον ζητεῖτε ἐκεῖς, καὶ πῶς θα ἀνθῇ τῇ ἡμέρᾳ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον.»⁴⁹ Σκιρτήσατε ὅπως τὰ μούσχα α, τοῦ σπάζουν τὰ θεσμά των.⁵⁰ Ἐπίσης, ἄλλος κατεχόμενος ἀπὸ κατὰπληξιν, ἔλεγεν· «Αὐτὸς εἶναι ὁ Θεὸς μᾶς Δὲν ἔμπορεῖ νὰ συγκριθῇ ἄλλος Θεὸς με αὐτόν.»⁵¹

Καὶ ὥς, ἐνῶ τόσα καὶ ἄλλα περισσότερα λέγονται ἐδῶ καὶ πρὶν, νὰ αἰσθανώμεθα φρίκην καὶ νὰ μὴ νομίζωμεν ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς τὴν γῆν, ἐν ταῦτοις θορυβοῦμεν, σὰν νὰ εὐρυσκόμεθα εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς, δημιουργοῦμεν ταραχὴν, συζητοῦντες διὰ θέματα τοῦ δὲν ἔχουν κομμίαν σχέσιν με ἡμᾶς καὶ χάνομεν ἃ σκόπη τὸν καιρὸν τῆς συνάξεως.

Ὅταν λοιπὸν καὶ εἰς τὰ μικρά καὶ εἰς τὰ μεγάλα καὶ εἰς τὴν ἀκρόβαν καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν, καὶ ἐκτός καὶ ἐντός τῆς ἐκκλησίας, εἰμεθα πόσον ραβδῶν καὶ μαζὶ με ἄλλα αὐτὰ προσευχώμεθα καὶ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μᾶς, C ἀπὸ τοῦ θὰ ἐλπίζωμεν τὴν σωτηρίαν μας, ἀφοῦ εἰς τὰ τόσα πολλὰ ἁμαρτήματά μας προσθέτωμεν καὶ ἄλλο θαρύτερον ἀπὸ αὐτὰ, δηλαδὴ, τὴν παρανομίαν αὐτὴν προσευχῇ.

Εἶναι, λοιπὸν, δίκαιοι νὰ παραξενευώμεθα, ἐὰν μᾶς σκεθῇ κάτ' ἀπροσδοκίαν καὶ λυπηρόν, ἐνῶ πρέπει νὰ παραξενευώμεθα, ὅταν δὲν μᾶς σκεθῇ. Διότι ἡ πρώτη περιπτώσις εἶναι φυσικὴ συνέπεια τῶν γεγονότων ἐνῶ ἡ δεύτερα ὑπερβαίνει κάθε λόγον καὶ προσδοκίαν. Πραγματὶ καὶ εἶναι ἐπὶ αὐτὴν ἀπὸ τὴν λογικὴν, ἐνῶ ἔχομεν γινῆαι ἐχθροὺ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξοργίζομεν αὐτόν, νὰ ἀπολαμβάνωμεν τοὺς ἡλίους καὶ τὰς θροῦκας καὶ ἄλλα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ, ἀνθρώπων τοῦ νικῶμεν τὰ θηρία εἰς τὴν σκληρότητα. D Ἰστώμεθα ὁ ἕνας ἀντιμέτωπος τοῦ ἄλλου καὶ

47. Mt. 24. 31. 32.

48. Ezk. 9. 9. Mat. 21. 5.

49. Mat. 3. 12.

50. Mat. 4. 2.

51. Bar. 3. 36.

ματώνομεν τὴν γλῶσσάν μας με τὰ δαγκώματα τῶν τῶν τοῦν μας, μετὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν πνευματικὴν τράπεζαν τὰς τῶν πολλὰς εὐεργεσίας καὶ τὰς ἀναριθμήτους ἐντολάς.

Αὐτὰ σκεπτόμενοι λοιπὸν ἂς ἀποθάλωμεν τὸ δηλητήριον, ἂς παύωμεν τὰς ἐχθρας καὶ ἂς προσευχώμεθα ὅπως μᾶς ἀρμόζει, ἔχοντες τὴν ἡμερότητα τῶν ἀγγέλων ἀντὶ τῆς θρησκείας τῶν δαιμόνων καὶ δ' ὅσας ἀδίκας ἔχομεν ὑποστή, ἂς σκεπθώμεν τὰ ἴδια μᾶς ἁμαρτήματα καὶ τὴν ἀμοιβήν, τοῦ ὑπάρχει διὰ τὴν τήρησιν αὐτῆς τῆς ἐντολῆς, καὶ ἂς μαλακώσωμεν τὴν ὀργὴν μας, ἂς κατασπάσωμεν τὰ κύματα, ἕως ὥστε νὰ περᾶσωμεν χωρὶς ταραχῇ καὶ τὸν παρόντα ὅλον καὶ, ὅταν μεταβῶμεν ἐκεῖ νὰ συναντήσωμεν παρόμοιοι Κυρίου, ὅπως ἡμεῖς εἴμεθα πρὸς τοὺς συνδούλους μας.

Εἰς δὲ μᾶς φαίνεται, βαρὺ αὐτὸ καὶ φοβερόν, ἂς τὸ καταστήσωμεν ἐλαφρὸν καὶ ποθητὸ καὶ ἂς ἀνοιξώμεν τὰς λαμπρὰς θύρας τῆς παρησίας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ δ.τ. δὲν ἡμπορέσωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν. 2855 διὰ τῆς ἀποχῆς ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα, αὐτὸ ἂς τὸ ἐπιτύχωμεν με τὸ νὰ γίνωμεν ἡμεροί, πρὸς ἐκεῖνους, τοὺς ἡμαρτήσαντες εἰς θάνατον μᾶς (διότι δὲν εἶναι τοῦτο βαρὺ καὶ δύσκολον), καὶ με τὸ νὰ εὐεργετῶμεν τοὺς ἐχθρούς μας, ὅποτε θὰ συγκεντρωσώμεν ἐκ τῶν προτέρων μεγάλην εὐπλοῖαν ὅ ἂν τὸν ἑαυτὸν μας. Ἔτσι, λοιπὸν, καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν ὅλο θα μᾶς ἀναστήσουν καὶ κυρίως, πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, θὰ μᾶς ἀγαπήσῃ ὁ Θεός, θὰ μᾶς στεφανώσῃ καὶ θὰ μᾶς καταστήσῃ ἀξιόχους δι' ἄλλα τὰ μελλοντικά καὶ τὰ ὅποια μακάρι νὰ ἀποκτήσωμεν ὅλοι, με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφρόνησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνῆκε ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜ. ΛΙΑ Κ
(Ματθ 5, 16-33)

Β· Όταν δὲ νηστεύετε, μὴ γινέσθε σκυθρωποί ὥπως οἱ ὑποκριταί, οἱ ὅποιοι παραμορφώνουν τὰ πρόσωπα τῶν, διὰ τὰ τοὺς ἰδοὺν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι νηστεύουν.¹

Εἰς τὸ θέλημα τῆς νηστείας εἶναι καλὸν νὰ ἀνακταῖν ἡ δύναμις καὶ νὰ κλαύσῃ πικρά, ὅτι οἱ μόνον μισοῦμεθα τοὺς ὑποκριτάς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔχομεν ξεπεράσει· εἰς τὴν ὑποκρίσιν Δὲν γινώσκω, θεοῦ, γινώσκω πολλούς, οἱ ὅποιοι δὲν νηστεύουν καὶ κουχῶνται δι' αὐτό. **Σ** ἀλλὰ γινώσκω καὶ ἄλλους, οἱ ὅποιοι δὲν νηστεύουν, καὶ ὅμως ἐξωτερικῶς ἔχουν τὴν ὁμολογίαν τῶν νηστευόντων, καὶ προσβάλλουν δι' καιολογίαν αὐτῆς τὴν τῆς ἐνερνεῖας χεροτέρων ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν τοὺς διαπράττοντες. Τὸ κάμω αὐτὸ, λέγουσι, διὰ νὰ μὴ σκανδαλισῶ τοὺς πολλούς. **Π** λέγει, Θεὸς νόμος ὀρίζει τὴν νηστείαν καὶ εἰς σκέπτεισαι τὸ σκάνδαλον, καὶ νομίζεις, ὅτι προκαλεῖς σκάνδαλον, ὅταν ἐφαρμόζῃς τὴν ἐντολήν, αὐτήν, ἐνῶ, ὅταν τὴν παραβῇς, ἀπαλλάσσῃς ἀπὸ τοῦ σκάνδαλου. Καὶ τὴν ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ χειρότεροι ἀπὸ τὴν δι' καιολογίαν αὐτήν. Δὲν θὰ παύσῃς νὰ γίνῃς χειρότερος ἀπὸ τοὺς ὑποκριτάς καὶ νὰ διαπράττῃς δι' πλὴν ὑποκρισίας. **Κ**αί, ἀντανασταίνοντες τὸ μέγεθος τῆς κακίας αὐτῆς δὲν θὰ ἐντραπήσῃ τὴν σοβαρότητα τῆς λέξεως αὐτῆς. Προσῆκτικὰ, δὲν εἶπεν, ὅτι ἀπλῶς ὑποκρινόμενοι, **Δ** ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐπιμύηση περισσότερο, λέγει «Διὸς ἀφανίζονται τὰ πρόσωπα τὰ» δηλαδή, τὰ παραμορφώνουν, τὰ ἀλλοιώνουν. Ἐάν, ὅμως, αὐτὸ θεωρήτῃ παραιδωρῶς τοῦ προσώπου, τὸ νὰ φαίνεται κάποιος ἄχρως διὰ λόγους κεινοδοξίας, τί θὰ ἡμπαροῦσε νὰ εἴπῃ κανεὶς διὰ τὰς γυναῖκας ἐκείνας, αἱ ὅποιοι παραμορφώνουν τὰ πρόσωπα τῶν μέ τὰς θαφάς καὶ τοὺς καλλυπτικοὺς διὰ νὰ προσελκύσῃ τοὺς ἀκατάστατους νέους, οἱ πρῶτοι θάλα

1 Ματθ 5, 18.

πτοι τοὺς ἑαυτοὺς τῶν μόνον ἐνῶ αὐτοὶ βλέπουν καὶ τοὺς ἑαυτοὺς τῶν καὶ ἐκείνους τοὺς τὰς βλέπουν. Διὸ πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τελειῶς καὶ τὴν μίαν καὶ τὴν ἄλλην καταστροφὴν.

Οἱ μόνον δὲν πρέπει νὰ κἀνωμεν ἐπίδειξιν, ἀλλὰ μὰς διέταξε νὰ φροντίζωμεν νὰ παραμεινώμεν εἰς τὴν ἀφάνειαν πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔκανε καὶ προηγουμένως. Καὶ εἰς μὲν τὴν ἐντολήν διὰ τὴν ἐλεημοσύνην δὲν τὸ θέλει ἀπλῶς αὐτό, **Ε** ἀλλὰ, ἀφοῦ εἶπεν «Προσέχετε νὰ μὴ τὴν κατεστῇ ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων», προσέθεσεν «Διὸ νὰ σὰς ἴδουν καὶ νὰ σὰς θαυμάσουν»· ἐνῶ εἰς τὰς ἐντολάς διὰ τὴν νηστείαν καὶ τὴν προσευχὴν δὲν ἔθεσε παρομοίαν προσδορισμὸν διὰ τοὺς λόγους διὸ ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι ἀδύνατον νὰ γινῇ κρυφαί ἐξ ἀκαλήρου, ἐνῶ ἡ προσευχὴ καὶ ἡ νηστεία ἡμποροῦν νὰ παραμείνουν κρυφαί. Ὅπως δηλαδὴ εἶπεν εἶπεν «Νὰ μὴ γινώσκῃς τὸ ἄκρῃστον σου χεῖρ τί κάμει τὸ δεξιόν σου»· δὲν ὁμιλεῖ διὰ τὰ χεῖρ, ἀλλὰ διὸ, πρέπει μὲ μεγάλῃ προσοχῇ νὰ ἀποκρυπτόμεν τὴν ἐλεημοσύνην ἀπὸ ὅλους. **260** Καί, ὅταν διέταξε νὰ ἀποσυνώμεθα εἰς τὸ πρὸς ἀπὸ μόνον δωμάτιον διὰ νὰ προσευχωμεθα² δὲν καθώρισεν ὁπωσδήποτε, νὰ προσευχωμεθα ἐκεῖ μόνον, ἀλλὰ τὸ ἴδιον πάλιν ἡνυῖε.³ Ἐτοίκα ἐδῶ ὅταν ἐβώσε, ἐντολήν νὰ ἀλειφώμεν τὴν κεφαλὴν μας,⁴ δὲν ἔθεσε νόμον διὰ νὰ ἀλειφώμεθα ὅλοι, διότι, τότε, θὰ ἀποδεχθῇ διὸ, ὅλοι μας παραβάνομεν τὸν νόμον αὐτὸν καὶ κατὰ πρῶτον, θέθεται, ἐκείνοι οἱ ὅποιοι, πρὸ πάντας φροντίζουν νὰ φυλάσσουν αὐτόν, δηλαδή, τὰ πλῆθη τῶν μοναχῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουν καταφυγῇ εἰς τὰ ὄρη.

Δὲν ἐβώσεν, ὅμως, αὐτὴν τὴν ἐντολήν. Ἀλλὰ εἶπεν δι' ὑπὸρχε συνήθεια εἰς τοὺς παλαιούς νὰ ἀλειφώμεθα συνεχῶς ὅταν εἶχαν εὐφροσύνην καὶ χαρὰν. **Β** καὶ αὐτὸ ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ ἴδῃ κατὰ τὸν Δανιὴλ καὶ τὸν Δανιὴλ εἶπε νὰ ἀλειφώμεθα ὅχι διὰ νὰ τὸ κάνωμεν ὁπωσδήποτε, αὐτὸ ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιδικώμεται μὲ μεγάλῃν ἐπιμέλειαν νὰ ἀποκρυπτόμεν τὸ ἀπόκρημα τῆς νηστείας.

2 Ματθ 6, 1.

3 Ματθ 6, 4.

4 Διδλ. Ματθ 6, 6.

5 Δηλαδή, νὰ μὴ προσευχάμεθα πρὸς τὸ θεῖον.

6 Πδλ. Ματθ 6, 17.

Καὶ δια νὰ ἀντιληφθῇς ὅτι αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει ἡ ἐντολὴ τοῦ ὁ ἴδιος ἀπέδειξε ἐμπράκτως αὐτὴν, τὸ ὁποῖον διὰ τῶν λόγων ἐνομοθέτησε, δηλαδὴ, ἄφου ἐνῆ σπενσε σαράντα ἡμέρας, καὶ μάλιστα ἐνήστευσε κρυφά, ἐν τοιούτοις οὐτε ἤλειψε τὴν κεφαλὴν του, οὐτε ἐνιψε τὸ προσωπὸν τοῦ. καὶ ὁμῶς, χωρὶς νὰ κοίη τίποτε ἀπὸ αὐτά, περισσότερον ἀπὸ ἄλλους κατάρθωσε τὸ πᾶν, χωρὶς κενοδοξίαν. Αὐτὸ λοιπὸν διατάσσει καὶ εἰς ἡμᾶς μὲ τὸ νὰ φέρη τοὺς ὑποκριτὰς ὡς παραδειγμα καὶ νὰ προτρέψῃ τοὺς ἀκροατὰς τοῦ μὲ τὴν διπλὴν παραγγελσίαν.

Ἀλλὰ καὶ κάποι ἄλλο ἤθελε νὰ δείξῃ μὲ τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν, ἐννοῶ τὴν ὀνομασίαν ὑποκριτής. Ὁ Δηλαστή, ὅχι μόνον ὅτι τὸ πρῶγμα καταστὰν γελοῖον καὶ ὅτι συνεπάγεται καὶ ἐσχάτην τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἀπάτη αὐτὴ εἶναι πρόσκαιρος, μὰς ὁδηγεῖ μακριὰ ἀπὸ τὴν ποιηρὰν αὐτὴν ἐπιθυμίαν.

Προσέματι καὶ, ὁ ὑποκριτής μέχρι τότε φαίνεται λαμπρός, δι' ὅσους χρόνους ὁ ἀρκεῖ ἡ παράστασις, μᾶλλον ὁμῶς οὐτε καὶ τότε φαίνεται παρόμοιος εἰς ἄλλους. Ὁ ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς θεατὰς γνωρίζουν ποῖος εἶναι καὶ ποῖον ὑποκρίνεται. Ὅταν ὁμῶς, τελευτήσῃ τὸ θεάτρον ἀποκαλυπτεται καθαρά πλέον εἰς ἄλλους. Τὸ ἴδιον, λοιπὸν, ὑπαμένουν κατ' ἀνάγκην καὶ οἱ κενοδοξοί. Καὶ αὐτοί, βέβαια εἶναι γνωστοὶ εἰς τοὺς περισσότερους ὅτι δεῖ εἶναι αὐτὸ πού φαίνονται, ἀλλὰ ἀπλῶς φοροῦν ἕνα προσωπεῖον μόνον, ὃ μὰς θὰ ἀποκαλυφθῶν ὁλοκληρωτικὰ ὕστερα ἀπὸ αὐτά, ὅταν εἰς πάντα θα φαίνονται γυμνά καὶ φανερά.

Καὶ ἀπὸ αὐτῆς πλευρᾶς ὁμῶς, τοὺς ἀπαμακρύνει ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν ὑποκριτῶν, μὲ τὸ ὅτι ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἐντολὴ ἦτο ἐλαφρά. Ὁ ὅτι οὐτε τὴν νηστείαν ἐπαύσαντο οὐτε μὰς διατάσσει νὰ δειξώμεν μεγαλύτερον ζήλον, ἀλλὰ μὰς π. μ. βουλεύει διὰ νὰ μὴ γασσώμεν τὸν στέφανον πάλιν διδὼ αὐτῇ. Συνεπῶς, αὐτὰ πάλιν μὰς φαίνεται φορτικὰ. εἶναι κοινὸν καὶ δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τοὺς ὑποκριτὰς, (ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ νηστεύουν). Ἐκεῖνο, ὁμῶς, ποὺ εἶναι πολὺ ἐλαφρὸν, δηλαδὴ, τὸ νὰ μὴ χάσσετε τὸν μισθόν, μολοντός, θὰ κοίταστέ, αὐτὸ εἶναι, λέγε, ποὺ σὰς συμβουλεύω.

Ἔτσι εἰς τοὺς κόπους μὲν δὲν προσθέτε τίποτε

τοὺς δὲ μισθοὺς τοὺς συγκεντρῶνε, πρὸς χάριν μας μὲ καθε ἀσφάλεια. Ε καὶ δὲν μας ἀφήνει νὰ φύγωμεν χωρὶς στέφανον ὅπως οἱ ὑποκριταί. Αὐτοὶ δὲν θέλουν νὰ μνησθῶν οὐτε τοὺς ἀγωνιζομένους εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, οἱ ὅποιοι, ἂν καὶ τοὺς παρακολουθῇ τὸς λαὸς καὶ τόσοι ἀρχόντες ἐν ποταῖς ἐπιδιωκουν νὰ ἀρεσούν μόνον εἰς τὸν ἕνα, ποὺ εἶναι ἀρμόδιος νὰ θρασέυσῃ τὴν νικητὴν των. **23.1** μολοντός εἶναι πολὺ ἀσήμαντος. Ἐσὺ, ὁμῶς, ἂν καὶ ἔχῃς διπλὴν ἀφορμὴν θὰ νὰ ἐπιδεικνύῃς τὴν νικὴν εἰς ἐκείνους, διότι, ἀφ' ἑνὸς μὲν αὐτὸς εἶναι πού δίδει τὸ θρασέιον, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἶναι ἀνωτερος ἄλλων ἐκείνων, ποὺ κάθονται εἰς τὸ θέατρον, ἐν τούτῳ ἐπιδεικνύεσαι πρὸς ἄλλους, οἱ ὅποιοι τίποτε δὲν σε ὠφελοῦν, ἀλλὰ καὶ σοὺ προξενοῦν μεγάλην ζημίαν.

Ἀλλὰ οὐτε καὶ αὐτὸ σοὺ τὸ ἀπαγορεύω λέγει. Ἐάν, λοιπόν, θελήσῃς νὰ ἐπιδειχθῇς καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, περιμένει καὶ ἐγὼ θὰ σοὺ τὸ προσφέρω καὶ αὐτὸ μὲ ἀφθονίαν καὶ μὲ μεγάλο κέρδος. Πῶρα, θέσθαι, ἡ ἐπιθυμία αὐτὴ σε ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μου δόξαν, ὅπως, πάλιν, σε συνδέει, πρὸς αὐτὴν ἡ περιφρόνησις αὐτῶν. Τότε ὁμῶς θὰ ἀπολαύσῃς διὰ αὐτὰ μὲ καθε ἐλευθερίαν, **Β** χωρὶς νὰ ἀπολαύσῃς καὶ ἐδῶ διότι προσποῖ ἀπὸ αὐτά, τὸ ὅτι, δηλαδὴ, θὰ ἀδιαφορήσῃς ἐντελῶς διὰ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν. θὰ ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὴν θωρακίσαν ἀνθρωπίνην δουλείαν καὶ θα γίνῃς γνήσιος ἐργάτης τῆς ἀρετῆς.

Τώρα θέσθαι, ἐάν, ἔτσι σκέπτεσαι διὰ τὴν νηστείαν, ὅταν εὐρεθῇς εἰς ἐρημὸν μέρος, θὰ χάσῃς τελεῶς τὴν ἀρετὴν ἐπεὶ δὲν θὰ ἔχῃς ἐκείνους πού θὰ σε ἐλέτουν. Αὐτοὶ εἶναι γνώρισμα ἐκείνου πού ὀφείλει τὴν ἰσχύαν τὴν ἀρετὴν, ἐάν θέσθαι, σκεπτεῖς νὰ ἀσκήσῃς αὐτὴν ὅχι χάριν αὐτῆς, ἀλλὰ χάριν τῶν σκηνικοποιῶν, τῶν χαλκοργῶν καὶ τοῦ πλήθους τῆς ἀγορᾶς, ὥστε νὰ σε θαυμάσων καὶ οἱ κακοὶ καὶ ὅσοι εὐρίσκονται μακριὰν τῆς ἀρετῆς. Καὶ προκαλεῖς τοὺς ἐχθρούς αὐτῆς θὰ νὰ κἀνῃς ἐπίβειν καὶ νὰ τοὺς προσφέρῃς τὸ θέαμα τῆς ἀρετῆς. Ὅπως ἀκριβῶς, ἐάν κάποιος ἀπεφάσκει νὰ εἶναι ἐγκρατής ὅχι χάριν τοῦ καλοῦ τῆς ἐγκρατείας, **Γ** ἀλλὰ διὰ νὰ κἀνῃ ἐπίβειν εἰς τοὺς ἀκόλαστους. Καὶ οὐ, λοιπόν, δὲν θὰ προσέτιμας τὴν ἀρετὴν, παρὰ ἐξ αἰτίας τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς ἀλλὰ πρέπει καὶ ἀπὸ ἐδῶ νὰ θαυμάσῃς

αὐτὴν, ὅτι καὶ οἱ ἐχθροὶ τῆς τῆν ἐπακουῆς. Νὰ τὴν θανατώσῃς, ὅμως ὅπως πρέπει ὅχι ἐξ αἰτίας ἄλλων, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς ἀξίας τῆς. Διότι, καὶ ἡμεῖς ὅταν ἀγαπώμεθα ὅχι, λόγῳ τῆς ἀξίας μας, ἀλλὰ λόγῳ ἄλλων προσώπων, θεωροῦμεν τὸ πράγμα προσβλητικόν. Τὴν ἴδ' ἂν γνώμην νὰ ἐχῃς, λοιπὸν καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν, καὶ νὰ μὴ τὴν ἐπιδικώκῃς ἐνεκα ἄλλων, οὔτε νὰ ὑποκούῃς εἰς τὸν Θεὸν ἐξ αἰτίας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ χάρις τοῦ Θεοῦ νὰ πεθεῖσαι εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Διότι, ἔαν κἀνὴς τὸ ἀντιθέτῳ. **Δ** ἔστω καὶ ἂν νομίζῃς ὅτι ἀσκήσῃς τὴν ἀρετὴν, θὰ ἐξοργίσῃς τὸν Θεὸν ὁμοίᾳ μὲ ἐκείνων, ποὺ δὲν τὴν ἀσκεῖ. Διότι ὅπως ἐκεῖνος παρήκουσε τὸν Θεὸν μὲ τὸ νὰ μὴ τηρήσῃ τὴν ἐντολὴν ἔτσι καὶ ἐσύ ἔκανες τὸ ἴδιον, ἐπειδὴ τὴν ἀφήρισκας πορνέομα.

«Μὴ θησαυρίζετε διὰ τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἔστι θησαυροὶ ἐπὶ τῆς γῆς»⁸

⁸ Ἀφοῦ, λοιπὸν ἐξεβαλε τὸ νόημα τῆς κενοδοξίας, εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν πλεονέκτησε καὶ περὶ ἀρετῆς κοσμιότητος. Διότι τιποτέ δὲν προετοιμάζει τόσον τὴν ἀγάπην τῶν χρημάτων ὥστε δὲ ἔρωσι τῆς κενοδοξίας. Πραγματικὰ, δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰς ἀγγέλους τῶν δούλων καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐκδούλων καὶ τοὺς χρυσοπλάτας (πτοχούς) καὶ τὰ ἀργυρὰ τραπέζια καὶ ὅλα τὰ ἀξία γέλωτος πράγματα ὅχι, δηλαδὴ διὰ νὰ ἐξυμνησθῇσαν κάποιαι ἀνάγκη, οὔτε νὰ ἀπολαύσωνται ἐν ἡδονῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ κάνουν ἐκιδεῖλαι εἰς τοὺς πολλούς.

Καὶ παραπῶν, θέβη αὐτοῦ λέγει μόνον ὅτι πρέπει νὰ ἐλεῶμεν, ἐδῶ, ὅμως, ὑποθετικῶς καὶ πόσον πρέπει νὰ δώσωμεν, ὅταν λέγῃ «Μὴ θησαυρίζετε». Ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν ἦτο δυνατόν ἐξ ἀρχῆς **ⲙⲉⲛⲉⲛ** νὰ καθορισθῇ πλήρως τὸν νόμον διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ὁποίας δημιουργοῦνται χρῆματα, λόγῳ τῆς μεγάλης δυναμείας τοῦ πάθους, σιγὰ - σιγὰ ἀφοῦ τὸν ἐχώρισε καὶ τὸν κατέστησεν ἐλεύθερον, τὸν εἰσαγεῖ εἰς τὴν δύναμιν τῶν ἀκροατῶν ὥστε νὰ τὸν δεχθῶν μὲ εὐκολίαν. Δ' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον κατ' ἀρχὰς ἔλεγεν «Μακάριοι εἰναι οἱ ἐλεήμονες»⁹. Ἐπειτα δὲ «Δεῖτε τὴν συμφλωτική σου δύναμιν πρὸς τὸν ἀντιδικόν σου»¹⁰. Καὶ ὅσῳ ἄνθρωπος ἀπὸ αὐτοῦ

⁸ Ματθ 6, 19

⁹ Ματθ 5, 7

¹⁰ Ματθ 5, 25

πάλιν. «Καὶ εἰς ἐκεῖνον ποῦ θέλεις, νὰ σὲ πᾶν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ νὰ πάρῃς τὸ ὑποκάμ σου σου ἀφῇσῃς τοῦ καὶ τὸ ἐπανωφάρδι σου»¹¹. Ἐδῶ ὅμως, λέγει τὸ πολὺ ἀνώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ προηγούμενα.

Πραγματικὰ ἐκεῖ εἶπεν ὅτι, ἔαν ἀντιληφθῇς τὸ ἐνδεχόμενον νὰ εἰσαχθῇς εἰς δικὴν, νὰ πράξῃς αὐτὸ, (διότι, ἀπὸ τὸ νὰ ἀντιδικῇς καὶ νὰ διατηρῇς τὰ ἀναθὰ σου εἶναι πολὺ ἀνώτερον τὸ νὰ ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὴν διαμάχην θυσιάζων τὰ ἀναθὰ σου). **Β** εἰς τὴν προκειμένην, ὅμως, περὶ πτωχῶν, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ οὔτε τὸν ἀντιδικόν, οὔτε τὸν δικαζόμενον, οὔτε τιποτέ ἄλλο παρόμοιον νὰ ἐνημερῇ, διδάσκει τὴν περιφρονησὶν τῶν χρημάτων, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν, ὑποδεικνύων ὅτι, θέλει τὸν νόμον αὐτὸν ὅχι τόσοι δ' αὐτοὺς δεχόμενους τὴν ἐλεημοσύνην ὅσον διὰ τὸν προσφέροντα αὐτὴν ὥστε καὶ ὅταν ἀκούῃ δὲν ὑπάρχει κανένας ποῦ νὰ μας ἀδικῇ καὶ νὰ μας σύρῃ εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς νὰ καταφρονῶμεν τὰ ὑπαρχόντα μας μὲ τὸ νὰ τὰ προσφέρωμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Καὶ ἐδῶ, ὅμως, δὲν ἔθεσε τὸν νόμον εἰς τὸ σύνολον, τὰ ἄλλα καὶ τώρα σιγὰ σιγὰ προχωρεῖ μολοντὶ ἀπεδείξε ὑπερβολικὰ τοὺς ἀγῶνας διὰ τὰ ζητήματα αὐτὰ εἰς τὴν ἐρημίαν. Ἀλλὰ ὅμως, δὲν τὸ ἀναφέρει αὐτὸ οὔτε τὸ ἐξιστορεῖ ἔπειθ δὲν ἦτο ἀκόμη ὁ καιρὸς νὰ το ἀποκαλύψῃ, ἢ ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐξετάξῃ τὰς σκέψεις διαστησῶν τῆς θεσ. τοῦ συμβουλίου μολοῦσι παρὰ τοῦ νομοθετοῦ εἰς τὰ θέματα αὐτά. Πραγματικὰ ἀφοῦ εἶπεν «Μὴ θησαυρίζετε διὰ τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἔστι θησαυροὶ ἐπὶ τῆς γῆς» προσέθεσεν «Ὅπου ὁ σκόρος καὶ ἡ σάπια τοὺς καταστρέφουν καὶ ὅπου οἱ κλέπται κάνουν ἁρπῆζιν καὶ τοὺς κλέπτουν»¹². Τώρα παρὸς αἷε, τῇ ζημίᾳ, τοῦ ὑφ' ὅσῳ αὐτὸς ὁ ἑαυτοῦ ἑαυτοῦ καὶ τῇ ὠφέλειᾳ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ἀπομείας τοῦ τόπου καὶ ἀπὸ τῆς ἀπομείας τῶν προκαλούντων τὴν ζημίαν.

Καὶ δὲν σταματᾷ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ, ἀλλὰ προσθεῖτε καὶ ἄλλοι σὺλλογισμοί. Καὶ πρῶτον τοὺς προτρέπει διὰ μέσον ἐκείνων τὰ ὁποῖα πρὸ πάντων τοὺς ἔκαναν νὰ φοβῶνται. Τ φοβεῖσαι, λοιπὸν, λέγει. Μήπως διαπανηθοῦν τὰ χρήματά σου ἐάν θώρης ἐλεημοσύ-

¹¹ Ματθ 5, 41 - 42.

¹² Ματθ 6, 19, 26.

νῆν; Ὁ Λαϊκὸν ὅσως ἐλεημοσύνην καὶ τότε δὲν θὰ ἔλατ τωθοῦν. Καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὅχι μόνον δὲν θὰ ἔλατ τωθοῦν ἀλλὰ καὶ θὰ αὐξηθοῦν, ὥστε θὰ προστεθοῦν καὶ τὰ αὐράνια ἀγαθὰ. Δὲν τὸ λέγει, ὁμῶς αὐτὸ ἀκαμψι ἀλλὰ ἀργότερα τὸ προσθέτει.

Τώρα, ὁμῶς, ἐκεῖνο φέρει εἰς τὸ μέσον, τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐπιδράσῃ περισσότερον ἐπάνω τῶν, τὸ ὅτι, δηλαδή, ὁ θησαυρὸς τῶν παραμένει ἀσφαλὴς καὶ σῶος καὶ τοὺς προσελκύει μὲ δυο σκέψεις. Δὲν εἶπεν, θέθαια ὅτι, ἐάν δώσης ἐλεημοσύνην, τότε διατηρεῖται μόνον ὁ θησαυρός, ἀλλὰ ἠπειλώσῃ καὶ τὸ ἀντίθετον, ὅτι, δηλαδή, καὶ ἐάν δὲν δώσης, χάνεται πάλιν.

Ἔ. Καὶ κυττάξτε τὴν ἀπερίγραπτον σοφίαν τοῦ Πραγματικῆς, δὲν εἶπεν ὅτι, ἀφήνεις τὰ πλούτη σου εἰς τοὺς ἄλλους, ὥστε καὶ αὐτὸ θὰ ᾔτο ευχάριστον εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ τοὺς ἐκφοβίζει ἀπὸ ἄλλην πλευράν, ἀποδεικνύων ὅτι, οὔτε αὐτὸ δὲν το ἐπιτυχάνουν, διότι καὶ ἐν ἀκούῃ δὲν τὰ κλέπτει οἱ ἄνθρωποι, ὑπάρχουν, ὅπως ὁποῖοτε, οἱ κλέπτει δηλαδή ὁ σκόρος καὶ ἡ σαπιλα. Διότι μολονὸς ἡ φθορά, ποὺ προκαλοῦν αὐτὰ φανερὰ ὅτι εἶναι δυνατόν, πολὺ εὐκολὰ νὰ ἀντιμετωπισθῇ, ἐν τούτοις εἶναι ἀκαταμάχητος καὶ ἀσυγκράτητος. **¶** Καὶ, ὅπως ὁποῖοτε μέσον καὶ ἐν ἐπινοήσῃ, δὲν θὰ ἡμπορέσῃ νὰ τὴν ἀποφυγῇς. Τί λοιπὸν. Ὁ σκόρος καταστρέφει τὸν χρυσόν. Ἐάν δὲν τὸν καταστρέφῃ ὁ σκόρος, πάντως τὸν ἀρπάζουν οἱ κλέπται. Τ' λοιπὸν. Ὅλοι οἱ θησαυροὶ κλέπτονται, καὶ ἐν δὲν ἐκλάττεισιν ὅλοι, πάντως ἐκλάττεισιν οἱ περισσότεροι.

Δ'. αὐτὸ, ἀκριβῶς ὅπως εἶπα παραπάνω εἰσάγει καὶ ἄλλην σκέψιν, λέγων. «Ὅπου εἶναι ὁ θησαυρός, ἐκεῖ θὰ εἴναι καὶ ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου.»¹ Καὶ ἐν ἀκομῇ λέγει, δὲν συμβῇ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, πόλλιν δὲν θὰ ὑποστήσῃ, κρὶν ζῆλον, ἀφοῦ θὰ εἶσαι συνεχῶς προσηλωμένος εἰς τὰ ἐπιτελεῖν πράγματα θὰ γινῇ δούλος ἀντὶ ἐλευθέρου, θὰ χάσῃς τὰ αὐράνια ἀγαθὰ καὶ δὲν θὰ ἡμπορέσῃ νὰ σκεφθῇς τίποτε τὸ ὑψηλόν, ἀλλὰ μόνον τὰ χρήματα θὰ σκέπτεσαι, τοὺς τόκους, τὰ δάνεια, τὰ κέρδη καὶ τὰ ἀνελευθέρου ἐμπορίσῃ. **Β'** Ἀλλὰ τί ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ χειρότερον ἀπὸ τὴν κατάστασιν αὐτὴν. Πραγματικὰ ὁ ἄνθρωπος τοῦ αἰσθάνεται το-αυτοτρόπως θὰ

εἶναι πολὺ κατώτερος ἀπὸ κάθε δούλου, ἀφοῦ θὰ ἐπιτελεῖ αἷν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ σκληροῦ τυραννίου καὶ τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ δαυ, θὰ προδύσῃ τὴν ἀνθρώπιν ἐυγένειαν καὶ ἐλευθερίαν. Διότι, ὅσα καὶ ἐν ποῦ λέγει κανεῖς, σὺν τὸ μυαλὸ σου εἶναι προσκολλημένοι εἰς τὰ χρήματα, δὲν θὰ ἡμπορέσῃς νὰ ἀκούσῃς τίποτε ἀπὸ ὅσα σὺ οὐ φέρουν, ἀλλὰ, ὅπως ὁ σκύλος εἰς τὸν τάφον δεμένος μὲ τὴν τιραννίαν τῶν χρημάτων χειρότερα ἀπὸ κάθε ἀλυσίδα, θὰ γινῇ ζῆς ἐναντὶ ὧν ἐκεῖ νῶν ποῦ θὰ πλησιάζουν, ἔχων ὥς συνεχῶς ἔργον σου νὰ φιλάττης τὰ χρήματα θὰ τοὺς ἄλλους. Καὶ τὸ χειρότερον ἀπὸ αὐτὸ ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ.

Γ'. Ἐπειδὴ, ὁμῶς, αὐτὸ ᾔτο ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ἀντιληπτικὴν ἱκανότητα τῶν ἀκροατῶν καὶ οὔτε ἡ ζῆμια αὐτοὶ ᾔτο θεσπῇ οὔτε καὶ τὸ κέρδος φανεροῖ, ἀλλ' ἐχρεάζοντο ψυχὴν μὲ μεγαλότεραν φιλοσοφικὴν διαθέσιν, ὥστε νὰ ἀντιληφθοῦν καὶ τὰ δυο αὐτὰ δι' αὐτὸ ἀνέφερε, αὐτὸ ὑστερα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ φανερά, μὲ τὸ νὰ εἶπῃ. «Ὅπου εἶναι ὁ θησαυρός τοῦ ἀνθρώπου, ἐκεῖ θὰ εἴναι καὶ ἡ καρδία του.» Καθ' ὅσον δὲ αὐτὸ πᾶς σαφές, μεταφέρων τὸν λόγον ἀπὸ τὰ νοητὰ εἰς τὰ αἰσθητὰ καὶ λεγόν. «Ὁ λυχνὸς τοῦ σώματος εἶναι ὁ ὀφθαλμός»². Ἀπὸ δὲ ποῦ λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν. Νὰ μὴ θαυμάσῃς τοὺς χροῶν εἰς τὴν γῆν οὔτε τίποτε ἄλλο παρόμοιον, ὅτι, τὰ συγκεντρώνεις διὰ τὸν σκόρον, τὴν σαπιλα καὶ τοὺς κλέπτας. **Δ'** Ἐάν ὁμῶς, ἀποφυγῇς καὶ αὐτὰς τὰς ζῆμιας, πόλλιν, δὲν θὰ ἀποφυγῇς τὴν ὑποδούλωσιν τῆς καρδίας σου καὶ τὴν προσκολλησίν της εἰς δαυτὰ ἐπιτελεῖς ἀγαθὰ. Δὲν θὰ εἶσαι ὁ θησαυρός σου, ἐκεῖ θὰ εἶσαι καὶ ἡ καρδία σου. Ὅπως πολλοὶ ἐάν ἀποταμίσῃς τὸν θησαυρόν σου εἰς τὸν αὐρανόν, δὲν ἔχεις μὲν αὐτὴν τὴν ὠφέλειαν, το ὅτι, δηλαδή, θὰ ἀποκτήσῃς τὰ θραβεῖα ποῦ ὑπάρχουν δι' αὐτὸ, ἀλλὰ παίρνεις πλέον τὸν ἴμισθόν σου ἀπὸ ἐκεῖ, μὲ τὸ νὰ μεταφέρῃς νοερώς εἰς τὸν οὐρανόν νὰ σκέπτεσαι συνεχῶς τὰ ἐκεῖ ὑπάρχοντα καὶ νὰ φροντίζῃς διαρκῶς δι' αὐτὰ. (ὅτι, ὅπου ἀπέθεσας τὸν θησαυρόν σου, εἶναι φανερόν ὅτι, μεταθέσεις καὶ τὸ μυαλὸ σου) καθ' ὅσον τῶν τῶν ἐκεῖ καὶ τῶν ἐκεῖ εἰς τὴν γῆν, θὰ πάθῃς τὰ ἀντίθετα ἀπὸ τὰ παραπάνω.

Ἐάν ὁμῶς, σοὶ φαίνεται ἀσαφές τὸ λεχθέν, ἀκούσε

τά ἀκαλουθα. Εἰς ὅ λυχνος τοῦ σώματος εἶναι ὁ ὀφθαλμός. Ἐάν ὁ ὀφθαλμός, λαίπν, εἶναι ὕγιης, τότε ὅλον σου τὸ σῶμα θὰ εἶναι φωτεινόν. Ἐάν, ὁμως, ὁ ὀφθαλμός σου ἀσθενή, τότε ὅλον τὸ σῶμά σου θὰ εἶναι σκωτεινόν. Ἀλλ' ἐάν τὸ ἐσωτερικόν σου φῶς εἶναι σκότος εἰς πόσον μεγάλο σκότος θὰ θυβ.σθῇς. 12. 13

§ 3.4. Πρὸς τὰ π. ὁ αὐτοῦ δὴ γὰρ τὸν λόγον. Ἐπεὶ δὲ, δηλαδὴ, ἀνέφερε τὸν νοῦν καὶ εἶπε περὶ αὐτοῦ ὅτι γίνε-
ται δούλος καὶ αἰχμαλωτός (ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἦτο εὐκο-
λοῦντόν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους) δι' αὐτὸ σπρέ-
φε τὴν δ. δασκαλίαν πρὸς τὰ ἐξωτερικά καὶ πρὸ τῶν ὁ-
φθαλμῶν εὐρισκόμενα πράγματα ὥστε δ. ἄ. μέσου αἰ-
τῶν νὰ κατανοήσῃ καὶ τὰ πνευματικὰ θέματα. Ἐάν
λοιπὸν, δὲν αὐτὴν εὐρίσκει, λέγει, τί εἶναι τέλος πάντων ἡ
ζήτησις τοῦ νοῦ; νὰ τὸ καταλάβῃς ἀπὸ τὰ ἐκτὸς πράγμα-
τα, ὅτι, δ.τ. εἶναι, ὁ ὀφθαλμός διὰ τὸ σῶμα αὐτὸ εἶναι
ὁ νοῦς διὰ τὴν ψυχὴν.

Ὅπως, λοιπὸν, δὲν θὰ ἤθελες νὰ στολίζεσαι μὲ
χρυσὰ κοσμήματα καὶ νὰ φορῇς μεταξωτὰ ἐνδύματα
ἀλλὰ νὰ τυφλωθῇς ὁ ὀφθαλμός σου. Ἡμεῖς θεωρεῖς τὴν
ὕλην αὐτῶν πὸ πῶς ἀπὸ τὴν ἀφθονίαν ὧλων αὐτῶν
τῶν ἀγαθῶν, (ὅ ὅτι ἐάν χάσῃς καὶ δ. ἀφθονίαν τῆς ἑσ-
π. σου, δὲν ἔχεις πλέον καμμία ὠφέλεια ἀπὸ τὴν ὁ-
πολίαν ζων σου. Ὅπως, δηλαδὴ, ὅταν τυφλωθῇ οἱ
ὀφθαλμοὶ σου χάσῃς ὅς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν ἐνεργη-
τικότητα των καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ σώματος, ἀφοῦ θὰ
σθῇς τὸ φῶς των ἔσθ, καὶ ὅταν διαφθορῇ ἡ δ. αὐτὴ
σου, θὰ γεμίσῃ ἡ ζωὴ σου ἀπὸ ἀμετρητὰ κακά. Συνε-
πῶς, ὅπως εἰς τὸ σῶμα αὐτὸ προσέχοντες ὥστε νὰ εἶναι
ὕγις οἱ ὀφθαλμοί, ὡς ἔστι καὶ εἰς τὴν ψυχὴν πρέπει
ὁ νοῦς νὰ διατηρῇται ὕγις.

Ἐάν, ὁμως, τυφλώσωμεν αὐτὸν ὁ ὁποῖος ὀφείλει
νὰ διδῇ φῶς καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος τότε
πῶς θὰ ὀφειλάμεν πλέον, ὅ. Ὅπως ἐκεῖνος ποὺ ἐστέρ-
ψε τὴν πηγὴν ἐξήρασε καὶ τὸν παταμὸν καθ' ὁμοίαν
τρόπον καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἠφάνισε τὸν νοῦν, ἔρωσε, εἰς
τὸ σκότος καθὲν πρᾶξιν τῆς ἐπιγε. ζων τοῦ δι' αὐτὸ
λέγει, «Ἐάν τὸ ἐσωτερικόν σου φῶς εἶναι σκότος, εἰς
πόσον μεγάλο σκότος θὰ θυβ.σθῇς.» Πράγματι καὶ ὅταν
ὁ κ.θερινῆς πινυ, ὅταν ὁ λυχνος σθῇ καὶ ὅτα, ὁ

ἀρχηγὸς αἰχμαλωτ.σθῇ τότε ποῖαν ἑλπίδα θὰ ἔχουν οἱ
υπηκόοι.

Δ. αὐτὸν τον λόγον λοιπὸν ἀφοῦ ἄφησε νὰ ἀναφέ-
ρῃ τῶρα τοὺς κ. νουνους, τὰς δ. αἰμαχας καὶ τὰς δικας,
αἱ ὁποῖαι προκαλοῦνται ἐξ αἰτίας τοῦ πλουτοῦ (τὰς ὑ-
πενοση, θέβ.α.α, αὐτὰς καὶ παραπάνω ὅταν εἴπῃ
«Ὅτι θὰ ἀ.ε. παραδωθῇ ὁ ἀντὶς καὶ εἰς τὸν κριτὴν καὶ ὁ
κριτὴς εἰς τὸν δεσμοφύλακα»). Δ. μὲ τὸ νὰ ἀναφέρῃ
τῶρα τὰ χειρότερα ἀπὸ ὅλα, ποῦ συμβαίνει, ἀπομα-
κρύνει, μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀπὸ τὴν πόνηρον ἐπιθυμίαν
Πραγματικά, ἀπὸ τοῦ νὰ φυλάσῃ σθῇ καὶ εἰς τὴν πολὺ
χειρότερον τὸ καὶ ὑποδουλωθῇ ὁ νοῦς εἰς τὸ πάθος αὐτό.
Καὶ τὸ πρῶτον δὲν συμβαίνει ὅπως ὁ νοῦς εἰς τὸ δευ-
τερον εἶναι συνδεδεμένος μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν χρημά-
των Δ. αὐτὸ καὶ τὸ ἔβ.σεν ὕστερα ἀπὸ ἐκεῖνο, ἐπεὶ ὅτι
νὰ βαρύτερον καὶ συμβαίνει ὁπωσδήποτε Δ. ὅτι, ὁ
θεός, λέγει, μὰς ἔδωκε τὸν νοῦν δ. νὰ διασκορπισώ-
μεν τὴν ἀγνο.σ. καὶ κρινώμεν ὅρθα τὰ πράγματα καὶ
χρησιμοποιῶντες τὸν νοῦν σάν ἕνα ὄπλον καὶ φῶς ἐναν-
τίον τοῦ καθενὸς τοῦ μᾶς λυπε. κα. μὰς θλάττε νὰ πα-
ραμένωμεν εἰς ἀσφάλειαν. Δ. Ἡμεῖς ὁμως, προδίδομεν
τὴν δωρεάν δια τὰ περιττὰ καὶ ἀνωφελῆ πράγματα.

Πραγματικά, τί ὠφελοῦνται οἱ χρυσοφόροι σπα-
τιῶτα, ὅταν ὁ στρατηγὸς αἰχμαλωτίζεται, Π. κερδίζει
ἕνα ὠραῖον πλοῖον, ὅταν πινυ ὁ κυβερνήτης του, Τ. ὁ
φελείται. ἕνα σῶμα δυνατόν, ὅταν τυφλωθῇ, Δηλαδὴ, ὁ-
πως ἀκριβῶς ὁ ἄκρος ὁ ὁποῖος ὀφείλει νὰ ταρσεύῃ
ἐν ἡς διὰ νὰ θεραπεύῃ τὰς ἀσθενείας, ἐάν κάποιος, ἀ-
φοῦ τοῦ κάμῃ νὰ ἀσθενήσῃ, ὁ αὐτὸς νὰ κομᾷται εἰς ἀρ-
γύρον κρεβάτι καὶ νὰ εὐρ.σ.ε.τ. μέσα εἰς χρυσὸν θά-
λαμον, δὲν θὰ προσφέρῃ καμμίαν ὠφέλεια εἰς τοὺς ἀ-
σθενεῖς, § 3.5. καθ' ὅμοιον τρόπον, ἂν ἀφοῦ διαφθέρῃς
τὸν νοῦν ὁ ὁποῖος ἡμπορεῖ νὰ διαλύῃ τὰ πάθη καθίστης
κοντὰ εἰς τὸν θησαυρὸν οὐκ οὐνοῦ δὲν θὰ ἔχῃς καμμίαν
ὠφέλειαν ἀλλὰ θὰ πάθῃς μεγάλην ζημίαν καὶ τὴν ψυ-
χὴν ἀποκλήρῃς θὰ θλάψῃς.

Εἶδες ὅτι, δ. ἄ. μέσου ἐκείνων, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπιθυλοῦν
εἰς κάθε περὶπτωση νὰ ἀνθρωποποι.τῇ, ποιήρῃς ἀπομα-
κρύνε αὐτοὺς ἀπὸ αὐτῆς καὶ τοὺς ἐπαναφέρει εἰς τὴν
ἀρετὴν. Δ. ὁποῖον λόγον, λέγει, θέλεις τὰ χρήματα, ὁ.

χι, διὰ τὴν ἀπολαύσιν τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν τροφήν. Αὐτὸ, λοιπόν, δὲν θὰ τὸ ἐπιτυχὴς μὲ τὰ χρήματα, ἀλλὰ μὲ τὴν τελειώσιν ἀντίθετον κατὰστασι. Πραγματικά, ἐάν, ὅταν τυφλωθώμεν, δὲν αἰσθανώμεθα κανένα ἀπὸ τὰ εὐχάρστια ἕνεκα τῆς συμφορᾶς αὐτῆς, πολὺ περ σφόδτερον θὰ πάθωμεν τὸ ἴδιον. Β ὅταν διαστραφῇ καὶ διαφθαρῇ ὁ νοῦς μας Δ αὐτὴν τὰ θάπτει εἰς τὴν γῆν. Διὰ τὴν προφύλασσοντα, μὲ σφοδρῶς. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ λέγει, τὸ αἰτιθετον συμβαίνει Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνον που νηστεύει, ποὺ ἐλβεῖ, ποὺ προσεύχεται χάριν τῆς κενοδοξίας διὰ μέσου ἐκεῖνων, τὰ ὁποῖα πρὸ πάντων ἐπιθυμεῖ, τὸν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν (ὅ ὅτι, διὰ ποῖαν λόγον προσεύχεσθαι καὶ ἐλβεῖς τοιοῦτοτρόπως, λέγει. Ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖς τὴν δοξάν τῶν ἀνθρώπων, λοιπόν, μὴ προσεύχεσθαι. ἔτσι, λέγει, καὶ τότε θὰ ἐπιτύχῃς τὴν δοξάν αὐτὴν κατὰ τὴν μελλομένην ἡμέραν τῆς κρσεως. ἔτσι, καὶ οἱ φιλάργυροι δὲ μὲσαι ἐκείνων, τὰ ὁποῖα πρὸ πάντων ἐπιθυμεῖ, προσελάσεν. Τι θέλεις, λοιπόν, λέγει. Νὰ φιλάττωται τὰ χρήματα σου καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃς τὴν ἡδονήν. Ε Καὶ τὰ δύο αὐτὰ θὰ σου τὰ δώσω μὲ μεγάλην ἀφθονίαν. ἔαν καταθέσῃς τὰ χρήματά σου ἐκεῖ, ποὺ θὰ τὴν προτρέψω.

Βεβαίως, πῶς καθαρά ἀπεδείξε τὴν ζητῶσαν τοῦ νοῦ, πῶς προκαλεῖται ἀπὸ τὴν αἰτίαν αὐτὴν εἰς τὴν συνέχειαν, ὅταν ἐκταὶ λόγον διὰ τὰ ἀγκάθια. Ἀλλὰ καὶ τῶρα εἰς τὴν προκειμένην περ πτωσὶν, δὲν ἔβλεπε τυχαίᾳ τούτου, ἀφοῦ εἶδε ὅτι ἐκεῖ βυθισθὴ εἰς τὸ σκότος ὁ ἀνθρώπος, ποὺ κατέχεται ἀπὸ τὴν ματαιότητα τῆς φιλαργυρίας. Καὶ οὕτως ἐκεῖνο, ποὺ ἐκρίνανται εἰς τὸ σκότος δὲν βλέπουν τίποτε καθαρά. Ἄλλα, ἐάν, ὅταν ἕνα σχοῖν, τὸ παρῶν, ὅτι, εἰ, καὶ αἱ πολλοὶ ἴδουν βολὰς καὶ χαράδρας πεθαίνουν ἀπὸ τὸν φόβον, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνα ποὺ δὲν προκαλοῦ φόβον εἰς τοὺς τὰ βλέπουν ὑποκρίνοντα. Πραγματικά, φοβῶνται τὴν πεινάν. Δ Μάλλον δὲ οὐκ τὴν τιμὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν τυχαίαν ζητῶσαν. Καὶ ὅταν χάσῃ κατὰ τὸ ἐλάττωσι, λυπῶνται καὶ κλαῖουσιν περισσότερον ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν οὔτε τὴν ἀνάγκαν τροφῆς. Ἐξ ὅλων, πολλοὶ πλούσιοι κατέφυγαν εἰς τὸν ἐκούσιον διὰ τὴν οὐκ θάνατον. Ἐπειδὴ δὲν ἠμπούρουν νὰ υποφέρουν τὰς δυσκολίας. Ἐπίσης, θεωροῦν

τόσοι σφοδρῶς τὸ νὰ οὐρζώνται καὶ νὰ ἀδικοῦνται, ὥστε καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, πάλιν, πολλοὶ ἔβησαν πέραν βίαιως εἰς τὴν ζωὴν τῶν. Δ ὅτι, ὁ πλούσιος τοὺς κατέστησε ἀδύνατους διὰ τὴν ἀντιμεταπίσιν κάθε δυσχερῆς, ἐκτός ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπηρετοῦν τὸν ἴδιον. Πραγματικά, ὅταν τοὺς προστάξῃ νὰ δουλεύουν εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς φωνὰς ἀμνηστῶν καὶ τὰς μαστιγώσας καὶ τὰς ὄβριες καὶ κάθε προσβολῇ. Ε Αὐτὸ, βεβαίως, εἶναι ἀπόδειξις ἐσχάτης ἀθλότητος, ἀφοῦ εἰς ἐκεῖνα, ποὺ ἔπρεπε νὰ φιλοσοφοῦν, εἶναι πῶς ἀνίσχυροι ἀπὸ δόλου, ἐνῶ εἰς ἐκεῖνα, ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶναι πῶς προσεκτικοί, εἶναι πῶς ἀνασχύνονται καὶ ἀσθενεῖς. Ζ Ζ Αὐτῶς, μὲ αὐτοὺς συμβαίνει τὸ ἴδιον μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θὰ πάθῃ ὁποῖος ἐξώδευσεν ὅλα τὰ χρήματά του εἰς ἀσκήματα πράγματα. Αὐτός, λοιπόν, ὅταν ἐλθῇ ἡ στιγμή διὰ τὴν ἀνάγκαν ἀνδραπνήν, ἐπειδὴ δὲν ἔχει τίποτε νὰ ἐξοδεύσῃ ὑφιστάτα, τὰ ἀνίσταται κακὰ, ἀφοῦ ὅλη ἡ περιουσία του ἐδοσανήθη κακῶς.

Καὶ, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἀνθρώποι τοῦ θεατροῦ γνωρίζουν, τὰς ποιητὰς ἐκείνας τέχναις καὶ κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀσκήσεως αὐτῶν ὑπομένουν πολλά παράδοξα καὶ ἐπικινδύνους, ἐνῶ εἰς ἄλλα πράγματα χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα εἶναι πῶς γελοῖοι ἀπὸ δόλους ἔτσι καὶ αὐτοὶ.

Β Πραγματικά, ἐκεῖνο, ποὺ θαδίζου, ἐπέναντι εἰς τὸ τενητωμένο σχοῖν καὶ δεικνύει, τὴν ἀνδρείαν, ὅταν κάποιος ἀναγκασθῇ νὰ θέμει ἀπὸ τὴν τὸλμην καὶ ἀνδρείαν, δὲν εἶναι εἰς θέμει αὐτὴ νὰ σκεφθῇ κατὰ, ὅπως ἠμποροῦν νὰ ἀνεχθῶν κατὰ παρομοσίαν. Καθ' ὅσον τὸν τρόπον καὶ οἱ πλούσιοι, ἐνῶ τοῖς μὲν τὰ πάντα χάριν τῶν χρημάτων, δὲν ἀνεχόμενοι οὔτε μὲν οὔτε μεγάλων, νὰ ὑποστούν διὰ τὴν συντηθῶσαν, νὰ φιλοσοφοῦν. Καὶ ὅπως οἱ πτωχοὶ, χρησιμοποιοῦν ἕνα πρᾶγμα ἐπικινδύνους καὶ ἀνυπερβλόν, ἔτσι καὶ οἱ πλούσιοι ὑπομένουν πολλοὺς πεινῶνους καὶ δυσκολίας χωρὶς νὰ θάβουν, ποτὲ εἰς κάποιο χρήσιμον ἀποτελεσμά, καὶ, συγχρόνως, εὐρισκόμενοι εἰς διπλὸν σκότος ἀφ' ἐνός μὲν τὸ προσερχόμενοι ἀπὸ τὴν τυφλωσιν, ποὺ προκαλεῖ, ἢ διαστροφή τοῦ νοῦ, ἢ ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπομένοντες τὸ μεγάλο σκότος, ποὺ δημιουργεῖ ἡ ἀπάτη τῶν φροντιστῶν. Δ, αὐτὸ, βεβαίως, δὲν ἠμποροῦν νὰ βλέπουν μὲ εὐκολίαν. Ὅπως οὐδέποτε τοῖς εὐρίσκειται εἰς τὸ σκότος ἀπαλλασσόμενοι ἀπὸ τοῦ σκότους μόνον, ὅταν φαῖν ὁ ἥλιος, ἐνῶ ὁποῖος ἔχει τυφλωθῇ δὲν ἐπιτυχᾶνε αὐτό, οὔτε καὶ ὅταν ἀνατελλῇ ὁ ἥλιος, ἀδ-

τό λο πόν ἔπαθον καὶ αὐτοί. Διότι, δὲν ἀκούουν οὐτε τὸν ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ὁ ὁποῖος ἐλάμβανε καὶ τοὺς συνουλαίους. ἔπε δὴ ὁ πλοῦτος τοὺς ἔκλεσε τοὺς ὀφθαλμούς. Διότι αὐτοὶ καὶ ὑπομένουν διπλὸν σκότος, τὸ ἕνα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν των καὶ τὸ ἄλλο ἔπε δὴ δὲν προσέχουν εἰς τὸν διδασκαλόν.

Ἄς προσέχωμεν, λοιπόν, εἰς αὐτὸν μὲ ἀκριθεῖς ὥστε νὰ ἀνασλέψωμεν ἑστώ καὶ ἀργά. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀνασλέψῃς. Ἐάν μάθῃς τὸ πῶς ἐτυφλώθης πῶς ἐτυφλώθης, λοιπόν. Ἀπὸ τὴν πονηρίαν ἐπιθυμίας. Ὅπως, δηλαδή, ἕνα θαλασθερόν ὑγρόν, ὅταν στάξῃ ἐπάνω εἰς τὴν καθαράν κορὴν ἑνὸς ὀφθαλμοῦ, φέρει τὴν τυφλωσίν, ἔτσι καὶ ὁ ἔρωτας τῶν χρημάτων ἐξημιουργεῖ περικεῖν νεφέλην. Ἀλλὰ εἶναι εὐκόλως νὰ διασκορπισθῇ καὶ νὰ διαλυθῇ τὴν νεφέλην αὐτήν. Ἐάν δεχθώμεν τὴν ἀκτίνα τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, ἐάν ἀκούσωμεν αὐτὸν νὰ μᾶς συμβουλεύῃ καὶ νὰ λεγῇ ἐμὴ θῆσαι ριζέτα δια τὸν εαυτὸν σὰς θησαυροὺς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν.

Καὶ τί θὰ κερδίσω, λέγει, ἀπὸ τὴν ἀκρόασιν, ὅταν μὲ κατέχῃ ἡ ἐπιθυμία. Μὰ, προ πάντων ἡ συνεχὴς ἀκρόασις θὰ ἡμπορέσῃ νὰ νικήσῃ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν. Ὡς νεπὼς ἔαν ἐπιμένῃς νὰ κατεχεσθῇ ἀπὸ τὸ πάθος αὐτὸ. Ἐν τῷ σκέψῃς ὅτι δὲν πρόκειται διὰ ἐπιθυμίαν, διότι τὸ εἶδός ἐπιθυμίας εἶναι αὐτὴ νὰ ὑπομένῃς σκληρὰν δουλείαν νὰ ὀφίστασαι τὴν πυρρινίαν νὰ δεῖσας ἀπὸ πρὸς πλευρᾶς νὰ παραμένῃς εἰς τὸ σκότος, νὰ εἰσέλθῃς μᾶλλον θάνατον, νὰ υποθαλλεσθῇ εἰς ἀνωφελεῖς κόποις καὶ νὰ φυλάττῃς τὰ χρήματα ὁ ἄ τους ἄλλους. Πολλὰς φορές δὲ καὶ διὰ τοὺς ἐχθρούς σου. Ποῦς ἐπιθυμίας εἶναι ἄξια οὐτά. Ποῦν φωνή ἡ δρόμον δὲν ἀνέχον. Τί ἐπιθυμία εἶναι αὐτὴ νὰ ἐμπέσῃς εἰς τὸν θησαυρόν σου εἰς τοὺς κλέπτας. Ἐάν, θέλω, ἐπιθυμίας ὑπερβαλὺς τὰ χρήματα νὰ τὰ μεταφέρῃς ἐκεῖ, ὅπου εἶναι δυνατόν νὰ παραμένουν ἀσφαλῆ καὶ ἀπερηκτά. Διότι, ὅσα κάνεις τώρα δὲν ἀποδεκνύσαι ἀνθρώπων, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμῇ τὰ χρήματα ἀλλὰ τὴν δουλείαν, τὴν ἀδικίαν τὴν ζημίαν καὶ τὴν ἀνεχρὴ ὀδύνην. Σὺ, λοιπόν, ἔαν κάποιος ἀνθρώπος σοῦ ὁποδεῇ ἕνα τοῖον ἀσφαλὲς ἑπάρω εἰς τὴν γῆν, εἴτε σὲ ὀδηγήσῃ καὶ εἰς τὴν ἔρημον ἀκόμη, ὑποσχόμενος ἀσφάλειαν εἰς τὴν φύλαξιν τῶν χρημάτων, θεὸς διατάξεις οὕτε ἀρνήσῃς ἀλλὰ ἔχεις ἐμπιστοσύνην

καὶ μεταφέρεις ἐκεῖ τὰ χρήματα. Ὅταν, όμως, ἐντὶ τῶν ἀνθρώπων σοῦ τὸ ὑπόσχεται αὐτὸ ὁ θεός καὶ σοῦ προτελεῖ ὅχι τὴν ἔρημον, ἀλλὰ τὸν οὐρανόν, ἐσὺ δεχέσῃς τὰ ἀντίθετα αὐτοῦ.

Μολονότι, καὶ ἐν ἀκόμῃ τὰ χρήματά σου εὐρίσκοντα εἰς ἀπολύτον ἀσφάλειαν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν. Ἐν τούτοις οὐδέποτε θὰ ἡμπορέσῃς νὰ ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὴν φροντίδα. Καὶ ὅταν δὲν τὰ χάσῃς, δὲν θὰ ἀπαλλαγῇς. Ἡ καμμία περὶ πτωσὶν ἀπὸ τὴν φροντίδα νὰ μὴ σοῦ τὰ ἀρπάξῃ. Εἰς τὸν οὐρανόν, όμως, δὲν θὰ πάθῃς τιποτέ τι ἀπὸ αὐτά. Καὶ τὸ ἐπὶ πλέον εἶναι, ὅτι δὲν θώπηεις τὸν χρυσόν, μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν φυτευτικόν. Διότι τὸ ἴδιον εἶναι καὶ θησαυρός καὶ σπόρος. Μᾶλλον δὲ ἀνώτερον καὶ ἡ ἀπὸ ταῦτα αὐτά, διότι ὁ μὲν σπόρος δὲν διατηρεῖται συνεχῶς, ἐνφ' αὐτοῦ μένει, ὁ δὲ θησαυρός δὲν θλάσκει, ἐνφ' ἡ ἐνέργεια αὐτῇ φέρει καρποὺς ἀθανάτους. Ἐάν, τώρα, μοῦ ἀναφέρῃς τὸν χρόνον καὶ τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀποδοσεως ἡμπορῶ καὶ ἐγὼ νὰ σοῦ δείξω καὶ νὰ σοῦ εἰπω ὅσα ἀπολαύσεις καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν. Ἐκτός αὐτῶν, θὰ προσπαθῶ νὰ σοῦ ἀποδείξω ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ ἐπ' αὐτοῖς πράγματα, ὅτι ματαίως προβάλλεις αὐτὰς τὰς προφάσεις.

Πραγματικὰ, πολλὰ πράγματα κατασκευάζεις καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, τὰ ὁποῖα δὲν πρόκειται νὰ ἀπολαύσῃς ὁ ἴδιος. Καὶ ὅταν σὲ κατηγορή κανένας, προβάλλεις τὰ παιδιὰ σου καὶ τὰ παιδιά ἐκείνων καὶ ἔχεις τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εὐρισκεις ἱκανοποιητικὴν δικαιολογίαν διὰ τοὺς περὶ τοὺς κόπους. Ὅταν, λοιπόν, ἐνφ' αὐτοῖς σκεπῇς εἰς βαθύ γήρας οἰκοδομῇς λαμπράς οἰκίας πολυλὰς δε φορές θὰ ἀποθάνῃς προτοῦ νὰ τελειώσῃς αὐτά. Ἐπὶ τοῦ ὅτι φυτεύεις δένδρα, τὰ ὁποῖα θὰ καρποφορήσῃς ὕστερα ἀπὸ πολλὰ ἔτη, (δηλαδή, ὅταν φυτεύῃς εἰς ἕνα χωράφον δένδρα καὶ ὁ καρπὸς των θὰ ἔλθῃ ὕστερα ἀπὸ ἀναριθμητὰ ἔτη), ὅταν ἀγοράξῃς περιουσίας καὶ μερίδια κτηματικὰ, τὰ ὁποῖα θὰ περιέλθουν εἰς τὴν κυριότητά σου ὕστερα ἀπὸ πολὺν χρόνον.

Διότι καὶ ἄλλα πολλὰ παρόμοια μὲ τῶν ἐκτελεσθῶν ἀπὸ τὰ ὁποῖα δεῖ θὰ λάβῃς ὁ ἴδιος τὴν ἀπόλαυσιν. Ἄρα γε ὁ ἄνθρωπος σοῦ ἡ διὰ τοὺς μεταγενεστέρους τὰ κάνεις.

Κατὰ ποῖαν λογikήν, λοιπόν, δὲν εἶναι ἀπόδεδειχμένον γὰρ ἀνίσταται, ἐδῶ μὲν νὰ μὴ ἀγανακτήσῃ καθόλου διὰ τὴν ἀναβολὴν τοῦ χρόνου καὶ μὰλιστα δὲν πρό

κετα, με την αναβολήν αυτήν να χάσης ολόκληρον την αμοιβήν των κόπων σου, ενώ σέ κυριεύει η αδιαφορία από την εκεί αναβολήν δίνει, μάστιγα σου φέρη μενα λυτερον κέρδος και δεν μεταδίδασκε τα αγαθά εις τους άλλους αλλά μεταφέρει εις εσένα τας δωρεάς,

Ε Πέραν τούτων, και η αναβολή δεν είναι μεγάλη Δ. ότι τα πράγματα είναι πολύ κοντά μας, και δεν γνωρίζομεν, εάν δεν λάβωμε τέλος όλα τα επίγεια κατά την διάρκειαν της ιδικής μας γενεάς, και δεν έλθη η φοβερή εκείνη ημέρα, παρουσιάζουσα εις ημάς το φρικτόν και αδέκαστον δικαστήριον. Δ. ότι, πολλά από τα σημεία ποι θα προηγηθούν αυτής, επραγματοποιήσαν. ~~213~~ Δ. ότι και τα Ευαγγέλιον εκηρύχθη πλέον εις όλην την οικουμένην, και οι πόλεμοι, και οι σεισμοί και η πείνα συνέβησαν, και θέν μ'ας χωρίζει μεγάλη απόστασις από αυτήν. Άλλα δεν παρακολουθείς τα σημεία, και αυτό είναι, μέγιστοι σημείον Δ. ότι, και οι άνθρωποι της εποχής του Νώε δεν άντελήφθησαν τα προείμια της πανωλεθρίας εκείνης, αλλά ενώ διεσκεδάζαν έτρωγον, ενυμφεύοντο και ηγορεύοντο με τας σινηθιαμένους εργασίας, έτσι άπρετο μάστιγους, τους κατελάθειν η καταστροφή έκεινη. Έπειτα, και οι κατοικοι των Σοδόμων καθ' εμοιον τρόπον κατεκόμισαν από τους κεραυνους που έπεσαν τότε, ενώ έζων απολαμβάνοντας, χωρίς να άντιληφθούν τιποτε από τα συμβαινόντα

Όλα αυτά σκεπτόμενοι, λοιπόν, ως σπρώβωμεν την προσοχήν μας εις την προετοιμασίαν της εκ της, ης αποδημίας μας. Διότι, και αν ακόμη δεν έλθη ποτέ η κοινή ημέρα της συντελεας, το τέλος του καθενός είναι κοντά μας, είτε είναι, γέρος και νεός. Και δεν είναι δυνατόν, όταν φύγωμεν από την γην, ούτε λάδ να άγνοήσωμεν πλέον, ούτε να παρακαλέσωμεν και να εύρωμεν συγγνώμην είτε παρακαλέει. Δ. ημάς ο Άθρ'αμ, ο Νώε, ο Ιακώβ και ο Δανιήλ. Συνεπώς, εφ' όσον έχομεν ακόμη καρόν ως αποταμειύσωμεν εκ των προτέρων μεγίστην παρησεία, ως συγκεντρώσωμεν άφθονον λάδον, ως μεταφέρωμεν τα πάντα εις τον ουρανόν, ώστε και εις τον κατάλοιπον καιρόν κατά τον οποίον πρό πάντων χρε αζόμεθα αυτά να απολαυσώμεν τα πάντα με την χάριν και την φιλανθρωπίαν του Κυρίου ημεών Ιησού Χριστού, C εις τον οποίον άνηκει η δόξα και το κράτος, τώρα και πάντοτε και εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν

ΟΜΙΛΙΑ ΚΑ

(Μαθ σι. 24. 27)

«Κανεις δεν ήμπορεί να δουλεύη εις δύο κυρίους, δ. ότι, ή τόν ένα θα μισήση και τόν άλλον θα αγαπήση ή εις τόν ένα θα προσκολληθῇ και τόν άλλον θα καταφρονήση»

Βλέπεις με ποιόν τρόπον μ'ας απομακρυνει από τα έλ και πράγματα και δια περισσότερων λόγων εισάγει τον νόμον διά την άκτημοσύνην D και καταβάλλει την τυραννίαν της φιλαργυρίας, Δέν ήρκεσθη, θεσπια, εις όσα είπε προηγουμένως, αν και ήσαι πολλά και μεγάλα, αλλά προσθέτει και άλλα περισσότερα και φοβερότερα Δ. ότι, τ. είναι πιο φοβερόν από όσα έλεγθησαν τώρα, εάν, θεσπια, πρόκειται να παυσωμεν να είμεθα δοῦλοι του Χριστού, εκ αίτίας των χρημάτων, και τι είναι το παθητόν, εάν, θεσπια, πρόκειται να περιφρονήσωμεν τα χρήματα και να έχωμεν με άκριθειαν την πρός τον Κύριον καλήν μας διάθεσιν και αγάπην, Διότι, εκείνο το όποιον πάντοτε λέγω, το ιδον θα επαναλάβω και τώρα, ότι, δηλαδή, και με τα δύο πάρωθει τον άκροατήν προς την υπακοήν των λόγων του και με τα άφελίμα και με τα θλαστέρα, υποδεκνυων ως άριστος Ιατρός και την νόσον ποι προσέρχεται από την άπροσεξίαν E και την ύγειαι που χωρίζει η υπακοή.

Πρόσεξε, λοιπόν, που ειδοει, δεκνύει, πάλιν το κέρδος αυτό και πώς δημιουργείται το συμφέρον δια της απαλλαγής μας από τα κακά. Πραγμαστικά δεν μ'ας προσενεμόνον αυτήν την θλάσιν λέγει, ο πλούτος, ~~213~~ έπειδή εξοπλίζει τους ληστας εναντιον μας ούτε έπειδή προκαλεί μεγάλην σκοτισμόν εις το μυαλό μας, αλλά έπειδή μ'ας αποκόπτει από το να είμεθα δοῦλοι εις τον Θεόν και μας καθ' στήν αίχμηλωτους των αμύλων χρη

μάτων και κατά συνέπεια μᾶς θάλαπτε, διπλά, μὲ τὸ νὰ μᾶς υποδουλήνῃ εἰς ἐκεῖνα, που ἔπρεπε νὰ ἐξουσαζώμεν και μὲ τὸ νὰ μᾶς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ὁποῖον πρό πάντων εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰσέλθῃς δοῦλο. Ὅπως, δηλαδὴ, προσηγομένως ἀπεθεῖξεν ὅτι εἶναι, διπλὴ ἡ ζημία, και ὅταν ἀποθησαυρίζωμεν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν τὰ χρήματά μας, ὅπου, ὁ σκόρος τὰ ἀφαίρει, και ὅταν δὲν τὰ ἐναποθέτωμεν εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπου ἡ φυλακὴ τῶν εἰναι, ἐξησφαλισμένη,² καθ' ὅμοιον τροπὸν και, ἐδῶ δεκνύει διπλὴν τὴν ζημίαν, ἀναφέρων και ἐκεῖνα ποῦ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν Θεόν και ἐκεῖνα ποῦ υποτάσσου εἰς τὸν μαμμωνᾶ. Ἀλλὰ δὲν τὸ θέτε, εὐθεως αὐτὰ. Ἡ ἀλλὰ τὸ διημιουργεῖ σιγά-σιγά μὲ ἀπλούς συλλογισμούς λέγων τὰ ἐξῆς. «Κανὲς δὲν ἠμπορεῖ νὰ διαμεύῃ εἰς δυο κυρίους» ὀνομάζων δύο ἐβῶ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι, δίδουν ἀντιθετὰ προστάγματα. Διότι, ἐπὶ δὲν συνθετοῦν αὐτὰ, δὲν θα ἦσαν δύο, δεδομένοι, δὲ ἀπὸ πληθὺς ἐκείνων, που εἶχαν πιστεῦσε εἰς τὸ Ἐβῶν γελόν, εἶχαν ἀρμονικὴν καὶ ἀδιάσπαστον ὁμοφροσύνην,³ ἀν καὶ ἦσαν διηρημένοι, εἰς πολλὰ σώματα ἀλλ' ὁμῶς ἡ ὁμολογία τοὺς ἔκανε τοὺς πολλοὺς ὡς νὰ ἴσται εἷς ἀνθρώπος. Ἐπειτα ἐπὶ τῇ αὐτῇ λέγει. «Ὅχι μόνον δὲν θὰ τὸν δουλεύσῃ, ἀλλὰ θα τὸν μωσήσῃ και θα τὸν ἀποστραφῇ. Διότι, ἡ τὸν ἕνα θα μωσήσῃ, λέγει, «καὶ τὸν ἄλλον θὰ ἀγαπήσῃ, ἡ εἰς τὸν ἕνα θὰ προσκολληθῇ και τὸν ἄλλον θὰ καταφρονήσῃ»⁴. Καὶ ἐκ πρώτης φύσεως φαίνεται, ὅτι δυο φορές εἶπε, λεχθῇ τὸ ἴδιον πρᾶγμα. Ἀσφαλῶς, δὲν τὸ ἐξέθεσε τυχαῖα ἐπὶ αὐτό, ὁ ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ μεταβολὴ πρὸς τὸ καλλίτερον εἶναι εὐκολος, διὰ νὰ μὴ λέγῃς, λοιπὸν, ὅτι ἐγὼ νὰ πλεονεύω δοῦλος, εὐρασκομαι ὑπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ χρημάτων, σοῦ ὑποδεικνύει, ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ ἀλλαγὴ θέσεως καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν μίαν κατωστάσιν ἐπέβασες εἰς τὴν ἄλλην, ἔτσι και ἀπὸ αὐτὴν εἶναι δυνατόν νὰ μεταπηδήσῃς εἰς τὸ ἀφορετικόν.

Ἀφοῦ, λοιπὸν ἐμίλησε γενικῶς και ἀκριβῶς διὰ νὰ περὶ τὸν ἀκροατὴν νὰ καταστήσῃ ἀμερόληπτος κριτὴς τῶν λεγόμενων και νὰ λάβῃ τὴν ἀπόφασίν του ἐπὶ τῇ

2 Πρὸλ. κεφ' 6, 18 20

3 Πρὸλ. 4 52

4 Ματθ. 6 24

θέσει τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ὅταν πλέον τὸν ἔκαμε νὰ συμφωνήσῃ μὲ τοὺς λόγους του,⁵ τότε ἀποκαλύπτει και τὴν πραγματικὴν τοῦ σκέψιν Ἱεροσέβεσε, λοιπὸν. «Δὲν ἠμπορεῖτε νὰ δουλεύετε τὸν Θεόν και τὸν μαμμωνᾶ»⁶. Ὡς ἀποθανόντων φρικτὴν, ἀφοῦ ἀκροαθῶμεν τι ἔκαναμεν τὸν Χριστὸν νὰ εἴπῃ και νὰ τοποθετήσῃ τὸν χρυσὸν κοντὰ εἰς τὸν Θεόν. Ὡς ἔα, ὁμῶς, αὐτὸ εἶναι φρικτὸν ἀσφαλῶς εἶναι πολὺ πιο φρικτὸν νὰ γίνεται εἰς τὴν πράξιν και νὰ προτιμῶμεν τὴν τυραννίαν τοῦ χρυσοῦ ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Τι λοιπὸν, Εἰς τοὺς παλαίους δὲν ἦτο δυνατὴ αὐτὴ ἡ διαγωγή, καθόλου. Τότε, μὲ τοῖον τρόπον, ἐρώτᾳ κάποιος προωδεύσας εἰς τὴν ἀρετὴν ὁ Ἀδραάμ και ὁ Ἰωβ, Μή ποῦ ἀναφέρῃς τοὺς πλούτους εἰς ἀρετὴν ἀλλὰ ἐκεῖνους που ἦσαν δοῦλοι εἰς τὰ χρήματα. Διότι, καὶ ὁ Ἰωβ ἦτο πλούσιος, ἀλλὰ δὲν ἦτο δοῦλος εἰς τὸν μαμμωνᾶ, μὰ τὸν εἶχε ὡς τὴν ἐξέοισαν του και ἦτο κύριος και οὐχ δοῦλος, ὡς νὰ ἦτο λοιπὸν, διαχειρίσας ἐξῆς χρημάτων. ἔτσι, ἐθεωρῇ τὰ ἀγαθὰ του, χωρὶς νὰ ἀρπάξῃ τὰ χρήματα τῶν ἄλλων. Ἐ ἀλλὰ ἐδῶ και τὰ ἴδια του εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Καὶ το σπουδαίτερον, θέτω, εἶναι ὅτι δὲν ἐχαιρετα, ὅταν τὰ εἶχεν πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπεδείκνυεν, ὅταν ἔλεγεν. «Ἐὰν ἐνοώσω χαράν, ἐπειδὴ ἀπέκτησα πολλὰ πλοῦτην», δι. αὐτὸ και δὲν ἐλυπήθη, ὅταν τὰ ἔχασεν. Μα οἱ σημερινοὶ πλούσιοι δὲν εἶναι παρόμοιοι, ἀλλὰ εἶναι, ὅτι ὁποῖον ἀπὸ καθε δούλου, **270** ὡς νὰ πληρῶναι φάρμακον εἰς κάποιον φαθέρου τυραννόν. Πραγματικὰ, ὁ ἐρώτας τῶν χρημάτων εἶχε κυριεύσει τὴν δόξαν αὐτοῦ, ὡς νὰ ἦτο κάποια ἀκρόπολις, και ἀπὸ ἐκεῖ ἐκδίδει καθε ἡμέραν τὰ παράνομα διατάγματά του και δὲν ὑπάρχει κανένας που νὰ τὰ παρακούῃ.

Συνεπῶς, μὴ κάνης περὶ τῆς σκέψης. Διότι, ὁ Θεὸς ὠμίλησεν μὴν φορὸν και εἶπεν ὅτι, εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρχουν σιγερῶς εἰς τὸ ἴδιον πρόσωπον ἡ δουλεία τοῦ Θεοῦ και τοῦ χρηματος. Δι. αὐτὸ μὴ ὑποστηρίζεις ἔαυτον, εἶναι δυνατόν αὐτό. Δι. ὅτι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συνυπάρξουν αὐτὰ, ὅταν ὁ ἕνας διατάσῃ νὰ ἀρπάξῃς.

5. Μὲ τὴν γενικὴν ἀρχὴν ἐκείνην τοῦ ἐκπαιζομένου διὰ τοῦ ἀποφάναι εἰς τὸ δόγμα π. 24.

6. Ματθ. 6 24

7. Ἰωβ 31 25.

ὁ δὲ ἄλλος νὰ προσφέρῃς τὰ ἀγαθὰ σου, ὁ ἓνας νὰ εἰσαί, ἐγκρατής καὶ ὁ ἄλλος νὰ παρνεύῃς, ὁ ἓνας νὰ μεθῇς καὶ νὰ ζῇς πολυτελῶς, ὁ ἄλλος νὰ εἰσαί, κυριεύς τῆς κοιλίας σου, **Β** ὁ ἓνας νὰ περιφρονῇς τὰ πλοῦτη καὶ ὁ ἄλλος νὰ προσκολλᾷσαι εἰς αὐτὰ ὁ ἓνας νὰ θαυμάζῃς τὰ μάρμαρα, τοὺς τοίχους καὶ τὰ μεγάλα κτίρια, ὁ ἄλλος νὰ μὴ ὑπὸς σημασίαν εἰς αὐτὰ ἀλλὰ νὰ τιμῇς τὴν εὐσεβείαν.

Εἰς τὴν προκειμένην περιπτῶσιν ἀνόμεσε τὸν μαμωνῶν κύριον, ὅχι ἐπειδὴ εἶναι ἐκ φύσεως το αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς ταλαιπωρίας ἐκείνων, τοῦ τὸν προσκυνοῦν. Καθ' ὅμοιον τρόπον ὀνομάζει καὶ τὴν κοιλίαν Θεόν, ὅχι ἀπὸ τοῦ ἀξιωμαίου τῆς κυριεύς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀθλότητά ἐκείνων, τοῦ εἶναι δούλοι εἰς αὐτὴν πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι χειρότερον ἀπὸ κάθε τιμωρίας καὶ εἶναι ἱκανὸν νὰ τιμωρήσῃ, πρὶν ἀπὸ τὴν κόλῳσιν τοῦ δουλωθέντος. Πραγματικῶς, ἀπὸ ποίους καταδικούς δὲν θὰ ᾔσαν ἀθλότεροι, ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ ἔχου κύριον τὸν Θεόν, **Ο** φεύγουν μὲ τὴν θέλησίν των ἀπὸ τὴν ἡμέραν βασίλειαν τοῦ πρὸς τὴν φοβερὰν ἐκείνην τυραννίαν, καὶ μάστιγα, ὅταν τόσον μεγάλῃν ζημίαν ὀφίστανται, καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τὴν προῦν αὐτῇ; Διότι ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν προκύπτει ἀναισθησία τῆς ψυχῆς, ἀδικίαι, διαμάχαι, κόποι, τυφλότης τῆς ψυχῆς καὶ, τὸ χειρότερον ἀπὸ ὅλα, εἶναι ὅτι, μᾶς κίνη, νὰ χάσωμεν ὅλα τὰ ὑψηλά ἀγαθὰ, τὰ ὅποια προσφέρει ἡ δουλεία τοῦ Θεοῦ.

Ἀφοῦ, λοιπόν, με ὅλα αὐτὰ ἐδῶκε τὸ πόσον σιμ φέρε, νὰ περιφρονῶμεν τὰ χρήματα καὶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἰδίων τῶν χρημάτων καὶ διὰ τὴν ψυχικὴν εὐχαρίστησιν καὶ διὰ τὴν ἀποκτησὶν τῆς φιλοσοφίας **Β** καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς εὐσεβείας, εἰ συνεχῶς ἀποδεκνύει ὅτι ἡ παρὰ νῆος αὐτῇ εἶναι δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῇ. Ὁ αὐτὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἀρίστης νομοθεσίας, τὸ νὰ μὴ διατάσσῃ μόνον τὰ συμφέροντα ἀλλὰ νὰ καθιστᾷ αὐτὰ πραγματοποιήσιμα.

Διὰ τοῦτο καὶ συνεχίζει, λέγων «Μὴ μεριμνᾶτε διὰ τὴν ζωὴν σας, τὴν θὰ φάγητε» ⁹ Διὰ νὰ μὴ λέγουν Ἱσλαῖ, Πῶς θὰ ἡμπορέσωμεν νὰ ζήσωμεν, ἐὰν δώσωμεν ὅλα τὰ χρήματά μας. Ἐς αὐτὴν, λοιπόν, τὴν ἀνταρρῶσιν σταματᾷ πολλὰ ἐπικαιρὰ. Ὅπως δηλαδὴ ἐὰν ἐλεγεν

8. Ματθ 6 25.

ἀπὸ τὴν ἀρχὴν «Μὴ μεριμνᾶτε», θὰ ἐφαίνετο ὅτι, εἶναι θαρεῖα ἡ ἐντολή, καθ' ὅμοιον τρόπον, ἀφοῦ ἀπέδειξε τὴν θαλασσίαν τοῦ προκαλεῖται ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν, καθιστᾷ πλέον εὐπρόσδεκτοι τὴν παρὰ νῆον. **Δ** αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ τώρα δὲν εἶπε μόνον Μὴ μεριμνᾶτε, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐξέθεσε τὴν αἰτίαν αὐτοῦ, τότε ἔδωκε καὶ τὴν ἐντολήν αὐτῇ.

Πράγματι καὶ ἀφοῦ εἶπε, «Δὲν ἡμπορεῖτε νὰ δουλεύετε τὸν Θεόν καὶ τὸν μαμωνῶνα» ¹⁰ προσέθεσεν «Διὰ τοῦτο σᾶς λέγω Μὴ μεριμνᾶτε» ¹¹ «Τοῦτο» Ποιοῦ τοῦτο, ἢ γὰρ ἀνέκφραστον, δηλαδὴ, ζημιῶν. Διότι ἡ ζημία δὲν περὶ ὁρίζεται, μόνον εἰς τὰ χρήματα, ἀλλὰ ἡ πληγὴ θανατοφέρεια εἰς τὰ σπουδαιότερα σημεῖα καὶ εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς σωτηρίας μας, ἐπεὶ δὴ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν Θεόν ὁ ὅποιος μᾶς ἐδημιούργησε, μᾶς φροντίζει καὶ μᾶς ἀγαπᾷ.

22 ¹² «Διὰ τοῦτο σᾶς λέγω Μὴ μεριμνᾶτε» Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἀπέδειξε ὅτι ἡ ζημία εἶναι ἀπερίγραπτος, ἐπιτείνει, πλέον, τὴν ἐντολήν. Πραγματικῶς, δὲν μᾶς διατάσσει νὰ ἀποσταλάωμεν τὰ ὑπάρχοντά μας μόνον, ἀλλὰ νὰ μὴ φροντίζωμεν οὔτε διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, λέγων τὰ ἐξῆς «Μὴ μεριμνᾶτε διὰ τὴν ψυχὴν σας τί θὰ φάγητε», ὅχι, ἐπεὶ δὴ ἡ ψυχὴ ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τροφῆς, ἀφοῦ εἶναι ἀσώματος, ἀλλὰ ἐμίλησεν ὅπως ὅτι ἡ κοινὴ συνήθεια, διότι, μολοντός, δὲν χρειάζεται τὴν τροφήν, ἐν τούτοις δὲν θὰ ἡμπορούσε νὰ παραινεῖται διαφορετικὰ εἰς τὸ σῶμα, παρὰ μόνον ὅταν τρέφεται αὐτό.

Καὶ ἀφοῦ εἶπεν αὐτό, δὲν τὸ θέτει ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ χρησιμοποιεῖ συλλογισμούς, **Β** ἄλλους μὲν ἀπὸ ὅσων ὑπάρχουν εἰς ἡμᾶς, ἄλλους δὲ ἀπὸ ἄλλα παραδείγματα. Καὶ ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα εἰς ἡμᾶς λέγει «Δὲν ἀέριζε ἡ ζωὴ περισσώτερον ἀπὸ τὴν τροφήν καὶ τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ ἐνδύματός,» ¹³ Συνεπῶς, αὐτὸς ποῦ ἔδωκε τὸ σπουδαίτερον πῶς δὲν θὰ δώσῃ τὸ μικρότερον, αὐτὸς ποῦ ἐδημιούργησε τὴν τρεφομένην οἰκίαν, πῶς δὲν θὰ δώσῃ τὴν τροφήν, **Δ** αὐτὸ δὲν εἶπεν ἀπλῶς Μὴ μεριμνᾶτε τί θὰ τρώγητε καὶ τί θὰ ἐνδύσασθε, ἀλλὰ «δὲ τὰ σῶμά σας» καὶ «δὲ τὴν ψυχὴν σας» ¹⁴ ἐπειδὴ ἐσκόπευε ἀπὸ αὐτὰ νὰ

9. Ματθ 6 24.

10. Ματθ 6 25.

11. Ματθ 6 25.

12. Ματθ 6 25.

κάνη τας ἀποδεξείας προωθῶν τὸν λόγον συγκριτικῶς. Ἀλλὰ τὴν μὲν ψυχὴν τὴν ἔδωκε μίαν φοράν καὶ παραμένει ἀκαλλώγιατος, ἐνῷ τὸ σῶμα κάθε ἡμέρᾳ αὐξάνει. Αὐτὰ τὰ δύο ἀποδεικνύουν, λοιπόν, ὅτι καὶ τῆς ψυχῆς τὴν ἀθανασίαν, δηλαδή, καὶ τοῦ σώματος τὴν φθαρτότητα συνέχισε λέγων· «Ἰούιος ἀπὸ σῆς ἡμπορεῖ νὰ προσθέσῃ εἰς τὸ ἀνάστημά του ἓνα πῆχυν.»¹³ Καί, ἀφοῦ ἀπεσώπησε τὴν ψυχὴν ἐπειδὴ δὲν μεγάλωνε, ἀμύλησε μόνον διὰ τὸ σῶμα ἀποκαλύπτων ἀπὸ αὐτοῦ καὶ ἐκεῖνο ὅτι δὲν αὐξάνει· ἡ τροφὴ τὸ σῶμα, ἀλλὰ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ.

Αὐτὸ, δὲ δάσκων καὶ ὁ Παῦλος με ἄλλους λόγους ἔλεγεν· «Ὡστε, οὐτὲ ἐκεῖνος ποὺ φυτεύει εἶναι τίποτε οὐτὲ ἐκεῖνος ποὺ ποτίζει, ἀλλ' ὁ Θεὸς ποὺ δίδει τὴν αὐξησίν.»¹⁴ «Ὅσον ἀφορᾷ ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα εἰς ἡμᾶς, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον συνεβούλευσεν ἐνῷ ἀπὸ τὰ ἐκτος ἡμῶν συνεβούλευσε, λεγὼν· «Κυττάξατε τὰ πτελέα τοῦ οὐρανοῦ.»¹⁵ Διὰ νὰ μὴ ὑποστηρίξῃ, λοιπόν, κάποιος ὅτι ἀποκομίζομε ὠφέλειαν ὅταν μεριμνῶμεν, τοὺς ἀποστομῶναι καὶ μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ σπουδαϊότερου καὶ μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ ἐλαχίστου. Ὡς τὸ σπουδαιότερον μὲν εἶναι ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, τὸ ἐλαχίστον δὲ τὰ πτηνά· Ἐάν, λοιπόν, τοσοῦ ἐνδιαφέρεται, λέγει, διὰ τὰ ἐλαχίστα, δικαί, δὲν θὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς, καὶ πρὸς αὐτοὺς μὲν ἔτσι ἀμύλησε (ἐπειδὴ ἦσαν ὀχλὸς ἀμύρωτος), ἐνῷ πρὸς τὸν διάβολον δὲν ἀμύλησεν ὁμοιοτρόπως. Ἀλλὰ πῶς, «Ὁ ἀνθρώπος δὲν θὰ ζήσῃ μόνον μὲ ψωμί, ἀλλὰ μὲ κάθε λόγον, ὁ ὁποῖος ἐξέχεται ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Θεοῦ.»¹⁶ Ἐδῶ, ὅμως, ἀναφέρει τὰ πτηνὰ καὶ μάλιστα μὲ ἐντονὸν οὐμβουλεύτικόν χαρακτήρα, πρῶγμα τὸ ὅπου ἔχει μεγάλῃ θύναμιν διὰ νὰ εἶναι ἀποτελεσματικὴ ἡ παραίνεσις.

Καὶ ὅμως, μερικὸι ἀσεβεῖς ἐφθασαν εἰς τόσον μεγάλον θαυμὸν ἀνοήσιας ὥστε νὰ ἀμφισβητήσουσι τὴν ἀξίαν τοῦ παραδειγματοῦ αὐτοῦ. Ἐὰν, ὁ δὲν ἐπρέπε, λεγόντι, ἐνῷ ἤθελε νὰ τινάξῃ τὴν διάθεσιν, νὰ κατευθύνῃ πρὸς αὐτὸ μὲ θάσιν, τὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα ἔπειθ' εἰς τὰ

13. Ματθ. 5, 27.

14. Α. Κορ. 3, 6, 7.

15. Ματθ. 6, 26.

16. Ματθ. 4, 4.

πτηνὰ συμβαίνουν αὐτὰ ἐκ φύσεως, λέγουσι. Τί θὰ ἀπαντήσωμεν, λοιπόν, εἰς αὐτὰ; Ὅτι, ἂν καὶ ἐκ φύσεως συμβαίνουν αὐτὰ εἰς τὰ πτηνὰ ἐν τούτοις εἶναι δυνατόν νὰ συμβῇ τὸ ἴδιον καὶ εἰς ἡμᾶς ἐκ θαυμάσεως. Διότι δὲν εἶπεν ὁ Κύριος· «Κυττάξατε ὅτι πετοῦν τὰ πτηνὰ, (πρῶγμα τὸ ὁποῖον ἦτο ἀδύνατον νὰ κάνῃ ὁ ἀνθρώπος), ἀλλ' εἶπεν ὅτι τρέφονται χωρὶς μερίμνης πρῶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι εὐκόλῳ νὰ ἐπιτυχῶμεν, καὶ ἡμεῖς εὐὸν θέλωμεν. Καὶ τὸ ἀπέδεξαι, ὅσοι κατάρθωσαν νὰ τὸ ἐφαρμόσωσι εἰς τὴν πράξιν.

Διὰ αὐτὸ μάλιστα ἀείζει, νὰ θαυμάσωμεν τὴν συνέσιν τοῦ νομοθέτου, διότι, ἐνῷ εἶχε νὰ δώσῃ παραδειγματὰ ἀνθρώπων καὶ ἡμποροῦσε νὰ ἀνοήρῃ τὸν Ἥλιον, τὸν Μωϋσῆ τὸν Ἰωάννην καὶ ἄλλους παρρησιόους, ποὺ δὲν τοὺς κατέχευε ἡ μερίμνα διὰ νὰ ἐπιτήρησιν αὐτοὺς, ἐν τούτοις ἀνέφερε τὰ ἄλογα ζῷα. Διότι, ἐάν εἶπεν τοὺς δικαίους ἐκεῖνους, θὰ ἡμπορούσαν νὰ ἀπειλοῦν. Β. ὅτι δὲν ἐγνώμεν ἀκόμῃ σὺν ἐκεῖνοις. Ἰώρα, ὅμως, μὲ τὸ νὰ ἀποσιωπήσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ φέρῃ ὡς παραδειγματὰ τὰ πτηνὰ τοὺς ἀφῆρεσε κάθε πρόφασιν. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐμνήσθη παλαιοὶ νόμοι. Πραγματικὰ, καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη μᾶς παραπέμπει πρὸς τὴν μέλυσαν, πρὸς τὸν μύρωμα, πρὸς τὴν τρυφὴν καὶ πρὸς τὴν χελιδνα. Δὲν εἶναι δὲ καὶ αὐτὸ μινῶν ἀπὸδεξείας ἐμῆς ὅταν, ἐκεῖνα ποὺ τὰ πτηνὰ ἔχουν ἐκ φύσεως θὰ ἡμπορούσαμεν νὰ ἐπιτυχῶμεν καὶ ἡμεῖς μὲ τὴν θέλησιν μας. Ἐάν, λοιπόν, τὴν πρόνοιαν δεκνύει δι' ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔδη μισοργήθησαν χάριν ἡμῶν, πολὺ περισσότερον θὰ φροντίσῃ δι' ἡμᾶς τοὺς ἰδίους. Ἐάν προνοή διὰ τοὺς βούλους, θὰ προνοήσῃ πολὺ περισσότερον διὰ τὴν καρδίαν. Διὸ αὐτὸ ἔλεγεν· «Κυττάξατε τὰ πτηνὰ.» Ὁ δὲν προσέθεσεν ὅτι δὲν διεξάγουσι μικρὸν ἢ μεγάλον ἐμπόριον (ὅτι αὐτὸ θὰ ἦτο τελείως ἀπαράδεκτον), ἀλλὰ τι εἶπεν· «Δὲν σπεύρουσι οὔτε θερρίζουσι».

Τί, λοιπόν, Δὲν πρέπει νὰ σπεύρωμεν, λέγει. Δὲν εἶπεν, ὅτι, δὲν πρέπει νὰ σπεύρωμεν, ἀλλὰ ὅτι δὲν πρέπει νὰ μᾶς κυριεύῃ ἡ μερίμνα. Ὅχι ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐργαζώμεθα, ἀλλ' ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἰμεθα μὲ κρόνυχοι καὶ νὰ θασανίζώμεθα ἀπὸ τὰς φροντίδας. Διότι μᾶς πρόετρεψε νὰ τρέφωμεθα ἀλλὰ νὰ μὴ μεριμνῶμεν μὲ

ἀγωνία, τὴν ἴδιαν ἀμφοτέρωθεν διδὲν, κάπως ἀόριστος καὶ ὁ Δαυὶδ ἀπὸ παλαιὰ ἀμυλῶν ὡς ἐξῆς: «Ἀνοιγέτω τὸ χεῖρ σου καὶ κάθε ζῶον τὸ γευζέτω χαρὰν».¹⁸ **Δ** καὶ πάλιν «Εἰς τὸν θίδοντα τροφήν εἰς τὰ κτήνη καὶ εἰς τοὺς νεοσσούς τῶν κοράκων, ποῦ ἐπικαλοῦνται αὐτοί».¹⁹

Καὶ τοῖτοι δὲν ἐμεριμνήσαν, ἐρωτᾷ κάποιος Δέν ἡκούεις πόσους ἀπὸ τούτων δὲ καὶ εἰς ἀνάφερα Δέν βλέπεις, ὑστερα ἀπὸ ἐκείνου τὸν Ἰακώβ νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὸ πατρικὸν τοῦ σπῖτι, τελειῶς γυμνός, Δέν τὸν ἀκούεις νὰ προσεύχεται καὶ νὰ λέγῃ «Ἐάν μοῦ δώσῃ ὁ Κύριος ἄρτον δὲ νὰ φάγω καὶ ἱμάτιον δὲ νὰ ἐνδυθῶ», ²⁰ Αὐτὸ εἶναι χαρακτηριστικόν ὅχι τοῦ ἀνθρώπου ποῦ μεριμνᾷ, ἀλλὰ τοῦ ζητούντος τὸ πᾶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Τὸ ἴδιον ἐπέτυχον καὶ οἱ Ἀπόστολοι, χωρὶς νὰ μεριμνοῦν, ἀν καὶ δέν εἶχαν τότε καὶ οἱ πέντε χιλιάδες ἄνθρωποι καὶ οἱ τρεῖς χιλιάδες ἐπισκοπῆς.

Ε Ἐάν, ὁμῶς δέν δεχέσασιν, μολονότι ἀκούεις τοσαυτοὺς συμβουλευτικὰ λόγια, νὰ ἐλευθερώσῃς τὸν ἐαυτόν σου ἀπὸ τὰ φανερά αὐτὰ δεσμά, ἀφου σκεφθῇς τὸ ἀνωφελές τοῦ πράγματος, πᾶσις νὰ φροντίζῃς «Δὲν ποῖς ἀπὸ αἴας», λέγει, «δὲν καὶ ἀν φροντίζῃς, ἡμπορεῖ νὰ προσθεσῇ εἰς τὸ ἀνάστημά του ἕνα πῆχυς». Εἶδες ὅτι ἀπὸ τὸ φανερόν κατέστησε φανερόν καὶ τὸ ἀόρατον. Ὅπως δηλαδὴ ὅσοι καὶ ἀν φροντίζῃς, δέν ἡμπορεῖς λέγει νὰ προσθέσῃς οὔτε τὸ ἐλάχιστον εἰς τὸ σῶμά σου. **27-28** ἔτσι δέν ἡμπορεῖς οὔτε τὴν τροφήν νὰ συγκεντρώσῃς μολονότι νομίζεις ὅτι τὸ καταρθώσῃς αὐτὸ. Ἀπὸ αὐτοῦ εἶναι φανερόν, ὅτι ὅχι ἡ δική μας φροντίς, ἀλλὰ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἐπιτυχάνει τὸ πᾶν καὶ εἰς ἐκεῖνα ποῦ ἔχομεν τὴν ἐντίπισιν νὰ προσπαθῶμεν. Διότι, ἔα, μας ἐγκαταλείπει ὁ Θεός, οὔτε ἡ φροντίς οὔτε ἡ μέριμνα οὔτε ὁ κόπος οὔτε τίποτε ἄλλο παρόμοιον θὰ φανῇ ποτέ, ἀλλὰ τὰ πάντα θὰ γασθῶν.

Συνεπῶς, ὡς μὴ νομίζωμεν ὅτι αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοσθῶν, διότι πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ καὶ σήμερον τὰς ἐφαρμόζουν. Ἐάν, θέλω, τὸ ἀγνοῆς ἐσὺ αὐτὸ, δέν εἶναι παράδοξον. Διότι καὶ ὁ Ἰηλίας ἐνόμizen ὅτι εἶναι μόνος ἀλλ' ἦκα δέν ὅτι, ὑπῆρχαν

18. Γ' αὐτ. 14. 16.

19. Ψαλμ. 146 B.

20. Γεν. 28, 20.

ἑπτὰ χιλιάδες ἄνθρωποι πιστοὶ εἰς τὸν Θεόν.²¹ **Β** Ὅθεν, εἶναι φανερόν, ὅτι καὶ σήμερον ὑπάρχουν πολλοὶ οἱ δὲ ποῖοι ζοῦν ὅπως οἱ Ἀπόστολοι ὅπως ἔξωιν οἱ τρεῖς χιλιάδες καὶ οἱ πέντε χιλιάδες χριστιανοί. Τὸ γεγονός δὲ ὅτι δέν πιστεύομεν δέν ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι δέν ὑπάρχουν ἐνάρτετο ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι πολλὸ ἀπέχουμεν ἀπὸ τὴν ἀρετὴν. Ὅπως, δηλαδὴ, ὁ μέθυσος δέν θὰ ἡμπορούσε νὰ πιστευσῇ ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι δέν γεύονται οὔτε νερό, διότι καὶ αὐτὸ τὸ καταρθώσασιν πολλοὶ μαθητοὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας) καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἐρχεται εἰς ἐπαφὴν μὲ πολλὰς γενναίας, ὅτι εἶναι εὐκολόν ἢ παρθενα καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἀρπάξει τὰ ξένα ἀγαθά, ὅτι καὶ ταῖς καὶ κάποιος θὰ δώσῃ μετὰ καὶ ἐν καθ' ἑαυτοῦ τρόποι καὶ ἐκεῖνο, ποῦ καθε ἡμέραν φθεύρουν τοὺς ἐσπότης των, μὲ χιλιάς τῶσας φροντίδας, δέν θὰ δεχθῶν με εἰ καὶ αὐτὴν ἐντολήν αὐτήν. **Γ** Ὅτι, λοιπὸν ὑπάρχουν πολλοὶ ποῦ ἐπέτυχον νὰ ἐφαρμοσῶσιν τὴν ἐντολήν εἶναι δυνατοὶ νὰ ἀποδῇ ξωμέν ἀπὸ αὐτοῦ, ποῦ καὶ εἰς τὰς ἡμέρας σήμερον φερντοὶ συμφωνοῦν με αὐτήν.

Ἀλλὰ ὁ ἑσθὺς ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι ἀρκετόν νὰ δόχθῃ νὰ μὴ εἰσθε πλεονέκται καὶ ὅτι, ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι καλὸν πρᾶγμα καὶ ἀκόμη νὰ γνωρίζετε ὅτι, πρέπει νὰ προσφέρετε τὰ ὑπάρχοντά σας, διότι εἰναι καταρθώσῃς αὐτὰ, ἀγαπήτε, γρηγορὰ θὰ προχωρήσῃς καὶ εἰς ἐκεῖνα. Ἰώρα λοιπόν, ὡς ἀφίσωμεν τὴν περιττὴν πολυτέλειαν, ὡς ἐφαρμόζωμεν τὸ μέτρον καὶ ὡς συνηθώμεν νὰ ἀποκτῶμεν με δικαίους κόπους ὅλα δὲσὰ πρόκειται νὰ ἔχωμεν. **Δ** Διότι καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης, ὅταν ὤμιλει πρὸς τοὺς τελωνίας καὶ τοὺς στρατιωτικούς, τοὺς προέτρεπε νὰ ἀρκοῦνται εἰς τὴν ἀμοιβὴν των μόνον.²² Ἦθελε θέλω, νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ εἰς κάποιον ὑψηλότεραν φιλοσοφίαν ἀλλ' ἐπειδὴ δέν ἦσαν ἔτοιμοι πρὸς τοῦτο, τοὺς λέγει, τὰ κατώτερα, διότι εἰναι τοὺς ἐλέγε τὰ ἀνώτερα, δέν θὰ ἐπρόσεχαν εἰς αὐτὰ καὶ ἐπὶ πλέον δέν θὰ ἐφήρμοζαν καὶ τὰ κατώτερα.

Ὅθεν, καὶ ἐνῶ σας ἐκπαίδευω εἰς τὰς εὐκολώτερας ἐντολάς, ἐπεὶ δη γνωρίζω καλὰ ὅτι πρὸς τὸ παρὸν τὸ φορτίον τῆς ἀκτεμωσύνης εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τὰς ἐννάμεσας καὶ, ὅσον ἀπέχε ὁ οὐρανός ἀπὸ τῆς γῆς,

21. Πρὸς Γ. Β' αὐτ. 19. 18.

22. Πρὸς Ἰωκ. 3. 2-14.

Εί τόσον ἀπέχε, ἀπό ἐσᾶς ἡ φιλοσοφία αὐτῇ Δ' αὐτό καί ἐν ἀνέμῃ ἀσχολοῦμαι με τὰς εὐκόλους ἐντολάς ἐν τούτοις αὐτό δὲν εἶναι μὴ κρᾶ παρηγορία, μολονότι τὸ ἐπέτυχαι αὐτό καὶ πολλοὶ ἀπὸ τῶν εἰδωλολάτρων καὶ προσέφεραν διὰ τὰ ὑπάρχοντά των, ἔστω καὶ χωρὶς τὴν ἀνάλογον διὰθεσιν. Ἀλλ' ὅμως, ἐγὼ ἀρκοῦμαι δ' ἐσᾶς 274 εἰς τὸ νὰ προσφέρετε ἀφθονον τῇ ἐλεημοσύνῃ διότι γρήγορα θὰ φθάσωμεν καὶ εἰς ἐκεῖνα, ἐὰν προχωροῦμεν τοιοῦτοτρόπως. Ἐάν, ὅμως, δὲν κάνωμεν οὕτε αὐτό, ποῖαν συγγνώμην ἀξιᾷ να εὐρώμεν ἡμεῖς που, ἐνῷ ἔχομεν ἐντολήν να φανώμεν ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀποδὲ κινούμεθα ἐν τούτοις κατώτεροι καὶ ἀπὸ τῶν εἰδωλολάτρων. Τὸ θὰ ἐπιώμεν, δὲν, ἐνῷ ἔχομεν ὑποχρέωσιν να εἰμεθα ἀγγελοὶ καὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, δὲν δυναμέθα να παραινεῖσθαι οὕτε ἀνθρώποι, Διότι τὰ να ἀρπάζωμεν καὶ τὰ μᾶς διακρίνη ἡ πλεονεξία δὲν εἶναι γνωρῶμα τῆς ἀνθρώπινης ἡμερότητας, ἀλλὰ τῆς σκληρότητας τῶν θηρίων. Μᾶλλον, ὅμως, εἰμεθα καὶ χειρότεροι ἀπὸ τὰ θηρία, ὅσοι ἐπιθέμεθα καὶ τὰ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἄλλων. Β Διότι εἰς τὰ θηρία ἡ ἀπακτικότητα ὑπάρχει ἐκ φύσεως ἐνῷ ἡμεῖς που ἐτιμῇ θῆμεν με τὴν λογικὴν καὶ κατατεπόμεν εἰς παρὰ φύσιν ἀγένεια, ποῖαν συγχώρησιν θὰ εὐρώμεν.

Ἀφοῦ ἀντεληφθῶμεν λοιπὸν τὸ ὕψος τῆς φιλοσοφίας που ἀνοίγεται ἐμπροσθέν μας, ἂς προσπαθῶμεν να φθάσωμεν ἔστω καὶ εἰς τὸ μέσον αὐτῆς διὰ να ἀπαλαγώμεν καὶ ἀπὸ τὴν μελλοντικὴν κόλασιν καὶ προχωροῦντες να φθάσωμεν εἰς τὴν καρμὴν τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα εἶθε διδοί μας να ἀποκτήσωμεν, με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Α Ι Α Κ Β

(Ματθ. στ. 28-34)

«Παρατηρήσατε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνουσιν, οὐτε κοπιᾶζουσιν οὐτε γιγέθουσιν. Ἀλλὰ σὰς λέγω, ὅτι οὕτε ὁ Σολομὼν εἰς ὅλην τὴν δόξαν δέου ἐξεδέθη σὰς εἰς αὐτά.»

Ἀφοῦ ἔκανε λόγοι διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν καὶ ἀπέδειξεν ὅτι δὲν πρέπει οὔτε καὶ δ' αὐτὴν νὰ μεριμνῶμεν, ἔρχεται τώρα πλεον εἰς τὸ εὐκολώτερον, διότι ἡ ἐνθυμία αὐτοῦ εἶναι, τόσον ἀναγκαῖον πρᾶγμα, ὅσοι εἶναι ἡ τροφή. Διότι, ὅμως, δὲν χρησιμοποιοῖ καὶ ἐδῶ τὸ ἴδιον παράδειγμα. Διὸ διηλαθῇ, τὸ παρὰδειγμα τῶν πτηνῶν, οὐτε ἀναφέρει τὸ παγῶνι τῶν κυκνῶν καὶ τὸ προβάτον. Διότι ἡμποροῖσε να πάσῃ πολλὰ παρὰμοῖα παρὰδειγματά ἀπὸ τῶν κοσμῶν τῶν ζώων. Ἐπειδὴ θέλει να δείξη τὴν ὑπερβολὴν καὶ ἀπὸ τὰς δυο ἀποφύας, καὶ ἀπὸ τὴν εὐτέλειαν ἐκεῖνων, ποῦ ἔχρυν τὴν εὐπρέπειαν καὶ ἀπὸ τὴν μεγαλοδωρῶν τοῦ καλλωπισμοῦ, ποῦ ἐδόθη εἰς τοὺς κρίνας. Δι' αὐτὸ καὶ δταν ὁλοκλήρως τὸ παρὰδειγμα, δὲν τὰ ὀνομάζει πλεον κρίνα, ἀλλὰ «χορτὰ τοῦ ἀγροῦ». Μὰ, δὲν ἀρκεῖται καὶ εἰς τὴν ὀνομασίαν αὐτῇ, ἀλλὰ προσθέτε, καὶ ἄλλην εὐτέλειαν, δταν λέγει «Ποῦ σήμερὰ ὑπάρχει.» Καὶ δὲν προσέθεσεν καὶ ποῦ δὲν ὑπάρχει. ὁρῶν, ἔ. ἀλλὰ τὸ πολὺ χειρότερον αἰτοῦ τὸ ριχνόν εἰς τὸν φούρνον.» Ἐποῦ, δὲν εἶπεν ἀπλῶς, ὅτι ἐνδύει ὁ Θεός, ἀλλὰ δι, «τὸ ἐνδύει τόσον ὥραϊα.»

Βλέπετε εἰς ὅλας τὰς ἐκφράσεις τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐπιτάσεις. Τὸ κάνε δὲ αὐτὸ διὰ να τοὺς συνετίσῃ

1 Ματθ. σ. 28-29

2 Ματθ. σ. 30

3 Ματθ. σ. 31

4 Ματθ. σ. 32

5 Ματθ. σ. 33

Δι' αὐτὸ ἀκρῶς καὶ προσέθεσεν· Ἰδοὺν περισσώτερον ἐσῆς.⁶ Πράγματι καὶ καὶ ἡ ἐρωτηρὶς αὐτῇ ἔχει μεγάλην ἐμφασιν. Διότι τὸ «ἐσῆς» δὲν ὑπονοεῖ τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ πόσον πολυτίμοι καὶ ὁποῦνθαίον εἶναι τὸ ἀνθρώπινον γένος. Σὰν νὰ ἔλεγε· δηλαδὴ «Ἐσῆς» **277B** εἰς τοὺς ὁποῖους ἔδωκεν ἡμέτην, ἔπλασε τὸ σῶμά σας χάριν τῶν ὁποίων ἐδημιούργησε ὅλα τὰ ὁρατὰ πράγματα, ἔσπευτε λα τοὺς περὶ φήτας, ἔδωκε τὸν νόμον, ἔκανε τὰ ἀναριθμητὰ καὶ καὶ ἔδωκε τὸν Μοινογενῆ Νίον τοῖς καὶ ἔδωκε διὰ μέσου αὐτοῦ τὰ ἀίερα χαρίσματα. Ὅταν πλεον τοὺς ἀπέδεδεκε καθαρά τῇ ὁρθότητι τῶν συλλογισμῶν τοῖς, τότε καὶ τοὺς ἐπιπλήττει λέγων· Ὁ γὰρ πιστοὶ·⁷ Διότι, τέτοιος εἶναι, ὁποῖος διδὲ συμβουλὰς Δεῖ συμβουλεύει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπιπλήττει· δα να παρῶνθη περισσότεροι εἰς τὴν ὑπακοὴν τῶν λεγομένων. Με τοὺς λόγους τοὺς αὐτοὺς μὲς διδάσκει, ὅτι, μὲν νὰ μὴ μεριμνῶμεν, ἀλλὰ νὰ μὴ μὲς κυρῶν ὁ θαυμασμός διὰ τὴν πολυτέλειαν τῶν ἐνδυσμάτων. Διότι, το σπολὶ εἶναι, τῆς χλοῆς καὶ ἡ ὥρα οἷος τοῦ χορτοῦ. **B** Μᾶλλον ὅμως, τὸ χορτὸν, ἀξίζει περισσώτερον ἀπὸ τὴν στολὴν αὐτὴν. Διότι, λοιπόν, καυχᾶσαι διὰ πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπερτερεῖ τὸ χορτὸν κατὰ πολὺ,

Καὶ προσέειπε μὲ τὸν τρόπον ἀποδεικνύει ἀπὸ τῆς ἀρχῆς· εὐκόλῳ τῇ ἐντολῇ ὁδηγῶν, αὐτοὺς πάλιν ἀπὸ τὰ ἀντιθετὰ καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ φοβοῦνται. Ὅταν εἶπεν δηλαδὴ «Παρατηρήσατε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ», προσέθεσεν «Δὲν κοπιᾶσιν». Ὡστε, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μὲς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τοὺς κόπους, ἔδωκεν αὐτῇ τὴν ἐντολὴν Δὲν εἶναι, θέβαια κόπος νὰ μὴ μεριμνᾷ κανεὶς δι' αὐτὰ ἀλλὰ τὸ νὰ μεριμνᾷ. Καὶ ὅπως ὅταν εἶπεν «Δὲ, σπέρνουν»⁸ δὲν κατήργησε τὴν σποράν, ἀλλὰ τὴν ὑπερβολικὴν φροντίδα δ' αὐτὴ καθ' ὅσον τὸν τρόπον καὶ ὅταν εἶπεν· **C** «Δὲ, κοπιᾶσιν», οὕτω γενθύνει· δὲν κατήργησε τὴν ἐργασίαν. ἀλλὰ τὴν ἐργασίαν. Ἐάν, λοιπόν, ὁ Σολομών ἐκινήθη ἀπὸ τὸ κάλλος τῶν κρίνων καὶ αὐτὸ δὲν ἔγινε μὲς οὕτε δυο φορές, ἀλλὰ συνέβαινεν καθ' ἑλὴν τὴν διάρκεια τῆς βασιλείας τοῦ, (ὅτι δὲν ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι τῶρα μὲν ἐφόρεσεν πλεον ἐνδύματα ἐνῷ ἔπειτα δὲν ἐφόρεσε πλεον, ἀλλὰ οὕτε καὶ μὲν

6. Ματθ. 6. 90.
7. Ματθ. 6. 90.
8. Ματθ. 6. 26.

ἡμέραν τῆς βασιλείας τοῦ δὲν ἐκαλλωπίσθη τὸσον. Αὐτὸ, θέβαια, τὸ ἐδηλώσειν ὅταν εἶπεν· «Εἰς ἁλὴν τοῦ τῆν δοῦσαν», Καὶ δὲν ἐκινήθη μόνον ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ἐνῷ ἡμπορεῖ νὰ ἐκινήθῃ τὴν ἀραιότητα τοῦ ἀλλοῦ, ἀλλὰ ἐκινήθη ἀπὸ ὅλας αἰγχερόνως (Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε· «ὅσον εἶναι ἀπὸ αὐτὰ» Διότι ὅσοι ἀπέχει τὸ ψευδὸς ἀπὸ τῆς ἀλήθειας, τόση εἶναι ἡ διαφορά μεταξὺ τῶν ἐνδυσμάτων ἐκείνων καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν). **D** Ἐάν, λοιπόν, ἐκεῖνος ὁμολόγησε τὴν ἡττάν, ὁποῖος ὑπῆρξε λαμπρότερος ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς ὧν τῶν ἐποχῶν, πότε δὲ ἡμπορεῖ σης ἐσὺ νὰ ἀνοδεύῃς νικητῆς, ἢ μᾶλλον νὰ πησῇ ἀσπής, ἔστω καὶ ὀλίγοι, τὴν ὥρα οἷος αὐτοῦ τοῦ εἶδους,

Δι' αὐτῶν μὲς διδάσκει, νὰ μὴ ἐπιθυμῶμεν καθόλου τὸν καλλωπισμὸν αὐτὸν. Διότι, κῦτταξε τὸ τέλος τοῦ. **Υστερα ἀπὸ τὴν νικὴν, ρίπτεται εἰς τὸν φουρνόν.**

Ἐάν, λοιπόν, διὰ τὰ εὐτελεῖ καὶ ἀνάξια λόγου πράγματα τὰ ὁποῖα ἐξυπηρετοῦν ἀσχηματῶν ἀνάγκην, ἐδεῖξε τὸσσην μεγάλην μεριμνᾶν ὁ Θεὸς κατὰ τῶν λογικῶν θὰ ἐγκαταλείψῃ ἐσένα ποῦ εἶσαι τὸ πρὸ ἀναγκῶν ἀπὸ ὅλα τὰ ζῶα. Ἀλλὰ, τότε διὰ ποῖον λόγον τὰ ἐθὴμ οὐρανῆς τὸσον ὠραία. **E** Δα να ἀποδεικνῇ τὴν σοφίαν τοῦ καὶ τὴν μεγαλίαν τοῦ δυνάμει, διὰ νὰ διδάσχωμεν τὴν δοῦσαν τοῦ ἀπὸ ὅλας τὰς ἀπάφες. Διότι, δὲν ὁ γινούται οἱ οὐρανοὶ μόνον τὴν δοῦσαν τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ. Καὶ αὐτὸ διδάσκειν ὁ Δαυὶδ ἔλεγε· «Ὑμνεῖτε τὸν Κύριον δένδρα καρποφόρα καὶ βλοῖ, οἱ κέδροι»⁹ Πραγματικὰ, ἄλλα μὲν μὲ τοὺς καρποὺς τῶν ἄλλων δὲ μὲ τὸ μέγεθος τῶν καὶ ἄλλα μὲ τὴν ὠραϊότητα τῶν φύλλων τὸν ὕμνον πρὸς τὸν δῆμ οὐργόν. **278** Διότι αὐτὸ εἶναι, θεῖν μὲς ὑπάρχεις μεγάλῃς σοφίας ὅταν καὶ εἰς τὰ πλεον ἀσχηματῶν (πράγματι καὶ τι πρὸ ἀσχηματῶν ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ σήμερον ὑπάρχει καὶ αἰώνιον δόξα.) προσφέρῃ τὸσον καλὸς ἔσται, λοιπόν, ἔβασε εἰς τὸ χορτὸν, ὅτι, δὲν τὸ ὡς ἀναγκῶν, διότι τι προσέθετε, τὸ κάλλος τοῦ εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ ὡς τροφῆς τῆς φωτῆς. Διότι, δὲν θὰ δώσῃ εἰς ἐσένα δὲν χρειάζεσθαι. Ἐὰν το πλεον ἀσχηματῶν ὅλων τῶν δημιουργημάτων τὸ ἐκαλλώπεισε πλουσιονόμοι, καὶ μὲν ὅλα χωρὶς νὰ ἐξυπηρετῇ κάποια ἀναγκαϊότητα, ἀλλὰ τὸ ἔκαστε δα νὰ δεξιὴν, μεγαλο

9. Ψαλμ. 138, 2.
10. Ψαλμ. 138, 9.

διωκαν του μόνον, πολύ περισσότερον θά διωση όλα τα ἀναγκασία εἰς ἕσένα, πολὺ εἶσαι ἀνώτερος ὅλων τῶν ὄντων.

Ἀφοῦ, λοιπόν, ἀπέδεδεξεν ὅτι ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ εἰ καὶ μεγάλη, ὅ καὶ ἔπρεπε πλεονεξία τοὺς ἐπιπλήξει εἰς τὸ σημείον αὐτοῦ ἐκφράζεται, με ἐπιείκεια, κατήγορῶν αὐτοῦ ὅχι δι' ἀπιστίαν, ἀλλὰ δι' ὀλιγοπιστίαν. Ἐάν τὸ χορτάρι τοῦ ἀγροῦ, λέγει, «ὁ Θεὸς τὸ ἐνδύει τὸσον ὥραία, πολὺ περισσότερον ἑσὺς ὀλιγοπιστοί». Μαλοῦνται, θεῖα, ὅλα αὐτὰ τὰ ἔκανε ὁ Θεός, διότι «ὅλα ἐγέναν δι' αὐτοῦ καὶ χωρὶς αὐτοῦ τίποτε δὲν ἐγένεον»¹⁷ ἐν τούτοις ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ἀναφέρει εἰς κομμικὴν περιπτῶσιν τὸν ἑαυτὸν τοῦ. Διότι τοῦ ἦτο ἀρκετοὶ κατὰ τὴν περίετον ἐκείνην νὰ ἀποδείξῃ τὴν αὐθεντίαν τοῦ με τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς καθ' ἐντολῆς. «Ἦκουσατε ὅτι ἐλέγχετο εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἐγὼ ἡμῶς, σὺς λέγω»¹⁸ Συνεπὶς νὰ μὴ παραξενεύεσαι, ὅταν καὶ εἰς τὰ ἐπόμενα ἀποκριπῇ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἢ λέγει, κατὰ ταπεινὸν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ. Ὁ δὲ τὴν στιγμήν ἐκείνην ἐφρόντιζε δι' ἕνα μόνον, δηλαδὴ, νὰ δεχθῶν εὐκολὰ τὸν λόγον τοῦ καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν εἶναι κανένας ἄθεος ἀλλὰ ὁμοιωεὶ καὶ συμπωνεῖ με τὸν Πατέρα. Αὐτὸ λοιπόν, κάνει καὶ τώρα.

Πραγματικὰ, κατὰ τὴν ὁρκεσίαν τῆς μακρῆς τοῦ ὁμολογίας, τὸν Πατέρα ἀναφέρει συνεχῶς, θαυμάζων τὴν σοφίαν τοῦ, τὴν πρόνοιαν τοῦ τὴν φροντίζοντος δι' ὅλα, καὶ διὰ τὰ μικρὰ καὶ διὰ τὰ μεγάλα. Ἐτσι ὅταν ἔκανε λόγον διὰ τὴν ἐρουσαλίην, ὠνόμασε αὐτὴν πόλιν τοῦ μεγάλα θαυμάσιου καὶ ὅταν ἀνέφερε τὸν οὐρανόν, τὸν ὠνόμασε, πάλιν, ἔθνος τοῦ Θεοῦ,¹⁹ καὶ ὅταν ὠμιλεῖ διὰ τὴν ὑπάρχουσαν εἰς τὸν κόσμον οἰκονομίαν, ὁ πάλιν εἰς τὸν Θεὸν ἀποδίδει τὰ πάντα λέγων ὅτι «ἀνατέλλει τὸν ἥλιον διὰ τοὺς πονηροὺς καὶ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἐρεχε, διὰ τοὺς ὁσίου καὶ τοὺς ἀδίκους»,²⁰ καὶ εἰς τὴν προσευχὴν, ἐπίσης, ἐδίδασκεν νὰ λέγωμεν ὅτι «Ἰδοὺ καὶ εἶναι ἡ βασιλεῖα καὶ ἡ δυνάμις καὶ ἡ δόξα»²¹ Καὶ εἰς τὴν

17 Ματθ 6, 30
18 Ἰωάν 1, 9
19 Ματθ 6, 31-32
20 Ἰωάν Ματθ 5, 34-35
21 Ματθ 5, 45
22 Ματθ 6, 13.

προκειμένην περίπτωσιν, ὁμολῶν διὰ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποδεικνύον ὅτι καὶ εἰς τὰ ἀσήμενα εἶναι ἀριστοτέχνης, λέγει, ὅτι ἐπὶ χορτάρι τοῦ ἀγροῦ τὸ ἐνδύει ὁ Θεός. Καὶ εἰς κομμικὴν περιπτῶσιν δὲν ὀνομάζει τὸν Θεὸν Πατέρα ἰδικόν τοῦ, ἀλλὰ Πατέρα ἐκείνων, ὥστε ἀπ' ἐνὸς μὲν νὰ τοὺς συνετίῃ καὶ μετὰ τὴν τιμὴν αὐτῇν, ἀπ' ἑτέρου δὲ νὰ μὴ ἀγανακτοῦν πλεονεξία, ὅταν θά ἀποκαλῇ τὸν Θεὸν Πατέρα τοῦ.

Ἐ. Ἐάν, λοιπόν, δὲν πρέπει, νὰ μεριμνῶμεν οὔτε διὰ τὰ ἀσήμενα οὔτε διὰ τὰ ἀναγκασία ποιῶν συγχώρησιν ἀλλήλων, νὰ λάθουν, ὅσοι φροντίζουν διὰ τὴν πολυτέλειαν. Ἡ μάλιστα ποιοῦν συγγνώμην ἀλλήλων, ὅσοι ἀγρυπνοῦν δ' ἂν ἀρπάξουν τὰ ὑπάρχοντα τῶν ἄλλων, «Μὴ μεριμνᾶτε, λοιπὸν, καὶ μὴ λέγετε Ἵθι φαγωμεν, ἢ τὸ θά πωμεν, ἢ τὸ θά ἐνδυθῶμεν, διότι, ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπὶ δώκουν οἱ ἔθνικοι»²² Εἶδες με ποῖον τρόπον πάλιν καὶ τοὺς συνεβούλευσε ἐντονατέρων 22-23 καὶ τοὺς ὑπεβόησε συγχρόνως ὅτι δὲν τοὺς ἔδωσε καθόλου φορτικὴν καὶ ἐπαχθεῖ ἐντολήν, «Ὅπως ἀκριβῶς, δηλαδὴ, ὅταν ἐλεγεν Ἐάν ἀναπαύεσθε ἐκείνους τοῦ σὸς ἀγαποῦν, δὲν κάνετε τίποτε τὸ σπουδαίον, ἀφοῦ καὶ οἱ ἔθνικοι κάνουν τὸ ἴδιον»²³ διὰ τῆς ἀναφοράς εἰς τοὺς ἔθνικοὺς τοὺς προέτρεπε πρὸς τὸ ὑψηλότερον, καθ' ὅσονον τρόπον καὶ τώρα ἀναφέρει, αὐτοὺς, ἐπιπλήττων ἡμᾶς καὶ ἀποδεικνύων ὅτι ὑποχρεωτικὸν χρέος ἀπατεῖ ἀπὸ ἡμῶς, ὅτι ἐνῶ πρέπει νὰ φωνάμεν ἀνωτέρω ἀπὸ τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς φαρισαίους, ποιοῦν συγγνώμην θὰ ἀδείκνυμεν, ἐάν ὅχι μόνον αὐτοὺς δὲν ξεπεράσωμεν, ἀλλὰ καὶ μενωμεν εἰς τὴν κατωτέρω τῶν ἔθνικῶν, μικροῦμεν τὴν μικροψυχίαν ἐκείνων.

Ἀλλὰ δὲν ἐστάθη εἰς τὴν ἐπιπλήξιν μόνον, ἀλλὰ, ἀφοῦ τοὺς ἐπετίμησε καὶ τοὺς διηγάρε, ἔπει τὴν προθυμίαν τῶν Β καὶ τοὺς ἔκανε νὰ αἰσθανθῶν μεγάλην ἐντροπὴν, τοὺς προτρέπει καὶ ὁ ἄλλου τρόπου, λέγων τὰ ἑξῆς «Διότι γνωρίζε ὁ Πατέρας σας τὸ οὐρανόν ὅτι ἐχετε ἀνάγκην ἀπὸ ὅλα αὐτά»²⁴ Καὶ δὲν τοὺς εἶπεν ὅτι γνωρίζε ὁ Θεός ἀλλὰ ὅτι «γνωρίζε ὁ Πατέρας», ὥστε νὰ τοὺς διημιουργήσῃ μεγαλειότερον ἐλπίδα. Πραγματικὰ, ἐάν εἶναι πατέρας καὶ μάλιστα πατέρας αὐτοῦ τοῦ

22 Ματθ 6, 31-32
23 Ἰωάν Ματθ 5, 45-47
24 Ματθ 6, 32

είδους, ἀσφαλῶς δὲν θά ἡμπορέση νά ἀδιαφορήσῃ διὰ τὰ παῖδιά του, ὅταν εὐρίσκωνται, μέσα εἰς τὰ κακά ἀφ' οὗ, βεβαίως οὐτε οἱ ἄνθρωποι ὅταν εἶναι πατέρες δὲν τὸ ἀνέχονται. αὐτὸ Ἀλλά, ἐκτός αὐτοῦ, προσθέτε, καὶ ἄλλην, σκέψιν· «Ὅτι ἔχετε ἀνάγκην ἀπὸ δόλα αὐτὰ» Ὅ.τ. λέγει ἐδῶ ἔχει τὴν ἐξῆς σημασίαν· Μήπως, λοιπόν, εἶναι, περὶ τὰ αὐτὰ, διὰ τὰ ἀδιαφορήσῃ, Μολοντός, εἰς τὸ χορτάρι, δὲν ἡδιαφορήσῃ, οὔτε καὶ διὰ τὰ περὶ τὰ Γῶρα· ὅμως, προκεταί διὰ ἀπαραίτητα πράγματα, C "Ὡστε ἐκεῖνα, ποὺ νομίζεις, ὅτι, εἶναι αἰτία διὰ νὰ φροντίζῃς, αὐτὸ, νομίζω, ὅτι, εἶναι ἀρκετὸν νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν φροντίδα. Διότι, ἔαν ὑποστηρίξῃς, ὅτι, δι' αὐτοὺς τὸν λόγον, πρέπει, νὰ μεριμνῇς, ἐπειδὴ, ἀκριβῶς, εἶναι ἀπαραίτητα αὐτὰ, ἐγὼ σοῦ λέγω τὸ ἀντίθετον, ὅτι, δι' αὐτὸ νὰ μὴ μεριμνῇς, ἐπειδὴ, δηλοῦν, εἶναι ἀπαραίτητα Ἀλλά καὶ περὶ τὰ ἐὰν ἦσαν, καὶ πόλιν, νὰ μὴ σὲ ἐκυριεύει, ἢ ἀπελπίσῃς, ἀλλὰ ἔπρεπε, νὰ εἶχες τὴν πεποίθησιν, ὅτι, θὰ σοῦ ταῖς ἐξιδῇς ὁ Θεός· Ἐπεὶ δὲ, ὅμως, εἶναι ἀναγκαῖα, δὲν πρέπει, νὰ ἔχῃς καὶ μισοῦσιν ὅσον, ὅτι, θὰ σοῦ χορηγήσῃ, διότι, πόσις πατέρας ὑπάρχει, ὁ ὅποιος ἡμπορεῖ, νὰ μὴ προσφέρῃ εἰς τὰ παῖδιά του οὔτε τὰ ἀπαραίτητα πράγματα, D Συνεπῶς, καὶ δι' αὐτοὺς τὸν λόγον, θὰ τὰ δώσῃς ὁπωσδήποτε, ὁ Θεός.

Ἐξ ἄλλου, αὐτὸς, εἶναι ὁ δημιουργὸς τῆς φύσεως καὶ αὐτὸς γινώσκει, με ἀκριβῶς, τὰς ἀνάγκας αὐτῆς. Οὔτε, βεβαίως, ἡμπορεῖς νὰ εἰπῇς, ὅτι, εἶναι, μὲν πατέρας καὶ ἀπαραίτητα εἶναι, τὰ ζητούμενα, ἀλλὰ δὲν τὸ γινώσκει, ὅτι, ἔχομεν ἀνάγκην αὐτῶν, διότι, αὐτὸς, ποὺ γινώσκει καλὰ τὴν φύσιν καὶ εἶναι, ὁ δημιουργὸς τῆς καὶ τὴν ἔπλασε ταύτην, εἶναι φανερόν, ὅτι, γινώσκει καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς περισσώτερον ἀπὸ ἐσένα, ὁ ὅποιος εὐρύσκει εἰς τὸ σημεῖον, νὰ ζητῇς τὴν ἱκανοποίησιν των· Διότι, αὐτὸς ἠθέλησε, ὥστε, νὰ εὐρίσκωμεθα εἰς τὴν κατὰστασιν αὐτῆς τῆς ἀνάγκης.

Συνεπῶς, δὲν θὰ εὐρεθῇ ἀντίθετος εἰς ἐκεῖνα, ποὺ ὁ τῶς ἠθέλησεν, B ἀφοῦ, μᾶς ἔκανε, νὰ ἔχωμεν τόσο μεγάλην ἀνάγκην, με τὸ νὰ μᾶς ἀποστερήσῃ ἀπὸ ἐκεῖνα, ποὺ καλὸν τὸν τὴν ἀνάγκην αὐτὴν· Μὴ φροντίζομεν, λοιπόν, διότι, δὲν θὰ κερδίσωμεν, τιποτε, περισσώτερον, παρά θὰ ταλαιπωρησώμεν, τοὺς ἑαυτοὺς, μᾶς, μόνον· Διότι, ὅταν εἴτε μεριμνῶμεν, ἡμεῖς, εἴτε, ὅχι, μᾶς, τὰ δῶν ὁ Θεός, καὶ μάλιστα, περὶ, ὁπωσδήποτε, ὅταν, δὲν μεριμνῶμεν

τι, θὰ κερδίσῃς ἀπὸ τὴν φροντίδα, παρὰ τὸ ὅτι, ἀπαιτεῖς ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου, περὶ τὴν τὴν μὴρίαν, 27-28 Διότι, ἐκεῖνος, ποὺ πρόκειται, νὰ υπάγῃ εἰς πλούσιον τραπέζην, δὲν θὰ ἀνεχθῇ νὰ μεριμνῇ διὰ τὴν τροφήν, οὔτε ἐκεῖνος, ποὺ τηγαλνῇ, πρὸς τὴν πηγὴν, νὰ φροντίζῃ διὰ τὸ τι, θὰ πῇ· ὡστε, ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι, ἔχομεν, πλουσιωτέρων, χορηγίαν, ἀπὸ καθε πηγῆς, καὶ ἀπὸ ἀναριθμητὰ ἡτοιμασμένα, δεύματα, δηλαδή, τὴν πρόνοιαν, τοῦ Θεοῦ, ἅς, μὴ μεριμνῶμεν, οὔτε, νὰ φαίνωμεθα, μικροψυχοί.

Εκτός των λεχθέντων, ἀναφέρει καὶ ἄλλον συλλογισμόν, ὥστε, νὰ ἔχωμεν θάρρος, διὰ τὰ παρομοία ζητήματα, λέγων· «Ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ δόλα αὐτὰ θὰ ἴασις δοθῶν»³⁰ Ἀφοῦ, δηλαδή, ἀπηλλάξε τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὰς φροντίδας, τότε ἀνέφερε, καὶ, τὸν οὐρανόν· B Διότι, πραγματικά, ἦλθε, νὰ δαλύσῃ τὰς παλαιὰς ἀντιλήψεις καὶ νὰ μᾶς καλέσῃ πρὸς τὴν ἀνωτέραν πατρίδα· Δι' αὐτὸ, καὶ τὸ πᾶν, διὰ νὰ μᾶς ἀπαυλῇ ἀπὸ τὰς περὶ τα καὶ ἀπὸ τὴν προσκόλλησιν, μᾶς πρὸς τὴν γῆν· Δ' αὐτὸ ἀνέφερε καὶ τοὺς ἐθνικούς, με τὸ νὰ εἰπῇ, ὅτι, δόλα αὐτὰ τὰ ἐπικηταῖν τὰ ἔθνη, τὰ ὅποια, μοχθοῦν μόνον, διὰ τὸν παρόντα θῖον, χωρὶς, νὰ κάνουν, κανένα, λαγον, διὰ τὰ μελλοντὰ καὶ θέματα, οὔτε, ἔχου, ἰδέαν, διὰ τοὺς οὐρανούς· Δι' ἐσας, ὅμως, δὲν εἶναι, αὐτὰ, ἐκεῖνα, ποὺ πρῶτως, ἀλλὰ διαφορετικά· Διότι, δὲν ἐπαύσθη, μὲν, δι' αὐτὸ, διὰ νὰ τρώγωμεν, δηλαδή, νὰ πινώμεν, καὶ, νὰ ἐνδύωμεθα, ἀλλὰ, διὰ νὰ ἀρέσωμεν, εἰς τὸν Θεόν, καὶ, νὰ ἀποκτησώμεν, τὰ μελλοντικά, ἀγαθὰ· Ὅπως, λοιπόν, εἰς τὴν προσπάθειαν, μᾶς εἶναι, πάρεργα, αὐτὰ, ἔτσι, καὶ εἰς τὴν προσευχὴν, μᾶς, ἅς, εἶναι, δευτερευόντα, C Δι' αὐτὸ, καὶ, ἔλεγεν· «Ζητεῖτε τὴν βασιλείαν των οὐρανῶν καὶ δόλα αὐτὰ θὰ ἴασις προστεθῶν»· Καὶ, δὲν, εἶπεν, θὰ ἴασις δοθῶν, ἀλλὰ, «θὰ προστεθῶν», διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι, δὲν, ἔχου, καμμία, ἀξίαν, τὰ διδόμενα, ἐπ' αἰα ἀγαθὰ, συγκριτικῶς, πρὸς, τὸ, μέγεθος, τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν.

Δι' αὐτὸ, λοιπόν, δὲν, μᾶς, προτρέπει, οὔτε, νὰ τὰ ζητῶμεν, αὐτὰ, εἰς, τὴν, προσευχὴν, μᾶς, ἀλλὰ, μᾶς, προτρέπει, νὰ, ζητῶμεν, ὅλα, νὰ, ἔχωμεν, δὲ, τὴν, βεβαιότητα, ὅτι, καὶ, αὐτὰ, θὰ, προστεθῶν, εἰς, ἐκεῖνα, Ζήτε, οὐνεπῶς, τὰ μελλοντικά, καὶ, θὰ, λάθῃς, καὶ, τὰ παρόντα· Μὴ, ζητῇς, τὰ

30. Ματθ. 6, 33.

δρατά και θπωσθήποτε θά τά αποκτήσης. Διότι εἶναι ἀνάξιοι σου νά ἀπευθύνεσαι πρὸς τὸν Κύριον διὰ παρόμοια πράγματα. Διότι ἐσύ, ποῦ ὀφείλεις νά φροντίῃς και νὰ μεριμνῇς μόνον διὰ τὰ ἀπαραίτητα ἐκείνα ἀγαθὰ, **Δ** ἐντροπίζεσαι πολὺ τὸν ἑαυτὸν σου, ὅταν διαπανκῆς τὴν προθυμίαν σου εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν φαιγῶν λέων πραγμάτων.

Τότε, διὰ τί προέτρεψε νὰ ζητῶμεν τὸ ψωμ, ἔρωτᾷ κάποιος. Ναι, ἀλλὰ προσέθεσε «τὸ καθημερινόν» καὶ εἰς αὐτὸ τὸ «σημέριον», πρῶτον τὰ ὅποιον κάνε καὶ εἰς τὴν προκειμένην περιπτῶσιν. Διότι δὲν εἶπεν Μὴ μεριμνᾶτε, ἀλλὰ «Μὴ μεριμνᾶτε διὰ τὴν αἰρίαν»²¹ προσφέρων, οὐ γὰρ χρόνως, καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ εἰς ἡμᾶς καὶ στρέφων τὴν ψυχὴν μας πρὸς τὰ ἀναγκαῖα ἑκείνα. Διότι καὶ αὐτὰ μᾶς προέτρεψε νὰ τὰ ζητῶμεν, ὅχι ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐχρεώζετο τὴν δικὴν μας ὑπενθύμωσιν ἀλλὰ διὰ νὰ μάθωμεν, ὅτι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐπιτυχίζομεν, ὅχι ἐπιτυχομεν. **Ε** καὶ ὁ ἄνθρωπος καταστῶμεν οἰκέτοι τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν συνεχῆ προσευχὴν δι' αὐτὰ.

Εἶδες με ποῖον τρόπον τοῖς ἔπεσε καὶ ἐδῶ ὅτι θὰ τοῖς χορηγήθῃ ὅπως οὐδέποτε τὰ παρὰ πάντα ἀγαθὰ. Διότι ἐκεῖνος, ποὺ χορηγεῖ τὰ μεγαλύτερα, θὰ χορηγήσῃ πολλὰ περισσότερα, τὰ μικρότερα. Δὲν σὰς εἶπον, λοιπόν, δι' αὐτοὺς τοὺς σκοποὺς λέγει, νὰ μὴ μεριμνᾶτε, οὐτε νὰ ζητῆτε, διὰ νὰ τὰ κατακτήσῃτε καὶ νὰ περφέρεσθε γινόμενοι ἀλλὰ διὰ νὰ ἔχετε μὲ ἀφθονίαν καὶ τὰ ἐπίπεδα ἀγαθὰ, πρῶτον τὸ ὅποιον ἦτο ἱκανὸν νὰ τοὺς προσελκύσῃ περισσότερο ἀπὸ ἄλλα. **27-29** Ὅπως ἀκριβὲς, δηλαδὴ διὰ τὴν ἐλεημοσύνην, ὅταν τοὺς ἀπηγόρευε νὰ τὴν κάνουν διὰ νὰ τοὺς ἐλέηται, οἱ ἄνθρωποι, μὲ αὐτὸ τοὺς ἔπειθε περισσότερο, μὲ τὸ νὰ τοὺς ὑποσχέθῃ ὅτι θὰ τοὺς διδῇ με μεγαλύτεραν μεγαλοδωρίαν. (ὁ δὲ ὁ Πατέρας σου» λέγει, «ποῦ σὲ ἐλέει, εἰς τὰ κρυφὰ, θὰ σοὶ τὸ ἀποδοῦσιν φανερά».)²² καθ' ὁμοίον τρόπον καὶ ἐδῶ, ἀπαγορεύει εἰς αὐτοὺς νὰ ζητοῦν τὰ ἐπίπεδα αὐτὰ τοὺς περὶ πάντων μὲ τὴν ὑπάσχεσιν ὅτι, ὅταν δὲν τὰ ζητοῦν, θὰ τοὺς τὰ χορηγήῃ με μεγαλύτεραν ἀφθονίαν.

Δι' αὐτὰ, λέγει, σὲ συμβουλεύω νὰ μὴ ζητῆς εἰς τὴν

²¹ Ματθ 6, 34
²² Ματθ 6, 4

προσευχῇ σου τὰ παρόντα ἀγαθὰ, ὅχι διὰ νὰ μὴ τὰ λάθῃς, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ λάθῃς πλουσιωπάροχα. **Β** διὰ νὰ τὰ λάθῃς ὅπως πρέπει καὶ μετὰ τὴν πρέπουσαν ἀφένειαν, διὰ νὰ μὴ καταστήσῃς τὰ ἑαυτὸν σου δυνάστην καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν, μεριμνῶν καὶ θαύσαν ζοιενός μετὰ τὴν φροντίδα αὐτῶν, διὰ νὰ μὴ ὀπόμενῃς περιττῇ ταλαιπωρίᾳ καὶ χάσῃς πάλιν τὸ ζητούμενον. «Μὴ μεριμνᾶτε, λοιπόν, διὰ τὴν αἰρίαν. Φθάνε, ἢ καὶ αὐτὴς ἡμέρας»²³ δηλαδὴ, ἢ ταλαιπωρία ἢ συντριβὴ. Δὲν σοὺ εἶναι ἀρκετὸν ὅτι τρώγεις τὸ ψωμ σου μὲ τὴν ἰδρώτα τοῦ προσώπου σου,²⁴ διὰ τί προσθέτεις καὶ ἄλλην ταλαιπωρίαν μετὰ τὴν φροντίδα ὅταν πρόκειται νὰ ἀπαλαστήσῃς καὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχὸς κῶς ἐπιβληθέντας κοίτους.

Κακίαν ἐδῶ ὀνομάζει ὅχι τὴν πονηρίαν, μὴ γένοιτο. Ἐν τῇ ταλαιπωρίᾳ, τὸν κόπον καὶ τὰς συμφοράς, ὅπως ἀκριβὲς καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις λέγει. «Εάν ὅπαρχῃ κακία εἰς τὴν πόλιν τὴν ὅποιαν δὲ ἐβδασεν ὁ Κύριος,»²⁵ ὅχι ἀναφερόμενος εἰς ἀρπαγὰς καὶ πλεονεξίας, οὐτε τίποτε ἄλλο παρόμοιον, ἀλλὰ εἰς τὰς πληγὰς, αἱ ὅποιαι ἀπὸ τῶν οὐρανῶν προέρχονται.

Καὶ πάλιν λέγει, «Ἐγὼ εἰμὶ πού φέρω τὴν εἰρήνην καὶ ἐπιτρέπω νὰ γινῶνται ἄλλα τὰ κακὰ»²⁶. Καὶ ἐδῶ θεσπίζων, δὲν ἐννοεῖ τὴν κακίαν, ἀλλὰ τὴν πείναν καὶ τὰς ἀσθενείας, τὰ ὅποια ὁ κόσμος θεωρεῖ μεγάλα κακὰ. Διότι εἶναι, συνήθεια εἰς τοὺς περισσότερους ἀνθρώπους νὰ ὀνομάζωσιν αὐτὰ κακὰ. Καθ' ὁμοίον τρόπον, λοιπόν, καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ μαντεῖς τῶν πέντε ἐκείνων πόλεων, ὅταν ἀφῇσαν τὰς θύρας νὰ διαβίλουν, ἀφοῦ τὰς ἔβλεψαν εἰς τὴν κλιθεῖσαν χωρὶς τὰς θαυμάσις. **Δ** ὀνομάζουσιν κακίας τὰς ἀπὸ τῶν Θεῶν κατευθυνόμενας πληγὰς ἐκείνας καὶ τὴν λύπην, καὶ τὴν δόνησιν ποὺ προσκάλουσιν αὐταὶ εἰς αὐτοὺς.²⁷ Συνεπῶς καὶ ἐδῶ ἐννοεῖ τὸ ἴδιον ὅταν λέγῃ, «Φθάνε, ἢ κακία τῆς ἡμέρας» διότι τίποτε δὲν στενοχωρεῖ περισσότερο τὴν ψυχὴν, ὅσον ἡ μερίμνα καὶ ἡ φρόντις. «Ἔτσι καὶ ὁ Ποῦλος ὁδηγῶν πρὸς τὴν παρθέναν

²³ Ματθ 6, 34
²⁴ Πρὸς Ρωμ. 8, 19
²⁵ Αμ. 8, 6
²⁶ Πρὸς ἑβρ. 1
²⁷ Πρὸς Α' Κορ. 13, 12

συνεβούλενε και ἔλεγεν· «Σὺς θέλω νὰ εἰσθε ἐλευθεροὶ ἀπὸ μεριμνᾶς».²⁹

Ὅταν, πάλιν, λέγε, δι' ἡ αὐριανὴ ἡμέρα θὰ φροντισὴ διὰ τὰ ἴδια τῆς πράξεως,³⁰ δὲν τὸ λέγει μὲ τὴν ἐννοίαν δι' ἡμέρας μεριμνᾶς δι' αὐτὰς ἀλλὰ ἐπεὶ δὴ ὁ λόγος τοῦ ἀκηθύνετο πρὸς τὸν ἀμάρτυρα καὶ ἀκαταρτιστὴν πνεύματι κῶς λαὸν καὶ ἤθελε νὰ δώσῃ μεγαλυτέραν ἐμφασίν εἰς τὸ λεγόμενον, προσωποποιεῖ τὸν χρόνον, ὁμιλῶν πρὸς αὐτοὺς ὅπως συνήθιζον πολλοὶ ἀνθρώποι.

Καὶ ἐδῶ μὲν περιορίζεται εἰς τὴν συμβουλὴν ἀργότερα, ὅμως, τὸ θέτε, ὡς νόμον αὐτό, εἶπαι λέγει· «Νὰ μὴ πάρτετε χρυσόν, οὔτε ἀργύρον, οὔτε σάκκον, ὀδοπορικόν».³¹ Ἀφοῦ, δηλαδὴ, ἀπέδειξε αὐτὰ μὲ τὰ ἔργα του, τότε πλέον εἰσάγει καὶ τὴν ἀνάλογον νομοθεσίαν πῶς ἔπρεπε, εἶπαι καὶ τὸ κήρυγμα του ἔγινε περισσότερον εὐπροσδεκτὸν ἐφ' ὅσοι ἐθεσώθη μὲ τὰ ἔργα του πού προσηγήθησαν αὐτοῦ. **290** Πού τὸ ἐδίδασκεν, λοιπόν, μὲ τὰ ἔργα του· «Ἀκούσε τοι ἴδιον νὰ λέγῃ· «Ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει πού νὰ γέρῃ τὸ κεφάλι του».³² Καὶ δεῖ ἀρκεῖται μόνον εἰς αὐτό, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μαθητάς διδοε, τὴν δύναμιν νὰ ἀποδείξουσιν ἐμπράκτως αὐτό, ἀφοῦ τοὺς προετοίμασεν ἔτσι καὶ δὲν ἀφίση νὰ ἔχουν τὴν ἐνάγκην κανενός.

Προσεξε δὲ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό καὶ τὸ μέγαλον τοῦ ἐνδ' ἀφ' ἑαυτοῦ διὰ τὸν ἀνθρώπον· Μὲ ποῖον τρόπον ὑπερβαίνει καὶ τοῦ κάθε πατέρα τὴν φιλοσοφίαν· Διότι, λέγει, σὺς δίδω αὐτὴν τὴν ἐντολήν, ὅχι δὲ κανένα ἄλλον λόγον, παρὰ διὰ νὰ σὺς ἀκαλλῶξαι ἀπὸ περιττὰς φροντίδας· Πραγματικὰ καὶ ἀν' ἀκόμῃ μεριμνήσεις σὴ μέρα θὰ τὴν σὴν αὐτὴν ἡμέραν· πάλιν ὅμως θὰ μεριμνήσεις καὶ αὐριανὴν δι' αὐτήν. Πι χρεάζεσαι, λοιπόν, τὰ περιττὰν, Διὰ τοῦτο, θιάζεαι τὴν ἡμέραν νὰ ὑποστῇ μεγαλυτέραν ταλαιπωρίαν ἀπὸ τὴν ἀνηκούσαν εἰς αὐτήν. **Β** καὶ προσθέτεαι εἰς τοὺς ἰδιαιτέρους τῆς κόπης καὶ τὸ φορτίον τῆς ἐτομένης, καὶ μάλιστα, ὅταν δὲν πρόκειται νὰ ἀνακουφίσῃς μὲ τὴν προσθήκην αὐτὴν καθόλου τὴν αὐρία-

²⁹ Α. Πορ. Δ. 7 29.
³⁰ ἡρ. Α. Ματθ. 6 24.
³¹ Ματθ. 10, 9 10.
³² Ματθ. 6 20.

νὴν ἀλλὰ ἀπλῶς θὰ ἀποδείξῃς μόνον πλεονασμὸν περιττῶν κόπων.

Διὰ νὰ τοὺς ἐπιτηδῇσιν περισσότερον, δηλαδὴ, ἀφοῦ ἐδῶκε σχεδὸν ζωὴν εἰς τὸν χρόνον, τὸν παρουσιάζει σάν νὰ γινέται ἐδῶ καὶ εἰς θάρος τοῦ καὶ νὰ δ' αἰματώρεται ἐναντίον των ἐξ αἰτίας τῆς περιττῆς ταλαιπωρίας· Διότι, σοὶ ἐδόθη ἡ ἡμέρα διὰ νὰ φροντίσῃς τὰ ἀναγκαῖα δι' αὐτήν· Διὰ ποῖον λόγον, λοιπόν, προσθέτεαι εἰς αὐτήν καὶ τὰς φροντίδας τῆς ἐπομένης· Μήπως, θέσθαι, δὲν εἶναι ἀρκετὸν φορτίον ἡ εἰδικὴ τῆς φροντίδας, Διὰ τοῦτο, τὴν ἐπ' ὅσον ἐπ' ἐπεσσοῦν; Ὅταν ὅμως, ὁ νομοθέτης καὶ ὁ μελλοντικός δικαστὴς μᾶς λέγῃ αὐτά, ἴσ' οἱ σκεῖται πόσοι καλὰς ἐλπίδας μᾶς ἀνοίγει ἐμπροσθεν μᾶς, ὅταν ὁ ἴδιος παραθέσθαι δι' ἡ ζωὴ μᾶς αὐτὴ εἶναι γεμάτη ταλαιπωρίας καὶ κόπους ὥστε καὶ ἡ φροντίδα μὲς ἡμέρας νὰ εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ μᾶς κουράσῃ καὶ νὰ μᾶς συντριψῇ.

Καὶ ὅμως, ἀν καὶ τόσα πολλά καὶ τόσα σπουδαῖα ἐλέγχθησαν ἡμεῖς μερ μνῶμεν διὰ τὰ ἐπίγεια πράγματα καὶ δὲν ἐνδ' ἀπερὸ μεθεῖν καθόλου διὰ τὰ οὐράνια, ἀλλὰ ἔχομεν ἀνατρέψαι, τὴν φύσιν καὶ τὴν τάξιν καὶ καταπολεμεῖμε τοὺς λόγους τοῦ καὶ ἀπὸ τὰς δυο πλευρῶν· Κυντίζε δηλαδὴ· Μὴ ζητεῖτε τὰ παρόντα, λέγει, καθόλου, ἡμεῖς, ὅμως, αὐτὰ ζητοῦμεν συνεχῶς. Ζητεῖτε λέγει, τὰ ἐπ' οὐρανῶν. Ἡμεῖς, ὅμως, οὔτε ἐπ' ἀλλοῦ δὲν ζητοῦμεν αὐτά, Δι' ἀλλὰ ὅσην μεριμνᾶν διεκινούμεν διὰ τὰ οὐράνια, τόσην ἀδιανοήτως ἔχομεν διὰ τὰ πνευματικά, ἡ μᾶλλον καὶ πολὺ μεγαλυτέραν. Ἀλλὰ αὐτὰ δὲν ἡμπορεῖ νὰ γινέσθαι συνεχῶς, οὔτε πάντοτε νὰ ἀμειβῶνται ἔτσι· Ἰδοὺ, ἐπὶ δέκα ἡμέρας περιφρονούμεν τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ ἰδοὺ ἐπὶ εἴκοσι, ἰδοὺ ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας. Δὲν εἶναι ὑποχρεωτὸν καὶ, ὅμως, νὰ ἀποθεσώμεν ὁπωσδήποτε καὶ νὰ πέσωμεν εἰς τὰ χέρια τοῦ δικαστοῦ, Ἀλλὰ, πιθανόν, ἡ ἀναβολὴ νὰ διδῇ παρηγορίαν· Μὰ, τι εἶδος παρηγορία εἶναι αὐτὴ νὰ περιμένῃς κάθε ἡμέραν κόλασιν καὶ τιμωρίαν· Ἐὰν, θέσθαι, θέλῃς νὰ ἔχῃς κόποιαν παρηγορίαν ἀπὸ τὴν ἀναβολὴν αὐτὴν, νὰ τὴν ἔχῃς, ἐπωφελούμενος τὴν διάρκειαν πού θ' εἶναι ἡ μετάνοια.

Πράγματ' ἐκείναι, ἐάν τι στεύῃς δι' ἡ ἀναβολὴ τῆς τιμωρίας προσφέρει κατὰ σὺν ἀνακούφιον· Ὡς ἀσφαλῶς, εἶναι πολὺ μεγαλύτερον κέρδος τὸ νὰ πέσῃς εἰς τὴν τιμωρίαν· Συνεπῶς, ὡς χρησιμοποίησιν τὴν ἀναβολὴν αὐ-

κατώρθωσεν, ἡ ἐπιμονὴς αἰτίας. Συνεπὶς να μὴ λέγῃς ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἐχθρὸς μου καὶ δὲν θά με ἀκούσῃ. **Β** Ἀ μέσως σοὺ ἀπαντῶ, ἐὰν τὸν ἐνοχλήῃς συνεχῶς, ἀν καὶ ὅχι ἐπειδὴ εἶναι φίλος σου, ἀλλὰ ἐπεὶ διήλθης με ἐπιμονήν. Ἡαυτοῦ οὔτε ἡ ἐχθρὰ, οὔτε ἡ ἀκατάλληλος ὥρα, οὔτε τιποτέ ἄλλο γίνεται ἐμπόδιον. Νὰ μὴ λέγῃς Δὲν εἶμαι ἀέλιος καὶ ὁ αὐτὸ δὲν προσερχομαι. Διότι καὶ ἡ Συροφωνικισσα γυναῖκα ἦτο παρομοία. Νὰ μὴ λέγῃς ὅτι ἔχω διαπράξει πολλὰς ἀμαρτίας καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ παρακαλέσω τὸν ὀργισμένον Θεόν. Ὁ Θεὸς δὲν κυττάζει τὴν ἀξίαν, ἀλλὰ τὴν γνώμην. Διότι, ἐὰν τὸν ὀργίζοντα ἐκείνον ποὺ δὲν ἐφοβέτο τὸν Θεόν, οὔτε τοὺς ἀνθρώπους, ἐνετρεπέτο, τὸν ἐλύγισεν ἡ χήρα, πολὺ περισσότερον θὰ προσελκύσῃ τὸν ἀγαθὸν ἢ συνεχὴς προσευχὴ.

Συνεπὶς, καὶ διδὲν εἶσαι φίλος τοῖς Θεοῖς, καὶ ἀν δὲν ἀπαντῇς τὰ βεβηλωμένα, **Γ** καὶ ἀν ἔχῃς καταφαγε τὴν πατρικὴν σου περιουσίαν καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον εὐρισκῇς μακρίαν σου, καὶ ἀν εἶσαι χωρὶς ἀξίας καὶ εἶσαι ὁ τελευταῖος διών, καὶ διὰ τὸν πλησίον σου τὴν ὥραν ποὺ εἶναι ὀργισμένος καὶ ἠναντικταμένος, θέλησεν ἄνθρωπος νὰ προσερχθῇ καὶ νὰ ἐστὶ στρέψῃς κοντὰ τοῖς καὶ τότε θὰ λάβῃς τὰ πάντα καὶ θὰ στήσῃς ἀμεσῶς καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν καταδίκην.

Ἀλλὰ νὰ προσερχομαι, λέγει, καποὺ καὶ δὲν κερδίζω τιποτέ. Δὲν προσερχομαι βέβαια δπως ἐκείνου, διηλαθὴ ἐννοῶ τὴν Συροφωνικισσαν, τὸν φίλον, ποὺ ἐπῆγε ὀργὰ τὴν νύκτα καὶ τὴν χήραν ποὺ συνεχῶς ἠνωχλεῖ τὸν δικαστὴν, καὶ τὸν υἱὸν ποὺ κατέφαγε τὴν πατρικὴν περιουσίαν. Διότι, ἐὰν προσερχῇς ὅπως αὐτοὶ ἀσφαλῶς γρήγορα θὰ ἐπετυγχάνουν τὸ ζητούμενον. Διότι ἀν καὶ ὁ ὅρος θῇ, παύει νὰ εἶναι πατέρας. **Δ** Ἀν καὶ ὠργισθῇ, ἀγαπᾷ τὸ παιδί του. Καὶ ἐν μόνον ζητεῖ ὅχι νὰ τιμωρήσῃ διὰ τὰς ὁδούς, ἀλλὰ νὰ σε ἴδῃ νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ προσερχῇς.

Μακάρι καὶ ἡμεῖς νὰ εἴχαμεν τόσην θερμότητα ὅσον τὰ σπλάγχνα ἐκείνα τρέχοντα πρὸς τὴν ἰδικὴν καὶ ἀγάπην. Ἀλλὰ τὰ πῦρ αὐτὸ ζητεῖ μόνον ἀφορμὴν καὶ ἐὰν τοῦ προσφέρῃς μικρὸν σπῆγμα ἀνάπτει, ὁλόκαυτον φλόγαν εὐεργεσίας. Πραγματικὰ, δὲν ἀναγκαστεῖ ἐπειδὴ ἔχει ὁρίσθῃ ἀλλὰ ἐπεὶ διὰ ἐσὺ εἶσαι ὁ ὀβρισητὴς καὶ ἐστὶ μέγας, σὺν μεθισμένοις. Διότι, ἐὰν ἡμεῖς μολοιὸν εἴμεθα πονηροὶ, ὅταν μᾶς ὁδοῦται τὰ παδὰ

μας λυτουμεθα δι' αὐτά, πολὺ περισσότερον ὁ Θεός. **Ε** ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὁδοῦσθῃ, ἀναγκαστεῖ πρὸς τὸ συμφέρον σου ποὺ εἶσαι ὀβρισητὴς. Ἐὰν ἡμεῖς, ποὺ ἀγαπῶμεν συμφωνῶν με τοὺς φυσικοὺς νόμους εἴμεθα φιλοστοργοί, πολὺ περισσότερον φιλοστοργος θὰ εἶναι ὁ Θεός, ποὺ ἀγαπᾷ ὑπὲρ φύσιν. «Διότι καὶ ἀν εὐρεθῇ μητέρα νὰ λησμονήσῃ τὰ παιδιὰ της» λέγει, «ἐγὼ δὲν θὰ σὲ λησμονήσω ποτέ».³⁶

Ἄς πλησώμεν, λοιπόν, αὐτὸν καὶ ὅς τοῦ εἰπωμεν «Ναὶ Κύριε, ἀλλὰ καὶ τὰ σκυλιὰ τρώγου ἀπὸ τὰ ψιχίδια» **28:33** ποὺ πηταῖν ἀπὸ τὸ τραπέζι, τῶν κυρίων τῶν».³⁷ Ἄς τὸν πλησιάζωμεν, εὐκαιρῶς καὶ ἀκαρῶς. Μᾶλλον δὲ ποτε δὲν εἶναι παράκαρνον νὰ τὸν πλησιάζωμεν. Διότι παράκαρνον εἶναι νὰ μὴ τὸν πλησιάζωμεν συνεχῶς. Ἐκείνον ὅμως ποὺ ἐπιθεμεῖ νὰ διδῇ εἶναι πάντοτε κατάλληλος στ' γῆν νὰ τοῦ ζητῶμεν. Ὅπως, εἰς καμμίαν περίπτωσιν δὲν εἶναι παράκαρνος ἡ ἀναπνοή, καθ' ὅσον τρόπον οὕτω τὸ νὰ ζητῶμεν δὲν εἶναι παράκαρνον ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ ζητῶμεν. Διότι, ὅπως χρειαζόμεθα τὴν ἀναπνοήν, ἔτσι χρειαζόμεθα καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ὅταν θέλωμεν, εὐκολα θὰ τὸν προσελκύσωμεν κοντὰ μας. Καὶ ὁ προφήτης, ἀποκαλύπτει αὐτὸ καὶ ἀποδεκνύμεν ὅτι πάντοτε εἶναι ἔτοιμος νὰ προσφέρῃ τὴν εὐεργεσίαν του, ἔλεγεν «Θὰ εὐρώμεν αὐτὸν, ἔτομον σὰν ἄρθρον».³⁸ Κάθε φορά, δηλαδὴ ποὺ θὰ τὸν πλησιάζωμεν θὰ τὸν ἴδωμεν νὰ περμενῇ διὰ ἐξαρτάται ἀπὸ ἡμᾶς. **Β** Ἐὰν, ὅμως, δὲν ἀντλῶμεν τιποτέ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, ποὺ πηγάζει ἀπὸ αὐτὸν ἡ κατηγορία εἶναι ἰσχυρὰς ἐξ ὁλοκλήρου. Αὐτῇ, λοιπόν, τὴν κατηγοροῦμεν ἀποδιδόναι καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν «Τὸ ἔλεός μου εἶναι σὰν νεφέλη πρωῒνῃ καὶ σὺν ὁροσὶν ὁρθοῦντα πάλιν περὶ νὰ κοντὰ σας».³⁹ Ὅτι λέγει, ἔχει τὴν ἀκολουθεῖ σημασίαν. Ἐγὼ μὲν σὺς ἐδάσα διὰ ἐξαρτάται ἀπὸ ἐμένα, ἐσσεῖς βίως, ὅπως ὁ θερμὸς ἥλιος ἐρχεται, καὶ διαλύει καὶ ἀποκρύνει τὴν νεφέλην καὶ τὴν ὁρόσον, ἔτσι με τὴν μεγαληνίαν σου πονηρίαν ἐστραματισσέ τις ἀνέκφραστον μεγαλοβωρῶν. Καὶ αὐτὸ ὅμως εἶναι ἀπόδειξις τῆς προ

36. Π2. 39. 1a
37. Ματθ. 13. 27
38. 2α. 6. 3.
39. 2α. 6. 4.

νοίας τοῦ Θεοῦ "Ὅταν δηλαδὴ σταματᾷ τὰς ἀδεργείας του, ἐάν μὴς τῇ δτ. εἰμεθα ἀνάξιοι νὰ εὐεργετούμεθα, δὲν νὰ μὴ μὰς καταστήσῃ ἀδιαφόρους.

"Αὐτὸς, ὁμῶς μετανοήσαντες ἄλλοι καὶ μάλιστα τὸ σὸν, ὅσοι χρειάζεσθαι διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν ὅτι ἔχομεν ἀμαρτήσας. Ἐν τῷ διδοί, περισσότερον ἀπὸ τῆς πηγῆς καὶ προσφέρει, ἀφθονώτερον ἀπὸ τὸ πελαγός. Καὶ ὅσοι περισσότερα θὰ πάρῃς τόσον πλεονεκτήματα καὶ ἔτσι πάλιν προθυμοποιεῖται, διὰ νὰ μὰς δώσῃ περισσότερα. Διότι θεωρεῖ ἱδρὸν τοῦ πλοῦτου τὴν ἰδὴ κλῆμας σωτηρίας καὶ τὸ νὰ διδῇ συνεχῶς εἰς τοὺς ζητούντας. Αὐτὸ λοιπὸν ἐδήλωσε καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγεν «Πλοῦσι εἰς θλάς που πλ. ἐπικαλοῦνται» "Ὅταν, ὁμῶς, δέν ζητῇ σωμει τότε ἀργεῖται. "Ὅταν δέν ζητῇσωμεν, τότε μὰς ἀποσπρέφεται. Δ' αὐτὸ ἀλλῶς τε ἐπιώχουον διὰ νὰ μὰς κἀνὴ πλουσίους. Δ' αὐτὸ ὑπέστη διὰ ἐκεῖνος. Δ' ὥστε νὰ μὰς προτρέψῃ νὰ ζητῶμεν.

Συνεπῶς ἄς μὴ ἀπαιτιάζωμεθα ἄλλα ἀφοῦ ἔχομεν τόσας ἀφορμὰς καὶ τόσας καλὰς ἐλπίδας καὶ ἂν ἀκόμη καθεὶς ἡμέραν ἀμαρτανῶμεν ἄς τὸν πλησιάζωμεν διὰ νὰ τὸν παρακαλοῦμεν νὰ τὸν ἱκετεύωμεν καὶ νὰ ζητοῦμεν τὴν ἄφεσιν τῶν ἀμαρτημάτων. Ἐτσι, λοιπὸν καὶ πρὸς τὴν ἀμαρτίαν θὰ γίνωμεν πλεονεκτήματα καὶ τὸν διόβολον θὰ ἀπομακρυνώμεν καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν θὰ προκαλοῦμεν καὶ τὰ μέλλοντα καὶ ἀγαθὰ θὰ ἐπιτυχώμεν, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΓ

(Μαθ. 5: 1-20)

284 «Νὰ μὴ κρίνετε τὸν πλησίον, σὺς δὲ νὰ μὴ κριθῇτε»

Τι λοιπὸν, δέν πρέπει νὰ ἐλεγχώμεν τοὺς ἀμαρτανόντας. Διότι καὶ ὁ Παῦλος τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς διδάσκει, ἡ μάλλον ἐκεῖ ὁ Χριστὸς δ' αὖ μέσοι τοῦ Παύλου λέγει «Σὺ δικαί κρινεις τοὺς ἀδελφοὺς σου, καὶ σὺ διατ. περιφρονεῖς τὸν ἀδελφόν σου,»¹ Καὶ «Ἰσοῖς εἶσα σὺ, ποι. κρίνεις ἐνὸν ἀπὸ τὴν ὁρίσμενον χρόνον, ἕως δὲτο. ἔλθῃ ὁ κυρὸς»² Β' Δ' αὖτ' ὁμῶς ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος λέγει «Ἐλεγε ἐπὶ πληθεῖ παρηγορήσας»³ Καὶ «Ἐκείνοις που ἀμαρτανόντας ἐλεγε ἐνώπιον θλάων»,⁴ Καὶ ὁ Χριστὸς ἐπιστῇ εἰς τὸν Πέτρον εἶπεν «Πήγαγε καὶ ἐλεγε αὐτῷ, ὅταν θὰ εἰσθε οἱ δύο σὰς μόνοι. Ἐάν δε, σὲ ἀκούσῃ, τότε πάρε μὰς, σὺ ἀκόμη εἶσα. Καὶ ἐάν οὐτε τότε δέν ἀκούσῃ, νὰ τὸν καταγγέλλῃς εἰς τὴν ἐκκλησίαν»⁵ Διὰ τοῦτο ἐποθετῇσε τοὺς ἐλεγκτάς καὶ ἄχ. μόνον ἐλεγκτάς, ἀλλὰ καὶ τιμωροὺς,⁶ Δ' ὅτι ἐκεῖνος ποὺ δέν θὰ ὑπακούσῃ εἰς κανένα ἀπὸ αὐτοὺς καθάρισε νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐθνικός⁷ ἢ τελωνής⁸.

Ἀλλὰ τότε διατ. ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ κλεβὰ τῆς θαλάσσης τῶν οὐρανῶν.⁹ Πραγματικῶς ἐάν δέν πρό-

1) Μαθ. 7, 1

2) Ρωμ. 14, 10

3) Ρωμ. 14, 4

4) Α' Κορ. 4, 4

5) Π' Τιμοθ. 4, 2

6) Α' Τιμοθ. 5, 21

7) Μαθ. 18, 17

8) Α' Κορ. 12, 1

9) Α' Κορ. 12, 1

10) Οὗτοι ἐλεγκταὶ οἱ γινώσκοντες ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλος ὁμοιωτὴς τοῦ Θεοῦ.

11) Οὗτοι ἐλεγκταὶ οἱ γινώσκοντες ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλος ὁμοιωτὴς τοῦ Θεοῦ.

12) Α' Κορ. 12, 1

και αιτια μεγάλων αγαθών γινόντα δια τους πειθομένους εις αυτάς, όπως πάλιν και μεγάλων κακών δια τους ἀδιαφορούντας δ' αυτάς. Πραγματικά, όπως συνχωρεί τὸν πλησίον του, τὸν ἑαυτὸν τοῦ πρώτου ἀπαλλάσσει ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, χωρίς καθόλου νὰ κοπῇ ἀπ' αὐτὸν. **Δ** καὶ ἐκεῖνος που θὰ ἐξετάσῃ τὰ ἀμαρτήματα τῶν ἄλλων μὲ ἐνδοκρίνον καὶ διάθεσιν, συγχωρήσας μεγάλο ἀπόθεμα συγγνώμης, συνεκέντρωσεν ἐκ τῶν προτέρων δια τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τὴν κρίσιν τοῦ αὐτοῦ. **Π** λοιπόν. Ἐὰν πορνεῖ, λέγει, νὰ μὴ τοῦ εἴπω ὅτι ἡ πορνεία εἶναι κακὸν, οὔτε νὰ προσπαθῇ νὰ διορθώσῃ τὸν ἀσελγούντα. **Ν**ὰ τὸν διορθώσῃ, θεόμει, ἀλλ' ὅχι, νὰ ἀποιτῇ τὴν καταδίκην, σὺν πολέμῳ καὶ ἐχθρῳ, ἀλλὰ σὺν ἰατρῳ, νὰ ἐπομάζῃ φάρμακα. **Δ**ιότι, δὲ, εἶπε νὰ μὴ σταματήσῃς ἐκεῖνον που ἀμαρτάνει, ἀλλὰ νὰ λῇ τὸν κρινόντα, δηλαδή νὰ μὴ γίγῃ σκληρὸς ὁ κακὸς. **Ε**ξ ἄλλου, όπως προηγουμένως εἶπα, ἡ ἐντολή αὐτὴ δὲν ἐλέγχῃ δὲ τὰ μεγάλα καὶ ἀπηγορεύει μὲν ἀμαρτήματα, **Δ** ἀλλὰ δὲ ἐκεῖνα που οὔτε καὶ θεωροῦνται ἀμαρτήματα. **Δ** αὐτὸ καὶ ἐλέγε «Διὰ τὴν ἁλίσαν τὴν ἀγκίδα που εἶναι εἰς τὸ μάτ τοῦ ἀδελφοῦ σου.»¹⁹

Πραγματικὰ, σήμερα πολλοὶ κάνουν αὐτὸ τὸ πρῶτον. **Δ**ηλαδή, εἰς Ἰδοὶν, εἶναι μοναχὸν νὰ ἔχῃ ἕνα ἐπιπλέον ἐνδεύμα, ἀκόσως τοῦ προβάλλουν τὸν νόμον τοῦ Κυρίου.²⁰ **Ε**νῶ οἱ Ἰδοὶ, δ' ἀπράττουν ἀπειρίας ἀρπαγὰς καὶ κάθε ἡμέραν ἐπιδοκίμουν, εἰς τὴν πλεονεξίαν. **Ε**ὰν πάλιν, τὸν Ἰδοὶν νὰ τρώγῃ ἀφθονοὶ τροφὴν, γίνονται σκληροὶ κατηγοροὶ τοῦ ἑνὸς αὐτοῦ καθημερινῶς μεθύνει καὶ ὀργιάζει, χωρίς νὰ γνωρίζουν ὅτι, μάστιγ' αὐτὴν ἰδικὰ τῶν ἀμαρτημάτων μὲ τὴν αὐτοφθορίαν τῶν αὐτῶν συγκεντρώνουν δια τους ἐκείνους τῶν μεγαλύτερων πύρ καὶ χάνουν τὸ δικαίωμα κάθε ἀπολογίας. **Δ**ιότι, σὺ εἶπες σὺς νομίζετε ὅτι πρέπει μὲ ἀκριβέως νὰ ἐξετάσῃ τὰ ἰδικὰ σου ἀμαρτήματα, ἀφοῦ ἐδικασες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰς ἀμαρτίας τοῦ πλησίον σου. **Σ**υνεπῶς, νὰ μὴ ἔχῃς τὴν γνώμην ὅτι ἡ ἐντολὴ εἶναι θορεῖα, εἰς πρόκειται, καὶ νὰ ἔχῃς τόσας εὐθύναι.

¹⁹ Ὁποῦ καὶ βγάλε πρῶτον τὸ δοκάρι ἀπὸ τὸ ἰδικόν σου μάτ.²¹ **Β** Με τοὺς λογισμοὺς αὐτοὺς θέλει νὰ δεῖξῃ τὴν

¹⁹ Mt 7 3
²⁰ Mt 23 10, 11
²¹ Mt 23 24

μεγάλην τὴν ὀργὴν δι' ἐκείνους που ἐνεργοῦν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Πραγματικὰ, ὁσάκις θέλῃ νὰ δεῖξῃ ὅτι ἕνα ἀμαρτήμα εἶναι μεγάλο καὶ ὅτι μεγάλη εἶναι ἡ τιμωρία καὶ ἡ ὀργὴ δι' αὐτὸ, ἀρχίζει μὲ ὑπερβολικὸν λόγον. Ὅπως ἀκριβῶς, δηλαδή, μὲ ἀναγκάστειν βγάλε πρῶτον ἐκεῖνον που μὲ θίγει ἐξέτασέ τὰ ἑκατὸν θηνάρια. **Δ**ιότι, ποντρε, ὅλο τὸ χρέος σου ἐκεῖνο σὺ τὸ ἐχάρισα, **Ε** ἔτσι καὶ ἐδῶ χρησιμοποιοῖ τὸ «ὅποσον τὸν ἄνθρωπον αὐτοῦ τοῦ εἶδους δὲν προσέρχεται ἀπὸ ἐνδιαφέρον, ἀλλ' εἰς ἀποτέλεσμα μισανθρωπίας. **Κ**αὶ, φορεῖ μὲν τὴν μάσκαν τῆς φιλήθρωπίας, ἀλλ' ἐκτελεῖ ἔργον ἐσχάτης πονηρίας, μὲ τὸ νὰ φθέρῃ τοὺς πλησίον τοῦ με περιττοὺς ἡλεωμένους καὶ κατηγορίας. **Γ** λαμβάνων ἀσφαρέτως τὴν θέσιν τοῦ διδασκάλου, ἐνῶ δὲν εἶναι ἄξιός, οὔτε μαθητῆς νὰ εἶναι. **Δ**ι' αὐτὸ τὸν ἀπεκάλασεν ὁποκρίτη. **Σ**ὺ λοιπόν, που εἶσαι τούτοις αὐστηρὸς εἰς τὴν κρίσιν σου δια τὰ ἀμαρτήματα τῶν ἄλλων, ὥστε νὰ προσέχῃς καὶ τὰ μικρά, διὰ τὴν ἀδιαφορίαν τόσοι δὲ τὰ ἰδικὰ σου, ὥστε νὰ παραβλέπῃς καὶ τὰ μεγάλα.

Βγάλε πρῶτον τὸ δοκάρι ἀπὸ τὸ ἰδικόν σου μάτι. **Β**λέπε, ὅτι δὲν ἀπαγορεύει τὴν κρίσιν, ἀλλὰ δ' ἀτάσσει νὰ βγάλῃς πρῶτον τὸ δοκάρι ἀπὸ τὸ μάτ σου καὶ ὥστε σὰ νὰ διορθώσῃς τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων, Πραγματικὰ, ὁ καθένας τὰ ἰδικὰ τὰ ἀμαρτήματα γνωρίζει, καὶ ἁπλῶς παρὰ τῶν ξένων. **Ε**πίσης τὰ μεγαλύτερα βλέπει, καὶ καλὰ παρὰ τὰ μικρότερα καὶ, ἀκόμη, τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀγαπᾷ περισσότερον παρὰ τὸν πλησίον τοῦ. **Σ**υνεπῶς, εἰς κρίσιν τὴν κρίσιν ἀπὸ ἐνδοκρίνον, νὰ ἐνδοκρίνῃς πρῶτον δια τὸν ἑαυτὸν σου, ὅπου τὸ ἀμαρτήμα εἶναι καὶ πὸ φανερόν καὶ μεγαλύτερον. **Ε**ὰν ὁμῶς ἀδιαφορῇς διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, εἶναι αὐτοαπόδεικτον ὅτι καὶ τὸν ἀδελφόν σου κρίνεις ὅχι ἀπὸ ἐνδοκρίνον, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦ μισοῦ καὶ ἐπιθυμῇς νὰ τὸν ἀπομπεύσῃς. **Ε**ὰν, θεόμει, εἶναι ἀνάγκη νὰ κριθῇ αὐτός, ὡς κριθῇ ἀπὸ ἐκεῖνον που δὲν ἔχει ὑποτέσει εἰς κανένα παρόμοιον ἀμαρτήμα καὶ ὅχι ἀπὸ ἑσέ. **Ε**πειδὴ, δηλαδή, διετύπωσε μεγάλα καὶ ὑψηλά διδάγματα εὐσεβείας, διὰ νὰ μὴ λυγρίζεται ὁ καθένας ὅτι εἶναι εὐκόλον μὲ τὰ λόγια νὰ φιλοσοφῇ δια τὰ παρόμοια ζητήματα καὶ ἐπιθυμῇ νὰ ἀποδείξῃ τὴν πεποίθησιν του καὶ ὅτι δὲν κανένα ἀπὸ τὰ ἀναφερθέντα δὲν

ἦτο ἐνοχος ἀλλὰ εἰς ὅλα ἀπεδείχθη νικητής. Ἐδὲ αὐτὸ εἶπε τὴν παραπάνω παραβολήν.²⁵

Πραγματικά, καὶ ὁ Κύριος ἐπρόκειτο ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ νὰ κρίνῃ, ὅταν ἔλεγεν· «Ἀλλοίμονοι εἰς ἐσὰς γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί».²⁶ Ἀλλὰ δὲν ἐβάρυνε το μετὰ τὰ ἴδια ἀμαρτήματα. Διότι οὐτε ἀγκίδας ἐβγαίνει οὔτε δοκάρι εἶχε ἐν τῇ καρδίᾳ του, ἀλλὰ ἀφοῦ ἦτο καθαρὸς ἀπὸ ὅλων αὐτῶν, διώρθωσε τὰ σφάλματα ὅλων τῶν ἄλλων. Δὲν δὲν πρέπει, λέγει, νὰ κρίνῃ κανένας τοὺς ἄλλους, ὅτι, ὁ ἴδιος εἶναι ὑπεύθυνος ὁ αὐτὸς ἴδιος ἀμαρτήματα.

Ἀλλὰ διὰ τί παραξενεύεσαι πού ὁ Ἰησοῦς ἔθεσε τὸν νόμον αὐτῶν; ~~27~~ ἀφοῦ καὶ ὁ ληστής εὐρισκόμενος εἰς τὸν σταυρὸν, τὸν ἐγνώριζεν, ὅταν ἔλεγεν εἰς τὸν ἄλλον ληστήν· «Δὲν φοβέσαι τὸν Θεόν, ἀφοῦ εὐρισκέσθαι εἰς τὴν διὰν καταδικήν»;²⁸ καὶ δ' ἐτύπωσε τὰ ἴδια νηλήματα μετὰ τὸν Χριστὸν.

Σὺ ὅμως τὸ ἴδιόν σοι δοκάρι ἔχοντες, μὴν δὲν τὸ θγάζεαι, ἀλλ' οὔτε τὸ θλέπεαι, ἐνθὶ τὴν ἀγκίδα τοῦ ἄλλου ἔχει μόνον τὴν θλέπεαι, ἀλλὰ καὶ τὴν κρινεῖς καὶ ἐπαχέρεις νὰ τὴν θγάλῃς. Σὺν καποῖον ποι πάσχη ἀπὸ φοβερῶν ὑδρωτικῶν ἢ ἀπὸ καίτοι ἄλλο ἀν αὐτοὶ νόσημα καὶ τὸ ποταμελεῖ ἐνθὶ κατηγορεῖ τὸν ἄλλον ποι δὲν φροντίζει. Ἐνα μικρὸν ὄγκον ἔδωκεν ὅμως εἰς αὐτὸν νὰ μὴ θλέπωμεν τὰ ἀμαρτήματα ὡς εἶναι διπλὰ καὶ τριπλὰ κακόν τὸ νὰ κρινώμεν καὶ τοὺς ἄλλους. Ἐνθὶ οἱ ἴδιοι περὶ φέρουμεν χωρὶς συναισθήσθαι τὰ κακά αὐτοὺς εἰς τὰς καρδίας μας. Διότι ἡ ἀμαρτία εἶναι βαρύτερα ἀπὸ τὸ δοκάρι.

Ἡ ἐντολὴ λοιπὸν τοῦ ἔθεσε μετὰ ὅσα εἶπεν ἔχει τὴν ἐξῆς σημασίαν· Ὅποιοι εἶναι ὑπεύθυνοι δι' ἀπερὶ αὐτὰ καὶ νὰ μὴ γινέται σκληρὸς δικαστὴς τῶν ἀμαρτημάτων τῶν ἄλλων καὶ μάλιστ' ὅταν αὐτὰ εἶναι μικρά. Δὲν καταργεῖ τὸν ἐλεγχόν καὶ τὴν ὁρθώσιν, ἀλλὰ ἀπαγορεύει τὴν ἀδιαφορίαν τῶν οἰκείων ἀμαρτιῶν καὶ τὴν διαπόμψιν τῶν ξένων διότι αὐτὸ ὡδήγε, εἰς μεγάλην κακίαν ἀφοῦ εἰσῆγε διπλὴν πονήσαν. Πραγματὶ καὶ ὁ τοιοῦς ἔχει ἀποφασίσει νὰ παραμείνῃ τὰ ἴδια καὶ τοὺς ἀμαρτημάτων, ἔστω καὶ ἂν εἶναι μεγάλα καὶ νὰ ἐξετάζῃ μετὰ σκληρότητι τὰς ἀμαρτίας τῶν ἄλλων ἔστω καὶ ἂν εἶναι μικρά.

²⁵ Ματθ. 23, 13.

²⁶ Ματθ. 23, 14.

²⁷ Λουκ. 23, 30.

καὶ ἀσημοντοί, ὑφίσταται διπλὴν φθοράν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ἀδιαφορεῖ διὰ τὰ ἴδικά του ἢ ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι μετὰ ἔχθραν καὶ ἀπέχθειαν κινεῖται πρὸς ὅλους καὶ καθὲς ἡμέραν θυθεῖται εἰς τὴν ἐσχάτην σκληρότητα καὶ ἀπάνθρωπον.

Ἀφοῦ λοιπὸν ὅλα αὐτὰ τὰ κακὰ τὰ ἐξηφάνισε μετὰ τὴν καλὴν αὐτὴν νομοθεσίαν, προσέθεσε πάλιν ἄλλην ἐντολήν, ὅταν εἴπῃ· «Μὴ δυνάτε το ἄγιον εἰς τὰ σκυλὰ καὶ μὴ ριχνεῖτε ἐμπρὸς εἰς τοὺς χοίρους τὰ μαργαριτάρια σας».²⁹ Μαλονότι, θεόβαλα ὅταν ἐπαρώρησε, λέγει ὁ εὐαγγελιστής, προέτρεπεν· «Ἐκεῖνο ποῦ ἀκούετε κρυφὰ εἰς τὸ αὐτὸ, κηρύττετε το ἀπὸ τῆς ταράτσας».³⁰ Ἀλλὰ ἡ ἐντολὴ αὕτη δὲν εἶναι ἀπαιτήτως πρὸς τὴν προηγουμένην. Δὲν οὔτε ἐκεῖ διετάζε νὰ κηρύξουν πρὸς ὅλους ἀδιακρίτως, ὁ ἄλλος νὰ κηρύξουν μετὰ παρηγορίαν πρὸς ἐκείνους ποῦ πρέπει. Σκυλὰ εἰς προκεκείμενον ὀνομάζε ἐκεῖνους ποῦ ζοῦν εἰς ἀνίστητον ἀσέβειαν καὶ ἀφῆσε νὰ ἐκνοήθῃ ὅτι δὲν ἔχουν ἐλπίδα νὰ ἀλλάξουν πρὸς τὸ καλὸν. Τῶν χοίρους δὲ ἐκείνους ποῦ περνοῦν τὴν ζωὴν των μετὰ εἰς τὴν ἀπολασίαν. Ὅλοι αὐτοὶ ἀκριθῶς εἶπεν ὅτι εἶναι ἀνάλογοι νὰ ἀκούσων μίαν παρομοίαν διδασκαλίαν. Εἰ ἄλλοι καὶ ὁ Παῦλος αὐτὸ ἤθελε νὰ δηλώσῃ ὅταν εἴπῃ· «Ὁ φῶς καὶ ἀνθρώπος»³¹ δὲν δέχεται ὅσα προσέρχονται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, ὅτι δὲ αὐτοὶ εἶναι μαρμαί.³² Ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις λέγει ὅτι ἡ διεφθαρμένη ζωὴ εἶναι αἰτία τῆς μὴ παραδοχῆς τῶν τελειωτέρων δόγματων.

Διὰ τοὺς λόγους αὐτὸν διατάσσει νὰ μὴ ἀνοιγουν τὰς θυρὰς εἰς αὐτούς, ὅτι ὅταν διδοχθῶν γίνονται θρασυτέροι. Ἐπὶ πραγματὶ καὶ εἰς μὲν τοὺς εὐσεβεῖς καὶ συνετούς, ὅταν ἀποκαλυπτοῦνται τὰ δόγματα τῆς πίστεως, φαίνονται σεβαστά. Ἐνθὶ εἰς τοὺς ἀναρθετοὺς συμβαίνει αὐτὸ περὶ σφόδρον, ὅταν τὰ ἀγνοοῦν. Ἐπεὶ δὲ λοιπὸν, διὰ τῶν φῶς καὶ νὰ μείνουν δὲν εἶναι δικαίον νὰ μάθουν αὐτὰ ὅτι αὐτὸ ὅς μὲνουν κρυφὰ, λέγει, ὅτι νὰ τὰ σεβασθῶν, ἔστω καὶ ἀπὸ ἀγνοίας. Διότι οὔτε ὁ χοῖρος γνωρίζε ποτέ τι εἶναι πραγματικά τὰ μαργαριτάρια.³³ Ἐπειδὴ λοιπὸν

²⁹ Ματθ. 7, 6.

³⁰ Ματθ. 10, 27.

³¹ Οὐκία μαρτυροῦντος ὅτι ἀποβόσκον του ἔλ κατὰ ἀνάγκη χωρὶς νὰ εἴη, ποῦ εἶναι ἀπὸ τὸ δόγμα Πνεύματος.

³² 1 Κορινθ. 2, 14.

πόν, δὲν τὸ γνωρίζε, ὅς μὴ τὸ θέλητῃ διὰ τὴν κατὰ-
πατήσῃ, ὅτι δὲν γνωρίζει Πραγματικὰ, δὲν προκύπτει
καμμία ὠφέλεια, παρὰ μεγαλύτερα ζημια δι' ἐκείνους
ποὺ ἔχουσι αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ ἀκούουσι. Διότι καὶ
τὰ ἀγία θεωρῶμενα ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ δὲν γνωρίζουν
τι εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητά αὐτὰ καὶ ἐκείνοι ἀπο-
θρασύνονται περισσύτερον καὶ ὑπαίξονται ἑαυτοῖς μας.
Αὐτὸ θεόσια σημαίνει τὸ «Μὴ τὰ καταπατήσου» μὲ τὰ
κόδια τους καὶ ἔπειτα στραφούν καὶ σὰς ξεοχίσουν»³⁰

Καὶ ὁμῶς λέγει κάποιος, ἔπρεπε τὰ δόγματα τῆς
πίστεως νὰ εἶναι τόσον ισχυρὰ ὥστε καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν
ἀποκάλυψιν τῶν νὰ πορευόμενον ἀπρόσθλητα καὶ νὰ μὴ
δίδουν εἰς τοὺς ἄλλους λαθὸς ἐκείναις μας. Μαὶ ἀλλὰ
τὴν λαθεῖν δὲν τὴν δίδου ἐκείναις ἀλλὰ τὸ γεγονός ὅτι
αὐτοὶ εἶναι χοῖρο. Ὅπως ἀκριθῶς δηλαδὴ καὶ τὸ μαρ-
τυριότηρ, ὅταν καταπατήται, β δὲν καταπατῆται ἐπεὶ δὴ
εἶναι ἄξιον καταφρονήσεως ἀλλ' ἐπεὶ δὴ ἔπρεπε εἰς τοὺς
χοίρους. Καὶ σωστά εἶπεν «Μήπως στραφούν καὶ σὰς ξε-
οχίσουν» Διότι κάνουν τοὺς συνετοὺς, διὰ τὰ μάθουν
«Ὅταν ὁμῶς μάθουν, τότε ἀποβάλλου τὴν μάσκα τῆς
ὀποκρίσεως καὶ διακωμωδοῦν χλευάζου καὶ περιπαί-
ζου με τὴν ἰδέαν ὅτι, μὰς ἐξηπάτησαν δι' αὐτὸ καὶ ὁ
Παῦλος ἐλεγεν εἰς τὸν Γ.μοθεον «Φυλάττει καὶ σὺ ἀπ'
αὐτοῦ, διότι πολλὴ ἀντίστασις εἰς τοὺς λόγους μας» Καὶ
πάλιν εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει «Καὶ τούτους ἀποφενγε»³¹
Καὶ ἀκόμη «Αἰρετικοὶ ἄνθρωποι μετὰ πρωτῆν καὶ δευ-
τέρου νευθεσίου ἀφηνέ τον»³²

Συνεπῶς, δὲν δηλώνοντα ἑαυτοῖς μας ἀπὸ τὰ μυστή-
ρια, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι εἶναι ἀνὴγο καὶ συμπεριφέρονται
ἐτσι, ὥστε τοὺς κυριεῖται μεγαλύτερα θλακεία. Ὁ δὲ αὐτὸ
δὲν εἶναι μικρὸν κέρδος νὰ μένου εἰς τὴν κατὰστασιν
τῆς ἀγνοίας αὐτοῖ. ὅτι τότε δὲν καταφρονοῦν τὰ δόγμα-
τα. Ὅταν ὁμῶς τὰ μάθουν, ὑφίσταται διπλὴν ζημίαν
δηλαδὴ, καὶ οἱ ἴδιοι δὲν θὰ ἔχουν καμμίαν ὠφέλειαν ἀπὸ
τὴν γνώσιν αὐτῇ, ἀλλὰ θὰ ὀπισθοῦν μεγαλύτερα θλα-
κεία, καὶ εἰς ἐσὲ θὰ δημιουργήσουν πολλὰς δυσκολίας.

Ἀς ἀκούσων αὐτὰ ὅσοι χωρὶς εὐσέβειαν ἔρχονται

30 Ματθ 7 β.
31 Β' Τιμοθ 4, 15.
32 Β' Τιμοθ 3, 5
33 γ' 3, 10.

εἰς ἐπαφήν με βασις καὶ κάνουν εὐκαταφρόνητα τὰ ἀξία
σεβασμοῦ. Διότι δι' αὐτὸ τελοῦμεν τὰ μυστήρια μὲ κλει-
στάς τὰς θυρας καὶ ἀπομακρυνόμεν τοὺς ἀμνήτους, ὅχι
ἐπεὶ θεωροῦμεν αὐτὰ ἀδόνητα, ἀλλ' ἐπεὶ οἱ πολλοὶ
ἄνθρωποι εἶναι ἀκόμη ἀτελεῖς διὰ τὴν πίστιν εἰς αὐ-
τὰ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Κύριος ὡμ' ἑπὶ τοὺς
Ιουδαίους μὲ παραβολὰς πολλὰς φορές. Δ' ἐπεὶ δὴ, ἐν
καὶ, ἐβλεπον δὲν ἤμποροῦσαν νὰ ἴδωσιν Δ' αὐτὸ καὶ ὁ
Παῦλος προέπρεπε νὰ γνωρίζουν πῶς πρέπει νὰ ἀπαν-
τοῦν εἰς τὴν καθένα.

«Ζητεῖτε καὶ θὰ σὰς δοθῇ, ἐρωτατε καὶ θὰ εὑρετε
κτυπάτε καὶ θὰ σὰς ἀνοιχθῇ ἡ πόρτα»³⁴ Ἐπεὶ δὴ δηλαδὴ,
ἐδύσεν ἐντολὰς μεγάλαις καὶ ἀξίαις θαυμασμοῦ καὶ τοὺς
διεταξέ νὰ εἶναι κυριαρχοὶ τῶν παθῶν τῶν καὶ τοὺς ὠδη-
γήσῃ πρὸς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν καὶ ἀκόμη τοὺς προέτρεψε
νὰ προσπαθοῦν νὰ δημοῦσιν κατὰ τὸ δικαστὸν ὅχι πρὸς
τοὺς ἀγγέλους ἢ τοὺς ἀρχαγγέλους, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν
τὸν Κύριον τὸν σωπῆντος, τοὺς δὲ μαθητάς παρωθήσεν
ὅχι οἱ ἴδιοι μόνον νὰ ἐφαρμόζου τὰς ἐπιταγὰς τοῦ κυ-
ρίου, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ συνετίζου καὶ ἐπὶ πλέον
καὶ ξεχωρίζουν τοὺς πονηροὺς ἀπὸ τοὺς μὴ πονηροὺς καὶ
τοὺς κύριος ἀπὸ τῶν μὴ κύριος, β πολλοὶ εἶναι, θεόσια
τα κρυπτά εἰς τοὺς ἀνθρώπους) ὅ αὐτὰ μὴ λέγουσι, ὅτι
αὐτὰ εἶναι παρρησιαστικὰ δύσκολα καὶ ἀθάστακτα, διό-
τι παρακάτω ὁ Πέτρος ἐξέφρασε κατὰ τέτοιον, ὅταν εἶπεν
«Καὶ ποῖος ἠμπορεῖ νὰ σωθῇ»³⁵ Καὶ πάλιν «Εάν τις
ἔχη τὸ πρᾶγμα διὰ τὸν ἄνθρωπον, δὲν συμφέρει νὰ ἔλθῃ
κοινεῖς εἰς γάμον»³⁶ διὰ τὴν νὰ ἐπαναλαμβάνουσιν τὰ ἴδια
κοινά, 32-33 κυρίως, θεόσια ἀπένδεξις καὶ μὲ ὅσα εἰ-
πε προηγουμένως ὅτι οἱ ἐντολὰς τοῦ εἶναι εὐκόλο, ἀφοῦ
πορεύεσθε πολλοὺς καὶ ισχυροὺς ἀλλογισμοὺς ποὺ εἴ-
χαν πειστικὴν δύναμιν. Τέλος προσθέτει καὶ τὸ ἐπιταγὰς
σμε τῆς εὐκολίας, ἐφευρισκῶν ὅχι ἀσήμαντον παρηγο-
ρίαν διὰ τοὺς κόπους, δηλαδὴ τὴν συμμάχου ποῦ ἀπαρ-
ρεῖ ἀπὸ τὰς ἐπιμόνους προσευχάς. Πραγματικὰ, δὲν
ἐπιβάλλεται λέγει οἱ ἴδιοι νὰ φροντίζωμεν μόνον, ἀλλὰ
πρέπει νὰ ἐπικαλοῖ μεθὰ καὶ τὴν ἀνάθει βοήθειαν. Καὶ
τότε θὰ ἔλθῃ ὁπωσδήποτε καὶ ὁ σταθερὸς δίπλα μας καὶ
θὰ μὰς βοηθήσῃ εἰς τοὺς ἀγώνιας μας καὶ διὰ τὰ κα-

34 Ματθ 7 γ.
35 Ματθ 19, 26.
36 Ματθ 19, 10.

καστήση εύκολα Δ αὐτό μὲς προέτρεψε νὰ ζητούμεν καὶ μὰς ἐβώσεν ἐγγυήσεις διὰ τὸ ὅτι θὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ αἴτημά μας.

Ἀλλὰ δὲν παρωθήσεν ἀπλῶς νὰ ζητούμεν, ἀλλὰ νὰ ζητοῦμεν συνεχῶς καὶ ἐντονωῶς. Διὰ αὐτὸ σημαίνει τὸ «ζητεῖτε». Πραγματικά, ὅποιος ζητεῖ κάτι, Β ἀφοῦ διωλέη κάθε τὸ ἄλλο ἀπὸ τὸ μυαλό του, ἀφοσώνεται ἀποκλειστικά εἰς ἐκεῖνο καὶ δὲν προσέχει εἰς κανένα ἀπὸ τὰ παρόντα. Καὶ αὐτὸ ποὺ λέγω τὸ γνωρίζου καλὰ ὅσοι ἔχουσιν ἢ χρήματα ἢ βουλοὺς καὶ ζητοῦν νὰ τοὺς εὕρουσι. Μετὰ τὸ «ζητῶ», λοιπόν, αὐτὸ ἠθέλη νὰ διδάξῃ ἐνῶ μὲ τὸ «κρούω» κατέστησε φανερόν ὅτι πρέπει νὰ προσερχώμεθα πρὸς τὸν Θεὸν μὲ προθυμίαν καὶ θερμὴν διάθεσιν.

Συνεπῶς νὰ μὴ εἶσαι ἀδιάφορος ἀνθρώπε μου. οὐτε νὰ ἐπιδεύῃς διὰ τὴν ἀρετὴν ὀλιγωτέρας προθυμίας ἀπὸ τὴν προθυμίαν πρὸς σὲ κατέχει, ὅτι τὰ χρήματα, ὅ ὅτι ἐκείνα πολλὰς φορές, ἀν καὶ τὰ ἀνεζητήσας, δὲν τὰ ἤρρες. Καὶ ὁμῶς, μολοντί τὰ γνωρίζεις αὐτά, ὅτι, δηλαδή, δὲν θὰ τα εὕρῃς ὁπωσδήποτε, ἐν τούτοις χρησιμοποιοῦς καὶ θε τρόπον ἐρευνῇς. Ἐδῶ ὁμῶς, ἐνῶ σοὶ ἔχουν δοθῇ καὶ ὑποσχέσεις ὅτι θὰ τὰ λάθῃς ὁπωσδήποτε, δὲν ἔχεις οὐτε ἓνα ἐλάχιστον κέρος ἀπὸ τὴν προθυμίαν ποὺ ἔχεις διὰ τὰ χρήματα. Εἰν θέσθα, δὲν ἱκανοποιοῦντα ἀμείψως τὰ αἰτήματά σου νὰ μὴ σὲ κυριεύσῃ ἀπογοήτευσίς δι' αὐτὸ διότι δ' αὐτὸν τὸν λόγοι εἶπει «κρούετε» διὰ νὰ ὑποδείξῃ, ὅτι, πρέπει νὰ ἐπιμενώμεν κρούοντες εἰς τὴν περὶ πτώσιν ποὺ δὲν θὰ ἀνολέῃ ἀμείψως τὴν πύρραν. Ἐάν, πάλιν, δὲν πιεσῇς εἰς τὴν ὑπόσχασιν αὐτὴν τότε νὰ πιεσθῇς εἰς τὸ παραδεῖγμα «Ποῖος ἀπὸ σᾶς», λέγει, «ὅταν τὸ παιδί τοῦ ζητήσῃ ψωμὶ, θὰ τοῦ δώσῃ πέτρα.»²¹ Προκεμένον περ ἀνθρώπων εἶναι, π θανόν καὶ γίνῃς ἐνοχλητικός καὶ ἀνυποφορὸς, ὅταν ἐπιμένῃς εἰς τὴν διωκυμένην τὸν αἰτήματος σου, ἐνῶ τὸν Θεόν τότε τὸν ἐξοργίζεις περισσότερο, ὅταν δὲν ἐπιμένῃς εἰς αὐτό. Ἐάν ὁμῶς, ζητῇς μὲ ἐπιμονὴν καὶ ἀν ἀκόμη δὲν λάθῃς ἀμέσως ἀπάντησιν πάντως θὰ λάθῃς.

Διὰ αὐτὸ λοιπόν, ἔχει κλεισθῇ ἡ πόρτα διὰ νὰ σὲ ὁδηγήσῃ νὰ κτυπήσῃς αὐτήν. Ἦ Δ' αὐτὸ δὲ, σοὶ δίδει ἀμείψως διὰ νὰ ζητήσῃς. Συνεπῶς ἐπιμένε νὰ κανῇς αὐτό καὶ ὁπωσδήποτε θὰ λάθῃς δι. ζητεῖς Διὰ νὰ μὴ λέ-

γῇς, ὁμῶς. Τί θὰ γίνῃ λοιπόν, ἐάν ζητήσω καὶ δὲν λάθω, σὲ ἡσφάλισε μὲ τὴν παραβολὴν αὐτὴν, χρησιμοποίησας πάλιν οὐκ ἄλογους καὶ ἔτσι ὅσοι τὰ ἀνθρώπινα πράγματα σὲ κατευθύνει νὰ ἔχῃς θάρρος καὶ διὰ τὰ ζητήματα αὐτά. Μὲ αὐτὰ ὑποδείκνυε ὅτι δὲν πρέπει μόνον νὰ ζητῶμεν, ἀλλὰ νὰ ζητῶμεν δι. πρέπει.

«Ποῖος πατέρας ἀπὸ σᾶς», λέγει, «ὅταν τὸ παιδί τοῦ ζητήσῃ ψωμὶ, θὰ τοῦ δώσῃ πέτρα.» Ὡστε, ἐάν δὲν λάθῃς, δὲν λαμβάνεις, ἔπε δι. ζητεῖς πέτραν. Ἦ Διότι, μολοντί εἶσαι, υἱός, δὲν εἶναι ἀρκετὸν αὐτὸ διὰ νὰ λάθῃς. Ἀλλὰ καὶ τὸν υἱόν αὐτοῦ ἀρκὺς τὸν ἐμποδίζει νὰ λάθῃ τὸ βῆθ δηλαδή, ζητεῖ νὰ λάθῃ δι. δὲν τὸν συμφέρει. Καὶ οὐ λοιπόν, νὰ μὴ ζητήσῃς τιποτέ το κοσμικόν, ἀλλὰ νὰ διατυπώσῃς πνευματικὰ αἰτήματα καὶ θὰ τα λάθῃς ὁπωσδήποτε. Πραγματικά, καὶ ὁ Σολομὼν, ἔπε δι. ἐζητήσας δι. ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ κἀπταξὲ πόσοι γρήγορα τὰ εἰσάβεν. Ἄρα δυο ἰδιότητας πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ προσευχόμενος, δηλαδή, ἀπ' ἑνὸς μὲν νὰ ζητῇ μὲ προθυμίαν, ἀπ' ἑτέρου δὲ νὰ ζητῇ δι. πρέπει. **23-24** Διὸ καὶ ἐσεῖς, λέγει, ἀν καὶ εἰσθε πατέρες περιμένετε νὰ σᾶς ζητήσῃ τοὺς τὰ παιδία σας. Καὶ ὅταν σᾶς ζητήσῃ καὶ ἀνυποφορὸν δὲν τοὺς τὸ δίδετε ἐνῶ, ὅταν σᾶς ζητήσῃ καὶ ποὺ τοὺς σὺ μφέρε, σὺ μφι, εἴτε καὶ τὸ δίδετε.

Καὶ σὺ, λοιπόν, ἀφοῦ κατανόησῃς καλὰ διὰ αὐτά, ἀ μὴ παύσῃς νὰ ζητῇς μέχρις ὅτου νὰ λάθῃς καὶ μὴ ἀπομακρυνθῇς, μέχρις ὅτου νὰ εὕρῃς, νὰ μὴ χάσῃς τὴν προθυμίαν σου, μέχρις ὅτου νὰ ἀνολέῃ ἡ πόρτα. Πραγματικά, ἐάν ἀπελθούθῃς πρὸς τὸν Θεόν μὲ αὐτὴν τὴν ὁθέσιν καὶ ἐπὶ εἴπῃς ὅτι, δὲν φεύγω, ἐάν δὲν λάθω, θὰ λάθῃς ὁπωσδήποτε, ἀρκεῖ νὰ ζητῇς πραγματικά, ποὺ ἀρμόζουν εἰς τοὺς χορηγόν νὰ τα δίδῃ καὶ εἰς ἐσέ ποὺ τὰ ζητεῖς σὺ μφέρου.

Ποῖα εἶναι, ὁμῶς, αὐτά, Β Μὰ, τὸ νὰ διατυπώσῃς συνεχῶς πνευματικὰ αἰτήματα, τὸ νὰ πλησιάζῃς τὸν Θεόν καὶ νὰ ζητῇς ἀφεσὶν τῶν ἀμαρτιῶν σου, ἀφοῦ προσευχόμενος σὺ γωρήσῃς ὅσους σοὺ ἔχουν πτασῇ, τὸ νὰ ὁμώσῃς προσευχόμενος ὅσα κέρια, χωρὶς ὀργὴν καὶ ἀμφοβολίαν. Ἄν ἔτσι, ζητῶμεν θὰ λάθωμεν. Διότι τώρα το αἰτήματά μας εἶναι γελοῖα καὶ ταράζει, περισσότερον εἰς μεθεσμένους παρὰ εἰς νηφαλίους ἀνθρώπους.

Τι συμβαίνει, όμως, λέγει, όταν ζητήσω τα πνευματικά, και δεν τα λάβω, Οπωσδήποτε, δέν έκτυπασες τήν πόρτα μέ προθυμίας ή κατέστηρες τόν έαυτόν σου άνάξιον νά λούθῃ ή γρηγορά έγκατέλειπες τήν προσπάθειάν

Και δικά ποιν λόγον, λέγει, δέν καθώρισεν όσα πρέπει νά ζητώμεν. Τα καθώρισεν θεόσσια, όλα εις τά προηγούμενα και όπεδεξε διά ποία πράγματα πρέπει νά άπευθυνώμεθα πρός τόν Θεόν. Συνεπώς, νά μη ύποστηρίξης, δι. έζητήσας, αλλά δέν έλαβας. Ο Διότι εις καμμίαν περιπτώσειν δέν είναι αίτια ο Θεός δικά το ότ δέν έλαβες, ο όποιος έχει τόσην αγαπήν, ώστε ένικησε και τήν αγαπήν τών γονέων, και μόλις τήν ένικησε τόσον, όσον ή αγαθότης ένικησε τήν πονηρίαν αυτήν. "Εάν, λοιπόν, σεις, ποι είσθε κακοί, έάρετε νά δίδετε ωφέλιμα πράγματα εις τά παιδιά σας, ποσον μάλλον ο Πατέρας σας ο ούράνωσ; " "Ελεγε δε αύτά, όχι δια νά διαβάλλῃ τήν ανθρωπίνην φύσιν ούτε νά κακίσῃ τά ανθρώπινον γένος, αλλά δ α νά τον, σῃ τήν ιδίαν του αγαθότητα ονομάζε, τήν πατρικην φιλοστοργίαν πονηρίαν. Τόσον μεγάλη είναι ή φιλοανθρωπία του.

Είδες έπιχειρημα άκαταμάχητον, ικανόν νά εμπνεύσῃ χρηστάς έλπίδας. Δ και εις τόν πλέον απήλθι σμένον, Εις τήν προκε μένην περιπτώσει άποδε κινεί τήν αγαθότητά του μέ τήν αντιδραστικήν πρός τήν φιλοστοργίαν τών πατέρων, ενώ προηγούμενως τήν απέδειξε μέ όσα μεγάλα μάς έδωσε, μέ τήν ψυχήν, μέ τό σώμα. "Αλλά καθόλου δέν άναφέρει, τήν συγκεκριμένα ωσιν τών αγαθών ούτε άποκαλύπτει, τήν ιδίαν του παρουσία εις τόν κόσμον. Αύτός, λοιπόν, που μέ προθυμίας έδωσε τόν Υιόν του, δικά νά σφαγῇ πώς δέν θά μάς χάρισῃ τά πάντα; "Αλλά δέν εἶχει άκόμη άποκαλυφθῇ πλήρως. "Ο Παύλος όμως άναφέρει τό έπιχειρημα αυτό, όμως, ως έξης. "Εκείνος που δέν έφείσθη τόν Ιδικόν του Υιόν, πώς μάλι, με αυτόν δει θά μάς χάρισῃ τά πάντα. " "Ο "Ιησούς όμως, έδω μέ θάσιν τά ανθρώπινα δεδομένα.

Ε Εις τήν συνέχειν δεικνύων, ότι δέν πρέπει, νά έπιζώμεν τά πάντα από τήν προσευχήν, ότα άδιαφορώμεν, διά τήν πνευματικήν μας ύπόστασιν, ούτε, πάλιν, ότα έγωμέν προθυμίας νά έμπιστευώμεθα εις τήν ιδίαν

μας μόνον φροντίζα, αλλά νά ζητώμεν και τήν άνωθεν βοήθειαν. άφ' ενός μέν άφ' έτέρου δε νά κάνωμεν, δι. έξαρτάται από ήμάς, συνεχώς καθορίζε, και τό ένα και τό άλλο Πραγματικά άφοδ έδωσε πολλές παραινέσεις, έδίδασκε νά προσευχώμεθα, και άφοδ έδίδασκε τήν προσέχην, έπαυήλθεν εις τήν διδασκαλίαν εκείνων τών έργων που πρέπει νά πράττωμεν. 22. 1. "Επειτα από τήν περι τών έργων διδασκαλίαν γυρίζει, πάλιν εις τό ότ, πρέπει συνεχώς νά προσευχώμεθα, όταν είπεν «αἰτείτε» και «ζητείτε» και «κρούετε». "Αλλά και πάλιν από εκεί έπιστρέφει εις τό ότ και ήμείς έπ'βάλλεται νά είμεθα έναρετο. "Ολα λοιπόν όσα θέλετε, λέγει, «νά σας κάνουν οί άνθρωποι, κανετε και σεις τά ίδια εις αυτούς». "Ετσι, εις όλίγας λέξεις άνακεφαλαιώνων, όλας τας έντολάς του και άποδε κινεί, ότ, ή άρετή είναι, σύντομος, εύκολος και γνωστός εις όλους. Και δέν είπεν άπλάς, όλα όσα θέλετε, αλλά «όλα λοιπόν όσα θέλετε». Διότι, τό «όλην» αυτό δέν τό προσεθεσε τυχαία, αλλά με αυτό έπεινύει, τό έξης. Β Εάν θέλετε, λέγει, νά εισακούσινται αι προσευχαί σας, μάλι, με έκε'να που άνέφερε πορπατών, νά εφαρμόζετε και αυτά. Ποία είναι όμως, αυτά. "Οσα θέλετε νά σας κάνουν οί άνθρωποι.

Ε ίδες με πόλιν τριών και, μέ τήν έντολήν αυτή, έδεξε, ότ, μάλι, με τή προσευχήν άπαιτείται και ή έναρετος ζωή και, δέν, είπεν, όσα θέλεις νά σοι κάνῃ ο Θεός, αυτά νά κάνῃς εις τόν πλησίον, δ α νά μη λέγῃς, και πώς είναι, δυνατόν αυτό, "Εκείνος είναι Θεός, ενώ έγω είμαι άνθρωπος. Αλλ, είπεν, όσα θέλεις νά σοι κάνῃς ο συνδολός σου, τά ίδια και συ νά κάνῃς εις τόν πλησίον σου. Πιο εύκολον, από αυτό. Τ' π ό δ καιών, "Επειτα, πρ, από τα θρασέα και τό εύκώμιον είναι, μάλλον, «Διότ, αυτός είναι, ο νόμος και, οί προσήτοι». " Συνεπώς, είναι φανερόν, δι. ή άρετή είναι, σύμφωνος μέ τήν φύσιν, μας και άφ' εαυτών, όλα, μας γνωρίζομεν, τά πρέπειντάς και δέν, είναι, δυνατοί, εις καμμίαν περιπτώσειν νά χραισμοποιώμεν, ως δικά λόγους, τήν άγνοίαν.

"Νά μεταίνετε από τήν στενήν πόλιν, διότι, εί α πλατεί, α ή πλά και εύρυ χώρος, ο δρόμος, που οδηγεί εις τήν καταστροφήν, και πολλοί εί α, έκείνον, που, μπαίνου, α

πὸ αὐτὴν στενήν εἶναι, ἢ πύλιν καὶ στενόχωρος ὁ δρόμος, πᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὅλοι οἱ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ τὴν εὐρίσκουν.⁴³ Καὶ ὁμοίως, παρακάτω ἔλεγεν· «Ὁ ζυγὸς μου εἶναι ἀπαλὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἑλαφρὸν»·⁴⁴ καὶ μετὰ εἶπε παραπάνω τὸ ἴδιον ἀφῆσε, νὰ ἐννοηθῇ Διὰ τὴν, λοιπόν, ἐδῶ λέγει ὅτι, εἶναι, στενὴ καὶ στενόχωρος; Καί, ὅμως, ἐάν προσέχη, καὶ ἐδῶ φανερώσει, ὅτι εἶναι ἑλαφρά, ἀπλή καὶ εὐκόλος. Καὶ κατὰ ποιανὸν κῆρ, ἐρωτᾷ κάποιος, ἢ στενὴ καὶ στενόχωρος εἶναι εὐκόλος. Ὡς δὲ, εἶναι, δρόμος καὶ πύλη, Δηλαδή, ὅπως ἀκριθῶς καὶ ἡ ἀλλή, εἶτε εἶναι, πλατεία εἶτε εὐρυχωρὸς κατ' ἄλλους τρόπων καὶ αὐτὴ εἶναι, δρόμος καὶ πύλη. Ἀλλὰ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶναι μόνον μετὰ δὲ παρέρχονται, καὶ τὰ λυσιτελεῖ καὶ τὰ εὐχάριστα τῆς ζωῆς. Καὶ ὅχι, μόνον ἀπὸ τῆς ἀπαφῆς, αὐτὴν εἶναι εὐκόλος τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ γίνονται ἀκόμη εὐκολώτερα ἀπὸ τὸ τέλος αὐτῶν. Δηλαδή, ὅχι μόνον ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι παρέρχονται, οἱ κόποι καὶ οἱ ἰδρώτες, ἀλλὰ διὰ τὸ ὅτι φθάνουν εἰς καλὸν τέλος, (διότι καταλήγουν εἰς ζωὴν) ποὺ εἶναι ἱκανὸν νὰ παραγαρῇ τοὺς ἀγωνιζομένους. Συνεπῶς καὶ τὸ πρόσκαιρον τῶν πόνων καὶ ἡ αἰωνιότης τῶν στεφάνων, καὶ τὸ ὅτι αὐτὰ προηγούνται, ἐνῶ ἐκεῖνα ἀκολουθοῦν. Ἐεῖναι, μεγάλην παραγορὰν δ' αὐτοὺς κόπους.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Παῦλος ἀνέμασε ἑλαφρὰν τὴν θλίψιν, ὅχι, θέσθαι, ἐπειδὴ τὰ συμβάνοντα, ἴσα ἐκ φύσεως ἑλαφρά, ἀλλὰ στήριζόμενος εἰς τὴν, ὁ ἀθεῖναι τῶν ἀγωνιζομένων καὶ εἰς τὴν, ἐλπίδα τῶν μελλόντων. «Διὸ, ἡ ἑλαφρά, θλίψις, μας», λέγει, «προσκομίζεται. Ὡς ἡμᾶς αἰωνίον θάρος δοῆς», ἐπεὶ τὸ θῆμα μας προσηλωμένο, ὅχι εἰς ἐκεῖνα ποὺ φλεπονται, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνα ποὺ δὲν φλεπονται.⁴⁵ 2292 Πραγματικὰ εἰσι τὰ κῆματα καὶ τὰ πέλαια εἰς τοὺς ναυτας, αἱ σφαγαὶ καὶ τὰ τραύματα εἰς τοὺς στρατιώτας, οἱ χειμῶνες καὶ οἱ παγετοὶ εἰς τοὺς νεωγμούς καὶ αἱ φοβεραὶ πληγαί, εἰς τοὺς πηγάδας φαιγονταὶ ὅλα ἑλαφρά καὶ ὑποφερτὰ ἐπειδὴ ἐλπίζουσι εἰς τὰ πρόσκαιρα καὶ φθαρτὰ θραύσασθαι, πολλὰ περισσότερον, δταν ἀνοίγεται μπροστὰ μας ὁ οὐρανὸς καὶ μᾶς προσφέρονται, τὰ ἀπόρητα ἀγαθὰ καὶ τὰ ἀθάνατα ἔπαθλα,

43. Ματθ. 7, 13-14

44. Ματθ. 11, 30

45. Β Κορινθ. 4, 17-18

δὲν θὰ αἰσθανθῇ κανεὶς τι ποτε ἀπὸ τὰ παρόντα δεῖναι.

Ἐάν, τώρα, μετὰ καὶ ὑστερὰ ἀπὸ αὐτὰ θεωροῦν τὴν ἀρετὴν ἐπιπονοὺν, ἢ ἀντιλήψῃς αὐτὴν προέρχεται ἀπὸ τὴν ραθυμίαν τῶν μόνων. Πρόσεξε, λοιπόν, μετὰ τοῖς τρόποις τὴν καθιστὰ εὐκόλον καὶ ἀπὸ ἄλλην πλευρὰν. Ὡς μετὰ τὸ νὰ προτρέψῃ νὰ μὴ συμπλέκωμεν μετὰ τὰ σκυλῖα, νὰ μὴ ριπτοῦν τοὺς ἄσυντους τοὺς εἰς τοὺς χοίρους, νὰ φιλάσσωμεν, ἀπὸ τοὺς ψευδοπροφήτας καὶ ἐν γένει μετὰ τὸ νὰ τοὺς θάξῃ εἰς θγώνιον μετὰ κάθε μέσον. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι τὴν ἀνάμασε στενήν, συνετέλεσε πολὺ εἰς τὸ νὰ τὴν κάμῃ εὐκόλον, διότι τοὺς προετοίμασε νὰ εὐρίσκωνται εἰς διαρκὴ ἐπαγρυπνήσιν, Πραγματὶ καὶ, ὅπως ἀκριθῶς ὁ Παῦλος ὅταν λέγῃ «δὲν διεξαγομὴν πάλην μετὰ σάρκα καὶ αἷμα»,⁴⁶ δὲν τὸ κάνει διὰ νὰ προκαλέσῃ ἀπογοήτευσιν, ἀλλὰ διὰ νὰ διενεργῇ τὰ φρονήματα τῶν στρατιωτῶν, καθ' ἑαυτοὺς τρόποι καὶ ὁ Κύριος ἀνάμασε τὸν δρόμον, καθ' ἑαυτοὺς, διὰ νὰ ἀφυπνίσῃ τοὺς ὁδοιπόρους. Δὲν τοὺς ἐκαλεῖ ὅμως νὰ ἀγρυπνοῦν μόνον, μετὰ παραπάνω τοὺς εἶπε, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν προσθήκην, ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ ποὺ τοὺς παρασύρουν εἰς τὸ κακόν. Καὶ τὸ ποῦ χερρότερον εἶναι, ὅτι δὲν τοὺς ἐπιτίθειται φανερά, ἀλλὰ κρυφά. Διὸ αὐτοὺ τοῦ εἶδους εἶναι τὸ γένος τῶν ψευδοπροφητῶν.

Ἀλλὰ νὰ μὴ προσέχη, λέγει μόνον αὐτὰ, ὅτι δηλαδή, εἶναι, δυσβάτος ὁ δρόμος καὶ στενὴ ἡ πύλη τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ νὰ κυττάξῃς ποῦ τελεῶμεν. Οὕτως πάλιν, ὅτι, ἡ ἀντιθετοὶς εἶναι, πλατεία καὶ εὐρυχωρὸς ἀλλὰ καὶ ποῦ καταλήγει. Ὅλα δὲ αὐτὰ τὰ λέγει διὰ νὰ τόνωσιν τὴν προθυμίαν μας ὅπως ἀκριθῶς καὶ εἰς ἄλλην περιπτώσειν ἔλεγε, ὅτι «θιαστέαι ἀρπαγῆς, αὐτὴν».⁴⁷ Πραγματικὰ, ὁ ἀγωνιστής, δταν ἴδῃ τὸν ἀγωνοθέτην νὰ θαυμάζῃ φανερά διὰ τὴν δυσκολὴν τῶν ἀγωνισμάτων, γίνεται πρὸ πρόθυμος. Συνεπῶς, ὅς μὴ ἀναγκάζωμεν, ὅταν μᾶς συμβῶναι, πολλὰ θαύματα εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν ζωὴν. Διὸ εἶναι, στενόχωρος ὁ δρόμος καὶ στενὴ ἡ πύλη, ἀλλὰ δὲν εἶναι, τοῖς ἴσιν καὶ ἡ πόλις. Ὡς Δι' αὐτὰ λόγον, οὕτως ἐδῶ πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι θὰ ἔχωμεν ἀπάντη, οὕτως ἐκεῖ, πάλιν νὰ περιμένωμεν πλέον κανένα κακόν.

Ὅταν ὁμοίως εἶπεν, ὅτι, «ὅλοι οἱ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ τοῖς

46. 1 Κορ. 9, 27

47. Ματθ. 11, 12

ευρισκούν», ἀπεκάλυψε πάλι εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὴν ἀδιαφορίαν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ συγχρόνως ἐδιδάξεν τοὺς ἀκροατὰς τοῦ καὶ ἡ προφητικῶν τὸ μυστὸν τοὺς εἰς τὰ καλά τῶν πολλῶν ἀλλὰ εἰς τοὺς κόπους τῶν ὁλγῶν. Διότι οἱ περ σφόδρην λέγει ὅχι μόνον δὲν θὰ διζοῦν αὐτοὶ τοὺς δρόμους ἀλλὰ οὔτε καὶ τὸν ἐπιθυμοῦν καθόλου πράγμα ποῦ εἶναι αἰτία θανάτου κατηγορίας δι' αὐτοὺς. Δὲν πρέπει, ὅμως, νὰ διδῶται σημεῖον εἰς τοὺς πολλούς, οὔτε νὰ μᾶς κυριεύῃ ἀπελπισία ἐξ αἰτίας αὐτῶν, ἀλλὰ ἐπὶ θαλάσσει νὰ μὴ μούμεθα τοὺς ὁλγούς καὶ, ἀφοῦ προετοίμασμένους τοὺς εἶναι τοὺς μᾶς ἀπὸ καθῆκεται νὰ θοδίζωμεν τὸν στενόχωρον δρόμον τῆς ἀρετῆς μὲ τὰς προυποθέσεις αὐτάς.

Εἰς τὴν Πράγματι καὶ, πέρα ἀπὸ τὸ εἶναι, στενὴ ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ, ποὺ παραπλανοῦν τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς αἰροῦν ἔξω ἀπὸ τοὺς δρόμους τοὺς ἀδελφούς εἰς τὴν ἀρετὴν. Δι' αὐτῶν τοὺς λόγους προσέθεσεν: «Προσέχετε τοὺς ψευδοπροφήτας, οἱ ὅποιοι σὰς ἔρχονται, μὲ ἐνδυμένα προσόπων, ἐν ᾧ μέσῳ τῶν εἶναι λυκοὶ ἀρπακτικαί»⁴⁹. Νὰ ὑστερὰ ἀπὸ τὰς σκῆλας καὶ τοὺς χιτῶνας ἄλλο εἶδος ἐνέδρας καὶ κακοθυμίας, ποὺ χειρότερον ἀπὸ ἐκεῖνο. Διότι ἐκεῖνο εἶναι ἐχθρὸν δεδηλωμένον καὶ φανερόν ἐν ᾧ αὐτοὶ εἶναι κρυφοί⁵⁰. Δι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνους μὲν συνέστησε νὰ ἀποφύγωμεν, ἐν ᾧ αὐτοὺς νὰ τοὺς ἐξετάζωμεν μὲ προσοχὴν διότι δὲν εἶναι εὐκόλουν νὰ τοὺς ἐπιστηνῶμεν ἀπὸ τὴν πρώτην ἐπίθεσιν. Διό καὶ ἔλεγε «προσέχετε» διὰ νὰ μᾶς κἀνὴ νὰ προσεκτικὸς εἰς τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῶν.

Εἰς τὴν συνέχῃ, ἔπειθ' ἡκούσαν στενὴν πόλιν) καὶ στενόχωρον (δρόμον καὶ δι' τρέπον καὶ θοδίζον ἀντίθετα πρὸς τοὺς πολλούς καὶ ἀκόμη νὰ προσφύλασσονται ἀπὸ τοὺς χιτῶνας καὶ τὰ σκῆλα καὶ ὑστερὰ ἀπὸ αὐτοὺς νὰ προσέχουν καὶ ἄλλο πῶς πανήρην γενος αὐτοὺς ποῦ ὠνεύσκει λυκοὺς, διὰ νὰ μὴ τοὺς καταλάβῃ ἀπογὰς. σὺς, ἀφοῦ ἐπρόκειτο νὰ ἀκολουθήσουν ἀντίθετον δρόμον ἀπὸ τοὺς πολλούς καὶ συγχρόνως νὰ φροντιστοῦν καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς ὑπενθύμισεν ὅσα σιμύθησαν εἰς τὸν καιρὸν τῶν προγόνων τῶν, μὲ τὸ νὰ ἀναφέρῃ τοὺς ψευδοπροφήτας Πραγματικὰ καὶ τότε παρομοία γενομένη σιμύθησιν καὶ ἄς μὴ σὰς κυριεύῃ ταραχὴ, λέ-

γει, διότι δὲν θὰ συμβῇ ἑσπερὰ τὰ νῦν οὔτε τὸ πορῶδες ξόν. Διότι ὁ θεὸς πάντοτε κοντὰ εἰς τὴν ἀλήθειαν τοποθετεῖ τὴν ἀπάτην.

Εἰς τὴν προκειμένην περιπτῶσιν μὲ τὴν ἀξίαν ψευδοπροφήται, δὲν νομίζω δι' ἐννοεῖ τοὺς αἰρετικούς, ἀλλ' ἐκείνους ποῦ, ἐν ᾧ ζοῦν διεφθαρμένην ζωὴν, φοροῦν τὸ προσωπεῖον τῆς ἀρετῆς καὶ ποῦ οἱ πολλοὶ ἀνθρώποι τοὺς ὀνομάζουσιν συνήθως ἀπατεῶνας. Δι' αὐτὸ καὶ συνέχῃ: «Ἀπὸ τοὺς καρπούς τῶν θὰ τοὺς ἀναγνώριστε»⁵¹. Διότι πολλὰς φορές μεταξὺ τῶν αἰρετικῶν εἶναι πιθανόν νὰ συναντήσης καὶ ἐναρέτους, ἐν ᾧ μεταξὺ αὐτῶν, ποὺ εἴπῃ, οὐδέποτε.

Εἰς τὴν θὰ συμῆθ' ἐρώτα κάποιος, ἐάν ὑποκρινώνται, καὶ εἰς αὐτὰ. Μὰ θὰ ἀποκαλυφθῶν εὐθὺς. Διότι ἡ φύσις τοῦ δρόμου ποῦ σὰς προέτρεψεν νὰ θοδίζετε εἶναι ἐπιπονος καὶ κοπιαστική. Ο ὑποκριντής, ὅμως, δὲν θὰ ἤθελε ποτε νὰ κοπιᾷ παρὰ μόνον νὰ ἐπὶ δεικνύεται. Δι' αὐτὸ καὶ ἀποκαλύπτεται, εὐκόλως. Ἐπεὶ δὴ δηλοῶς εἶπεν: «Ο ἄνθρωποι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ τὸν εὐρισκόντες τοὺς ἐκκαθαρίζουν ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν εὐρίσκουν μὲν τὸν δρόμον αὐτῶν ὑποκρινώνται, ὅμως, ὅτι τὸν εὐρίσκουν, μὲ τὸ νὰ τοὺς προτρέψῃ νὰ μὴ προσέχουν ἐκείνους μόνον παρὰ τοὺς προσωπεῖον, τῆς ὑποκρισίας ἀλλὰ ἐκείνους ποῦ εἰς τὴν πραγματικότητι θοδίζον τὸν δρόμον αὐτῶν.

Διό καὶ, ὅταν, ἀπορεῖ κάποιος δὲν ἀπεκάλυψεν αὐτοὺς, ἀλλὰ μᾶς ἐπεφόρτισε μὲ τὴν βρεῖαν αὐτῶν. Μὰ διὰ νὰ ἀγρυπνῶμεν καὶ νὰ κατεχωμεθα ἀπὸ διαρκὴ ἀγρυπνίαν, ὥστε νὰ μὴ προφυλασσώμεθα μόνον ἀπὸ τοὺς φανερούς ἐχθρούς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς κρυφούς. Εἰς αὐτοὺς ἀναφερόμενος καὶ, ὁ Παῦλος, ἔλεγεν: «Ποῦ μὲ τὰ γὰ καὶ καὶ ὡραία λόγια τῶν ἐξαπατῶν τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων»⁵². Συνεπῶς, νὰ μὴ μᾶς πᾶν φόβος, ἐπεὶ δὴ εἶδαμεν ὅτι καὶ σήμερον ὑπάρχουν πολλοὶ παρόμοιοι διό καὶ αὐτὸ μᾶς τὸ εἶπεν ἀπὸ παλαιὰ ὁ Χριστός.

Καὶ κατὰ τὴν πρᾶσιν τὴν ἀντιπρᾶσιν, νὰ τοὺς τμωρήσῃτε ἀλλὰ νὰ μὴ σὰς θλάξῃαν αὐτοὶ, νὰ μὴ πέσετε εἰς τὰ χεῖρα τοὺς χωρὶς προφύλαξιν.

Εἰς τὴν διὰ νὰ μὴ ὑποστηρῇς ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ δᾶκρυνῃς τοὺς ἀνθρώπους αὐτὰς τοὺς εἰδούς ἐπὶ

καλεῖται πάλιν ἐπιχειρημα ἀπὸ τὰς ἀνθρώπων πρᾶγμα-
τα καὶ λέγει τὰ ἀκόλουθα «Μήπως μαζεύουσιν ἀπὸ τὰ
ἀγκάθια σταφυλὰ ἢ ἀπὸ τῶν τριβόλων⁶¹ σῦκα ἔτσι
κάθε δένδρον καλὸν παράγει καρπὸν καλόν· καὶ τὸ
σάπιν δένδρον παράγει καρπὸν κακόν· Δὲν ἐ-
στὶ δυνατόν· ἕνα καλὸν δένδρον νὰ φέρῃ καρπὸν κα-
κόν, οὔτε ἕνα σάπιν δένδρον νὰ φέρῃ καρπὸν κα-
λόν»⁶² Ὅτ' λέγει σημαίνει τὸ ἐξῆς Δὲν ἔχουν ἵσχυος
τὸ ἡμεῖς καὶ γὰρ τὸ πρόσθεν σταματᾷ εἰς τὰ ἔρ-
μα⁶³ Δ' αὐτὸ καὶ ἡ ἀναγκὴ εἶναι εὐκόλος
καὶ διὰ τὴν μὴ σοῦ μένη οὔτε ἡ παραμικρὴ ἀμφισβη-
σὰ σοῦ φέρε παραδειγμάτων ἀπὸ τὰ πρᾶγματα ποὺ ὑπὸ
κεντὰ εἰς τὴν φυσικὴν ἀναγκαστικὴν καὶ δὲν ἡμῶν
νὰ ἀκολουθήσουν ἄλλῃ πορείᾳ· Ἰὸ ἴδιον ἔλεγε καὶ ὁ
Παῦλος «Ἰὸ σαρκικὸν φρονίμα εἶναι θάνατος καθ' ὅ-
σον δὲν ὑποτάσσεται εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' οὕ-
τως εἶναι δυνατόν νὰ ὑποταχθῇ»⁶⁴

Ἐὰν δὲ δύο φορές λέγῃ τὸ «δὲν πρᾶγμα»⁶⁵ δὲν πρό-
κειται δὲ ταυτολογία· Δ' ἀνὰ μὴ λέγῃ καὶ ἐνός δηλα-
δὴ, βλ. τὸ κακὸν δένδρον φέρει καρπὸν πονηρὸν· ἀλ-
λά φέρει καὶ καλόν, καὶ ἔτσι καθιστᾷ δυσκόλον τὴν
διάνοσιν· ἔπειθ' εἶναι ὀπλὴ ἡ καρποφορία Δὲν συμ-
βαίνει αὐτὸ λέγει ὁ Χρῆστος Διότι μόνον πονηροῦς
καρπὸν φέρει καὶ δὲν ὑπαρκεῖ δικαιοσύνη νὰ φέρῃ καὶ
καλὸν καρπὸν Ὅπως ἀκριβῶς ἰσχύει καὶ τὸ ἀντίθε-
τον Β' Τί λοιπόν, Δὲν εἶναι δυνατόν ἕνας ἀγαθὸς ἀνθρώ-
πος νὰ γίνῃ πονηρὸς Καὶ τὸ ἀντίθετον πάλιν εἶναι δυ-
νάτον καὶ ἡ ζωὴ εἶναι γε ὅση ἀπὸ ἀνάγκης παραδει-
γματα Ὁ Χρῆστος ὅμως δὲν λέγει αὐτὸ τὸ πρᾶγμα
ὅτι, δηλαδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀλλάξῃ ὁ πονηρὸς ἢ ὅτι
ὁ ἀγαθὸς δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀμαρτήσῃ ἀλλ' ὅτι δὲν θὰ ἡμ-
πορέσῃ νὰ φέρῃ ἀγαθὸν καρπὸν δι' ὅσον χρόνον ἔσθ' εἰς
τὴν πονηρίαν ἡμῶν, θεοῦ αὐτὸν πονηρὸς νὰ μεταβλη-
θῇ καὶ νὰ γίνῃ ἐνδρετός· Ἐνν, ὅμως, ἐμμένῃ εἰς τὴν πο-
νηρίαν δὲν θὰ φέρῃ καλὸν καρπὸν Τί λοιπόν, Ὁ Δαυὶδ
δὲν ἔφερε πονηρὸν καρπὸν, ἐν ᾧ ἦτο ἀγαθός, Ὅχι πα-
ραμεινὼν ἀγαθός ἀλλὰ ἀφ' οὗ μετεβλήθη Δ' εἰς ἕνα ἔμ-
νει συνεχῶς ἀγαθός δὲν θὰ ἔφερε ποτόμους καρπὸν

⁶¹ Γέν. 42:11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

⁶² Ματθ. 3:10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

⁶³ Ρωμ. 8:6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

⁶⁴ Γέν. 42:11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

Προσχηματικά, ἔάν ἔμενε σταθερὸς εἰς τὴν συνήθειαν τῆς
ἀρετῆς δὲν θὰ ἐτόλμα δὲν ἐτόλμασεν

Ὁ Αὐτὸς δὲ ἔλεγε καὶ διὰ τὴν ἀποκρίσιν τοὺς διαδο-
χὰς καὶ διὰ τὴν κλείσιν τὰ στόματα τῶν κατηγορῶν· Ἐ-
πεὶ δὲ δηλαδὴ πολλοὶ ὀπότεύονται τῶν ἀγαθῶν, ποὺ
προέρχονται ἀπὸ τῶν ἀμαρτωλῶν, εἶπεν αὐτὸς διὰ τὴν
τοὺς ἀφαιρέσιν καθε δικοστολογίαν Δ' ὅτι δὲν θὰ ἡμπορέ-
σῃ ἡ ἰσχυρότης δι' ἐξηπατηθῆν καὶ παρεπλανηθῆν, ἀφ' οὗ
σοῦ ἔδωσα τὴν ἀκριβὴ διαγνώσιν ἀπὸ τὰ ἔργα καὶ σὲ
προέτρεψα νὰ προσέχῃς εἰς τὰ ἔργα καὶ νὰ μὴ ἀναστα-
τῶνς ἀνά τὰ τὰ πάντα

Ἐπειτα ἐπειδὴ δὲν ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ τοὺς τιμω-
ροῦν παρά μόνον νὰ προφυλάσσονται ἀπὸ αὐτῶν καὶ
ἔτσι ἀφ' ἐνός μὲν ἠθέλησε νὰ δώσῃ θάρρος εἰς ἐκεῖνους
ποὺ ἐδιδάσκοντο ἀπὸ αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἐκεῖνους
νὰ φοβῶν καὶ νὰ τοὺς κινήσῃ νὰ ἀλλάξουν τρόπον ζωῆς,
Ὁ ἡσάβησε αὐτοὺς μὲ τὸ νὰ ἀναφέρῃ τὴν τιμωρίαν ποὺ
προέρχεται ἀπὸ αὐτόν· ὅταν εἶπεν «Κάθε δένδρον ποὺ
δὲν ἔχει καλὸν καρπὸν τὸ κόβουν σιζύριζα καὶ τὸ ρι-
χνοῦν εἰς τὴν φωτιά»⁶⁶ Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ τὴν ἀπακλύ-
σιν τοὺς λόγους τοῦ προσέθεσεν «Ὅστε λοιπὸν ἀπὸ τοὺς
καρπῶν τῶν θὰ τοὺς ἀναγνωρίσετε»⁶⁷ διὰ τὴν μὴ δώσῃ
τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι κατὰ πρῶτον εἰσάγει, τὴν ὅση ἦν
ἀλλ' ὅτι τοὺς τάρασσε τὸν νόον τῶν διδόνων νοουθεσίας καὶ
σιμβολίας

Ἐδὼ μὲν φαίνεται δι' ὅποιον καὶ τοὺς ὁσδοκίμους
ποὺ ἔχουν ἀναλόγους καρπῶν Δ' αὐτὸ ὑπενθύμισε καὶ
τοὺς λόγους τοῦ ἰωάννου σκαρφαφῆσας τὴν τιμωρίαν
τῶν μετὰ τὴν ἰδέαν λείπει Πραγματικὰ καὶ ἐκεῖνος τὰ
ἴδια ἔλεγεν Ἐδὲν ἀνέφερε τὴν ἀλήθειαν τὰ δένδρα ποὺ
κόπτεται καὶ τὰ ἀσβεστοὶ πῦρ πρὸς αὐτούς⁶⁸

Καὶ ἰαμῆς κοινὴς δι' ὅποιον καὶ τὴν τιμωρίαν,
τὸ ὁλοκληρωτικὸν κάμναι δηλαδὴ Ἐν ὅμως καίτοι
ἐξετάσῃ καλὰ τὰ λεγόμενα, θὰ ἀντιληφθῇ ὅτι ὑπάρχον
δύο τιμωρίαι Διότι ἐκεῖνος τοῦ καί, ὅπως ὁπλοδὴ
ποτε καὶ τὴν βασίλειαν Αὐτὸν, θεοῦ αὐτὸν, ἡ τιμωρία εἶναι
χειρότερα ἀπὸ ἐκεῖνη⁶⁹ Καὶ γνωρίζω καλὰ ὅτι
πολλοὶ ἀνθρώποι νοιώθουν φοβικὴν μόνον διὰ τὴν γένε-

⁶⁶ Ματθ. 7:19.

⁶⁷ Ματθ. 7:20.

⁶⁸ Ματθ. 7:21.

ναν. Ἐγώ, ὁμῶς, θεωρῶ τὴν ἔκπτωσην ἀπὸ τὴν δόξαν ἐκείνην πικροτέραν τιμωρίαν ἀπὸ τὴν κόλασιν τῆς γενένης. Δὲν εἶναι, βέβαια, καθόλου παράξενον τὸ γεγονός· διὸ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ παρουσιάσωμεν τὴν διαφορὰν αὐτὴν μὲ τὸν λόγον. Διότι δὲν γνωρίζομεν τὴν μακαριότητα τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, διὰ τὰ ἀντληθῶμεν καθαρὰ καὶ τὴν ἀθλιότητα ποῦ προκύπτει ἀπὸ τὴν στέρησιν αὐτῶν. Ὁ Παῦλος, βέβαια, ποῦ εἶχεν ἀκριβῆ γνώσιν αὐτῶν, ἤξερεν διὰ τὸ νὰ ἐκπέσῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ ἦτο τὸ χειρότερον ἀπὸ θάνατον.⁸⁵ Καὶ αὐτὸ θὰ τὸ καταλάθωμεν τότε, θίαν θὰ ἀποκτήσωμεν πείραν αὐτῆς τῆς κολάσεως.

Ἄλλ' εἶθε, μονογενὴ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴ πάθωμεν ποτὲ αὐτὰ, ὅτε νὰ λάθωμεν πείραν τῆς ἀθεραπεύτου αὐτῆς κολάσεως.

Βέβαια, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιγράψω καθαρὰ τὸ πόσον μεγάλο κακὸν εἶναι νὰ ἐκπέσῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα. Πάντως ἐγώ, ὅσον ἠμπορῶ, θὰ προσπαθῶ καὶ θὰ ἀγωνισθῶ μὲ παράδειγμα νὰ εἶδῃς τὸ κατὰ στήσω πὺρ καταπονητὸν σιγά-σιγά.⁸⁶ Ὅς ὑποθεώμεν, λοιπόν, διὰ ὅπῃρκεν εἶνα ἀξιολογώμαστον παιδί, τὸ ὅποῖον μαζὶ μὲ τὴν ἀρετὴν εἶχε καὶ τὴν θασιλείαν τῆς αἰκουμένης ἀλοκλήρου καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἦτο τόσον γνωστὴ παντοῦ, ὥστε ἠμποροῦσε νὰ προκαλέσῃ εἰς θίους πατρικὴν ἀγάπην διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Λοιπὸν, τί νομίζετε, διὰ δὲν θὰ ὀφίστατο μὲ εὐχαρίστησιν ὁ πατήρ σου, διὰ νὰ μὴ στερηθῇ τὴν συντροφίαν σου; Ποῖον δὲ μικρὸν ἢ μέγαλο κακὸν δὲν θὰ ἐδέχετο, ὥστε νὰ ἐλέησῃ καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ αὐτό; Τὸ ἴδιον, λοιπόν, ὅς σκεπτόμεθα καὶ διὰ τὴν δόξαν ἐκείνην. Διότι δὲν εἶναι τόσον πῶτον καὶ ἀγαπῶν τὸ παιδί εἰς τὸν πατέρα, ὅσον ἐνάρετον καὶ ἂν εἶναι, ὅσον εἶναι ἢ ἀποκτήσῃ τὸν ἀγαθὸν ἐκείνων καὶ «τὸ νὰ ἀποθάνῃ κανεὶς καὶ νὰ εἶναι μαζὶ μὲ τὸν Χριστόν».⁸⁷ Βέβαια, ἡ γένεσις καὶ ἡ κόλασις ἐκείνη εἶναι ἀνυπόφορον κακόν. Καὶ ὁμῶς, καὶ ἂν ἀκόμη προσθεῖσιν κανεὶς ἀμετρήτους γενένας, δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἐκφράσῃ κατὰ ποῦ νὰ εἶναι παρόμοιον πρὸς τὴν σημαίνει τὸ νὰ ἐκπέσωμεν ἀπὸ τὴν μακαρίαν ἐκείνην δόξαν, νὰ μισθωθῶμεν ἀπὸ τὸν Χριστόν, νὰ ἀκούσωμεν διὰ «δὲν σὰς γνωρίζω»⁸⁸ καὶ νὰ κατηγορηθῶμεν διὰ, ἐνῶ τὸν εἶδαμεν πει-

⁸⁵ Ρ. Πρ. 6, 4.
⁸⁶ Φίλιπ. 1, 38.
⁸⁷ Ματθ. 26, 12.

νασμένον, δὲν τοῦ ἐδώσαμεν νὰ φάγῃ.⁸⁹ Διότι εἶναι εὐκολώτερον νὰ ὑποφέρωμεν πολλοὺς κερουνοὺς, ὅ παρά νὰ ἴδωμεν τὸ ἡμέρον ἐκεῖνο πρόσωπον νὰ μᾶς ἀποστρέφεται καὶ τὰ ἡμέρα μάτια του νὰ μὴ ἀνεχόνται νὰ μᾶς βλέπουν. Πραγματικά, ἐνῶ αὐτός, ἂν καὶ ἡμῶν ἐχθρὸς τοῦ καὶ τὸν ἐμίσουν καὶ τὸν ἀπεστρεφόμενον, ἐδεῖξε τὸσον μεγάλον ἀνιδίανον⁹⁰ δι' ἐμέ, ὥστε νὰ μὴ λογαριάζῃ ὅτε τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ τὸν παρέδωκεν εἰς τὸν θάνατον, μὲ τί μέτρα θὰ τὸν ἀντικράσῃ πλέον, ὅταν, ὅστερα ἀπὸ θάνατον αὐτὰ, δὲν τὸν κρίνω ἄξιον οὔτε φαμί νὰ τοῦ προσφέρω τὴν ὥραν ποῦ πεινᾷ;

Πρόσεξε, ὁμῶς, καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὴν ἡμερότητα του. Διότι δὲν ἀπαριθμεῖ τὰς εὐεργεσίας του, οὔτε λέγει διὰ περιφρονησας ἐκείνον ποῦ τόσον πολὺ σὲ ὠφέλησεν. Δὲν λέγει, δηλαδή· Ἐμέ, ποῦ ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξίαν σὲ ἔφερα εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ὑπαρέξεως, ἔ ποῦ σοῦ ἐνεύσησα ψυχὴν, ποῦ σὲ ἐποπθέτησα ἄρχοντα θίλων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς δημιουργημάτων, ποῦ ἐδημιούργησα πρὸς χάριν σου τὴν γῆν, τὸν οὐρανόν, τὴν θάλασσαν, τὸν ἄέρα καὶ θάλα τὰ θύγα, ποῦ ἡτιμώσθην ἀπὸ ἐσὲ καὶ ἐβεωρήθην κατώτερος ἀπὸ τὸν διάβολον,⁹¹ χωρὶς ὁμῶς νὰ σὲ ἐγκαταλείψω, ἀλλὰ, ὅστερα ἀπὸ αὐτὰ, πολλὰ ἐπενόησα πρὸς χάριν σου, ποῦ ἐπρωτίμῃσα νὰ γίνω δοῦλος, ποῦ ἐρραπίσθην καὶ ἐνεπύσθην. **216** ποῦ ἐσφαγῇ, ποῦ ὑπέστην τὸν πῦρ ἀτιμωτικὸν θάνατον, ποῦ καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν μεσιτεύω δι' ἐσὲ, ποῦ σοῦ ἐχάρισα τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ποῦ σὲ κατέστησα ἄξιον τῆς θασιλείας, ποῦ σοῦ ἔδωκα τὸςας μεγάλας ὑποσχέσεις, ποῦ ἠθέλησα νὰ εἰμαι ἡ κεφαλὴ σου, ὁ νυμφίος σου, τὸ ἔνδυμά σου, τὸ σπῆτι σου, ἡ ρίζα σου, ἡ τροφή σου, τὸ νερὸ σου, ὁ βασιλεὺς σου, ὁ ἀδελφός σου, ποῦ σὲ ἐδιόλυσας ὡς κληρονόμον καὶ συγκληρονόμον, ποῦ σὲ ὠδήγησα ἀπὸ τὸ σκότος εἰς τὴν θασιλείαν τοῦ φωτός.

Ἐνῶ, λοιπόν, ἠμποροῦσεν θάλα αὐτὰ καὶ ἀκόμη περισσότερα νὰ ἀναφέρῃ, ἐν τούτοις δὲν λέγει τίποτε. Ἄλ-

⁸⁹ Πρ. Ματθ. 26, 35.

⁹⁰ Τὸ «ἐμίσησα» τοῦ καμίνου πρέπει νὰ ἀντικειμενικῶς διὰ τὸς «ἐμίσησα» ὃ «ἐχθρὸς»· τὰ ἐπὶ τὸν μαρτυροῦνται ἐπὶ τοῦς περισσοτέροις ὑδίου καὶ ἀπεθῶν καλλίτερα τὸ πνεῦμα τὸν λεγόμενον ἐννοῶμεν.

⁹¹ Ἀναφέρεται εἰς τὴν παρακλήσιν τὸν πρωτοπλάστον, ὃς ἐπὶ τὴν ἐπίστασιν εἰς τὰς διαβολικὰς παρακλήσεις καὶ ἡμέτησαν τὴν ἐνδοκίαν τῇ θεῷ.

λά τι λέγει; Μόνον δι' αὐτὸ τὸ ἁμάρτημα ὀμιλεῖ.⁸⁴ Καὶ ἐδῶ δεικνύει τὴν ἀγάπην του καὶ φανερῶναι τὸν πόθον ποῦ ἔχει δι' ἐσέ. Πραγματικά, δὲν εἶπεν· Πηγαίνετε εἰς τὸ αἰῶνιον πῶρ ποῦ ἔχει ἐτοιμασθῇ δι' ἐσάς, ἀλλὰ· «Ποῦ ἔχει ἐτοιμασθῇ διὰ τὸν διάβολον».⁸⁵ Ὡ καὶ προηγουμένως λέγει τὰ ἁμαρτήματά των, ἀλλὰ καὶ πόλιν δὲν ἐπιμένει νὰ τὰ ἀπαριθμήσῃ ὅλα, ἀλλὰ μόνον ὀλίγα. Καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτοῦ καλεῖ ἐκείνους ποὺ διεκρίθησαν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς, διὰ νὰ ἀποδείξῃ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὅτι δίκαια τοὺς κατηγορεῖ.⁸⁶ Ἀπὸ ποῖαν κόλασιν δὲν εἶναι θαρύτερα τὰ λόγια αὐτά; Πραγματικά, ἐάν κάποιος, ὅταν ἴδῃ ἕνα ἄνθρωπον ποῦ τὸν ἔχει ἐδερνετῇ νὰ παιζῇ, δὲν ἡμπορῇ νὰ ἀβιαφορήσῃ, διότι ἐάν δειλὴ ἀδιαφορίαν, ὅταν θὰ τὸν ἐνεδρεύουν διὰ τὴν συμπεριφορὰν τοῦ αὐτοῦ, θὰ προτιμήσῃ νὰ τὸν καταπνίξῃ ἢ γῆ καλύτερα, παρὰ νὰ γίνῃ γνώστῃ ἡ διαγωγή του εἰς δύο ἢ τρεῖς φίλους του, τὶ θὰ πάθωμεν ἡμεῖς, ὅταν θὰ ἀκούσωμεν αὐτὰ ἐνώπιον τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίας, τὰ ὅποια οὐτε τότε θὰ ἔλεγεν. Ὁ ἐάν δὲν ἠθέλε νὰ ἀντικραύσῃ τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας; Τὸ ὅτι, δηλαδή, δὲν εἶπεν αὐτὰ διὰ νὰ κατηγορήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπολογηθῇ καὶ συγχρόνως διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἔλεγεν μάταια καὶ ἄσκοπα πρὸς αὐτοὺς «φύγετε ἀπὸ ἐμέ»,⁸⁷ εἶναι φανερόν ἀπὸ τὰς ἀνεκφράστους ἐδερνεοῖς του. Διότι ἐάν ἠθέλε νὰ κατηγορήσῃ, θὰ ἀπεκάλυπτεν ὅλα τὰ ἁμαρτήματα. Τώρα, ὅμως, λέγει μόνον ὅσα ὁ ἴδιος ἔπαθεν.

Ἄς φοβηθῶμεν λοιπόν, ἀγαπητοί, νὰ ἀκούσωμεν τοὺς λόγους αὐτοὺς. Ἡ ζωὴ δὲν εἶναι παιχνίδι. Ἡ μάλλον ἢ παροῦσα ζωὴ εἶναι παιχνίδι, ἐνῶ ἡ μελλοντικὴ δὲν εἶναι παιχνίδι. Ἰσως, ὅμως, νὰ μὴ εἶναι μόνον παιχνίδι ἡ ζωὴ, ἀλλὰ καὶ χειρότερον ἀπὸ αὐτό. Διότι δὲν καταλήγει εἰς γέλοιο, ὡς ἀλλὰ καὶ μεγάλην ζημίαν προξενεῖ εἰς ὅσους δὲν θέλουν νὰ τακτοποιῶν μετ' ἀκριθείαν τὴν ζωὴν των. Πραγματικά, πῆς μου, κατὰ τί διαφέρομεν ἀπὸ τὰ παιδιὰ, ποὺ παίζου καὶ φτερίζουν σπύτια, ἡμεῖς ποῦ κατασκευάζομεν τὰς μεγαλοπρεπεῖς κατοικίας; Ἰσὸς τὶ δὲ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ γευματίζουν πρὸ χειρᾶ, ἡμεῖς ποῦ τρώομεν μετ' ἀφελόντων; Καθόλου δὲν διαφέρομεν, παρὰ μό-

84. Πρὸς Μ. Ματθ. 23, 42 ἔσ.

85. Ματθ. 23, 41.

86. Κατηγορεῖ τοὺς θαυτέρους, δηλαδή, τὰ εἰρήπαι.

87. Ματθ. 23, 41.

νον ὅτι κάνομεν αὐτὰ ἐπισύροντες συγχρόνως καὶ ἀνάλογον τιμωρίαν. Ἐάν, ὅμως, δὲν ἀντιλαμβάνωμεθα ἀκόμη τὴν φοβλήτητα τῶν πράξεών μας, δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον, διότι δὲν ἀπεκτῆσαμεν ἀκόμη τὴν ὀριμότητα τῶν ἀνδρῶν.⁸⁸ Ὅταν, ὅμως, τὴν ἀποκτήσωμεν, θὰ καταλάβωμεν ὅτι ὅλα αὐτὰ ταιριάζουν εἰς τὰ παιδιὰ. Πραγματικά, ὅταν γίνωμεν ἄνδρες, καταγελάωμεν τὰ παιδικὰ ἔργα. Ἐ· Ὅσον χρόνον, ὅμως, εἴμεθα παιδιὰ τὰ θεωροῦμεν σπουδαία καὶ, ἐνῶ συγκεντρώνωμεν κομμάτια ἀπὸ κεραμίδια καὶ λάσπην, δὲν νομίζομεν ὅτι κάνομεν κατ' ἄλλου ἔργον ἀπὸ ἐκείνους ποὺ κτίζουν τὰ μεγάλα τεῖχη. Καὶ ὅμως γρήγορα καταστρέφονται καὶ μεταβάλλονται εἰς ἐρείπια. Ἀλλὰ καὶ ὅταν διατηροῦνται δὲν ἡμποροῦν νὰ μᾶς φανοῦν χρήσιμα εἰς καμμίαν περίπτωσιν, ὅπως ἀκριβῶς δὲν μᾶς χρησιμεύουν οὔτε καὶ οἱ μεγαλοπρεπεῖς κατοικίαι. Διότι δὲν ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ δεχθοῦν τὸν πολλὸν τοῦ αὐρισμοῦ, οὔτε, πάλιν, θὰ ἠντήγῃτο νὰ κατοικήσῃ εἰς αὐτὰς ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὴν αὐρινίαν πατρίδα. **23, 27** Ἀλλ' ὅπως ἡμεῖς βιάζομεν μετὰ πόδια μας αὐτὰ τὰ παιδικὰ κατασκευάσματα, καθ' ὁμοίον τρόπον καὶ ἐκεῖνος καταστρέφει μετὰ τὴν διάθεσίν του τὰς παρομοίας οἰκίας. Καὶ ὅπως ἡμεῖς, ἐνῶ τὰ παιδιὰ κλαίουσιν διὰ τὴν καταστροφὴν, γελάωμεν, ὁμοίως καὶ αὐτοί, ἐνῶ ἡμεῖς οὐδυνώμεθα δι' αὐτὰ, οὐ μόνον γελοῦν, ἀλλὰ καὶ κλαίουσιν, ἐπειδὴ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔχουν φιλόανθρωπον καρδίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ πολὺ ζημιωνόμεθα ἀπὸ τὴν προσκόλλησίν μας εἰς τὰ ὀλικά πράγματα.

Ἄς γίνωμεν, λοιπόν, ἄνδρες. Μέχρι ποτε θὰ σιρῶμεθα εἰς τὸ χῶμα, καυχώμενοι διὰ τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα; Μέχρι ποτε θὰ παίζωμεν; Καὶ μακάρι νὰ ἐπαίζωμεν μόνον. Τώρα, ὅμως, προδίδομεν καὶ τὴν σωτηρίαν μας. Καὶ ὅπως τὰ παιδιὰ, **28** ὅταν εἶναι ἀπασχολημένα μετὰ τὰ παιχνίδια των καὶ παραμελοῦν τὰ μαθήματά των, ὁφίστανται θαρεῖας ποινὰς, καθ' ὁμοίον τρόπον καὶ ἡμεῖς, ἀφοῦ ἐξαντλήσωμεν ὅλον τὸ ἐνδιαφέρον μας εἰς τὰ ἐγκόσμια, ὅταν θὰ μᾶς ζητηθῇ τότε νὰ δεῖξωμεν τὴν πνευματικὴν μας τελειότητα διὰ τῶν ἔργων καὶ δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ τὸ πράξωμεν, θὰ ὀπισθῶμεν τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν. Καὶ κανένας δὲν ἐξαιρεῖται, εἴτε εἶναι πατέρας εἴτε ἀδελφός εἴτε ὁποιοσδήποτε ἄλλος. Ἀλλ' ὅλα

88. Προσοχὰι, ὁδοὶ, εἰς τὴν πνευματικὴν ὀριμότητα.

αὐτὰ θὰ χαθούν, ἐνῷ ἡ τιμωρία ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ αὐτὰ παραμένει ἀθάνατος καὶ χωρὶς τέλους. Πράγμα ἄλλωστε ποὺ συμβαίνει καὶ μὲ τὰ παῖδιά. Ὅταν, δηλαδή, ὁ πατέρας ἐξ αἰτίας τῆς ἀμελείας τὸν καταστρέφει τελείως τὰ παιδικὰ παιχνίδια. Ὁ τότε τὰ κάνει νὰ κλαῖνουν ἀδιάκοπα.

Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι τὰ ὀλικά πράγματα εἶναι ἀπὸ τοῦ τοῦ εἶδους, ὅς παράμεν ὡς παράδειγμα τὸν πλοῦτον, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται πρὸ σπουδαῖος ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα καὶ ἐς τὸν συγκρίνωμεν μὲ ὅποιον ἀρετὴν τῆς ψυχῆς θέλεις καὶ τότε θὰ διαπιστώσῃς καθαρὰ τὴν μηδαμινότητα αὐτοῦ. Ὡς ὑποθέσωμεν λοιπὸν, ὅτι ὑπάρχουν δύο ἄνθρωποι. Δὲν κάνω ἀκόμη λόγον διὰ τὴν πλεονεξίαν, ἀλλὰ ὁμιλῶ διὰ τὸν δίκαιον πλοῦτον. Ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς δύο ἀνθρώπους, ὁ ἓνας συγκεντρώνει χρήματα, ταξιδεύει ἐκ τῆς θάλασσης, καλλιεργεῖ τὴν γῆν καὶ πολλοὺς ἄλλους τρόπους ἐμπορίου εὐρίσκει. Μολοντόν, ἐθέσται, δὲν γνωρίζω, ἐάν, ἐπιβιδόμενος εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ ἔργα, ἤμπορῇ νὰ ἀποκομίσῃ δίκαιον κέρδος. Πέραν αὐτοῦ, ὅς ὑποθέσωμεν καὶ ὅς ἀποδεχθῶμεν ὅτι αὐτὸς κερδίζει δίκαια κέρδη καὶ ὅτι ἀγοράζει κτήματα καὶ δοῦλους καὶ ὅλα τὰ σχετικά. Ὁ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ καμμία ἀδικία εἰς αὐτόν. Ὁ ἄλλος (ὅς εἰπώμεν) ὅτι ἔχει ἀνάλογον πλοῦτη πρὸς τὸν πρῶτον καὶ ὅτι πωλεῖ τὰ κτήματα, πωλεῖ τὰ σπῆτια καὶ τὰ χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ σκεύη καὶ δίδει εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, καλύπτει τὰς ἐλλείψεις τῶν πτωχῶν, θεραπεύει τοὺς ἀρρώστους, ἀνακουφίζει τοὺς εὐρισκομένους εἰς δυσκολίας, ἀπολύει τοὺς φυλακισμένους, ἐλευθερώνει τοὺς δεσμίους, σώζει τοὺς παγιδευμένους, ἀπαλλάσσει τοὺς αἰχμαλώτους ἀπὸ τὴν τιμωρίαν. Λοιπὸν, μὲ τὸ μέρος τοῦοῦ θέλετε νὰ εἰσθε; Καὶ ἀκόμη δὲν ἀνέφερα τὰ μελλοντικά, ἀλλὰ μόνον διὰ τὰ ἐπίγεια ὁμίλησα. Μὲ πόσον, λοιπὸν, θέλετε νὰ εἰσθε; Μὲ αὐτὸν ποὺ συγκεντρώνει τὰ χρήματα, ἢ μὲ τὸν ἀνακουφίζοντα τὰς συμφοράς; Ἐ Μὲ τὸν ἀγοράζοντα τὰ κτήματα, ἢ μὲ τὸν καθιστῶντα τὸν ἑαυτὸν τοῦ λιμῆνι διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἀνθρώπων; Μὲ αὐτὸν ποὺ τὸν περιβάλλει τὸ χρυσάφι, ἢ μὲ ἐκεῖνον ποὺ τὸν στεφανώνουν χυλίδες ἑπαινοί; Δὲν ὁμοιάζει ὁ ἓνας μὲ κάποιον ἀγγελὸν ποὺ κατέβηκεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, ἐνῷ ὁ ἄλλος δὲν ὁμοιάζει καθόλου μὲ ἄνθρωπον (ὄριμον), ἀλλὰ μὲ κάποιο παιδί, ποὺ συγκεντρώνει ἀσκατα καὶ τυχεῖα τὰ πάντα; 22:14 Ἐάν, ὅμως, ἢ ἀπὸ

κτηρὸς πλοῦτον μὲ δίκαιον τρόπον εἶναι τόσον γελοῖον πρᾶγμα καὶ ἀπόδειξις μεγάλης ἀνοησίας, κατὰ πόσον λογικὴν δὲν θὰ εἶναι ἀβλιώτερος ὢλων ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, ὅταν δὲν συνοδεύῃ ἡ δικαιοσύνη τὰ πλοῦτη του; Ἀπὸ, λοιπὸν, ὑπάρχῃ τὴν γελοιότητα εἰς αὐτὰ καὶ αὐτὰ, ὅταν προστίθεται καὶ ἡ γέεννα καὶ ἡ ἐκτίσις ἀπὸ τὴν βασυλείαν, πόσον ἀξιοθρήνητος θὰ εἶναι ὁ παρόμοιος ἄνθρωπος καὶ ὅταν ᾗ καὶ ὅταν θὰ ἀποθάνῃ;

Ἀλλὰ μήπως θέλῃς νὰ παράμεν ὡς παράδειγμα μίαν ἄλλην ἀρετὴν; Λοιπὸν, ὅς παράμεν πάλιν ἓνα ἄλλον ἄνθρωπον ποὺ εἶναι ἄρχων, ποὺ διατάσσει τοὺς πάντας, ποὺ κατέχει μεγάλο δέλωμα, ποὺ ἔχει κήρυκα λαμπρὸν καὶ ζώνην καὶ ἀκολουθεῖν ἐνοπλον καὶ μεγάλον ὄμιλον ἀπὸ ὑπηρετῶν. Ἐ Δὲν θεωρεῖται τοῦτο μεγάλο καὶ αξιομακάριστον πρᾶγμα; Ἐλα τάρτα, λοιπὸν, νὰ συγκρίνωμεν πρὸς αὐτὸν ἓνα ἄλλον, ποὺ εἶναι ἀπείλικτος, πρὸς, ταπεινὸς καὶ μακρόθυμος. Ὡς ὑποθέσωμεν ὅτι αὐτὸς ὑβρίζεται καὶ κτυπάται καὶ ὅτι τὰ ὑποφέρει μὲ εὐκαλίαν καὶ ἐπὶ πλέον εὐλογεῖ αὐτοὺς ποὺ προσβαίνουν εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Πέρς μου, λοιπὸν, ποῖος εἶναι ὁ ἄξιος θαυμασμοῦ; Ὁ ὑπερήφανος καὶ ἐγωιστής, ἢ ὁ ταπεινόφρων; Δὲν ὁμοιάζει αὐτὸς πόλιν μὲ τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις, ποὺ τὰς διακρίνει μεγάλη ἀπάθεια, ἐνῷ ὁ πρῶτος ὁμοιάζει μὲ μπαλλόνι, ἢ μὲ ἄνθρωπον ποὺ πάσχει ἀπὸ οὐδυνικίου καὶ παρουσιάζει μεγάλον ἐρεθισμόν; Καὶ ὁ ἓνας εἶναι ἄνθρωπος μὲ λατρὸν πνευματικόν, ὁ δὲ ἄλλος μὲ ἓνα παιδί γελοῖο ποὺ φουσκώνει τὰ μάγουλά του.

Διατὶ ὑπερηφανεύεσαι, ἄνθρωπέ μου; Ἐπειδὴ μεταφέρεις ἐπάνω εἰς μεγαλόπρεπον ἄρμα; Ἐπειδὴ σὲ σὺρει ζεύγος ἀπὸ ἡμιόνους; Καὶ ποῖαν ἀείαν ἔχει αὐτό; Τὸ ἴδιον ἡμπαρεῖ νὰ τὸ ἴδη κανεὶς νὰ συμβαίῃ καὶ εἰς τὰ ἔωλα καὶ τοὺς λίθους. Ἀλλὰ μήπως ὑπερηφανεύεσαι ἐπειδὴ φερεῖς ὄραία ἐνδύματα; Ἀλλὰ κίτταζε τὸν ἄλλον, ποὺ ἀντὶ ἐνδυμάτων ἔχει ἐνδυθῇ τὴν ἀρετὴν, καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι ὁ ἑαυτὸς σου ὁμοιάζει μὲ χορτάρι ποὺ σαπίζει, ἐνῷ ἐκεῖνος ὁμοιάζει μὲ δένδρον ἅγιον θαυμασμοῦ, ποὺ παράγει καρπούς καὶ γαμίζει ἀπὸ χαρὰν δούς τὸ ἀντιπρὸς. Σὺ, ὅμως, φέρεις ἐπάνω σου τροφὴν τῶν σκωλήκων καὶ τῶν σκῶρων, ποὺ, ἂν σοὶ ἐπιτεθῶν, γρήγορα θὰ σὲ γομώσουν ἀπὸ τὰ στολῖδια αὐτά. Ὁ (Ἐξ ἄλλου, τὰ ἐνδύματα, ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἀργυρὸς εἶναι, ἀλλὰ μὲν

νήματα σκωλήκων, άλλα δὲ χῶμα καὶ σκόνη καὶ πάλιν χῶμα θὰ γίνουν). Ἐκεῖνος, ὅμως, ποὺ ἔχει ὡς ἐνδυμασίαν τὴν ἀρετὴν, ἔχει σπολὴν τοιαύτην, τὴν ὁποῖαν ὄχι μόνον οἱ σκόροι, ἀλλ' οὔτε ὁ θάνατος ἠμπορεῖ νὰ καταστρέψῃ. Καὶ πολὺ φυσικὰ. Διότι αἱ ἀρεταὶ αὐτοῦ τῆς φυγῆς δὲν προέρχονται ἀπὸ τὴν γῆν, ἀλλ' εἶναι καρπὸς τοῦ πνεύματος, δι' αὐτὸ καὶ δὲν ὑπόκεινται εἰς τὴν φθορὰν τῶν σκωλήκων. Πραγματικὰ, τὰ ἐνδύματα αὐτὰ ὁφαίνονται εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπου οὔτε σκόρος οὔτε σκώληξ οὔτε τίποτε ἄλλο παρόμοιον ὑπάρχει.

Πές μου, λοιπόν, τί εἶναι καλύτερον; ἢ ὁ πλοῦτος ἢ ἡ πενία; ἢ τὴ τιμὴ ἢ ἡ ἀτιμία; ἢ ἡ ἀπόλαυσις ἢ ἡ πείνα; Εἶναι φανερόν ὅτι ἡ τιμὴ, ἢ ἀπόλαυσις καὶ ὁ πλοῦτος εἶναι καλύτερα ἐπιφανεσιαικά. Λοιπόν, εἰς θέλῃς τὰ πράγματα καὶ ὄχι τὰ ὀνόματα, ἀφοῦ ἀφήσῃς τὴν γῆν καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς ἀγαθὰ, κατευθύνου πρὸς τὸν οὐρανόν. Διότι τὰ ἐπίγεια εἶναι σκιὰ, ἐνῶ τὰ οὐράνια εἶναι πράγματα ἀμετακίνητα, σταθερά καὶ ἀπὸ κανένα δὲν διαρπάζονται.

Συνεπῶς, ὡς προτιμῶμεν αὐτὰ εἰς τὸ σύνολόν των, διὰ νὰ ἀπαλλαγώμεν καὶ ἀπὸ τὸν ἐδῶ θάρυτον 2299 καὶ, ὅταν καταπλεύσωμεν εἰς τὸν γαλήνιον ἐκεῖνον λιμένα, νὰ φανώμεν μὲ πολλὰ (πνευματικὰ) φορτία καὶ τοῦ ἀνεκφράστου πλούτου τῆς ἐλεημοσύνης, ποὺ εἴθε ὁλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 64

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
, ΟΜΙΛΙΑΙ ΙΓ' - ΚΓ'
(ΚΕΦ. 4 - 1, 1-70)

Κείμενον: Fredericus Field

Joannis Chrysostomi homiliae in Matthaicum
«Bibliotheca Patrum Ecclesiae Catholicae qui ante
Orientis et Occidentis Schisma floruerunt»,
in Ὁξφόρδῃ 1838, τ. I, σελ. 162 - 346 (PG 57, 207 - 320).